ЛЕВ ШЕЙНИН

Военна тайна

БИБЛИОТЕКА ★ ВОЕННИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ★

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

ЛЕВ ШЕЙНИН

ВОЕННА ТАЙНА

ПОВЕСТ

1957
ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

Превели от руски:

СТ. ДУГАНОВ
СТ. БОБЕВ

Лев Романович Шейнин
ВОЕННАЯ ТАЙНА

Военное издательство
Министерства обороны союза ССР
Москва — 1956

ПЪРВА ЧАСТ

1. ВОЕННИЯТ АТАШЕ

Полковник фон Вайцел, германски военен аташе в Москва, се пробуди през това майско утро на 1941 година много по-рано от обикновено. Още по-досадно бе, че снощи фон Вайцел заспа твърде късно, тъй като към полунощ от Берлин бяха получени две шифровки с искане незабавно да се отговори. Те бяха от такъв характер, че нарушаваха спокойствието на господин фон Вайцел, което той ценеше повече от всичко на света. Да, вече четиридесет и пет годишен, господин аташето беше дошъл до твърдото убеждение, че мирният, спокойният сън едва ли не е най-висшата наслада в живота. На младини той се увличаше от спорта и жените, а по-късно от служебната кариера. . . С годините полковник фон Вайцел придоби навика да се отнася към тези неща философски. Всички тези радости, вълнения, буйства всъщност са само дим, който — все едно — нищо не струва. . . Важното е да живееш по възможност спокойно, да използуваш все още достъпните след четиридесетте го-

дини радости, системно и умно да пазиш нервната и кръвоносната си система и най-главното — да съзнаваш, че целият свят — това си ти самият, твоят обед, твоите разходки, твоят сън, твоята любовница, твоите навици и вкусове. Но се оказва, че светът е тъй глупаво устроен, та за всичко това трябва да се работи, и то да се работи в областта на разузнаването с всички произтичащи оттук усложнения, опасности, неприятности.

Да, неприятности. Напоследък те се сипеха една след друга, като че ли някой специално и твърде старателно се занимаваше с това — да смущава живота на господин Ханс фон Вайцел, — което, разбира се, беше голяма свинщина от страна на този „някой".

Фон Вайцел се протегна начумерено на своето ниско, широко легло, недоволно примижа от слънчевите лъчи, прокраднали се през копринените завеси, и се замисли върху неприятностите. По отдавна установен навик той ги разделяше на две категории: неприятности непредвидени — и затова особено сериозни — и неприятности, тъй да се каже, неизбежни, предвидени от по-рано — и затова не така зашеметяващи.

Към неприятностите от първата категория се отнасяше безспорно глупавият провал с това магаре Крашке, който се изсипа като студена вода върху главата му.

Крашке беше един от помощниците на фон Вайцел в шпионската работа. Той беше стар сътрудник на разузнаването и минаваше за човек с достатъчен опит. В Русия той беше работил до Първата световна война и бе смятан за находчив и смел агент.

Като помощник на фон Вайцел Крашке бе назначен преди година и пристигна в Москва „скрит" зад званието аташе по печата при посолството, т. е. с дипломатически паспорт. Положението му на аташе по печата му даваше възможност да общува с чуждестранното журналистическо тяло, да посещава редакции и библиотеки, ресторанти, спортни състезания, театри и концерти. Във всяка друга страна такова прикритие, каквото бе званието аташе по печата, му обещаваше неизчерпаеми възможности.

Но когато пристигна в Москва, която бе напуснал преди много години, господин Крашке се омърлуши. Обикновените методи на работа тук се оказаха явно неприложими. Съветските хора неохотно завързваха познанства с хитлеристкия дипломат, упорито отказваха срещи; комарджийски и други вертепи в Москва нямаше, както нямаше и кафе-шантани и модерни кабарета, а „звездите" от оперетата и киното никак не приличаха на звезди: не ламтяха за брилянти, не се стремяха да стават метреси на богаташи с вили и по всичко личеше, че са примерни членове на профсъюза. Очевидно нямаше с кого да се работи.

И като напук точно в това време се получи заповед от Берлин — по всички възможни начини да се форсира „операция Сириус", както условно се наричаше задачата на германското разузнаване, свързана с работата на бележития съветски конструктор инженер Леонтиев.

Интересът към личността и работата на Леонтиев възникна в Берлин отдавна, още през 30-те години, когато от неизвестни за Крашке източници, германското военно разузнаване „Абвера" узнало, че Леонтиев, тогава още съвсем млад конструктор, работи в областта на нов вид въоръжение в един от научноизследователските институти в Москва.

Германското разузнаване тогава бе успяло да завербува един сътрудник от института, който според своите възможности започнал да дава сведения за работата на Леонтиев. От донесенията на този агент се уяснило, че Леонтиев е човек скромен, горещо увлечен в своята работа, че е неразговорлив и предпазлив в избора на познанства. Да се подкупи Леонтиев и дума не можело да става — всички сведения показваха, че той е честен, неподкупен човек. Следователно работата „направо" тук била изключена. Трябвало да се върви по заобиколен и „рикушетен" път. Тук обаче изникнали нови трудности: съветските органи на безопасността внезапно арестували агента, работещ в института, като узнали по някакъв начин за връзките му с предшественика на Крашке. Това беше сериозен провал. Тъкмо във връзка с понататъшната подготовка на „операция Сириус" Крашке пристигна от Берлин в Москва.

Закрилян от дипломатическия си паспорт и от званиетс аташе, от което дълбоко в душата си той бе твърде поласкан, господин Крашке дори се снабди с монокъл и смокинг.

Преди Крашке да отпътува за Москва, полковник фон Вайцел бе извикан в Берлин. Генерал-лейтенант Пикенброк, началник на първи отдел при германското военно разузнаване, представи на господин Вайцел новия му помощник. Вайцел с интерес изгледа Крашке. Пред него стоеше вече възстаричък, малко разговорлив човек с безжизнени, почти безцветни очи, с ниско чело и голям хрущялест нос.

— Господин полковник — каза Пикенброк, след като Вайцел и Крашке се ръкуваха, — драго ми е да ви съобщя, че нашият стар Крашке познава Русия отлично. Той е кадрови немски разузнавач и ако не се касаеше за „операция Сириус", в никой случай не бихме ви го дали. . .

— Много съм ви признателен за помощта, господин генерал — отвърна Вайцел, — още повече че подготовката на тази операция значително се усложни във връзка с известните ви обстоятелства. . .

— На ваше място, полковник — прекъсна го Пикенброк, — не бих напомнял за този позорен провал, който вие наричате обстоятелство. . . Този идиот Шмелцер (ставаше дума за предшественика на Крашке) се объркa като момченце и провали такъв великолепен агент. Да не говорим за това, че той разкри и себе си, поради което бяхме принудени да го отзовем от Москва. . .

— Ще си позволя да ви напомня, господин генерал — твърде неуверено започна да се защищава Вайцел, — ще си позволя да ви напомня, че въпросният Шмелцер бе командирован при мене по лична препоръка на райхсфюрера на СС и че по този въпрос нямам абсолютно никакво отношение. . .

— Глупости, полковник! . . . От момента, когато Шмелцер стана ваш сътрудник, вие отговаряхте за него. Смятам, че да се позовавате на райхсфюрера на СС е най-малкото нетактично. . .

И по дългото пъпчиво лице на генерал Пикенброк, за когото отдавна се разправяше, че във военното разузнаване представлява ведомството на райхсфюрера на СС Химлер, се изписа чувство на дълбоко възмущение.

Полковник Вайцел се смути. Кой дявол го накара да дрънка за Химлер, на когото при случай този мършав Пикенброк може да предаде всичко. Най-обидното беше, че Вайцел бе казал самата истина — Шмелцер действително бе препоръчан от Химлер, но затова, разбира се, по-добре би било да не се говори, особено като се имат предвид привичките и характерът на господин райхсфюрера на СС. . .

Очевидно Крашке разбра това и по лицето му пробягна някакво подобие на усмивка, която той веднага сподави, съобразявайки, че тъй или иначе му предстои да работи с полковник Вайцел.

Тъкмо в този момент влезе адютантът на Пикенброк и доложи, че адмирал Канарис — началникът на германското военно разузнаване и контраразузнаване — вика при себе си Пикенброк, Вайцел и Крашке.

И тримата веднага станаха и се отправиха по дългите ярко осветени коридори към кабинета на Канарис.

Адмиралът ги посрещна прав. Добре охранен, румен, той бе както винаги гладко избръснат и силно напарфюмиран. Като отговори на обичайния поздрав „Хайл Хитлер!", адмиралът разгледа влезлите внимателно от горе до долу. След това, като си подсвиркваше някакъв оперетен мотив, той закрачи от ъгъл до ъгъл из обширния, макар и малко мрачен кабинет. Настъпи дълга, неловка пауза и човек отстрани би могъл да помисли, че Пикенброк, Вайцел и Крашке с всички сили се мъчат да запомнят свирения от господин адмирала мотив — толкова съсредоточени и сериозни бяха лицата им. Разбира се, те продължаваха да стоят прави.

Най-сетне Канарис се приближи до подчинените си и кратко подхвърли:

— Вчера фюрерът ме запита за „операция Сириус".

Той ги стрелна с поглед и отново започна да измерва кабинета с дългите си здрави крака. . . Пикенброк и Вайцел се спогледаха и още по-съсредоточено се заслушаха в мелодията, която Канарис продължи да си подсвирва. Точно в този момент в кабинета се втурна, без да почука, адютантът на Канарис и бледен от вълнение, едва успя да прошепне:

— Господин райхсфюрерът на СС! . . .

— Какво?! — извика Канарис, без да вярва на ушите си. — Какво?

— Господин райхсфюрерът. . . — повтори адютантът и веднага млъкна.

В кабинета влезе бавно Химлер.

Пикенброк, Вайцел и Крашке конвулсивно се изпънаха като по команда „Мирно!". Канарис се отправи към Химлер, който за пръв път удостояваше със своето посещение този кабинет. Адютантът на Канарис веднага напусна стаята.

— Здравейте, адмирал Канарис! — каза Химлер, без дори и да погледне Пикенброк, Вайцел и Крашке. — Дойдох да ви осведомя за едно съглашение.

— На вашите услуги, господин райхсфюрер на СС — отвърна Канарис, като старателно придвижваше към Химлер дълбок кожен фотьойл. — Позволете ми да ви представя моите сътрудници генерал-лейтенант Пикенброк, полковник фон Вайцел — нашия военен аташе в Москва — и господин Крашке.

Химлер бавно се намести във фотьойла, погледна към замръзналите на място подчинени на Канарис, усмихна се и каза:

— Много добре. Генерал Пикенброк е мой стар познат, за полковник Вайцел съм чувал, че е способен човек, а за господин Крашке се говори също, че е истински немец и опитен разузнавач. Ако не греша, и тримата работят по руска линия, нали?

— Тъй вярно, господин райхсфюрер на СС — потвърди Канарис, като се мъчеше да отгатне целта на това необикновено посещение.

— В такъв случай — продължи Химлер — господата могат да вземат участие в нашия разговор. . .

Химлер извади от джоба на черния си кител грижливо сгънат лист, по навик намести пенснето си, от което никога не се разделяше, и с подчертано делови тон започна:

— По личното нареждане на фюрера, господа, аз и райхсминистър фон Рибентроп вчера подписахме съглашение, което се отнася и до вашето ведомство, драги адмирале. . . (при тези думи Канарис твърде почтително кимна с глава). Аз не ще ви чета изцяло този документ, неговата същност се разбира от следния откъс. . .

Химлер намери бързо нужното място и зачете:

„Министерството на външните работи оказва на тайната разузнавателна служба всякаква възможна помощ. Доколкото е прието от външнополитическо гледище имперският министър на външните работи ще включи определени сътрудници на разузнавателната служба в състава на задграничните представителства. . ."[1]

Тук Химлер направи пауза и изпитателно погледна Канарис.

— Още едно доказателство за мъдростта на фюрера — възторжено произнесе Канарис. — Той винаги е разбирал значението на нашата служба. . .

— Слушайте по-нататък — прекъсна го Химлер и зачете отново: — „Отговорният сътрудник на разузнавателната служба редовно осведомява ръководителя на мисията по всички съществени въпроси от дейността на тайната разузнавателна служба в дадена страна."

Лицето на Канарис неволно се опъна: господин адмиралът не бе свикнал да осведомява посланиците „по всички съществени въпроси" от своята работа. Полковник фон Вайцел не можа да се сдържи и дори си позволи да въздъхне дълбоко. Господин Крашке, напротив, се развесели. Той разбра, че ще отиде в Москва под прикритието на дипломатически паспорт, което при всички положения изключва какъвто и да е риск поради дипломатическата неприкосновеност. . .

Химлер изгледа всички поред и язвително се усмихна

— Господа, вероятно ще ме избавите от необходимостта да ви разяснявам — бавно продължи той, — че последният тезис относно задължението да се осведомяват дипломатите не трябва да се схваща буквално. . . Разбира се, трябва да бъдат осведомявани. . . но, бих казал, в границите на компетентността на техните чисто дипломатически задачи. . . Едва ли е нужно при това да се влиза в прекомерни подробности, господа, тъй като пълната конспиративност е основен закон в нашата професия. . .

---

[1] Истински документ, който бе представен и прочетен на Нюрнбергския процес.

— Тъй вярно, господин райхсфюрер на СС! — радостно извика Канарис, съобразил, че „съглашението" съвсем не поставя неговата служба под контрола на дипломатите, които той не можеше да понася. — Много съм ви признателен за разясненията. . .

— Това е особено важно за работата ни в Москва — предпазливо започна Пикенброк, — ако вземем например настроенията на нашия посланик господин Шуленбург. . .

— Какви настроения имате предвид, генерале? — бързо запита Химлер.

— По този въпрос с по-голяма компетентност може да доложи полковник фон Вайцел — побърза да отговори Пикенброк, който бе решил за всеки случай да остане настрана.

„Проклета лисица! — помисли Вайцел за Пикенброк. — Всичко стоварва върху мене!"

— Какво можете да кажете по това, полковник Вайцел? — запита Химлер, без да отмести погледа си от аташето, който в това време обмисляше как да отговори, за да угоди на райхсфюрера на СС.

— Господин фон Шуленбург — започна Вайцел, — разбира се, е опитен дипломат, напълно предан на отечеството, но, господин райхсфюрер на СС, мой войнишки дълг е да заявя направо, че господин фон Шуленбург въпреки всичките ми дълбоки уважения към него и въпреки всичките му заслуги. . .

— Кажете, полковник — прекъсна го Химлер, — юбилеен тост ли държите, или докладвате на своя началник и на райхсфюрера на СС същността на работата?

На Вайцел му олекна на сърцето. Той разбра какво се иска на Химлер да чуе.

— Искам да бъда обективен, господин райхсфюрер на СС — вече уверено продължи той, — но смятам за свой дълг да заявя направо, че нашият посланик неправилно осведомява фюрера за положението в Москва.

— Тъй, тъй — с нескриван интерес промълви Химлер, — продължавайте, полковник, това е много, много любопитно.

— Господин посланикът е очевидно поддръжник на мирни отношения със Съветския съюз — продължи Вайцел, — а това го заслепява. Господин посланикът уверява фюрера,

че Москва няма намерение да напада Германия, че не се готви за война, а аз съм убеден в противното.

— Вие сте прав, полковник — подхвърли Химлер, — и аз съм убеден в същото.

— Нещо повече, господин райхсфюрер на СС — още по-уверено продължи Вайцел, окуражен от толкова ласкателната забележка на Химлер, — аз в дълбочината на душата си нямам политическо доверие към господин фон Шуленбург.

— Нима? — извика Химлер с такъв тон, че стана ясно колко му допада подобно крайно становище.

— За съжаление — със скръбно лице продължи Вайцел, — не смятам за правилно да крия това. Ние с господин посланика не сме единодушни особено в оценката на отбранителната мощ на Съветския съюз. Господин фон Шуленбург, уви, е много слаб по военните въпроси и твърденията му, че Съветската армия е реална, добре уредена и отлично подготвена сила, са дълбоко погрешни и вредни. . .

— Вредни? — със същия тон запита Химлер, като гледаше Вайцел вече съвсем благосклонно.

— Да, вредни! — по войнишки, уверен в своята правота, отговори Вайцел. — Вредни са затова, че те обективно дезинформират, а дезинформация по такива въпроси е равна на предателство към Германия — с изкуствен жар завърши Вайцел.

Вече късно вечерта, почивайки си в своята вила в Нойдорф, в околностите на Берлин, полковник фон Вайцел си спомни с подробности целия разговор и дойде до окончателно заключение, че напълно беше попаднал в тон. Това заключение произтичаше не само от обстоятелството, че Химлер го бе изслушал и благосклонно се бе усмихвал, но и от няколкото фрази, подхвърлени му в края на разговора, смисълът на които се свеждаше до това, че Хитлер смята войната със Съветския съюз за предрешена, че той не вярва в мощта на Съветската армия, считайки я за „колос на глинени крака".

Вайцел знаеше добре, че когато Хитлер дойде до определен извод, той не търпи нищо, което противоречи на този

извод, и че всяко друго мнение го вбесява. Откровено казано, дълбоко в душата си полковник фон Вайцел споделяше много от разбиранията на фон Шуленбург, макар и да не го обичаше. Вайцел се дразнеше от този стар немски дипломат, от маниера му да разговаря с тон на превъзходство, от аристократическото му произхождение (макар и да се наричаше фон. Вайцел в действителност нямаше това право), дори от монокъла му, от който той впрочем твърде ловко се ползуваше. Ето защо на Вайцел му бе приятно да напакости на този надут аристократ, макар че в много отношения той бе прав Като военен аташе полковник Вайцел има възможност да присъствува на маневрите на Киевския военен окръг. Все пак Вайцел имаше висше военно образование и разбираше от военно дело. Това, което той, а и другите аташета, поканени на маневрите, видяха там, уви, съвсем не подкрепяше формулата „колос на глинени крака". Вайцел видя отлични, напълно съвременни танкове, силна авиация и страшна артилерия. Той веднага констатира, че офицерският състав е напълно подготвен, а големите войскови съединения, които участвуваха в маневрите, показаха поразителна издръжливост.

Впрочем последното не зачуди много полковник Вайцел, както и другите военни аташета, защото издръжливостта на руския войник беше отдавна общопризната и широко известна. Вайцел започна един разговор на тази тема с американския военен аташе полковник Армстронг, заедно с когото почиваха в една палатка.

— Разбирате ли, скъпи колега — каза му Армстронг, висок, червенокос, белозъб човек. безупречно вчесан на пътя и с малко грубовати маниери, — издръжливостта на руския войник е останала на болшевиките наследство още от царизма. Тя е в тяхната кръв. Действително тези скити са в състояние да понасят такива неща, от които войниците на цивилизованите страни биха изпаднали в ужас. В това отношение им помага равнището на тяхната материална култура. Когато запитах един техен майор носи ли със себе си походна каучукова вана, той така учудено ме погледна, че аз почти се смутих. Представете си, момчето нямаше дори и понятие за това. . .

И червенокосият Армстронг така гръмко се разсмя, че зъбите му се лъснаха.

Да, съветските офицери нямаха походни вани. Но Вайцел не смяташе, че това намалява бойните качества на русите И когато в края на маневрите стотици съветски самолети направиха десант от няколко хиляди души и нито един парашутист не се задържа след приземяването повече от една минута, полковник фон Вайцел бе поразен.

Но какво да се прави, когато светът е така глупаво устроен, та често пъти е по-изгодно да се правиш, че не забелязваш онова, което в действителност е добре забележимо, и че не разбираш това, което в действителност отлично си разбрал. Вайцел не беше толкова наивен, та да изпрати в Берлин правдив доклад за маневрите. Той се поти цяла нощ, докато измисли доводи за главното заключение — че маневрите показали техническата изостаналост, ниското равнище на военната подготовка на офицерския състав, лошото тактическо взаимодействие на частите. . .

Вайцел знаеше, че само такъв доклад ще бъде одобрен и представен на фюрера, и най-главно — ще бъде приятен на фюрера. . .

И наистина, малко след като изпрати доклада за маневрите, полковник фон Вайцел получи писмо от Пикенброк, в което между другото се казваше:

„. . . Фюрерът и райхсминистър Гьоринг, след като се запознаха с представения от Вас доклад, отбелязаха дълбочината на направения анализ за състоянието на войските на нашия вероятен противник и напълно споделят изводите, до които сте дошли. . . "

Господин фон Вайцел пет пъти препрочете този пасаж и се разтопи от удоволствие. Можеше ли тогава и да помисли, че фюрерът, който „напълно споделяше" изводите на господин Вайцел, след разгрома на германските войски при Москва през декември 1941 година ще заповяда „да бъде разстрелян бившият полковник и бившият военен аташе в Москва Ханс Вайцел за злостна дезинформация по състоянието на Съветските въоръжени сили"?

Разбира се, на господин аташето и през ум не му минаваше подобно нещо. Вечерта, когато пристигна писмото на Пикенброк, Вайцел се зарадва дотолкова, че въпреки скъ-

перничеството си, известно на целия състав на германската мисия, се отправи за „Метропол" и дори покани стенографката на посолството госпожица Грета, висока едрогърда блондинка, която не се отличаваше с някакви извънредно строги нрави. В „Метропол" фон Вайцел така се разпусна, че поръча на вечерята шампанско и дори поднесе на госпожица Грета цветя и кутийка шоколад „Червеният Октомври". Наистина, названието върху кутийката не се харесваше твърде на господин аташето, но шоколадът бе чудесен. . .

Полковник Вайцел си припомни всичко това през свежото майско утро, с което започна този разказ. Спомни си той своето завръщане в Москва заедно с господин Крашке. В Москва Крашке се зае незабавно за работа и отначало направи най-добро впечатление. Той дори успя да намери достъп до същия научноизследователски институт, където работеше този проклет конструктор Леонтиев, заради когото фон Вайцел има толкова неприятности и грижи.

Работата е там, че Шмелцер, който работеше преди Крашке върху „операция Сириус", беше получил чрез своя агент списък на служителите в института и бе го изпратил в Берлин. За всеки случай Крашке провери дали някои от тях нямат родственици сред белоемигрантите, които живееха в Берлин. И наистина, оказа се, че в института работи като нощен пазач някой си Голубцов Сергей Петрович.

А сред белоемигрантите в Берлин се намираше бившият царски генерал Голубцов — човек с твърде представителна външност, благодарение на която сега работеше като портиер в берлинския хотел „Адлон". За всеки случай Крашке реши да провери дали бившият генерал Голубцов не е в роднински връзки с нощния пазач Сергей Голубцов. Това предположение се потвърди. Извикан от Крашке, Голубцов заяви, че наистина в Русия има племенник Серж Голубцов, син на брат му Пьотр Голубцов, починал през 1917 година, че този Серж Голубцов служел в контраразузнаването на Деникиновата армия и че не успял да емигрира, останал в Русия и като че ли по-после се настанил в Москва. Връзка обаче с него генерал Голубцов нямал.

От само себе си се разбира, че когато замина за Москва, Крашке взе писмо от бившия генерал до неговия

племенник, а също и запазена снимка от времето на гражданската война.

Сергей Голубцов живеше в покрайнините на Москва, в района на Измайловския ловен парк. Господин Крашке прочете в някакъв стар справочник, че един от първите руски царе — „кроткият" Алексей Михайлович — ловувал по тия места и за това тази местност получила такова име. До там можеше да се отиде с автомобил или с трамвай. Крашке предпочете трамвая, съобразявайки, че колкото по-демократичен е начинът на придвижване из Москва, толкова по-безопасно е за един разузнавач.

От чувство на предпазливост, като излезе от посолството на улица Леонтиевска, Крашке отначало се отправи към Арбат и излезе на Булевардния пръстен. Той седна да си почине на една пейка до паметника на Тимирязев и когато се увери, че никой не го следи, отправи се към площад Пушкин. Тук той скочи в трамвая в движение и слезе от него по същия начин в района на Бистри води. Оттук вече отначало с автобус, а после с трамвай достигна до Измайловския ловен парк.

Когато излезе на асфалтираното шосе, от едната страна на което се редяха малки дървени къщички, с градинки и огради, а от другата шумеше просторна борова гора, той изведнъж се успокои.

През тази септемврийска вечер шосето бе пусто, през оградите долитаха гласовете на играещи деца, високите борове пламенееха от лъчите на залязващото слънце.

Без особен труд Крашке намери търсената къща. Построена сред градинка, тя беше дървена и стара, малко наклонена и видимо полегнала към земята, с избеляла от времето някога зелена боя и с ръждясал кърпен покрив.

Крашке се огледа още веднъж — шосето бе както по-рано пусто — и уверено бутна скърцащата вратичка. В двора, обрасъл с трева, нямаше никой, входната врата бе отворена. Крашке се изкачи по дървената стълба и се озова в малка, тъмничка кухня. И тук нямаше никого, но зад леко притворената врата се чуваше звън на китара и дрезгав бари-

тон, който с чувство изпълняваше романса „Ти стоиш самотна и гледаш с тъга. . . "

Господин Крашке с удоволствие се ослуша. Някога, през младежките му години, съдбата, по-точно немското разузнаване, бе го отнесла в едно околийско градче на Могилевската губерния. В изпълнение на възложената му задача той трябваше да се свърже с местните ръководители и с офицерите от дивизията, която квартируваше в това градче. Крашке се запозна с дъщерята на военния началник Зиночка Бурцева, откри в града аптека, играеше преферанс с околийския управител и земския началник, сръчно танцуваше по баловете и накрая спечели ръката и сърцето на дъщерята на военния началник.

След сватбата Зиночка призна на младия си съпруг, че той я завладял не с модните си мустачки, които тогава си бе пуснал, не с таланта си на сръчен валсьор, не с изисканите си маниери и процъфтяващата аптека, а с проникновеното и както казваше военният началник, с „чисти сълзи" изпълнение на романса — „Ти стоиш самотна и гледаш с тъга как печално огънят догаря. . . "

След една година, успешно изпълнил задачата си, младият аптекар тайнствено изчезна от градеца, като отмъкна със себе си десет хиляди от зиночкината зестра и завинаги остави аптеката, бременната си жена и китарата, с която той вдъхновено си акомпаниираше.

И сега, като стоеше в тъмната кухня, вмирисана на мишки, Крашке слушаше думите и мелодията на почти забравения романс. Това звучеше като добро предзнаменование. Крашке се усмихна на лекото си вълнение и нахлулите спомени и смело бутна вратата, зад която пееше баритонът.

В малката, обзаведена със старомодна мебел стая, седеше на дивана възрастен тромав човек с китара и тъжно пееше.

Като видя влезлия Крашке, притежателят на дрезгавия баритон замлъкна изведнъж и го загледа с изпъкналите си очи въпросително, дръзко.

— Извинете — каза Крашке, като свали шапката си, — мога ли да видя другаря Голубцов Сергей Петрович?

— А вие откъде сте и кой сте? — отговори на въпроса с въпрос домакинът.

— Преди да отговоря на този законен въпрос — усмихна се Крашке, — бих искал да се убедя, че говоря именно с този, който ми е нужен.

— Аз съм Сергей Петрович — отвърна мъжът. — Какво желаете? Аз не ви познавам.

— За съжаление ние наистина не се познаваме — отвърна Крашке, — но имам поръчение от вашия почтен чичо Валерий Павлович Голубцов. . .

— Нямам такъв чичо — малко по-рязко, отколкото би трябвало, отговори Голубцов, което много зарадва Крашке.

— В съседната стая има ли някой? — неочаквано запита Крашке. — Никой ли не ни подслушва?

— А какво собствено желаете?

— Желая да ви предам писмо от вашия чичо, негово превъзходителство генерал Голубцов — спокойно повтори Крашке. — Аз имам вашата фотография, но, право да ви кажа, не бих ви познал. Впрочем това не е чудно, ако се вземе под внимание, че снимката ви, господин Голубцов, е от хиляда деветстотин и осемнадесета година, снет сте в офицерска униформа. Тогава, ако не се лъжа, сте служили в контраразузнаването на доброволческата армия. Тази снимка ми предаде вашият чичо, за да намерим по-лесно общ език. . .

И Крашке предаде на Голубцов малка избеляла снимка, на която той бе фотографиран в цял ръст и в офицерска униформа. Голубцов грабна портретчето и мигновено го разкъса на малки парченца. Крашке се усмихна и без покана седна в креслото. Голубцов дишаше тежко.

— Напразно разкъсахте снимката, дълбокоуважаеми Сергей Петрович — с укор каза Крашке, като поклащаше глава. — Аз съм предвидял такъв вариант и имам няколко отлични копия. Ето едно от тях. . .

И той поднесе на смаяния Голубцов нова снимка.

— Кой сте вие и какво искате? — дрезгаво запита Голубцов.

— Аз съм приятел на генерал Голубцов и се надявам да стана и ваш приятел — отвърна Крашке и запуши цигара. — Но преди всичко запознайте се с писмото, което вашият чичо ви изпраща от Берлин.

И Крашке подаде на Голубцов писмо. Голубцов го прочете два пъти, после запали клечка кибрит и го изгори.

— Виждате ли, Сергей Петрович, напразно се вълнувате — отново заговори Крашке, — можете напълно да ми се доверите. Ние с вас сме хора на една възраст, с еднакво възпитание и лесно можем да се разберем. . .

— Но кой сте вие? — отново запита все. още бледият Голубцов.

— Приятел на чичо ви, за това той ви пише. Ако сте забравили съдържанието на писмото, аз имам фотокопие от него.

— Какво искате от мене?

— Засега нищо. А и за в бъдеще само някои дреболии. И тъй, да се запознаем. Разкажете ми за вашето житие-битие. . . Вие, разбира се, сте съзнателен член на профсъюза, нали? Пролетарий или съветски служащ?

— Работя като пазач в един институт. Нощен пазач. . .

— Нощен пазач? Хм, не може да се каже, че сте направили блестяща кариера. А в кой институт?

Разговорът между Крашке и Голубцов продължи до късно през нощта. Изясни се, че Сергей Петрович живее самотно, че миналата година жена му се поминала от рак в белите дробове, че тази стара къща е негова, че той, разбира се, е скрил, че е служил в бялата армия, че вече четвърта година работи в института и че в съседните две стаи живеят две религиозни бабички. Не можеше да се желаят по-добри съседи. От друга страна и самият Голубцов се оказа доста сговорчив и общителен човек, който бързо схвана какво се иска от него.

Те се разделиха приятелски и в един часа през нощта Голубцов изпрати Крашке до скърцащата вратичка на своя дом.

Шосето бе все така пусто. Тъмното септемврийско небе похлупваше ниско Измайловския ловен парк, редките улични фенери се клатушкаха от резките пориви на вятъра, тревожно шумеше гората, изправена като черна стена от едната страна на шосето.

Като се раздели с новия си познат, Крашке взе същите предпазни мерки и като сменяваше внезапно различните превозни средства — трамваи, тролейбуси, метро, — при-

стигна в посолството към два часа. Без да гледа, че е толкова късно, той веднага отиде при полковник Вайцел, който отдавна го чакаше и вече бе започнал да се безпокои.

Военният аташе изслуша подробния доклад на Крашке за посещението му у Голубцов и изпадна във възторг. За такова чудесно стечение на обстоятелствата, дявол да го вземе, заслужаваше да се пийне. Пред бутилка ароматно мозелско вино фон Вайцел и Крашке разработиха плана за бъдещата си работа. Най-напред трябваше окончателно да „обработят" Голубцов, добре да го проверят, а след това да го научат да фотографира документи и чертежи. Положението му на нощен пазач откриваше чудесни перспективи за успешното изпълнение на „операция „Сириус", което от своя страна съвършено реално обещаваше награди, железен кръст и генералски пагони, за които господин полковник Вайцел въпреки придобития си с годините философски начин на мислене все така горещо мечтаеше.

Да, отначало всичко вървеше удивително леко и успешно. Голубцов с неговите романси и китарата се оказа чудесен агент, макар и донякъде нахален по отношение на възнаграждението. Не можеше и дума да става, че той е или може да стане „двойник", т. е. сътрудничейки на Крашке, да работи в същото време и за съветското контраразузнаване. Голубцов не само по неволя изпълняваше нарежданията на Крашке, но той вършеше това с удоволствие, защото дълбоко ненавиждаше съветската власт и се стремеше да й напакости по всякакъв начин. Син на едър помещчик, той на младини се бе борил срещу революцията в редовете на доброволческата армия, после дълго време бе укривал следите си, оженил се беше за някаква бивша търговка, която имаше къща до Измайловския ловен парк; после бе погребал жена си, съвсем се бе отпуснал и сега животуваше в своята бърлога като самотен, откъснал се от глутницата вълк, все още обаче готов да хапе.

В работата си той умело си бе сложил маската на добродушен, не много умен и малко бъбрив старец, редовно посещаваше всички профсъюзни събрания, охотно участвуваше в подписките за заеми, а на майските и октомврийските

празници най-рано от всички идваше за манифестациите, по-силно от всички крещеше „Ура!", пръв запяваше „Ех, Дуня, Дуня, Дуня, комсомолко моя" и дори танцуваше с младите секретарки.

В института Голубцов минаваше малко за чудак, но изобщо за приятен старец, всички го наричаха просто „Петрович" и охотно слушаха неговите разкази, как на млади години служил като червеноармеец „при самия Чапай".

Престижът на Голубцов и доверието към него особено порастнаха, след като една сутрин, действувайки по нареждане на Крашке, той се яви при директора на института и мълчаливо му подаде пет хиляди рубли, уж намерени от него на разсъмване близо до главния вход на института.

— Когато, другарю директор, аз започнах сутринта да мета асфалта пред входа, гледам — на земята лежи този пакет. Погледнах и се изплашиx: шега ли е това — хиляди! Повярвайте, едва дочаках вашето идване. Сигурно някой от нашите ги е изгубил, а може би това да са държавни пари — и за държавата загуба, па и човек напразно може да пропадне.

Директорът благодари на Голубцов, стисна му ръката и разказа за произшествието на работниците от института. Установи се, че никой от тях нищо не е изгубвал и парите бяха предадени в отдела за намерени вещи при милицията, а в стенвестника се появи за Голубцов бележка под заглавие „Благородна постъпка".

След тази случка доверието към Голубцов окончателно се укрепи.

Справедливостта изисква да отбележим, че в тази работа Голубцов лекичко измами господин Крашке, който му беше дал за инсценировката седем хиляди и петстотин рубли, а не пет хиляди. Голубцов обаче разсъди, че за да постигне необходимия ефект, ще бъдат достатъчни и пет.

Разбира се, нито Вайцел, нито Крашке знаеше нещо за това и не можеха да се нарадват на новия си агент.

За най-голямо тяхно удоволствие отбелязаният в агентурния списък Голубцов под псевдонима „Поп каро" твърде бързо усвои техниката за фотографиране на документи и чертежи и „операция Сириус" наближаваше да бъде завършена. В края на април „Поп каро" съобщи, че конструкторът

Леонтиев се готви да замине в служебна командировка Беше известно, че в такива случаи, както и всяка вечер, преди да напусне работа, Леонтиев заключва тайните документи в стоманена каса, намираща се в кабинета му, след което я запечатва с червен восък. От надписа върху касата се разбираше, че тя е изработена от артела „Меткопромсъюз". Специално за случая Крашке купи от магазина също такава каса, показана му с поглед от „Поп каро", който по предварително споразумение се намираше по това време там. В кабинета си Крашке внимателно изследва касата и напълно я одобри. Направата ѝ беше най-примитивна. Вътрешната ѝ брава приличаше повече на резе за обикновена вратичка, отколкото на ключалка на стоманена каса за секретни книжа.

Работата обаче се усложняваше от обстоятелството, че шкафът на Леонтиев бе поставен в секретната стая на неговата лаборатория, която нощем също се затваряше със специална стоманена врата, снабдена със сложна ключалка.

По такъв начин, за да се стигне до чертежите, които се пазеха в касата на Леонтиев, изискваше се, първо, да се доберат до ключа за стоманената врата, второ — до ключ за самата каса, и накрая — да се изработи печат за червения восък, с който всеки ден се запечатваше касата, за да може, след като фотографират чертежите, отново да я запечатат.

„Поп каро" бе съответно инструктиран и снабден със специален пластелин. Една нощ, когато той бе дежурен в института, където нямаше вече никого от сътрудниците, Голубцов заключи отвътре вратата на преддверието, изгаси светлината в него и тихичко се отправи към втория етаж. Той стигна до стоманената врата на секретната стая и я освети с джобното си фенерче — от предпазливост той не запали електричеството.

В дългия звънлив коридор на института, едва осветен от лунната светлина, която проникваше през големия многокрилен прозорец, цареше тайнствен синкав полумрак. Голубцов замря на едно място — стори му се, че чу някакъв подозрителен шум откъм тоалетното помещение. С пресъхнало от вълнение гърло той застана до вратата и напрегнато се вслуша в шума, който идеше откъм тоалетната. Раздаваха се звуци — отчетливо и равномерно.

Голубцов събра последните си сили и реши да се престори, че прави нощна проверка. С тежки стъпки той се отправи към тоалетното помещение, отвори изведнъж вратата и високо запита:

— Кой е там?

Отговор не последва. Голубцов запали електричеството — тоалетната бе празна, а от казанчето равномерно и звънко капеше вода.

„Поп каро" изпсува и веднага видя в стенното огледало своето изплашено, бледо от вълнение лице.

„Горчив ми е хлябът" — помисли си Голубцов и за да се поуспокои поне малко, запуши.

Като дойде на себе си, той се върна при стоманената врата и започна бавно, както бе го учил Крашке, да налива в дупката на бравата гъста лепкава маса от тубичката с пластелин. Когато дупката бе напълнена, Голубцов почака пет минути, след това издърпа силно изстиналия и вече втвърден калъп.

На другия ден той се срещна с Крашке в универмага на Мосторга и в навалицата, без да се поздравят, незабелязано пусна калъпа в джоба му.

След два дни „Поп каро" се отби в пивницата, където на една маса седеше Крашке, облечен в скромен груб вълнен костюм. Голубцов се престори, че не познава Крашке, и помоли за разрешение да седне на неговата маса. Мълчаливо, без да се погледнат, те пиеха пивото си. Когато Крашке се разплати и стана, той незабелязано връчи на Голубцов изработения по калъпа ключ.

Същата нощ „Поп каро", пак дежурен в института, отвори с този ключ стоманената врата и сне отпечатъци от ключалката на касата и от червеновосъчния печат, с който бе запечатан шкафът.

Той предаде тези отпечатъци на Крашке, но този път те се срещнаха при доста странна обстановка: двамата се разхождаха с лодки по езерото на булевард Бистри води.

Бе краят на април. Топла вечер. Булевардът бе изпълнен с хора. По малкото езеро плъзнаха многобройни лодки, сблъскваха се една с друга. В тях се возеха влюбени двойки, весели студентски компании и ученици от горните класове. Крашке със сламена шапка, без палто, неуморно сновеше из

езерото с вид на човек, който изпълнява лекарско предписание.

„Поп каро" също гребеше твърде старателно, като засилваше движението на тежката лодка и демонстрираше разни видове гребане.

Когато за трети път се изравни с лодката на Крашке, немецът, без да го поздрави, подхвърли в лодката на Голубцов извезана кожена кесия, в която се намираха гравиран меден печат за червен восък и ключ за касата на Леонтиев.

„Операция Сириус" се приближаваше към своя край.

На Първи май Голубцов бе назначен за дежурен пазач и трябваше да дежури цялото денонощие.

Сутринта, гладко избръснат и весел, „Поп каро" се яви в института, където сътрудниците вече се събираха за първомайската манифестация.

Голубцов, с червена лента на петлицата, поздрави сърдечно всички с празника, като се оплакваше, че този път не ще може да участвува в манифестацията.

Сътрудниците на института се събираха пред главния вход, вече бяха готови празничните знамена, портретите и плакатите. Точно в девет часа сутринта колоната на института се вля в районната колона.

В навечерието Крашке и Голубцов решиха, че измъкването и фотографирането на документите, които се намираха в касата на Леонтиев, би било по-безопасно да стане не през нощта, когато в института можеше да бъде произведена внезапна ревизия, а през деня, и то точно през часовете на манифестацията, когато и да желаеше, едва ли някой би могъл да си пробие път към зданието на института.

Този ден отговорен дежурен по институт беше Кравчук, заместник-директор, затлъстял тромав човек Сноци Кравчук бе посрещал празника, не си беше отспал и сега, настанил се удобно в мекото кресло, веднага заспа. Убедил се в това, Голубцов заключи отвътре вратата на преддверието и се изкачи на втория етаж. Той бърже отключи стоманената врата, после касата, като преди това счупи печатът от червен восък и извади папка, върху която бе написано

ЧЕРТЕЖИ И ФОРМУЛИ НА ОРЪДИЕ Л-2

„Поп каро" разстла чертежите и документите — те не бяха толкова много — на масата, която бе до самия прозорец. Стъклата потреперваха от гърмежа на духовите оркестри, от песните и веселия празничен шум.

Голубцов не можа да издържи и предпазливо погледна през прозореца. Широка, многоцветна човешка река се изтичаше по улицата, запълваше я от край до край, мяркаха се ярки забрадки на девойки, червени знамена със златни пискюли, медни и сребристи тръби на музиканти, ликуващи лица.

„Поп каро" се смути. Обзеха го сложни, противоречиви чувства. Той завиждаше, да, мъчително завиждаше на всички тези хора, които минаваха под прозореца, които чествуваха своя празник по улиците на своя град. Това наистина бе техен град, тяхна страна, техен празник. Празник, към който той, бившият дворянин и помещчик Серж Голубцов, нямаше никакво отношение. Нека всички бъдат проклети!

И ето те се радват и празнуват, а той с този отвратителен апашки прякор — „Поп каро" — трябва да рискува живота си, за да изпълни нареждането на този дългонос немец, който с всеки ден става все по-нагъл и по-взискателен и ругае дворянина Голубцов като свой лакей.

От друга страна обаче в неговото съзнание съществуваше някаква особена силна радост, че с това, което върши, ще бъде нанесен удар и върху този враждебен нему празник, и върху тази пеещa и също враждебна нему тълпа, прославяща всичко, което го лиши от неговите имения, от наследствените привилегии, от дворянския герб, от всичко, на което имаше право от момента на своето раждане.

И с тези мисли, подсилени с вълна от ненавист и жажда за отмъщение, Голубцов се хвърли към масата, върху която бяха разстлани документите, и започна да ги снима един след друг със специална „лайка", която бе получил от господин Крашке.

А на втори май късно през нощта сияещият Крашке се втурна като буря в личния апартамент на господин военния

аташе и положи върху масата касетката от фотоапарата, с който бе снабдил „Поп каро". Изгарящи от нетърпение, полковник Вайцел и Крашке се отправиха към банята, която служеше за особено секретни фотоработи, и се заеха да проявяват филмчето. В мрака, който ставаше по-гъст от слабата червена светлина на специалното фенерче, равномерно подрънкваше ваната за проявяване, внимателно поклащана от Крашке. Вайцел сумтеше от вълнение — та шега ли е — сега ще се появи резултатът от толкова трудната и сложна работа.

И ето, изтекоха установените за проявяване на този род фотолента няколко минути, изляха от ваната проявителя, напълниха я с чиста вода, после я изляха и поставиха фиксаж и след още няколко мъчителни минути извадиха филма от ваната и. . . — слава на всевишния! — появиха се тридесет и шест отлично направени снимки на чертежи, изчисления, формули. . .

— Хайл Хитлер! — закрещя с цяло гърло Крашке и раздруса ръката на полковник фон Вайцел.

И така, постигнат бе пълен успех. През нощта към Берлин полетя победна шифровка. На сутринта бе получено шифровано поздравление от Канарис и Пикенброк и нареждане фотофилмът да бъде изпратен незабавно в Берлин. Тъкмо тези дни щеше да замине от Москва за Берлин някой си хер Мюлер, официално кореспондент на Германската телеграфна агенция, а всъщност сътрудник на политическото разузнаване. Хер Мюлер с готовност се съгласи да вземе със себе си малкия пакет и обеща веднага щом пристигне в Берлин, да го предаде на адресанта.

Като реши да изпрати скъпоценния фотофилм по Мюлер, фон Вайцел убиваше едновременно два заека: първо, Мюлер трябваше да доложи за това на Химлер — значи Химлер ще бъде осведомен за тази победа на господин аташето и при случай може да докладва на самия фюрер. Второ, като получи фотофилма чрез Мюлер, адмирал Канарис не ще може да присвои за себе си лаврите на полковник Вайцел, което често правеше, и волю-неволю трябваше обективно да доложи за заслугите на господин военния аташе. И накрая,

адмирал Канарис няма да има никакво основание да се сърди, че фотофилмът е изпратен по Мюлер, защото по това време друг подходящ случай нямаше, а самият той нареждаше да бъде изпратен колкото се може по-скоро.

С една дума, всичко бе обмислено най-подробно и Вайцел потриваше ръце от удоволствие.

Хер Мюлер живееше в хотел „Национал" и на Вайцел не му се щеше Крашке да предаде фотофилма там. Затова покъсно решиха Крашке да отиде направо на гарата, за да изпрати Мюлер, което би било напълно естествено за аташето по печата при посолството, и там да му предаде скъпоценното пакетче.

Така бе и направено. Един час преди заминаването на задграничния влак Москва—Нагорелое сияещият господин Крашке излезе от посолството и се запъти към Белоруската гара. Той увери фон Вайцел, че веднага след тръгването на влака ще се върне в посолството, за да доложи на своя шеф, че фотофилмът е отнесен в Берлин.

2. „ВАРИАНТ БАРБАРОСА"

Вече две седмици изминаха от този съдбоносен ден, а и днес, като се излежаваше в леглото и си спомняше в подробности случилото се, фон Вайцел не можеше да обуздае нервните си потръпвания. А и как, моля ви се, при такава нещастна съдба може да се запази нервната и кръвоносната система!

Много пъти фон Вайцел се заричаше да не си припомня тези проклети неща, но те все повече се натрапваха на съзнанието му.

През този злополучен ден той беше, представете си, абсолютно спокоен, не му минаваше и през ум, че в последния момент „операция Сириус" ще се пукне като сапунен мехур. Та как можеше и да се помисли такова нещо, когато всичко вървеше като по релси и нямаше никакви признаци за приближаваща беда.

Този ден, след като изпрати Крашке до самия вход, господин Вайцел се отби в двора на посолството, погледна как шофьорът Август мие неговия дълъг тъмносин „мерцедес",

който блестеше с никела и лака си. Беше още прохладно, но слънцето започваше вече да припича. Оттатък вратата шумеше, огряна от обедното слънце, пролетна Москва, която си отпочиваше след първомайския празник. В една от напречните улици вляво весело крещяха деца в един училищен двор. През желязната мрежа на вратата можеше да се види равномерно разхождащият се назад-напред висок, твърде вежлив милиционер, който постоянно, с голямо достойнство отдаваше чест, когато край него минаваше представител на „приятелската държава", както обичаха да се наричат немските дипломати, включително и господин военният аташе, след съветско-германския пакт от 1939 година.

От отворения прозорец на посолската канцелария госпожица Грета се усмихваше на Вайцел подчертано скромно.

И сега, като видя нейната къдрава главичка и великолепните ѝ гърди, господин фон Вайцел реши днес пак да я покани — госпожица Грета напълно заслужаваше това. И той предпазливо ѝ направи знак с очи, в отговор на който Грета утвърдително кимна русокосата си главичка.

В най-добро настроение, едва ли не зашеметен от свежия въздух от майското слънце и от отлично развиващите се работи, полковник Вайцел се върна в своя служебен кабинет и се зае да направи тайния доклад за успешния завършък на „операция Сириус".

Дявол да го вземе, полковник фон Вайцел бе майстор на докладите! За случая трябваше да се намери необходимият специален тон, при който, от една страна, докладът да се отличава с делова скромност и дори с известна сухост на изложението, без да се чувствува — боже упази! — и сянка от самохвалство, а, от друга страна, с точното изброяване на всички усложнения, неочаквани препятствия и опасности, които са се изпречвали по пътя за осъществяването на операцията, трябваше да се получи ярка картина за находчивостта, смелостта и настойчивостта, проявени лично от господин аташето и от неговия апарат. . .

Фон Вайцел завършваше вече петия лист и бе изпушил три цигари („все пак трябва да се отвикне от тази вредна привичка"), когато зад вратата се чуха стремителни и тежки стъпки и господин Крашке влетя в кабинета като от-

ромна футболна топка, сполучливо забита във вратата под самия нос на смутения вратар.

Когато се втурна в стаята, Крашке избъбра нещо нечленоразделно. Изведнъж пот обля господин аташето, той мигновено разбра, че се е случило нещо ужасно.

— Какво? — извика фон Вайцел с такъв глас, че копринените завеси на прозореца потрепераха.

— М-м-м. . . — измука Крашке. — Убийте ме, господин полковник. . .

Полковник Вайцел едва се сдържа да не излее върху главата на този кретен половин кана вода, след което Крашке, треперейки и едва ли не с плач, съобщи, че на гарата в последния момент му. . . отрязали задния джоб с портфейла, в който били всички документи заедно с фотофилма!

Фон Вайцел се хвана за главата. С ругатни и викове той се нахвърли върху Крашке, който дори не се и опитваше да се оправдава.

След двайсетина минути Вайцел си спомни за своята нервна и кръвоносна система. С трепереци ръце той си наля в чашата двойна доза бром и го погълна наведнъж. От вълнение той обърка шишенцата и вместо бром си наля тридесетпроцентов албуцид, който редовно си капеше в очите против възпаление. .

Господин аташето бе твърде страхлив и дигна страшна тревога. Лекарят на посолството доктор Вайнзекер, който спокойно дремеше в дворната пристройка, където живееше, бе разбуден като при пожар. Дебелият Вайнзекер, този отвратителен безделник и сънливец, дълго не можá да разбере в какво се състои работата, като наблюдаваше друскащия се на дивана и ревящ фон Вайцел. След като си уясни същността на произшествието, той най-нахално заяви, че албуцидът не е никак опасен и ако не се смятат леките колики, които ще се появяват надвечер, дори е полезен като дезинфекционно средство. . .

Господин Вайцел едва се удържа да не зашлеви този дебел шарлатанин, който се надсмиваше над чуждите страдания. Но Вайнзекер се изсекна шумно в голямата си карирана кърпичка и величествено се отдалечи в пристройката с вид на човек, изпълнил своя дълг.

А болките в корема продължаваха, макар Вайнзекер да твърдеше, че това са преди всичко нервни спазми.

И така Крашке бе ограбен. В портфейла му се намираше малко количество валута, личният му паспорт, фотофилмът и една визитна картичка от сътрудника при мисията Ото Шеринг, който бе написал на обратната й страна приветствие до Крашке по случай пристигането му в Москва като стар познат и колега по работа (Ото Шеринг, назначен за стопански аташе, всъщност бе работник в политическото разузнаване).

След като обмислиха спокойно и обсъдиха случилото се в тесен кръг от свои най-близки сътрудници, господин аташето дойде до следните изводи:

Първо, не е изяснено кой е ограбил Крашке. Ако той е станал жертва на обикновен джебчия, това би било половин беда. Обаче никак не е изключено портфейлът в края на краищата да попадне в ръцете на съветските органи на безопасността.

Второ, Крашке, както и този идиот Шеринг, който така дурашки е надписал визитната си картичка, трябва незабавно, докато не е късно, да се върнат в Берлин.

Трето, от предпазливост бе решено да се прекратят всякакви срещи с „Поп каро", който при стеклите се обстоятелства, ако не днес, то утре ще бъде разкрит.

Когато бе взето това решение, фон Вайцел намери за необходимо макар и отчасти да осведоми за случилото се посланика, да му обясни причините за внезапното откомандироване в Берлин на Крашке и Шеринг, още повече че последният изобщо не бе подчинен на военния аташе.

Господин фон Шуленбург, вече възрастен човек, с внимателен, студен поглед и с привички на немски дипломат от старата школа, както обикновено мълчаливо изслуша съобщението на военния аташе, като почукваше леко с молива върху облегалото на своето кресло. Трудно бе да се разберат мислите му.

— Това ли е всичко, господин полковник? — запита кратко той, когато Вайцел завърши своя разказ и изложи своите предложения.

— Да, господин посланик — отвърна Вайцел, като с раздразнение гледаше невъзмутимото лице на посланика. — Бих искал да ви помоля за съвет.

— Съветите са ценни, когато се дават навреме — не без злорадство забеляза Шуленбург. — Много съжалявам, мой скъпи полковник, че идеята да се посъветвате с мене ви е дошла на ум едва сега. А ако вземем предвид известното и вам съглашение, подписано от райхсфюрера на СС и райхсминистъра на външните работи, то подобна несвоевременност е просто загадъчна...

И господин фон Шуленбург се усмихна твърде изразително. В дълбочината на душата си той бе дори доволен от това произшествие. По някои, макар и твърде косвени данни, Шуленбург отдавна се досещаше, че господин фон Вайцел му пакости по най-различни начини.

Старият немски дипломат и примерен служител господин фон Шуленбуг дълбоко в себе си мразеше парвенютата от рода на Вайцел. Изобщо далеч не всичко, което ставаше в „третата империя", Шуленбург разбираше, като се почне от личността на „фюрера" — този изплувал неизвестно откъде австриец, лошо владеещ немски език. Шуленбург знаеше, че истинското име на Хитлер е Шиклгрубер, че е истеричен и избухлив, малко образован и голям позьор. Откъде и какъв вятър довея на канцеларското кресло този кресливец с маймунско челце и с възпалени очи на епилептик? И дали в тази очевидна истерия не се крие тайната на успеха му пред тълпите?

Така мислеше дълбоко в душата си господин фон Шуленбург още през ония дни, когато Хинденбург и Папен на 30 януари 1933 година удостоиха Хитлер със званието канцлер на Германската република. А месец след това, на 28 февруари, новоизпеченият канцлер отмени редица членове на Ваймарската конституция и издаде „закона за защита на народа и империята", с което той фактически стана диктатор.

Но това все още бяха само цветенца. Когато започнаха масовите разстрели, концлагерите, където стотици хиляди хора бяха захвърляни без следствие и съд, изтезанията, конфискациите, уличните погроми, господин фон Шуленбург съвсем престана да разбира нещата. Като наблюдаваше

обаче хода на събитията, той дойде до извода, че по-добре е да служиш, без да разбираш, отколкото да разбираш, не да бъдеш в концлагер. И той се отдаде в служба на Хитлер, като реши, че все пак по-добре е да служи на Хитлер, отколкото на комунистите.

Шуленбург знаеше, че към него не се отнасят с необходимото доверие, че много от неговите подчинени в посолството покрай своите основни задължения имат и задачата да го следят. Но взаимното следене, както и взаимното недоверие бяха алфата и омегата на „третата империя". И господин посланикът се примири с това.

Той не обичаше Съветския съюз. Комунистическата идеология бе напълно враждебна на всичко, към което той бе привикнал от детинство, което обичаше и с което не искаше да се раздели.

Той обаче бе достатъчно умен, за да види, че социалистическият строй се е затвърдил здраво в тази страна, че правителството на Съветския съюз, към което бе акредитиран, води твърда политика, която се ползува от поддръжката на народа. С една дума, каквото и да се говори, това бе истинско правителство, в най-високия и държавнически смисъл на думата.

Фон Шуленбург си даваше сметка за сериозните успехи, които са постигнали съветските народи. Колкото и печално да е, но за него бе ясно, че Съветският съюз е мощна държава, с напредваща индустрия, с висока обща и техническа култура, която расте буквално всяка година, и с безспорна сплотеност на многонационалното население.

Много често нощем (напоследък той страдаше от безсъние) посланикът признаваше пред себе си, че това, което той и много други смятаха като рискован и обречен на провал социален експеримент, уви, побеждава. Да, болшевиките отлично знаят какво искат и как да го постигнат. Това се отразяваше и на външната им политика, в която липсваха внезапни и необмислени ходове, отстъпления, нарушения на поети задължения и лицемерни уверения, към които така щедър беше Хитлер.

Като опитен дипломат Шуленбург не можеше да не оцени достойнствата на такава външна политика. Каквото и да се говори, ръководителите на съветската дипломация са хора

сериозни. Обикновено те не са словоохотливи, но винаги са коректни, отбягват мъглявите формулировки, към каквито твърде охотно се стремят западните дипломати и изпълняват точно и в срок обещанията си.

В резултат на своите наблюдения в Съветския съюз фон Шуленбург бе твърдо уверен и в бойната мощ на Съветските въоръжени сили и смяташе, че ще бъде опасно за Германия да воюва с тази страна.

Неведнъж, макар и в най-предпазлива форма, фон Шуленбург излагаше своето становище по този въпрос. Но за него беше ясно, че Хитлер, упоен от победите на Запад, се готви за поход на Изток.

Наистина, за това не бе казано на Шуленбург направо, което за последен път свидетелствуваше за липсата на пълно доверие към него, но по редица косвени подробности и признаци посланикът се досещаше, че там, в Берлин, в тайните стаи на новата имперска райхсканцелария вече се подготвя този безумен план.

И фон Шуленбург, измъчван нощем от безсъние, точно в десет часа сутринта отиваше в своя разкошен посланически кабинет (с който не му се искаше да се раздели) и през целия ден старателно и педантично играеше ролята на безумно влюбен в своя „фюрер", крещеше, както бе прието, „Хайл Хитлер" със задължителното изпъване на дясната ръка, възхищаваше се от „историческите заслуги" на Хитлер; на празничните вечери в посолството той тържествено, прав произнасяше първия тост за Хитлер и по всякакъв начин и пред всички, дори пред последния куриер на посолството (защото дори и куриерите вероятно бяха тайни сътрудници на гестапо) се стремеше по най-очевиден начин да покаже, че той, господин фон Шуленбург, извънредният и пълномощен министър на Германия в Москва, с цялото си сърце, с цялото си тяло, с всичките си мисли е безпределно и завинаги предан на този дегенерат с ниско чело. Фон Шуленбург се стремеше навсякъде да подчертава, че „партийната клетва", която бе положил, когато постъпи в нацистката партия, за него е свята. Нейният текст гласеше: „Кълна се в нерушима вярност към Адолф Хитлер; кълна се да се подчинявам безпрекословно нему и на ръководителите, които той ми определи."

Да, всичко това е минало, минало: и клетвата, и постъпването му в нацистката партия, за да се задържи над повърхността, и неколкогодишният кошмар, който причини на Германия тази прословута партия и нейният страшен фюрер. . .

Разговорът с господин Вайцел завърши. Посланикът се съгласи, че Крашке и Шеринг трябва незабавно да напуснат Москва и да се завърнат в Берлин. Той подписа приготвеното от Вайцел разпореждане и не пропусна да отбележи, че тази история може да има най-сериозни последици, които е трудно дори да се предвидят.

Когато излезе от кабинета на посланика и се върна в къщи, фон Вайцел написа подробна шифровка за всичко случило се, в която се постара колкото се може повече да оправдае себе си и да подчертае разсеяността и тъпоумието на Крашке.

Той предлагаше също да се изостави временно „операция „Сириус".

Шифровката бе отправена за Берлин преди три дни, вчера сутринта Крашке и Шеринг напуснаха Москва. През нощта в отговор от Берлин се получиха две шифровки.

В едната от тях се нареждаше на фон Шуленбург и Вайцел да заминат незабавно за Берлин на доклад.

Втората шифровка съдържаше разрешение да се изостави временно „операция Сириус" и категорично се предписваше да не се поддържа в никакъв случай връзка с „Поп каро".

И двете телеграми бяха неприятни, но ако втората беше напълно разбираема и естествена при сложилите се обстоятелства, то първата подигаше тревожния въпрос, защо викат в Берлин не само военния аташе, но и посланика.

Ето защо през това майско утро господин фон Вайцел се пробуди с главоболие, в най-лошо настроение и остана така да се излежава, вместо да направи утринната си гимнастика и да вземе студен душ.

А след закуската, която Вайцел изяде без обичайното удоволствие, го извикаха при посланика. Когато Вайцел влезе при него, той за пръв път видя господин Шуленбург в такова тревожно състояние. Оказа се, че и той бе получил

нареждане да отиде в Берлин. И очевидно, без да се гледа на разликата в характерите и положението, и у господин извънредния и пълномощен посланик възникна същият проклет въпрос: защо?

— Кажете, полковник — почти нежно каза Шуленбург, — не се ли посочва в получената от вас телеграма какви документи да вземете и по какви въпроси да се подготвите?

— За съжаление, господин посланик, на мене нищо повече не ми е известно. А на вас не ви ли съобщиха целта на повикването?

— Не, по това нищо не е казано, полковник. Предполагам, че е във връзка с произшествието с Крашке, но не мога да разбера какво отношение имам аз към тази работа. Още повече че за цялата работа, както си спомняте, аз изобщо узнах, когато тя бе вече свършен факт.

— Аз мисля — произнесе Вайцел, като мислено пращаше Шуленбург по дяволите, — че и двамата ни викат съвсем не във връзка с тази афера. Впрочем не обичам да гадая на кафе. Надявам се, че ще пътуваме заедно?

— Разбира се — отвърна Шуленбург, — аз вече наредих на началника на канцеларията да ангажира две места в международния вагон. Надявам се, полковник, че не ще имате нищо против да пътуваме в едно купе. Така някак си ще бъде по-спокойно.

— Много ще ми бъде приятно, господин посланик — чукна с токове Вайцел. Като се раздели с посланика, той отиде да се приготви и да приведе в ред своите работи.

Нито Шуленбург, нито Вайцел знаеше, че ги викат в Берлин във връзка с „Варианта Барбароса", т. е. с плана за нападението на Германия над Съветския съюз. Този план се беше зародил у Хитлер отдавна, още през тридесетте години, когато току-що бе дошъл на власт.

Още през 1936 година американският посланик в Берлин бе записал в своя дневник: „През септември 1936 година на съвещанието, на което присъствували Шахт и други, Гьоринг заявил, че въз основа на неизбежното стълкновение в Русия Хитлер дал на имперския министър съответни указания, след което Гьоринг добавил, че било необходимо да

се вземат всички мерки, и то точно такива, каквито биха се предприели, ако действително заплахата от война е непосредствена."

Тия записки Дод направи въз основа на думите на Шахт — имперски министър на стопанството и председател на райхсбанк, който, кой знае защо, счел за нужно да осведоми за това американския посланик.[1]

На двадесет и трети май 1939 година Хитлер свикал в своя кабинет в новата имперска канцелария тайно съвещание, на което били поканени Гьоринг, Рьодер, Браухич, Кайтел, генерал-полковник Милх, генералът от артилерията Халдер и други представители на върховното военно командуване. Протокол на съвещанието водел подполковникът от генералния щаб Шмунд. Темата на съвещанието била „Инструктаж относно съвременното положение и целите на политиката".

Подполковник Шмунд се постарал да запише дословно речта на Хитлер на това отговорно съвещание. Тогава Хитлер казал:

„Ако съдбата ни тласне към конфликт със Запада, ще бъде добре, ако преди това ние владеем обширни пространства на изток. . .

Става дума за разширяване на нашето жизнено пространство на изток, за осигуряване на продоволственото снабдяване, за разрешаване на балтийската проблема. . . "

На 1 септември 1939 година германските въоръжени сили нахълтаха в Полша, на 9 април 1940 година — в Дания и Норвегия, на 10 май 1940 година — в Белгия, Холандия и Люксембург, на 6 април 1941 година — в Гърция и Югославия, макар че по отношение на всяка една от тези страни Хитлер неведнъж бе давал тържествени уверения, че ще спазва техния суверенитет.

По същия начин Хитлер постъпи и с Франция. На 14 януари 1935 година след плебисцита, на който бе разрешен въпросът за връщането на Саарската област на Германия, Хитлер направи тържествена декларация, че „занапред не ще предявява към Франция никакви териториални иска-

[1] Истински текст из дневника на Дод, свидетел на Нюрнбергския процес.

ния" Той продължи тези уверения до края на 1938 година. На 6 декември 1938 година Рибентроп пристигна в Париж и подписа френско-германска декларация, в която бе признато, че „границата между договорящите се държави е окончателна".

Минаха няколко години и на Нюрбергския процес срещу хитлеристките главатари главният обвинител на френската република Де Ментон в речта си на 17 януари 1946 година беше принуден горчиво да признае:

„Общественото мнение на Франция и Великобритания, измамено от декларациите на Хитлер и повярвало, че нацистите са насочили своите планове към осигуряване съдбата на немските малцинства, се надяваше, че германските домогвания имат граница. . . Франция и Великобритания ѝ позволиха (на Германия) да се въоръжава. . . "

На Нюрнбергския процес подсъдимият Кайтел, бивш началник на върховното командуване на германските въоръжени сили и член на тайния съвет, даде показания, че Хитлер отначало възнамерявал да нападне Съветския съюз в края на 1940 година. Още през пролетта на 1940 година бил изработен план за това нападение. Той бил обсъден през юли същата година на военно съвещание в Райхенхале.

През есента на 1940 година Хитлер, Кайтел и Йодл, началник щаб на върховното командуване, окончателно утвърдиха и подписаха плана за нападение на СССР, зашифрован под името „Вариант Барбароса".

Само девет души в „третата империя" бяха запознати тогава с този план — така грижливо бе пазен той в тайна. След разгрома на хитлеристка Германия този най-секретен документ с оригиналните подписи на Хитлер, Кайтел и Йодл бе открит и обявен на Нюрнбергския процес.

Ето текста на тайния план:

„Директива № 21.

„Вариант Барбароса."

Германските въоръжени сили трябва да са готови още преди да свърши войната с Англия да победят Съветска Русия по пътя на светкавична военна операция („Вариант Барбароса"). За тая цел армията трябва да предостави всичките си налични съединения, с изключение на

частите, необходими да защитят окупираните области от всякакви изненади.

Задачата на военно-въздушните сили ще се състои в това: да отдели за Източния фронт сили, необходими да осигурят на армията бързо изпълнение на земните операции и да не допуснат големи разрушения на източните германски области от страна на вражеската авиация.

Основно изискване — намиращите се под наша власт райони на бойни действия и бойно осигуряване да бъдат напълно защитени от въздушни нападения на неприятеля; настъпателните действия срещу Англия и особено срещу нейните съобщителни пътища да не отслабват никак.

И по време на похода на Изток военно-морският флот да бъде използуван предимно срещу Англия.

Заповед за настъпление срещу Съветска Русия ще дам, когато се наложи, осем седмици преди набелязаното начало на операцията.

Приготовленията, които изискват по-значително време, трябва да бъдат започнати (ако още не са започнати) веднага и да бъдат завършени до 15 май 1941 година.

Трябва да се обърне специално внимание върху пълното запазване в тайна на намерението ни да нападнем. . . "

По-нататък в този план бяха подробно набелязани необходимите приготовления и мероприятия.

Такъв бе планът „Барбароса", разработен от Хитлер и неговия щаб. Авторите на този план бяха като че ли предвидили всичко — и преимуществата на внезапния удар, и вероятните съюзници, с които се бяха предварително тайно уговорили, и взаимодействието на всички родове войски и възложените им задачи, и крайните цели на цялата „операция", и най-дълбоката секретност на самия план, и всички предварителни приготовления. Всичко бе предвидено в този план, освен едно — мъжеството и издръжливостта на съветския народ, любовта му към родината и уменето му да брани нейната независимост и чест във всяко време, при всякакви обстоятелства и от каквито и да е врагове. . .

Планът „Барбароса" бе подписан от трима — Хитлер, Йодл и Кайтел. А след пет години Хитлер се самоуби в задушното подземие на новата имперска канцелария, Йодл и Кайтел по присъда на Международния военен трибунал бяха

обесени в двора на старинния нюрнбергски затвор заедно със своите съучастници. Те умряха в същия древен баварски град, където фашистката „партия" тържествено устройваше своите конгреси, приемаше своите людоедски „закони" и утвърждаваше своите безумни планове за „световно господство".

Синкави колелца цигарен дим плуваха в купето на международния вагон, в което Шуленбург и Вайцел пътуваха за Берлин. Две празни бутилки от зеленикаво рейнско вино — любимата марка на господин Шуленбург — потракваха на масичката при всеки тласък на влака, който бързо се носеше на запад. Посланикът и военният аташе седяха един срещу друг в уютното купе, което блестеше с червената си полировка на дървото и с бронзовата си арматура. Размекнати от пътуването, от цигарения дим и от изпитото вино, те се гледаха един друг без обичайното недружелюбие. Впрочем тях ги примиряваше не толкова това, че пътуват в едно купе, колкото мъчителната неизвестност на целта на тяхното пътуване и неговите вероятни резултати. Общата тревога ги сближаваше.

Освен това всеки от тях намираше за полезно да подчертае за всеки случай своето разположение към другия. Вайцел правеше това с цел Шуленбург да не използува твърде много в Берлин нещастието с господин Крашке; Шуленбург пък се опитваше да се сдобри с Вайцел, та дано аташето не се простира много „в своето бюро" относно позициите на посланика по въпроса за германо-съветските отношения.

Зад прозорците на вагона шумеше май. Навсякъде димяха наскоро наторени орници, някъде в полето като огромни пчели боботеха трактори, първата още свенлива зеленина беше удивително нежна. Малките будки на работниците по движението и на стрелочниците, тухлените здания на спирките и боядисаните на ивици бариери на железопътните прелези се мяркаха като на екран. Тракането на колелата и свистенето на вятъра се сливаха в тази особена, позната ни при пътуване с влака симфония, която едновременно и успокоява, и унася в дрямка, предизвиква смътни мисли за това, което те чака занапред.

— Чудна страна — предпазливо започна Шуленбург, като сочеше към преминаващия зад прозорците на вагона пейзаж, — безкрайни простори, неизчерпаеми подземни богатства и най-фанатичния в наше време народ. Трябва да се признае, скъпи ми полковник, че в Берлин имат само приблизителна представа за Съветска Русия и нейните възможности. . .

— Какви възможности имате предвид, уважаеми господин фон Шуленбург? — запита Вайцел.

— Преди всичко нейния индустриален и военен потенциал — отговори Шуленбург.

— Аз нямам високо мнение за Съветските въоръжени сили — малко по-бързо, отколкото би трябвало, възрази Вайцел, като си спомни веднага своя доклад за киевските маневри. — Колкото се отнася до съветския индустриален потенциал, то една серия от добре подготвени нападения на бомбардировъчната ни авиация ще може без особени мъчнотии да го ликвидира.

Фон Шуленбург се замисли.

— Ах, господин полковник — продължи той след значителна пауза, — от руснаците могат да се очакват всякакви изненади. На нас, представители на цивилизована страна, дори ни е трудно да си представим на какво са способни тези азиатци. Във връзка с това не е зле да си припомним Бисмарк, който, както ви е известно, решително препоръчваше на Германия никога да не воюва с Русия.

— Струва ли си да си спомняме за Бисмарк, когато за щастие Германия има Адолф Хитлер — тържествено произнесе Вайцел, като гледаше Шуленбург право в очите и с удоволствие забеляза неговото смущение.

— О, да! — побърза да отговори Шуленбург. — Геният на нашия фюрер е наистина щастие за Германия. Това, което фюрерът направи през последните години, още стотици години наред ще удивлява историците. . .

И след тая тирада господин фон Шуленбург окончателно реши да не говори с Вайцел на такава тема.

В Берлин пристигнаха сутринта и още същия ден се явиха пред началството.

Още щом Вайцел влезе в кабинета, генерал Пикенброк му устрои такъв скандал, че военното аташе едва не припадна.

Но това беше само прелюдия: към края на деня Пикенброк отведе почти полумъртвия Вайцел при адмирал Канарис. Адмиралът беше зловещо спокоен. Той мълчаливо подаде ръка на Вайцел, покани го да седне и както обикновено започна да си подсвирва модерен оперетен мотив — господин адмиралът имаше отлична музикална памет, с която много се гордеше. Пикенброк и Вайцел мълчаха.

— Германската разузнавателна служба — започна найсетне Канарис, — разбира се, не се състои само от гении. Но аз никога не съм и помислял, господин полковник, че един стопроцентов простак, лишен от елементарна професионална предпазливост, може да се подвизава като наш военен аташе, и то в такава страна, каквато е Съветска Русия. . . Не ви ли се струва, че това най-малко е странно?

— Господин адмирал — извика Вайцел, като мигновено се надигна от креслото, — позволете ми поне две думи! . . .

— Не позволявам — отряза Канарис, — няма какво да обяснявате! Не желая да слушам глупости! . . . Вие провалихте най-важната задача, от която се интересува самият фюрер. . . В състояние ли сте да разберете това?

— Господин адмирал! — проговори Вайцел. — За всичко е виновен Крашке, когото, тук му е мястото да кажа, аз съвсем не познавах. . . И той. . . И аз. . . С една дума. . .

— Мълчи! — кресна Канарис и така блъсна с юмрук по масата, че звънтенето на кристалния писмен прибор се разнесе из цялата стая. — Назначих служебно разследване, по време на което ви поставям под домашен арест. Чухте ли, генерал Пикенброк?

— Тъй вярно, господин адмирал — Пикенброк удари токове.

В края на този разговор се изясни, че с Крашке било постъпено още по-грубо: уволнили го от главното управление на военното разузнаване и го назначили за представител на „Абвера" в една от дивизиите, командувана от някой си генерал-майор Флик, на която предстояло да замине за фронта.

При служебното разследване се установи, че в своите писмени обяснения Крашке се опитал да прехвърли цялата вина върху Вайцел, като заявил, че той му е заповядал да отиде на гарата и там да предаде фотофилма въпреки него-

вото, на Крашке, предложение да го предаде на Мюлер в навечерието на заминаването му.

Инспекторът за особени поръчения, който водеше служебното разследване, подчертано се позоваваше на тези обяснения на Крашке.

Нещастният Вайцел прекара две денонощия под домашен арест в своята извънградска вила. Само денем го караха на разпит при инспектора.

Бог знае как щеше да завърши всичко това, ако не беше мъдростта на фюрера, който, когато му докладваха за резултатите от разследването, запита:

— Не е ли същият полковник Вайцел, който изпрати доклад за киевските маневри?

— Същият, мой фюрер — отвърна Канарис.

— Това беше превъзходен доклад — каза Хитлер. — Този полковник е честен немец и си знае работата.

Канарис, който се канеше да охарактеризира Вайцел като безделник, тъпак и човек, който не заслужава доверие, тутакси се приспособи и започна да пее дитирамби за Вайцел.

— Ограничете се с устно мъмрене — заповяда Хитлер, — а утре доведете полковника при мене. Искам да поговоря с него.

След този разговор Канарис повика Вайцел и го посрещна любезно и извънредно мило. Като предаде на Вайцел в общи черти решението на фюрера и дори го потупа по рамото, той му заповяда да се яви на другия ден сутринта при него в парадна униформа, за да отидат заедно при Хитлер

Те влязоха в кабинета на фюрера, където ги пусна сам Мартин Борман, секретар на фюрера и ръководител на партийната канцелария.

Вайцел веднага забеляза подчертаното раболепие, с което Канарис поздрави Борбан, и разбра, че този човек се ползува с огромно влияние.

Когато Канарис и Вайцел влязоха в кабинета на Хитлер, те видяха фюрера, надвесен над огромна карта, разстлана върху дългата заседателна маса. До Хитлер стоеше Гьоринг, също надвесен над картата.

Хитлер чертаеше по картата с голям червен молив и се заливаше в щастлив смях. Гьоринг старателно му подра-

жаваше. И двамата бяха така увлечени над картата, че дори не се обърнаха, когато скръцна вратата.

Канарис и Вайцел застанаха в положение „мирно" и не се решаваха да откъснат ръководителите на „третата империя" от занятието, което ги бе така погълнало.

— Вижте, Херман — казваше Хитлер, като сочеше начертаната от него дебела линия, — тук, на границата на Урал, чак тук аз ще спра победния марш на моите войски. Тук ще бъдат нашите военни колонии. . .

В този момент в кабинета се появи Борман, който без церемонии се приближи до Хитлер и му пошепна за идването на Канарис и Вайцел.

Хитлер и Гьоринг се обърнаха към тях. Хитлер с интерес погледна Вайцел и запита:

— Отдавна ли сте пристигнал от Москва, полковник? Какво ново има там? Как се чувствуват руските болшевики? Все още ли се канят да строят комунизъм?

И той отривисто, малко пискливо се разсмя, като отметна назад сплеснатата си надолу глава с вечния кичур коси, залепен на челото, с изпъкнали очи на истерик и с мънички мустачки.

До слоноподобната, подпухнала фигура на Гьоринг ниският мършав фюрер изглеждаше особено жалък.

Господин Вайцел твърде ясно отговори на въпросите на фюрера, че ако се съди по всичко, в Москва няма нищо ново, че болшевиките наистина продължават да упорствуват със строителството на комунизма и че особено забележими военни приготовления няма.

Хитлер покани Канарис и Вайцел да седнат до масата и започна да задава на Вайцел въпрос след въпрос.

Вайцел разказа, че в Русия има изгледи за отлична реколта, продоволствието е напълно достатъчно, населението се храни добре, данни за срочна мобилизация няма.

Всеки отговор видимо радваше фюрера и от това Вайцел разбра, че войната е предрешена.

Към края на разговора, който се водеше напълно спокойно и дори весело, фюрерът неочаквано се надигна от креслото (всички незабавно станаха) и започна да крещи, че той е верен „на историческата си мисия" и ще докаже на целия свят, че ще унищожи комунизма издъно.

— Аз ще превърна Ленинград в пепелище! — крещеше той и удряше по масата с юмрук, — а Москва — в купища развалини! Аз ще докажа на всички европейски либерали-дърдорковци и социалистически кучета какво значи нацистки юмрук! Те се страхуват от Русия като от огън, а аз ще я разсипя за три месеца! . . .

Той още дълго крещя, като сипеше ругатни и проклятия, които сменяше със самохвални заплахи и клетви, хвърляше по пода моливи, пероръжки, цял се тресеше от нервни конвулсии. Не можеше да се разбере защо така внезапно настъпи този почти епилептичен припадък, защо така беснееше, крещеше и се мяташе фюрерът.

Вайцел, който никога не бе виждал Хитлер в такова състояние, се вцепени от ужас — кой знае какво може да направи този очевидно ненормален фюрер. Какво може да се очаква от един смахнат?

Гьоринг стоеше с равнодушно и дори малко отегчено лице — той отдавна бе свикнал с подобни избухвания на Хитлер и дълбоко в душата си го смяташе за абсолютен дегенерат, станал, кой знае защо, фюрер на Германия, макар че по право фюрер на Германия би трябвало да бъде той, Херман Вилхелм Гьоринг, истински немец, а не този дръглив австриец, който се зъби на цял свят и върши неизброими глупости.

Канарис, адмирал Канарис, ръководителят на германската разузнавателна служба, готов при пръв удобен случай да се продаде на всяко чуждо разузнаване само ако му бъде платено добре (което по-късно направи, като стана секретен сътрудник на американското разузнаване) стоеше с непроницаемо изражение на лицето, мислено пресмяташе колко време може да продължи този пореден пристъп и няма ли да се осуети зарад него приятната среща, определена на господин адмирала от чудесната фройлайн Ерна, нова звезда на виенската оперета. Тя сега гастролираше в Берлин и завладяваше столицата със своите крака и най-вече с умението си тъй пикантно да ги показва.

А фюрерът продължаваше да крещи и съвсем повреди своя и без това пресипнал от митингите глас. Той премина във фалцет и изведнъж също така неочаквано, а, бог вижда, и без всякакви причини (така поне помисли Канарис), из-

тича до касата, извади от нея един „Железен кръст", приближи до смъртно изплашения Вайцел и окачи ордена върху парадния му кител, като крещеше:

— Това е награда за твоя истински немски дух и бистър ум!

Гьоринг и Канарис, изпаднали в пълно недоумение, още повече се изпънаха и застанаха в положение „мирно", както изискваше при такива случаи имперският военен устав. Полковник Вайцел, който до вчера размишляваше дали домашният арест не ще се превърне в обикновен, дали няма да бъде хвърлен в Моабитския затвор или в някой концлагер, се изплаши, да не би всичко това да е сън. . .

И чак в къщи, когато съблече парадната униформа и облече удобната домашна пижама, германският военен аташе в Москва Ханс фон Вайцел пристъпи към огледалото, съсредоточено се вгледа в посърналото си от вълненията през последните дни лице и изведнъж от цялата си душа се разсмя. . .

Ето какво значеше да представиш угоден на началството доклад.

Уви, господин фон Шуленбург не само не получи орден, а, напротив, има твърде неприятен разговор с райхсманистъра на външните работи господин Иоаким фон Рибентроп.

Господин райхсминистърът заяви на посланика, че фюрерът е извънредно недоволен от неговите доклади и съвсем не споделя изводите, които той толкова лекомислено прави.

На въпроса на Шуленбург, дали може да се надява да бъде изслушан лично от фюрера, за да му изложи съображенията, въз основа на които прави своите изводи, Рибентроп се усмихна странно и произнесе твърде загадъчна фраза, смисълът на която се свеждаше до това, че едва ли фюрерът ще сметне такъв разговор за полезен и че за самия господин Шуленбург, изглежда, ще бъде по-добре, ако тази аудиенция не се състои.

Разбира се, Рибентроп не каза на Шуленбург най-важното: че Хитлер е възнамерявал да го арестува и да го предаде на гестапо и само обстоятелството, че войната е вече предрешена, е спасило Шуленбург. Хитлер бе предвидял, че

внезапното сменяване на посланика може да предизвика в Москва подозрения, а той искаше тъкмо сега да не издава с нищо своите планове. Ето защо той възприе предложението на Рибентроп Шуленбург да се завърне в Москва, като реши в себе си, че винаги ще може да го арестува. Рибентроп заповяда на Шуленбург, когато се върне в Москва, да предприеме редица ходове с цел да увери съветското правителство, че Германия желае да остане вярна на съветско-германския пакт.

Шуленбург се завръщаше в Москва сам, тъй като Вайцел трябваше да остане още в Берлин. Той пътуваше с лоши предчувствия, които не го лъжеха.[1]

В същите дни и часове, когато Шуленбург пътуваше от Берлин за Москва, германските дивизии тайно се приближаваха към съветската граница. От всички краища на Европа с параходи и океански лайнери, с товарни и пътнически влакове, с автомобили и транспортни самолети, по суша, по море и по въздуха се отправяха към границите на СССР артилерия и хиляди танкове и самолети, бомби и боеприпаси, щабни коли от всички марки на света, заграбени от страните на поробена Европа, прожекторни части, подвижни радиостанции, походни печатници, специално обучени парашутисти и диверсанти, преоблечени в униформата на съветската милиция и органите на МВР и снабдени с взрив и портативни радиостанции, гестаповски „зондеркоманди", специално подготвени за масово унищожаване на съветското население и на партийния актив, шпиони от всички степени, опитни тъмничари и професионални палачи; лавина от всевъзможни „икономически съветници", готови да налетят като врани върху окупираните области, за да отмъкнат оттам всичко, което е възможно. Нощем, гърмейки с моторите си, към съветската граница пълзяха самоходни оръдия и минометн, танкове от всички европейски армии. Скришом се промъкваше цялата чудовищна хитлеристка военна машина, готова при първата заповед на фюрера да връхлети внезапно от всички страни върху съветска земя.

---

[1] По заповед на Хитлер Шуленбург бе разстрелян на 10. XII. 1944 г.

3. СМЪРТ И РОЖДЕНИЕ

Същата сутрин, когато фон Вайцел изпрати Крашке на Белоруската гара, за да предаде фотофилма на заминаващия за Берлин хер Мюлер, джебчията Жора Коланчето, който, макар и млад, имаше солиден апашки стаж и три присъди в миналото, вървеше по улица Горки към същата гара, за да изпроводи задграничния влак Москва—Нагорелое.

Всъщност Жора Коланчето нямаше кого да изпраща на Белоруската гара. Задграничният влак представляваше за него напълно определен интерес: това бе зона за апашка дейност.

Тъкмо на тази гара и преди заминаването точно на този влак твърде успешно можеше да бъдат ограбени в навалицата пътниците или изпращачите им.

Жора Коланчето бе апаш-единак и затова „работеше" на свой риск и отговорност, не получаваше дял от общия „казан", катко бе по-рано, когато участвуваше в апашкия „артел" и разделяше с другите джебчии дневната печалба.

„Артелът" имаше известни преимущества в смисъл, че ако някой ден някой от джебчиите останеше без „лов", той все пак получаваше дял от общия „казан".

Независимо от това Жора Коланчето не пожела да остане в „артела". Бяха му омръзнали вечните кавги за общите сметки, традиционните пиянски гуляи след сполучлив ден, диктаторският тон на „председателя на артела" и целият този апашки живот с чести спречквания, с игра на карти и с постоянното взаимно недоверие. Освен това дълбоко в себе си Жора отдавна бе съзнал, че води безполезен живот и че е време вече да ликвидира с него.

И сега, запътил се към Белоруската гара с вид на човек, който прави сутрешната си разходка, Жора Коланчето бе в най-добро настроение. Всичко радваше очите и душата му. И тази прекрасна улица, залята с майско слънце и току-що измита, и веселата улична тълпа, и огледалните витрини на магазините, и ярките цветове на фирмите, и любимият му аперитив „Форел", където работеше млада кестенява продавачка с вирнато носле, веселата и кокетна Люся, която охотно приемаше ухажванията на Жора Коланчето. Той се беше препоръчал за артист танцьор от Мосестрадата и два

пъти вече беше ходил с нея в „Ермитажа". Да, прекрасен беше този чуден пролетен ден, изпълнен със свежест и усмивки, с блеснали женски очи, със кръшен смях, с весели автомобилни сигнали и звън от трамваи, с лекото потропване на високи дамски токчета и с мекото шумолене на копринени рокли — всичко се сливаше в една особена празнична симфония на големия град.

На Белоруската гара както винаги преди заминаването на влака цареше весела суетня. Носачи разтоварваха пристигащите една след друга коли с пътници. От будките се разграбваха новите вестници и списания. Край бюфетите се тълпяха нетърпеливи редици, усилено търгуваха продавачите на сладолед и на първите пролетни теменужки. По всички посоки сновяха жени с деца, солидни стопански дейци с дебели чанти и чужденци с куфари, облепени с ярки етикети, на които бяха написани на различни езици имената на всевъзможни хотели от всички страни в света и бяха нарисувани египетски пирамиди, стамбулски минарета, парижката Айфелова кула, венециански канали.

Жора Коланчето (истинското му име бе Фунтиков) спокойно пушеше, любуваше се на своите чудесно почистени обувки с бледопортокалов цвят. Той си купи перонен билет и се отправи към спрелия на платформата влак.

Застана до кафявия международен вагон. Вниманието му привлече някакъв чужденец с монокъл (това бе Крашке). Той очевидно също бе дошъл да изпрати някого, но пътникът още го нямаше и чужденецът нетърпеливо поглеждаше часовника. Фунтиков, без да го погледне в лицето, го огледа отзад — неговата „специалност" обикновено бяха задните джобове. Чужденецът бавно се разхождаше покрай вагона. Той беше с фланелени панталони в светлобежов цвят и със светлокафяво в тон на панталоните му спортно палто.

Набитото око на Фунтиков веднага забеляза, че палтото на чужденеца е малко издуто над задния джоб на панталона, в който очевидно се намираше портфейл. Обектът бе намерен.

Фунтиков приготви своя „инструмент" — сребърен двугривеник, източен като острие на бръснач, и като го постави между големия и средния си пръст, приготви се за „операция".

Обхванат от весело предчувствие за успех, което почти никога не бе го лъгало, Фунтиков следваше като сянка високия чужденец с монокъл и си придаваше вид, че не му обръща ни най-малко внимание.

Четвърт час преди заминаването на влака на перона се появи мършав червенокос човек с тъмни очила, зад когото вървеше носач с два светложълти куфара. Червенокосият се приближи до международния вагон и се поздрави с очакващия го чужденец с монокъл. Носачът внесе куфарите в посоченото му купе и след като получи възнаграждението за услугата, се отдалечи. Двамата чужденци, изправени до вагона, започнаха разговор.

Тъкмо в това време към същия вагон се клатушкаше по перона една дама, запотена от вълнение и страх да не закъснее, с безброй куфари и кутии в ръце, а след нея ситнеше някакъв хилав човечец, натоварен също с всевъзможни вързопи и пакети.

— Коля, та по-скоро, ех ти, тюлен такъв! — крещеше дамата по цялата платформа, енергично разблъскваше хората по перона, като ги закачаше със своите вещи. — Ще закъснеем, ще видиш, че ще закъснеем.

— Не се вълнувай, Валюша, има още време — мърмореше, тежко задъхвайки се, нейният изпращач. — До заминаването има още няколко минути. . .

Щом видя тази дама, Фунтиков мълниеносно прецени, че това е същинско съкровище и, така да се каже, заплува по нейния фарватер. Той не се излъга: когато се изравни с двамата чужденци, дамата безцеремонно ги разблъска, като закачи със своите кутии човека с монокъла и го отблъсна встрани.

Тъкмо в този миг Фунтиков, като си придаде вид, че е притиснат от енергичната дама, плътно се прилепи до чужденеца и светкавично, почти с въздушно движение, като опъна леко с лявата си ръка плата на панталона му, изряза с дясната ръка задния джоб и се вля в тълпата пътници, които вече се сбогуваха с изпращачите си. След няколко секунди Фунтиков „офейка" от перона.

Без да бърза, все със същия вид на независим човек, току-що изпратил свои близки, Фунтиков излезе на площада пред гарата, усещайки в десния си джоб приятната

тежест на натъпкания портфейл, който току-що бе „отмъкнал".

Денят му изглеждаше още по-прекрасен, а портфейлът, ако се съди по големината и тежестта му, обещаваше прекрасни перспективи.

Фунтиков запуши, тръгна по улица Горки и се отправи към аперитив „Форел", където веднага видя Люся, застанала на тезгяха с бяла дантелена престилчица и кокетна шапчица.

— На тружениците продавачки пламенен! — каза Фунтиков, като се здрависваше с Люся. — Моля, чифт раци и топла пушена скумрия.

— Здравейте, Жора — пропя Люся, като старателно избра за своя поклонник най-големите раци и тлъста златиста скумрия. — Ето съвършено пресни.

И тя поднесе чинията на Фунтиков.

— Благодаря, Люсенка — важно произнесе Фунтиков и се отправи с чинията в ръце към най-тъмния ъгъл на аперитива, където по това време нямаше никого.

Той постави чинията върху високата масичка, извади от джоба си току-що откраднатия портфейл и по навик внимателно го огледа отвън, без да поглежда в него.

Това бе чудесен, още съвсем нов портфейл от крокодилска кожа с цип, с многобройни плътно напълнени джобчета и прегради. В най-голямата преграда на портфейла, затворена с цип, се очертаваше нещо еластично и кръгло.

Фунтиков не бързаше да отвори портфейла. Той обичаше много мъчителните, но същевременно и приятни минути на неизвестност: какво му е донесъл днешният успех и дали това бе изобщо успех?

Жора остави портфейла върху мраморната масичка и започна бавно да яде, като поглъщаше с апетит нежната, топяща се в устата му скумрия, а след нея и топлите раци. Лъскавата кожа и сребърният монограм на портфейла бяха като че ли гарнитура към тази закуска.

След като се нахрани, Фунтиков се зае с портфейла. В него имаше двеста и няколко рубли, няколко зелени американски долара и германски марки. „Ловът" не бе особено богат. В друго отделение той откри някакви бележки на чужд език, визитна картичка с надпис на обратната

страна и най-после един проявен фотофилм в целофанен плик.

Фунтиков извади фотофилма и го обърна срещу светлината. Върху него се очертаваха 36 ясни снимки на някакви чертежи и конструкции. На три от тях зорките очи на Фунтиков различиха надписи със съвършено малки руски букви.

С голямо напрежение Фунтиков разчете тия надписи, които гласяха: „Съвършено секретно. Чертежи на оръдие Л-2."

Щом прочете тези думи, Фунтиков разбра, че е ограбил чужд шпионин, враг, който по някакъв начин се е добрал до тайни военни чертежи. С биещо от вълнение сърце, забравил дори да се сбогува с Люся, той напусна аперитива със злополучния портфейл в ръце. Жора не знаеше още как да постъпи, какво да прави, къде и към кого да се обърне, но с цялото си същество чувствуваше, че трябва да реши нещо, да действува и преди всичко да се ориентира някак си в това, което внезапно избухна и заклокочи в душата му и което сега го носеше неизвестно къде, неизвестно защо, без да иска съгласието му, носеше го както внезапно нахлула морска вълна изненадва плувеца, който дори не се и опитва да окаже съпротива на могъщата стихия.

Фунтиков не усети как дотича по улица Горки до площад Пушкин, без да забелязва нито минувачите, нито красотите на пролетния ден. Той дойде тук като че ли преследван от нещо неизбежно и строго — като съдбата, — от което, каквото и да правиш, не можеш да се скриеш, не можеш да избегнеш. Той не помнеше как се озова в страничната алея на булеварда, пълна със свежест и прохлада, с млади зелени цъфнали липи и с весели викове на играещи деца. Седна на една пейка и може би за пръв път в живота си той се замисли над всичко — защо живее, какво прави, какви са сегашните му желания, какво обича?

Фунтиков не си даваше сметка, че това ново, учудващо състояние на остра тревога и същевременно на предчувствие за близко щастие, предизвикано от този портфейл, е преломен момент в неговия живот, макар че самото произшествие беше само последната капчица от онова, което отдавна изпълваше душата му и което той пред самия себе си се страхуваше да признае.

Той още не можеше да разбере, че този портфейл от крокодилска кожа със сребърен монограм го изтръгва окончателно, завинаги от оня живот и от оная среда, от които той в себе си отдавна се отвращаваше, но не намираше смелост, не му достигаха сили да скъса с тях. Да, необходим беше някакъв последен, но решаващ тласък отвън и именно на портфейла на господин Крашке бе съдено да изиграе ролята на такъв тласък. . .

И тъй, той е ограбил шпионин, враг на неговата родина, да, на родината, защото въпреки всичко това беше и негова родина. И сега той, джебчията с три присъди и с тъмно минало, може да помогне на родината, ако наистина е неин син и ако му достигне смелост да докаже това на дело, да пренебрегне всички възможни неприятности, дори и затвора, с който можеше да се приключи всичко това.

Затворът. . . Фунтиков го познаваше добре и при все това той се страхуваше от него. Макар и да отиде, където трябва, и честно да съобщи за случилото се, пак няма да избегне затвора, защото каквото и да е, той е извършил кражба, т. е. углавно-наказателно деяние. А освен това неговото доброволно явяване няма да се ограничи само с последния епизод — „там" веднага ще разберат, че имат работа с професионален крадец-рецидивист, който не е скъсал със своето минало, че този проклет портфейл е само последното звено от дългата верига на извършените от него кражби. Налице е чл. 162, текста на който той знаеше отдавна наизуст и по който неведнъж е съден.

А животът е тъй прекрасен и привлекателен! Какво похубаво може да има от свободата, от тези пролетни улици, от цъфналите липи, от топлите устни на Люся и от нейния сиящ нежен поглед! А не би ли могъл, без да се явява лично, да изпрати този портфейл на следствените органи и по такъв начин да изпълни дълга си пред държавата, без да рискува нищо. . .

Да, може, но все пак това не е най-умното, защото на тези органи, да кажем, ще бъде необходима неговата помощ за издирването на чужденеца с монокъла.

До късна вечер, изоставил всичките си лични работи и планове, Фунтиков се скита из Москва, без да намери ня-

къде място за себе си, без да може да се скрие сам от себе си.

В ъгъла, който бе наел от една бабичка в Останкино, той прекара мъчителна, безсънна нощ. Сутринта Жора си приготви малко куфарче с бельо, цигари, четка за зъби и одеяло — необходими принадлежности за затвора — и се отправи към прокуратурата при народния следовател Бахметев, при когото някога бе се явявал като обвиняем по едно групово дело. За този следовател Фунтиков бе запазил найтопли спомени.

Той се отби в телефонната кабина и се обади на Бахметев. Напомни му кой е, и го помоли да му напише пропуск, тъй като лично трябва да му направи съобщение „по дело от особена държавна важност".

И Жора Коланчето отиде при следователя.

Макар че това бе смъртта на Жора Коланчето и рождението на Маркел Иванович Фунтиков, нито в един ЗАГС не бе зарегистриран ни фактът за смъртта, ни фактът за рождението на новия съветски човек. Защото не всичко, което се случва в нашето чудно време, се регистрира във ведомствените книжа, но затова пък подлежи на регистрация във великата книга на историята. Един ден нашите потомци с благодарност и любознателност ще изучават трудните и сложни пътища, които техните бащи и деди са прокарвали към комунизма, без да щадят нито силите си, нито годините си, нито дори живота си, ако трябва да се жертвува в името на общата и велика цел.

4. „ОПЕРАЦИЯ СИРИУС" ПРОДЪЛЖАВА

Вайцел остана в Берлин по заповед на Канарис, който го осведоми, че до нападението над Съветския съюз остават само няколко дни. Във връзка с това трябваше да бъдат разрешени редица неотложни въпроси и да се свърже цялата разузнавателна работа на „Абвера" с гестапо и с другите специални органи, върховното ръководство на които Хитлер повери на Химлер.

Сред множеството въпроси изплува и „операция Сириус", която особено интересуваше германското разузнаване, защото

се касаеше за ново съветско оръжие. По някои, макар и откъслечни данни, германското разузнаване бе разбрало, че става дума за едно специално реактивно оръдие, най-новата дума на оръжейната техника.

След дълги обсъждания и консултации с гестапо и с другите разузнавателни органи бе взето решение да се възобнови „операция Сириус" и да се продължи и след започването на военните действия.

Това предварително решение бе докладвано от Химлер на специално, свикано от него съвещание, на което присъствуваха Пикенброк, Канарис и Вайцел.

Вайцел подробно докладва на райхсфюрера на СС цялата история на тази злощастна операция — от самото ѝ начало до ужасното произшествие с господин Краске. Химлер слушаше много внимателно и от време на време се споглеждаше със своя заместник, началника на имперското главно управление на безопасността, Ернст Калтенбрунер, човек мълчалив, с голям белег върху дългото си конско лице. Ако се съди по някои набързо подхвърлени забележки от Химлер, гестапо имаше някакви свои данни за труда на Леонтиев и за неговото значение.

След като изслуша всички поред, Химлер каза:

— За никого от присъствуващите не трябва да бъде тайна, че в най-близко бъдеще ще започнем война срещу Съветска Русия. В тази светлина „операция Сириус" придобива особено значение, тъй като несъмнено става дума за ново съветско оръжие, силата на което ние дори приблизително не познаваме. На тази тема аз вчера разговарях с фюрера. Той намира, че ние трябва на всяка цена да си изясним що за оръжие е това, и да се доберем до секрета на Леонтиев. Ето защо аз съм принуден да хвърля за изпълнението на тази задача своята най-добра агентка за сметка на други операции. Какво мислите по това, Калтенбрунер?

— „Дама спатия" — кратко подхвърли Калтенбрунер.

— Да, „Дама спатия" — провлечено каза Химлер. — Наистина, ние ще оголим Ленинград, където тя работи, но сега за нас е по-важна „операция Сириус". В Ленинград ще я заменим с някой друг.

Канарис, Пикенброк и Вайцел мълчеха. Те нямаха и понятие за въпросната „Дама спатия", макар да се досещаха,

че става дума за много голям агент на гестапо. Те разбраха също, че „операция Сириус" преминава от „Абвера" към гестапо.

След като бе взето решение по „операция Сириус", те преминаха към общи въпроси.

Стана дума да се заздрави контактът между всички органи, които се занимават с разузнаване, с организиране на диверсионни действия, с провеждане на дезинформации и др. п.

Освен това „Вариант Барбароса" повдигаше и допълнителни въпроси — да се организира масово унищожаване на мирното население в набелязаните за окупиране райони.

Химлер даде гласност на тайната „инструкция", издадена през март 1941 година, в която между другото се казваше:

„На театъра на военните действия райхсфюрерът на СС получава специални задачи по подготовката на политическото управление, които произтичат от окончателната и решителна борба между две противоположни политически системи. В рамките на тези задачи райхсфюрерът на СС ще действува самостоятелно, на своя отговорност."[1]

В плановете на Хитлер влизаше покрай другото и физическото унищожаване на не по-малко от 30 милиона славяни, поголовното унищожаване на евреите и циганите, а също и унищожаването на всички антифашистки елементи.

За това се изискваше специална и извънредно сложна подготовка — специални лагери за масово унищожаване на хора в особени крематориуми, газови камери, камери за изтезания и т. н, а така също и „подвижни фабрики на смъртта", т. е. специална конструкция газови автомобили — „душегубки" — и пр.

За райхсфюрера на СС Химлер работеше цяла специална промишленост, която произвеждаше и създаваше нови видове оръжия за масово унищожаване — за лагерите на смъртта се подготвяха различни видове газове, изграждаха се специални пещи за масово изгаряне на трупове, изработваха се специални машини за смилане на костите на екзекутираните, които да се използват за тор, измисляха се

[1] Истински текст на „Инструкцията" от 13 март 1941 г.

начини за обработване на човешка кожа и за промишлено използуване на коси (косите на милиони екзекутирани жени се предаваха на военно-морското ведомство за изплитане на специални въжета, а така също и на мебелната промишленост за пълнене на кушетки).

Огромен апарат от „специалисти" разработваше и размножаваше специални инструкции, как трябва да се арестуват, разпитват и умъртвяват жертвите, как предварително да се изваждат златните им коронки и зъби, как да се стрижат, опаковат и запазват женските коси, как да се одират и обработват кожите на жертвите и, накрая, как да се вари сапун от телата на жертвите (с това се занимаваше специален институт в Данциг).

Така бе създадена в „третата империя" специална индустрия, специална „наука" за подготовка и извършване на убийства на милиони хора.

Месец и половина след това съвещание при Химлер и скоро след започването на войната срещу СССР Хитлер свика специално съвещание, в което участвуваха Гьоринг, Борман, Кайтел, Розенберг и Ламерс. На това съвещание Хитлер държа голяма реч, която бе записана.

Хитлер започна с необходимостта да се прикриват по всякакъв начин истинските цели на нападението над Съветския съюз.

— И така — каза той — ние отново ще подчертаваме, че сме били принудени да завладеем тия области, да установим ред там и да осигурим безопасността си. Това ще бъде неизменно наше становище. От друга страна не трябва да даваме вид, че желаем да наложим окончателно нашия ред. Въпреки това и независимо от нашите декларации ние ще си прилагаме всички необходими методи — разстрели, изселвания и т. н.

Когато премина към целите на войната, Хитлер, който никога не е могъл да допусне, че някога ще бъде дадена гласност на тази тайна реч, заяви:

— Нашата работа се свежда основно до следното: първо, да го завладеем (Съветския съюз), второ, да го управляваме, и, трето, да го експлоатираме...

И най-важното — създаването на военна власт западно от Урал — никога няма да слезе от нашия дневен ред, ма-

кар за това да ни се наложи да воюваме и сто години. Всички мои последователи трябва да знаят: империята само тогава ще бъде в безопасност, когато западно от Урал не съществува чужда войска. Трябва да стане железен закон следното: никому освен на немците да не бъде позволено да носи оръжие. . . Само немецът има право да носи оръжие, а не славянинът — не чехът, не украинецът. . .

Хитлер сподели и своите териториални планове:

— Цяла Прибалтика трябва да стане област на империята. . . Също такава област на империята трябва да стане и Крим със съответните райони. А тези райони трябва да бъдат по възможност по-големи. . . и волжките колонии трябва да станат област на империята, както и Бакинската област. Тя трябва да бъде немска концесия (военна колония). Финландците искаха да получат Източна Карелия. Но поради големите залежи от никел в полуостров Кола, той трябва да бъде германски. . . Финландците претендират за Ленинградската област. Ленинград да се срине със земята и тогава да се предаде на финландците — истерично завърши Хитлер.[1]

Такива бяха истинските цели на войната, замислена от хитлеристка Германия срещу СССР.

5. „ДАМА СПАТИЯ"

„Дама спатия", за която на съвещанието при Химлер се реши да се натовари с по-нататъшната работа по „операция Сириус", бе най-старият агент на германското разузнаване. Тя живееше в Ленинград, където бе родена и бе прекарала почти целия си живот. Матилда Казимировна Скрижевска — такова бе истинското ѝ име — беше немкиня по майка и полякиня по баща, който преди революцията беше търговски пътник на една галантерийна фирма.

Майката на Матилда Казимировна някога била кабаретна „звезда", и се подвизавала на сцената на прочутото тогава в Петербург извънградско кабаре „Вила Роде" като изпълни-

[1] Горният истински текст от речта на Хитлер бе прочетен на Нюрнбергския процес.

телка на „тиролски песнички". Тя била много красива и имала успех сред публиката, която посещавала това разкошно заведение. Нейният мъж — Казимир Антонович Скрижевски, елегантен, кстеняв мъж с модерни мустачки, — прекарвал почти цялото си време на път из разни градове. Освен това той имал качество, неоценимо за мъж на „звезда" — никак не бил ревнив. Дълбоко в душата си той се гордеел със своята жена, която имала толкова шумен успех и печелела добре. Това го освобождавало от задължението да се грижи за нейните тоалети. А когато „Вила Роде" била посетена от някакъв велик княз, който обърнал внимание на изпълнителката на „тиролски песнички" и започнал да я ухажва, Казимир Антонович дошъл до окончателния извод, че се е оженил необикновено сполучливо. Освен това той бил доволен от домакинските способности на жена си, която твърде икономично, с чисто немска педантичност ръководела къщата, възпитавала тяхната дъщеря и постепенно увеличавала текущата си сметка в търговската банка, където преди войната дори ангажирала своя лична касетка за съхраняване на скъпоценности. По това време Матилда завършила успешно Анен-шуле, където бе учила по настояване на родителите си. Матилда решила твърдо да тръгне по стъпките на майка си. Майка ѝ обаче мечтаела да омъжи своята дъщеря красавица за богат помещчик или търговец и затова на екстрено свикания семеен съвет желанието на Матилда било отклонено. Родителите ѝ я убеждавали горещо да си потърси изгодна „партия", но тя решила да постигне своето. И ето вече две години нощем ѝ се присънвали сцената, украсената и залята в светлина зала, елегантната публика, бурните аплодисменти, огромните афиши с нейния портрет в предизвикателни кокетни пози. Тя много пъти гледала програмата, в която участвувала майка ѝ, и дошла до заключение, че майка ѝ е вече доста натежала, а тиролският костюм и сантименталните песнички очевидно вече са остарели. Матилда била девойка с характер и било трудно да я отклонят от вече взетото решение.

Веднъж във „Вечерен Петербург" тя прочела следното обявление: „Внимание! Първа школа за звезди на господин Серж Баяр! Подготвя за кабарета, учи на маниери и изиска-

ност. Школовка на глас и мимика. Изкуството на грима. Гаранция за успех и ангажимент."

Още същата вечер Матилда се опътила към Мойка, където се помещавала „школата за звезди". Посрещнал я самият господин Серж, вече позастарял човек с твърде представителна външност, в смокинг и цветна връзка. Той учтиво побеседвал с Матилда, оценил високо външните ѝ данни и се съгласил да я зачисли в своята школа. Наистина, господин Серж поискал съвсем фантастична сума за курса, но когато забелязал смущението на Матилда, казал, че по изключение е готов да я обучава срещу една трета от определената сума, ако тя се задължи при първа възможност да му заплати остатъка, а сега да подпише „поличка". Седемнадесетгодишната девойка, която имала съвсем смътна представа за поличното право, подписала полицата и започнала да изучава кабаретните „науки".

Школата на господин Серж била поставена на широка нога. Освен отдела за звезди имало и друг, в който се обучавали млади хора за модерното тогава амплоа „танц-комик-джентълмени", за конферансиета и танцьори. Матилда се влюбила в един от тези бъдещи „танц-комик-джентълмени" и завързала връзки с него. След известно време той я изоставил и тя решила да не бъде повече „глупачка" и да се отдаде само на своята кариера. Междувременно курсът за обучение се проточил. Скъперницата мамичка не давала на дъщеря си пари дори за дребни разходи и я обличала повече от скромно. Трябвало да се измисли нещо. И съобразителната Матилда измислила.

Според материали на тайния отдел на столичната полиция точно два месеца преди войната в Петербург било регистрирано едно удивително произшествие, изложено подробно в следния рапорт:

„До негово високопревъзходителство
господин С. Петербургския градоначалник

Рапорт
от началника на тайния отдел
на С. Петербургската полиция

Докладвам на Ваше високопревъзходителство за долуизложеното произшествие, станало на 2 юни в град С. Петер-

бург. В 12 часа столично време на гореказаната дата до магазина на бижутера Фаберже на Невски проспект спрял разкошен двуконен екипаж, с който пристигнала млада особа, засега с неустановена самоличност. Младата дама слязла от екипажа, спряла се до витрината на фирмата Фаберже, влязла в магазина и се обърнала към старшия продавач на фирмата гражданина Николай Михайлов Зотов с молба да ѝ покаже скъпа брилянтна огърлица. Зотов предложил на дамата три огърлици на стойност от десет до двадесет и пет хиляди, на което „купувачката" с обиден тон заявила, че това за нея са много евтини „дрънкалки" и че моли да ѝ покажат „нещо по-прилично". Старшият продавач Зотов решил да доложи на собственика на фирмата господин Пол Фаберже, поданик на руската империя, първокласен търговец и член на столичната градска дума.

Господин Фаберже поканил клиентката в своя кабинет и лично ѝ предложил най-скъпата огърлица, която в момента имал в магазина си, на стойност седемдесет и пет хиляди рубли При това господин Фаберже обяснил, че въпросната огърлица била специално поръчана в Амстердам по молба на един от членовете на царското семейство, но не била взета от него по причини, които нямат нищо общо с качеството на въпросната огърлица.

Когато разгледала огърлицата, дамата обяснила на господин Фаберже, че е жена на известния в столицата невропатолог и психиатър професор академик Бехтерьов, че огърлицата ѝ харесва, но би искала да я покаже и на мъжа си. Господин Фаберже предложил на дамата да изпрати с нея старшия продавач гореказания Зотов, който, в случай че огърлицата се хареса на господин професор Бехтерьов, да получи чека за нея.

В дванадесет часа и тридесет минути, съпроводена от поменатия Зотов, дамата седнала в своя екипаж и се упътила към квартирата на господин професор Бехтерьов на улица Надеждинска № 1, Басейски квартал.

Когато Зотов, придружаващ тази дама, влязъл в квартирата на Бехтерьов, в приемната сварил няколко лица от двата пола, които очаквали да бъдат приети от професора. Дамата заявила на чакащите болни, че е съпруга на професора и се упътила към неговия кабинет, откъдето излязъл

намиращият се на преглед болен. Скоро дамата излязла от кабинета и като се обърнала към чакащия я Зотов, му казала, че мъжът ѝ е съгласен да купи огърлицата и веднага ще издаде на Зотов чек, за което той трябва да влезе в кабинета на професора. Зотов влязъл в кабинета на Бехтерьов, който го посрещнал твърде любезно, поканил го да седне и за учудване на Зотов започнал да го разпитва за здравето му. От вежливост Зотов отговорил на професора, че не може да се оплаче от здравето си, и помолил да му се издаде чека за огърлицата.

— Зная, зная — отговорил професор Бехтерьов, — ако не се лъжа вие желаете да получите за тази огърлица точно седемдесет и пет хиляди?

— Напълно вярно, господин професоре — казал Зотов, — извинете, че бързам, но сега в нашия магазин има наймного работа.

— Разбирам, разбирам — отвърнал професорът, — не ще ви задържа дълго.

И за учудване на Зотов вместо да му издаде чека, професорът започнал да го преглежда.

Едва след половин час се изяснило, че както гражданинът Зотов, така и господин професор Бехтерьов са станали жертва на най-дръзко мошеничество. Оказало се, че тази дама не само не била съпруга на професора, но изобщо му е непозната, и че като влязла в кабинета, тя му се представила за съпруга на поменатия Зотов и заявила, че мъжът ѝ напоследък страда от манията да получи седемдесет и пет хиляди за някаква огърлица. Младата жена помолила професора да прегледа внимателно мъжа ѝ. При това тя го предупредила да не спори с него, когато стане дума за заплащане пари за огърлицата, защото болният изпадал в много силна нервна възбуда, стигаща до припадък, ако спорят с него по този въпрос.

Като докладвам на ваше високо превъзходителство за това изключително произшествие, добавям, че полицейското разследване на това дело се води под мое лично ръководство и че съм го възложил на инспектора на тайното разузнаване Щалман, когото Ваше високопревъзходителство лично познава и който в миналото неведнъж е показал похвално ста-

рание в службата и способност в областта на тайното разузнаване.

За всичко ще докладвам незабавно на Ваше високопре възходителство."

На два пъти столичният градоначалник се интересувал от хода на полицейското разследване по това дело, но постоянно получавал отговор, че са „взети всички мерки за установяване личността на злосторницата, но засега още няма положителни резултати".

Така изглеждаше това любопитно произшествие по материалите на столичната тайна полиция.

Много по-пълно то бе осветлено от секретните данни на германското военно разузнаване. Работата бе там, че Ото Щалман, който „полагаше похвално старание в службата и способности в областта на тайното разузнаване", бил не само инспектор в тайния отдел, но и агент на германското военно разузнаване. Когато получил задача да издири дръзката мошеничка, която бе измамила Фаберже, Зотов и Бехтерьов, Щалман разказал за това на резидента на германското разузнаване, с когото бил свързан.

Отначало резидентът се разсмял, а после, когато Щалман добавил, че по думите на Фаберже, Зотов и Бехтерьов дамата била не само млада, но и красива, се замислил и наредил:

— Ето какво, драги. На всяка цена открийте тази особа, само че не за полицията, а за нас. При такива данни в нейно лице ние ще имаме един чудесен агент. Разбрано?

Щалман разбрал. Той се заел усилено с тази работа, открил файтонджията, когото Матилда бе наела за три часа за да извърши цялата добре обмислена комбинация и в края на краищата открил и Матилда.

Когато Щалман я „пипнал" при входа на школата за „звезди", откъдето излизала след редовния урок и й показал полицейската си значка, тя нито за момент не се смутила.

Щалман я завел право при резидента, който веднага оценил външните данни и самообладанието на младото момиче и изпаднал в пълен възторг, когато узнал, че по майка тя е немкиня.

Матилда Стрижевска била поставена пред дилемата — или да стане агент на германското разузнаване и да изпъл-

няма определени задачи, за което ще получава възнаграждение, или ще бъде предадена в ръцете на столичната полиция и ще бъде изпратена в арестантските роти за извършеното от нея дръзко мошеничество.

— Вие имате наклонности на талантлива авантюристка — ѝ казал шефът на Щалман, възрастен, слабоват немец, с руски паспорт и норвежко презиме. — Вашата комбинация с тази огърлица наистина ви характеризира като надарена от природата. Предричам ви, скъпа моя, блестящо бъдеще, ако, разбира се, не се влюбите в някой мошеник, който ще ви изсмуче като пиявица. При нас вие ще преминете истинска школа и ще разберете истинския живот. И така сега думата имате вие.

— За мене няма друг изход освен да приема вашето предложение, господине — отговорила Матилда с тон на добре възпитана госпожица, — макар далеч да не съм уверена, че това ми обещава такова блестящо бъдеще, за което ми говорите. Във всеки случай тази работа ми се струва интересна. . . още повече че ще бъда добре платена.

Същата вечер тя дала подпис и станала „Дама спатия".

След два месеца започна Първата световна война. „Дама спатия" оправда и дори надмина всички очаквания. Но тя остана вярна на моминската си мечта и стана кабаретна „звезда" — нещо, което напълно одобри нейният „кръстник", както обичаше лирически да се назовава възрастният немец с норвежко презиме.

Кабарето ѝ откриваше големи възможности. Тук „Дама спатия" завърза познанства с високопоставени офицери от генералния щаб, с едри железопътни тузове, с богати интенданти, които печелеха милиони от военни доставки, със столични журналисти, които знаеха винаги всички новини из областта на военния и политическия живот, с жандармски полковници и ротмистри.

Умна, наблюдателна и находчива, с отлична памет и с наистина авантюристически наклонности „Дама спатия" умееше да печели доверие, да се преструва на наивна добрячка. Когато се налагаше, тя долавяше от откъслечни фрази, от случайно подхвърлени забележки ценни сведения,

свързани с войскови предвижвания и дислокация, с интендантски искания и военни поръчки.

Нейните донесения се отличаваха винаги с конкретност, с точен анализ на обстановката, с правилна характеристика на лицата, от които се интересуваше германското разузнаване. Тя се научи учудващо бързо за своята възраст да забелязва човешките слабости, скритите пороци. Атмосферата на кабаретното опиянение, в която се движеше и действуваше, помагаше на успеха ѝ. Тук хората, от които се интересуваше, бяха в повечето случаи опиянени от виното, от красивите достъпни жени, от възбудителната лека музика. И „Дама спатия", умело използуваше това, още повече че почти всички те бяха хора, опустошени и развратени от полупразния живот, от богатството си, от наследствените и родовите си привилегии. Едни бяха наркотици, други се интересуваха само от жени, трети от карти, четвърти от пари, пети от служебна кариера.

Репутацията на „Дама спатия" като агент особено се заздрави, след като открадна важни стратегически документи от един виден офицер от генералния щаб, с когото беше завързала връзки.

От година на година „Дама спатия" все повече се увличаше от тази работа, която я задоволяваше във всяко отношение: първо, тя бе добре заплатена, а „Дама спатия" обичаше парите. Второ, този двойствен живот с постоянни рискове, които приятно възбуждаха нервите ѝ, с многобройни, често сменяващи се познанства и връзки, с нощни гуляи, с возене на автомобили и тройки, с пищни балове и ресторанти, с театрални премиери и скъпи тоалети напълно отговаряше на нейния вкус и характер.

Разбира се, такъв живот не можеше да не се отрази на външността и здравето ѝ. С първите, отначало незабележими бръчици на лицето дойдоха сутрешното главоболие, апатията и горчилката в устата. „Дама спатия" изглеждаше значително по-стара за своите години.

Но избухна революцията, царският режим бе съборен, започнаха се митинги, събрания, демонстрации. След Октомврийския преврат „Дама спатия" се обърка. Кабаретата бяха закрити, обикновените ѝ поклонници безследно изчезнаха, нейният „шеф" също загадъчно пропадна, без дори да я

предупреди. Баща ѝ арестуваха за спекула, майка ѝ се помина от възпаление на белите дробове, познати почти нямаше. Ставаше все по-трудно да се живее, а да постъпи на служба бившата „звезда" не искаше.

Тя намрази новия строй, лишил я от всичко, с което бе свикнала и без което не можеше да живее. След като поразмисли, „Дама спатия" стана хиромантка и откри таен „Салон за предсказвания". В новата дейност ѝ помогнаха навиците, придобити през миналите години, умението ѝ да разбира бързо човешката психология, човешките слабости и интереси. Новата професия ѝ осигуряваше скромен, но редовен доход. И все пак на Матилда Казимировна бе скучно.

А животът си течеше и с всяка година Матилда Стрижевска все повече намразваше новото, което всекидневно растеше и се укрепваше пред очите ѝ, зад прозорците на стаята ѝ, в града и в страната, в която тя живееше. Матилда Казимировна се измени много и когато през 1925 година след многогодишно прекъсване неочаквано се срещна със своя стар „шеф", тя не беше вече млада, а много по-възрастна за годините си пълна жена.

И така през една юлска вечер на 1925 година във вестибюла се раздаде къс звън. Някакъв страшно познат, но почти забравен глас питаше дали е в къщи Матилда Казимировна Тя изтича като момиченце в коридора и ахна от учудване. Пред нея стоеше „шефът" неизменил се никак през тези години — все така стегнат, мършав, спокоен, със същия студен, упорит поглед.

— Здравейте, скъпа Матилда Казимировна — произнесе той с такъв тон, като че ли са се виждали вчера. — Радвам се искрено, че ви виждам.

— Здравейте — радостно и като че ли малко смутено отвърна тя и покани неочаквания гост в стаята си.

Те разговаряха дълго, до късна нощ. „Шефът" ѝ съобщи, че има намерение отново да се установи в Ленинград и да работи по старата специалност, във връзка с което твърде много разчита на „Дама спатия". Този път той бе пристигнал с полски паспорт и имаше намерение да се погрижи да получи съветско поданство. Той, разбира се, подчерта, че както по-рано служи на Германия и че разчита на госпожа Матилда като немкиня по кръв да оцени това.

Така се възобнови работата на Матилда Казимировна за германското разузнаване — „Дама спатия" отново оживя.

Разбира се, да се работи при новите условия бе много по-сложно, отколкото през годините преди Първата световна война. Но постепенно, като използуваше отчасти новите си познанства из средата на посетителите на „салона за предсказвания" и като придобиваше нови навици, „Дама спатия" възстанови старата си репутация.

През пролетта на 1941 година, когато в главната квартира на Хитлер вече се намираше напълно разработен и подписан „Вариантът Барбароса", „Дама спатия" получи нова важна задача — да научи точно в кой пункт на Ленинград са складирани продоволствените резерви на града, какво е приблизителното им количество, по какви канали се попълват тези резерви и срокът за тяхното опресняване. „Дама спатия" се зае за работа. Сред нейните посетители имаше една жена, чийто мъж служеше в ленинградския търговски отдел и точно по линията на продоволствените стоки. Посредством тази младееща се бъбрива дама, а също и с помощта на други свои връзки „Дама спатия" научи, че продоволствените запаси на града са съсредоточени главно в Бадаевските складове, и установи приблизителното им количество.

Тъкмо в това време бе ѝ предложено да замине за няколко дни в Москва, а оттам в Ясна поляна, за да се срещне лично с представител на гестапо, пребиваващ в Москва в качеството на германски дипломатически куриер.

Във връзка с това на адрес на Матилда Казимировна Стрижевска в квартирата ѝ на Василевски остров, 9-та линия, се получи следната телеграма:

„Скъпа лельо, мама е тежко болна. Иска непременно да се прости с тебе. Ела незабавно. Валя."

От само себе си се разбира, че Матилда Казимировна нямаше никаква сестра в Москва, но такава телеграма бе необходима, за да обясни тя своето неочаквано заминаване.

Преди да отпътува, „Дама спатия" получи от новия си шеф (старият ѝ „патрон" вече от няколко години бе напуснал Ленинград) инструкция, как и къде да се срещне с лицето, което желае лично да я види.

„Дама спатия" пристигна в Москва, качи се на метрото, няколко пъти изменява маршрута си, след това нае такси, отиде до Курската гара, откъдето взе жп билет до Тула. „Дама спатия" пристигна в Тула, поскита из града и като се увери, че никой не я следи, качи се в автобуса и се отправи за Ясна поляна.

Делничен ден в Ясна поляна има малко посетители, на което и разчитаха организаторите на тази среща.

В Ясна поляна, след като посети имението-музей на Л. Н. Толстой, където направи впечатление на провинциална учителка, „Дама спатия" бавно се отправи по шосето към автобусната спирка. Скоро на сравнително пустото шосе се появи автомобилът, който още отдалеч даде уговорените три къси сигнала. „Дама спатия" дигна ръка с вид на жена, която моли да се качи. Автомобилът спря, вратичката се отвори и „Дама спатия", любезно подпомогната от пътника в колата, седна в кабината. Колата веднага тръгна.

Представителят на гестапо, човек на средна възраст, със златни очила, заговори на Матилда Казимировна на немски. Убедил се, че тя е именно жената, за която бе дошъл в Ясна поляна (на такова посещение никой не би се учудил, тъй като много чужденци посещаваха Ясна поляна), представителят на гестапо запозна подробно „Дама спатия" с новата ѝ задача. Той ѝ съобщи всички подробности по „операция Сириус" и подчерта особеното значение, което се отдава на тази задача. Предаде ѝ всички известни данни за личността на Леонтиев и сподели с нея разработения в гестапо план за по-нататъшните мероприятия. Матилда Казимировна слушаше внимателно и дори си записваше някои неща, разбира се, шифровано.

Съгласно първата част на плана „Дама спатия" трябваше да замине за Челябинск. Там вероятно Леонтиев щеше да прекара по-продължително време. Тя трябваше да се постарае да постъпи на работа в завода, където той работеше, и да завърже с него познанство. Възрастта на „Дама спатия" и откритото ѝ добродушно лице изключваха каквито и да било подозрения.

— А по-нататък, госпожо — каза, усмихвайки се, представителят на гестапо, — ние напълно разчитаме на вашия опит и на вашите способности. Разбира се, необходимо е да дей-

ствувате крайно предпазливо, тъй като след нещастието с Крашке Леонтиев и неговият труд несъмнено се намират под грижлива охрана. Затова не бързайте много, обмисляйте всяка своя стъпка, всяка дума, всяка среща.

Колата спря край гъста гора, която започваше от края на асфалтираното шосе. В този вечерен час шосето бе пусто и новият познат на „Дама спатия" ѝ предложи да се поразходят.

Те слязоха от колата и тръгнаха между боровете, ярко осветени от лъчите на залеза. Вървяха бавно, често се спираха, почиваха на поляните и водеха оживен, но тих разговор. От време на време „Дама спатия" се навеждаше да откъсне пролетно цветенце. Наистина, никой, който би видял в тази обстановка нейното добродушно лице, посивелите ѝ коси и скромния ѝ костюм, не би и помислил, че пред него е закоравяла, опитна шпионка.

Вече се здрачаваше, когато те излязоха на шосето към очакващата ги кола. Меко и уверено забоботи моторът и силният „Мерцедес Бенц" се плъзна по гладкия, асфалтиран път.

Късно през нощта наближиха Москва. „Дама спатия" слезе на пуста спирка, сбогува се със своя спътник, качи се на почти празния трамвай и се отправи за Октомврийската гара, откъдето в два часа през нощта замина с пощенския влак за Ленинград.

След няколко дни тя приключи личните си работи и отпътува за Челябинск.

6. ЛЕОНТИЕВ

В това време конструкторът Леонтиев, който, без сам да знае, причини толкова грижи на германското разузнаване, се завърна в Москва от Челябинск, където бе ходил в командировка. Той пристигна в Москва в онова особено състояние на радостен подем, което винаги се появява, когато упоритият труд се приближава към успешен край.

Да, успехът се очертаваше ясно. След много точни лабораторни проверки и изпробвания новото оръдие, конструи-

рано от Леонтиев, беше пуснато в производство в един от челябинските заводи.

Като слезе от влака на Северната гара, Леонтиев седна в очакващата го кола и поръча на шофьора да го закара най-напред в института, тъй като му се искаше да сподели с директора състоянието на работите в Челябинск.

Румен, набит здравеняк, с открито чисто руско лице и с умен, внимателен поглед на сериозен изследовател, винаги уравновесен и съсредоточен — такъв бе човекът, който стана главен обект на „операция Сириус".

Син на локомотивен машинист, Николай Леонтиев още от малък проявяваше необикновени способности и стремеж към техниката. Често, когато виждаше как Коленка, единственият му син, по цели дни стърже, лепи, изпилява и строи, покойният Пьотър Николаевич, бащата на Леонтиев, самодоволно покашлюваше и весело подмигваше на жена си, сочейки усърдния малчуган.

От година на година все повече се учудваше на изобретателноста на сина си. Какви ли не остроумни играчки изработваше той сам! Най-много Пьотър Николаевич се радваше на това, че във всяка играчка се проявяваше някакво ново интересно хрумване, твърде странно за едно десетгодишно момче.

Коля отрано се научи да чете и много обичаше книгите. Момчето беше умерено палаво, никак не приличаше на вундеркинд, а все пак у него имаше нещо, което го отличаваше от другите деца: умение да се съсредоточава задълбочено, остра, настойчива любознателност, желание всичко „да пипне със собствените си ръце", подробно да вниква в детайлите на нещата, в техните свойства и особености, в достойнствата и недостатъците им.

На Пьотър Николаевич се искаше с време и Коленка да стане машинист. Той не говореше направо за това на сина си, а започна постепенно да го свиква с локомотива и дори през летните месеци понякога тайничко го вземаше със себе си на път.

Но локомотивът не увлече момчето и едва петнадесетгодишно, то заяви, че това изобщо е машина, която отмира и няма бъдеще. На Пьотър Николаевич му стана мъчно, но не се издаде и не пожела да спори.

Когато завърши гимназия, Коля заяви, че ще следва във ВУЗ, и постъпи в Ленинградския технологически институт. Той го завърши с отличие, но се отказа от аспирантура и за общо учудване заяви, че ще отиде да работи две години на машина в завода. И действително постигна своето — стана обикновен шлосер-монтажник и след две години получи седми разред.

Едва след това Леонтиев сметна, че е подготвен за научна работа, за която мечтаеше още в трети курс.

Той постъпи в същия институт, където работеше и сега.

Преди пет години се ожени за млада актриса от един малък московски театър, но след две години узна, че тя му изневерява. Те се разведоха и Леонтиев изцяло се отдаде на своята работа, като удави в нея мъката си.

В института той изведнъж се намери сред отдавна позната родна атмосфера. Инженерите и лаборантите, които работеха под ръководството на Леонтиев, го посрещнаха с радост и побързаха да доложат, че всички възложени им задачи са изпълнени в определените срокове.

Като минаваше покрай вестибюла за кабинета на директора, Леонтиев забеляза некролог, окачен на дъската за заповеди. Местният комитет на института с прискърбие известяваше на сътрудниците за внезапната смърт на пазача другаря Голубцов и че погребението му ще се състои на другия ден.

Леонтиев веднага си спомни този добродушен старец, който често идваше при него в кабинета и с трогателна непосредственост се интересуваше за здравето, настроението и работите му. Леонтиев почерпваше „стария чапаевец" с цигара и му отговаряше, че със здравето всичко е благополучно, настроението му е бодро, а работите се движат горе-долу.

— Интересувам се от работите ви — постоянно допълваше Петрович, — защото вие сами виждате, че нашата работническа държава има много врагове, на които не им е по сърце, дяволи с дяволи, че ние сами сме си стопани на нашия живот и че до комунизма остава вече съвсем мъ-

ничко, та за всеки случай и нещичко за резерва трябва да има. . . С една дума, по вашата част, де. . .

И той добродушно, но с оттенък на почтителност, леко потупваше конструктора по корема и излизаше от кабинета винаги с възклицанието: „Умна глава си ти! Душата ми се радва!"

Домакинът на института срещна Леонтиев във вестибюла, поздрави го и на въпроса му, какво се е случило с Петрович, отговори, че Голубцов сутринта, след като предал дежурството, случайно попаднал под камион, който го премазал.

— Жалко, бе добър старец — с искрена въздишка заключи домакинът, — изпълнителен и верен до гроб. . . Да, той още снощи беше нещо неспокоен и ето, попадна под камиона. . .

— А какво е могло да го вълнува? — запита Леонтиев.

— Това вече нека директорът да ви каже — загадъчно отговори домакинът. — Извинете, бързам — и тутакси се отдалечи.

Леонтиев влезе при директора, който го посрещна много радостно, като затвори вратата на кабинета, нареди на секретарката да не го свързва по телефона. След това седна до Леонтиев на дивана и започна мълчаливо да пълни лулата си. Беше неспокоен.

— Какво се е случило, Игор Иванич? — запита Леонтиев, предчувствувайки нещо лошо.

— И сам не мога да разбера — разтвори ръце директорът. — Ще ви разкажа всичко под секрет. Никой освен вас не трябва да знае това. . .

И като пускаше кълба дим, той разказа, че снощи бил извикан от следствените органи, където му показали фотоснимки на тайните чертежи и изчисления на новото оръдие на Леонтиев.

— Какво? — скочи Леонтиев, побледнял като платно. — Това не може да бъде!

— И аз мислех така — отвърна директорът, — докато с очите си не видях снимките. Важното е, че при справката, направена от нашия специален отдел, се установи, че всички фотографирани документи се съхраняват във вашата каса, а тя бе заключена и запечатана. . .

— Та там е и работата! — извика Леонтиев.

— Но фактът си е факт — продължи директорът. — Документите са фотографирани, сам с очите си видях 36 снимки — цяло филмче. . . Но не се вълнувайте — добави той, като видя, че лицето на Леонтиев се изкриви.

— Но как е станало това! — горещо извика Леонтиев. — Та това е, това е просто необяснимо. . . Тук, в института, да отворят касата! . . .

— Та там е и работата, че никой не я е отварял — каза директорът, който се вълнуваше не по-малко от Леонтиев. — И касата, и печатът бяха в пълна изправност. . .

— Става все по-необяснимо! — почти закрещя Леонтиев. — Тогава как са фотографирани документите? Кой ги е фотографирал?

— Излиза тъй — допълни директорът, — че някой е отварял касата. Вчера, след като ми показаха снимките, тук дойдоха с мене следователят и експерти. Беше късно, нямаше никого от сътрудниците на института, освен дежурните пазачи. Началникът на специалния отдел донесе печата и ключа от вашата каса, които вие сте му предали, преди да заминете в командировка.

— Да, вярно — каза Леонтиев.

— Правилно. С една дума, направиха нов отпечатък на печата и със силна лупа го сравниха с печата върху касата Оказа се, че има много малка разлика. Тогава снеха двата отпечатъка с някакъв специален апарат, силно увеличиха снимките и се установи, че вашата каса е запечатана много изкусно с подправен печат, но при внимателна съпоставка се откриват известни несъответствия, особено в дълбочината на гравираний шрифт. Тогава вече се заеха с касата из основи. Под микроскоп изследваха бравата на ключалката и откриха съвсем малки прашинки, по-точно трохички от някакъв материал. Накратко, химическата експертиза установи, че в бравата на ключалката е налят специален моделен пластелин. . . Ето по какъв начин са получени подправен ключ и подправен печат.

Леонтиев слушаше разказа на директора с обяснимото вълнение на човек, който неочаквано се сблъсква със страшно престъпление, извършено не само лично срещу него, но и срещу неговата родина.

Той не можеше да си представи, че някой е могъл да подпомогне врага тук, между тези стени, в този колектив, сплотен от общата многогодишна работа, колектив, който той сам в значителна степен бе създал и с който в душата си се гордееше.

Естествено, че при тези новини Леонтиев забрави да попита директора за обстоятелствата около загиването на Петрович, за което смътно му беше загатнал домакинът.

А между гибелта на Голубцов и събитията, за които бе говорил директорът, съществуваше пряка връзка.

В действителност Голубцов, с когото Крашке прекъсна всякаква връзка, се мъчеше да си обясни това и по този повод изграждаше най-фантастични предположения. Вълнуваше го не толкова фактът за необяснимото изчезване на господин Крашке, колкото страхът от възможно разкритие. Той загуби съня си и ако задремваше за малко, пробуждаше се от кошмари, които не му даваха мира. Счуваше му се ту шум на автомобил, който приближава нощем към къщата му (идат значи за него), ту скърцане на стъпки под прозорците, ту чукане на вратата. . .

Когато излизаше от къщи и се отправяше към института или когато се връщаше от института в къщи, през цялото време „Поп каро" се оглеждаше, взираше се, потръпваше – във всеки минувач виждаше човека, който го следи, за да го арестува.

Потискащ животински страх не го оставяше нито за момент, не му даваше мира. Голубцов не можеше да мисли спокойно за нищо, не можеше да се храни, да диша. За късо време той страшно отслабна, все по-често го обхващаха нервни и сърдечни пристъпи, отдавна престана да пее „Ти седиш до камината и гледаш с тъга", не нареждаше вечер любимия си пасианс „Гробът на Наполеон" и напълно уединил се в своята мръсна бърлога, която престана да почиства, се напиваше до самозабрава. Но и водката не можеше да сподави този бодлив ужас, този безкраен кошмар. Какво да прави, как да се спаси, къде да бяга? . . . А нима може да избяга от самия себе си.

За предателя очакването на наказанието е не по-малко страшно от самото наказание.

В навечерието на своята гибел „Поп каро" постъпи на нощно дежурство все в същото душевно състояние. След полунощ до входа на института спря кола, от която слязоха директорът и трима цивилни, които той никога дотогава не беше виждал.

С трепереши ръце Голубцов им отвори вратата и те се отправиха нагоре към кабинета на Леонтиев. След двадесет минути, очевидно повикан от тях, пристигна началникът на специалния отдел при института.

„Поп каро" почувствува началото на нов пристъп и погълна на един път две таблетки нитроглицерин. Сърцето му се поуспокои малко. Той изу пантофите си, тихичко се промъкна на втория етаж и погледна през дупчицата на ключалката на вратата, която води в кабинета на Леонтиев.

Всичко му стана ясно. Хората, които бяха дошли с директора, разглеждаха с лупа ключалката на същата каса, откъдето той през първомайските дни измъкна чертежите и ги фотографира, както бе го научил този проклет германец с монокъл.

Значи всичко е разкрито и днес-утре ще настъпи краят.

На разсъмване нощните посетители и директорът си заминаха, отиде си и началникът на специалния отдел.

„Поп каро" окончателно реши: край! Той излезе на улицата и се хвърли под колелата на петтонен камион. Когато пристигна колата за бърза помощ, „Поп каро" беше вече мъртъв.

Така отпадна още една карта от колодата на хитлеристкото разузнаване.

7. СЛЕДОВАТЕЛЯТ ЛАРЦЕВ

На старши следовател Ларцев, човек с дългогодишен опит на следовател в съветското контраразузнаване, беше възложено да разследва аферата със снимането на тайните документи и чертежи на новото оръдие, конструирано от Леонтиев.

Началникът на Ларцев го повика, предаде му портфейла на господин Крашке с всичко намерено в него и му разказа по какъв начин този портфейл е попаднал в ръцете на следствените органи. Двамата подробно обсъдиха делото и набелязаха всички необходими мероприятия.

От съдържанието на портфейла стана ясно, че имат работа с германското разузнаване.

На другия ден, след като получи това дело, Ларцев узна, че Крашке и Шеринг набързо са напуснали Москва — той разбра, че те не ще се опитат да се върнат обратно и, тъй да се каже, излизаха от играта.

Скоро бе установен и обектът на тяхната дейност — институтът, където работеше Леонтиев, и чертежите и формулите на неговото откритие, които бяха фотографирани.

Ларцев бе един от тримата сътрудници на органите на безопасността, които посетиха през нощта института и направиха оглед на касата, където се пазеха тайните документи на Леонтиев, фотографирани по поръка на германското разузнаване.

След като установи, че касата е била отворена, заключена и запечатана с подправен ключ и печат, пред Ларцев изникна въпросът, кой от сътрудниците в института е замесен в това престъпление.

Пред Ларцев стоеше задачата:

1) Да установи агентурата на врага, проникнала в института.

2) Да огради самия Леонтиев и неговото откритие от възможни бъдещи посегателства на неприятелското разузнаване.

Ларцев не само разреши на директора на института да осведоми Леонтиев за случката, но намери за необходимо да побеседва лично с конструктора и по възможност да го успокои. Това му се удаде, след като обясни на Леонтиев, че неприятелското разузнаване не е успяло да се възползува от снимките, тъй като е било подготвено само изпращането им в Берлин и следователно са подлежали на по-нататъшно използуване там. Освен това, както бе изяснено, фотографираните от неизвестно засега лице документи не дават възможност да се получи пълна представа за откритието на Леон-

тиев. Останалите документи се съхранявали на друго място, а една част от тях били изпратени в Челябинск.

Обаче провалът на хитлеристкото разузнаване в дадения случай съвсем не изключваше възможността то да поиска да се реваншира, като се опита да намери други ходове за преследване на Леонтиев и на неговото откритие.

Ларцев, опитен разузнавач, запознат добре с особеностите на хитлеристкото разузнаване, знаеше, че то се отличава, от една страна, с известна грубост в методите на работа, но, от друга страна, то често проявява голяма настойчивост и след провала на една или друга операция обикновено я започва отново.

В дадения случай този общ извод се потвърждаваше от обстоятелството, че след разобличаването на един агент в същия институт, което предизвика провал на предшественика на Крашке, шпионите пак се върнаха на същия обект.

Това несъмнено показваше, че в Берлин оценяваха значението на труда на конструктора Леонтиев.

Щом Ларцев научи за гибелта на Голубцов, станала в края на същата нощ, когато беше посетил института и направил оглед на касата, той незабавно се зае да провери тая работа и преди всичко да проучи делото по обвинението на шофьора.

Шофьорът (презимето му бе Сазонов) не се признаваше за виновен и упорито твърдеше, че не е нарушил правилата за уличното движение и че Голубцов сам се хвърлил под колата. Ларцев лично разпита Сазонов и се убеди, че той говори истината.

Сазонов, вече немлад човек, беше опитен и дисциплиниран шофьор от втора класа. Начинът, по който така горещо и искрено доказваше своята невинност, без да се опитва да скрие някои подробности, които на пръв поглед говореха против него (например той веднага призна, че не бил давал сигнал), и цялото му поведение при разпита подчертаваха скромността, правдивостта и вълнението на човек, върху когото неоснователно е стоварено такова тежко обвинение. Като опитен следовател Ларцев дойде до заключение, че шофьорът е невинен.

В полза на Сазонов свидетелствуваше и обстоятелството, че той, макар че имал възможност да се укрие в този предутринен час, когато по улиците няма никой, не е направил това, а сам повикал бърза помощ и милиционери.

С искрено чувство Ларцев подаде ръка на този човек и нареди да се прекрати възбуденото срещу него дело.

Ларцев принадлежеше към онова славно поколение, чекисти, възпитани от Дзержински, които винаги помнеха наставленията на своя велик учител — да се пазят като от огън от душевното безсърдечие, от студеното безразличие към човешката съдба и със същата настойчивост и сила, с каквато разобличават истинските врагове на съветската държава, да защищават невинния, случайно уплетен или наклеветен човек.

Като прехвърляше през ума си своята дългогодишна следователска работа, Ларцев с еднакво удоволствие си спомняше както делата, по които бе успял да разкрие най-изкусните и коварни замисли на врага и да открие престъпниците, така и делата, при които трябваше да употреби не по-малко усилия и настойчивост, за да реабилитира честни съветски хора, над които по силата на едно или друго стечение на обстоятелствата (понякога случайни, а често съзнателно фалшифицирани от враговете на нашата родина) надвисваше като черен и сякаш безпросветен облак незаслужено и тежко обвинение.

Григорий Ефремович — така се казваше Ларцев — обичаше своята трудна професия, макар тя да му костуваше безсънни нощи, голямо нервно напрежение и често да го отделяше за дълго от семейството му. Той обичаше своята работа затова, защото бе наистина творческа. Той обичаше дори страданията, които му причиняваше тази работа: огорченията от недоказаните версии, които му се струваха верни, а изведнъж се оказваха погрешни; безсънните нощи, когато непрекъснато пушеше, с часове крачеше из своя кабинет, напрягаше мозъка си и цялата си интуиция, за да търси правилното разрешение на предстоящата следствена задача, заплетена като главоблъсканица; постоянното напрежение вярно и навреме да разгадае маневрите на врага и с това да предотврати най-сериозни последици; чувството на голяма

отговорност за всяка работа, за всеки извод, за всеки човек, съдбата на когото е свързана с неговите изводи, и категоричната необходимост да бъде винаги спокоен, вътрешно стегнат, способен за студен и трезв анализ на показанията, документите и веществените доказателства по дела, подхвърлени му от живота върху следователската маса.

Ларцев обичаше своята професия и за това, че всеки ден, всеки месец тя го сблъскваше лице с лице с най-разнообразни жизнени явления, конфликти и човешки характери; за това че никога не знаеше какво дело му предстои утре, но затова пък винаги беше уверен, че всяко ново дело, независимо от характера му, ще има свои особености и следователно той ще има нови наблюдения и ще придобие нов опит; и че както това дело няма да прилича на никое друго дело — нито по неговите мотиви, нито по последствията, нито по начина на извършване на престъплението или по характера на самото престъпление, нито по начина на замаскиране на следите, — така и нито един от хората, свързани с това дело — обвиняеми, свидетели, потърпевши — не ще прилича на нито един от хората, с които се е сблъсквал в предишните дела.

През почти четвъртвековната си следователска работа Ларцев често разголваше дълбините на човешкото падение и се сблъскваше с най-ниски характери и с най-кървави и страшни престъпления, породени от омраза към съветския строй, от ревност, от алчност, от мъст, от кариеризъм. Но този четвърт век не разколеба любовта му към хората, а обратно — заздрави тази любов, която още повече се засилваше от ясното съзнание, че бъдещето, за което се борят неговата партия и неговият народ, завинаги и окончателно ще унищожат условията, които пораждат тези изроди и престъпления.

И може би най-учудващо в характера на този човек беше това, че той, който всеки ден се ровеше в човешките мерзости, беше по младежки жизнерадостен, обичаше хората с цялото си същество, чувствуваше красотата на живота и затова така беззаветно и страстно се бореше с неговите врагове.

Такъв беше човекът, който по силата на своя служебен дълг встъпи в двубой с хитлеристкото гнездо на оси.

8. ОБИСК

Като се увери, че Голубцов е завършил живота си със самоубийство, Ларцев реши да направи обиск в квартирата му. Той установи предварително, че Голубцов е живял самотно и няма роднини.

Като опитен криминалист, Ларцев отдавна бе дошъл до извода, че обстановката, сред която живее човек, неговите вещи, книги, вкусът и начинът му на живот, дори маниерът му да се облича — всичко това характеризира неговия психологически, морален облик. Ето защо той с интерес, твърде грижливо огледа квартирата на Голубцов и заключи: бърлога!

Да, това действително беше животинска бърлога, в която се е спотайвал звяр, враждебен на обкръжаващия го свят, страхлив, но готов при първа възможност жестоко да ухапе.

Стаята на Голубцов беше изоставена, отдавна непочиствана, дебел слой прах покриваше мебелите и вещите. Ларцев разпита религиозните бабички, които живееха в съседство с Голубцов, и узна, че той по-рано акуратно е почиствал стаята си, но от известно време я бил изоставил.

— Напоследък той нещо не беше на себе си — разказваше едната от старците, — дори престана да се мие сутрин, а и песнето изостави. А то по-рано все на китара свиреше и песни пееше, а по едно време изведнъж престана. . .

Ларцев подробно се осведоми от бабичките кога точно Голубцов започнал да тъгува и от отговорите им разбра, че това е станало скоро след произшествието на господин Кръшке на Белоруската гара.

Самият обиск също даде добри резултати.

Преди всичко в сандъка на Голубцов бе открит фотоапарат „Лайка" със специални светлинни обективи, приспособени за фотографиране на документи. Два пъти вече Ларцев бе виждал такива специални обективи при арестуването на агенти от германското разузнаване. Но очевидно Голубцов не е знаел това, иначе не би държал този апарат в къщи пред страх от разобличение.

Ларцев откри между книжата на покойника осемнадесет хиляди рубли и спестовна книжка с влог от двадесет и седем хиляди, от които двадесет и една бяха вложени на три

пъти сравнително неотдавна в течение на месец и половина, което заслужаваше внимание.

Най-сетне в кофата за боклук, която се намираше в килера, откриха парчета от стари портрети, които Ларцев събра и когато се върна в канцеларията си, ги предаде за реставриране. Оказа се, че това бяха портрети на самия Голубцов и на някои други лица. Всички бяха снети в униформата на бялата доброволческа армия.

Ларцев се заинтересува особено много от една снимка, на която Голубцов бе снет заедно с един белогвардейски генерал, чиято личност бе скоро установена по архивни данни. Това беше деникиновият генерал Голубцов.

Работата постепенно се изясни. Старият „чапаевец" се оказа син на едър помещик и офицер от деникиновото контраразузнаване, племенник на царския, а след това на деникиновия генерал Голубцов, който по съществуващите данни живееше в Берлин и беше свързан с германското разузнаване.

Така беше окончателно установено, че „Петрович" е бил агент на господин Крашке и че именно той е фотографирал документите, заключени в касата на Леонтиев.

Тези данни осветлиха Ларцев и за хода с уж намерените от „Петрович" пет хиляди рубли, които беше донесъл на директора. Не без удоволствие той приложи към материалите по делото и бележката на председателя на местния комитет при института „Благородна постъпка", поместена в стенвестника.

Във връзка с този епизод Ларцев си припомни подобен случай из своята практика. Преди няколко години бе натоварен да разследва делото на тайнствения пожар в един от големите военни заводи.

Този пожар бе избухнал внезапно в самото „сърце" на завода — в един от важните цехове. Макар че пламъкът избухнал доста силно (впоследствие бе установено, че злосторникът беше успял да внесе незабелязано в този цех натопен в газ парцал), работници от завода, които живеели наблизо, успели донякъде да потушат огъня в своя цех. Въпреки това пожарът причинил големи загуби.

Сред работниците, които самоотвержено потушавали пожара, особено се беше отличил писарят в цеха, някой си Из-

майлов, сравнително отскоро дошъл в този град и прист на работа в завода.

Пред очите на всички Измайлов се хвърлил пръв в горящия цех и без да обръща внимание на обгарянията, излязъл оттам чак след окончателното ликвидиране на пожара.

По-късно обаче се изяснило, че тъкмо този Измайлов е бил подпалвачът. При следствието той признал пред Ларцев, че е извършил тази диверсия по нареждане на германското разузнаване.

— Аз целях две неща, гражданино следовател: първо, да си съдам авторитет, за да мога в бъдеще да действувам по-незабелязано, и, второ, аз се втурнах в цеха, като си давах вид, че смелчашко потушавам пожара, а в действителност сред дима и суматохата незабелязано го поддържах... защото страшно ми се искаше да изпълня тази задача. За това ми бяха обещани много пари. . .

9. ВОЙНА

Отминаха май и лятото започна. Тази година то настъпи бързо. След изобилните пролетни дъждове в полята зресше богата реколта. Като че ли всичко предвещаваше щастлива, пълна с изобилие година, и цялата страна, заета с мирен труд, се радваше на предстоящото плодородие. По колхозните полета бобтелка трактори, летните полски работи бяха в разгара си. Тихи бели нощи трептяха над Ленинград, шумяха надвечер многолюдните стадиони и паркове на Москва; стотици хиляди хора почиваха и се лекуваха из курортите на Кавказ и Крим; елегантни бели параходи плаваха покрай весели черноморски градове, от чиито крайморски булеварди се носеше музика; под южното слънце по плажовете се изнежаваха летовници; в театрите се подготвяха нови премиери, в киностудиите се снимаха нови филми.

Родината живееше своя обикновен трудов живот.

А именно през тези първи юнски нощи врагът завършваше последните си приготовления. Сто и седемдесет немски дивизии, в точно съответствие с плана „Барбароса", тайно се придвижваха към границите на съветската страна.

Тогава, когато стана невъзможно да се прикрива придвижването на войските, хитлеристкото правителство и неговите дипломати обясняваха тези войскови размествания с военни маневри, с армейски отпуски, дори с частична демобилизация.

За да замаскира своите вероломни планове, Хитлер даде чрез Рибентроп указание на германския посланик в Москва фон Шуленбург да започне редица преговори и да изпрати редица предложения, които трябваше да създадат впечатление, че Германия не само е вярна на съветско-германския пакт от 1939 година, но има намерение да разшири активно икономическите си връзки със Съветския съюз.

Шуленбург, вече ясно разбрал, че войната с всеки ден се приближава, изпълняваше получените указания и правеше всички необходими посещения, запитвания и уверения. Той не беше осведомен точно за съдбоносната дата, но по редица косвени признаци и намеци, които Рибентроп му направи в Берлин, си даваше сметка, че войната лети с пълна пара и до нейното започване остават буквално часове. . .

Шуленбург сподели отчасти своите тревоги с жена си и ѝ нареди незабелязано от камерперката да се подготви за внезапно заминаване — да събере необходимите вещи, да подреди куфарите и пр. Самият той тихичко приведе в ред личната си архива, унищожи излишните документи, своите бележки и копия от служебни писма.

Когато господин фон Шуленбург нареди на жена си да се готви за внезапно заминаване — разговорът се водеше шепнешком в тяхната квартира, — тя изведнъж побледня и тихо заплака. Тя не разбра, че това е във връзка с предстоящата война, а помисли, че мъжът ѝ има основание да се опасява от немилост, от уволнение и че дори могат да го изпратят в някой от концлагерите, за които се носеха такива страшни слухове.

На Шуленбург му дожаля за нея. Те бяха преживели заедно много години и тя му беше вярна другарка. За да я успокои, той едва ли не ѝ откри цялата истина, но в последния момент се стъписа — все пак тя е жена, кой знае, може да се разбъбре и да съобщи тайната, поверена ѝ от

него, на някоя дама от дипломатическия корпус. А това ще стане известно на агентурата на гестапо, която незабавно ще уведоми Берлин. . .

И той се престори на заспал. Старият дипломат се учудваше на времената и на режима, настъпили в неговата нещастна Германия, когато дори с жената, която толкова години носи твоето име, е страшно да споделиш това, което те вълнува, което не ти дава да заспиш, което е неизбежно и гибелно като безумие и безумно като гибел. . .

Зле спеше през тези дни и господин военният аташе, осведомен по-добре от Шуленбург за настъпващите събития.

Когато получи ордена, той се разсмя, оглеждайки се в огледалото. По чудно — това беше горчив, мъчителен смях. Новият орден като че ли не го радваше, а някак си тежеше на сърцето му, над което бе окачен. Да, тежеше, макар да не бе толкова тежко това кълче позлатен метал. Лоши предчувствия гнетяха душата на господин фон Вайцел и той не беше в състояние да ги прогони. Опасни мисли се рояха и бръмчеха като мухи в главата на господин полковника, непозволени, опасни мисли, единичка от които ако станеше известна, би била достатъчна блестящият военен аташе да бъде хвърлен в подземие или да увисне на бесилка.

Разбира се, чрез тези последни юнски дни господин Вайцел беше твърде зает не само със своите опасни мисли, които все по-често започваха да го навестяват. Необходимо му беше много време за подготовката и експедирането на дипломатическата поща, пренасяна от специални куриери, на секретната архива, а също и за подготовката на шпионската работа при предстоящите военни условия; трябваше да дава безкрайни отговори на безкрайните секретни въпроси за състоянието на железните и автомобилните пътища, както и на по-второстепенните пътища, за разположението на военните и гражданските летища, на житните елеватори и военните заводи, на държавните резервни складове и интендантските бази, на морските и речните пристанища; относно изгледите за реколтата особено в Украйна и Белорусия, за новите модели самолети, танкове и артилерийски оръдия.

За нещастие военният аташе и неговият апарат нямаха данни и не можеха да отговарят на повечето от въпросите,

които през тези юнски дни се сипеха непрекъснато. На една част от тях можеше да се отговори, като се използват редица съветски справочници за разни клонове от транспорта и народното стопанство и събраните своевременно изрезки от столични и провинциални вестници и списания. Понеже липсваше достатъчно сигурна агентура, господин военният аташе беше принуден още навремето да заведе специална картотека, в която нанасяше откъслечни данни по всички тези въпроси, проникнали понякога в страниците на съветския печат и в специалните издания. При подходяща обработка и съпоставка тези откъслечни материали имаха все пак известна стойност и сега доста послужиха на господин Вайцел, за да отговори на безбройните въпроси, макар че сам той не беше уверен в точността на своите изчисления и данни.

Но тъй или иначе той отговаряше и това засега го спасяваше от неприятности и усложнения от всякакъв вид.

Независимо от цялата трескавост на тези последни мирни дни господин Вайцел се интересуваше и от подготовката на „операция Сириус", с която сега се зае „другата линия" на германското разузнаване — гестапо.

На Вайцел не съобщаваха някакви особени подробности по подготовката на тази операция, но все пак му казаха, че тайнствената „Дама спатия" е вече прехвърлена от Ленинград в Челябинск, където е пуснато в производство новото оръдие на конструктора Леонтиев.

В средата на юни на Вайцел бе съобщено, че и сам Леонтиев е отпътувал от Москва за Челябинск, очевидно за да наблюдава как върви производството на новото оръдие.

През тези дни германското разузнаване и гестапо развиха по всички линии трескава дейност.

Още на 12 февруари 1936 година Хитлер бе наредил на имперския ръководител на СС — Химлер — да създаде единна германска тайна разузнавателна служба.

В специално съглашение, подписано от Химлер и Рибентроп във връзка с това, беше указано:

„1. Тайната разузнавателна служба на имперския ръководител на СС е важен инструмент за събиране на сведения от външнополитически характер и се предоставя в разпо-

реждане на министъра на външните работи. Първото условие за това е тясното другарско и лоялно сътрудничество между Министерството на външните работи и Главното имперско управление на безопасността. С това събирането на сведения от дипломатическите служби не се засяга.

2. Министерството на външните работи предоставя на разположение на Главното имперско управление на безопасността необходимите за водене на разузнавателната служба информации за външнополитическото положение и за целите на германската външна политика и предава на Главното имперско управление на безопасността своите разузнавателни задачи и задачите от областта на външната политика, които трябва да бъдат изпълнявани от органите на разузнавателната служба."[1]

През пролетта на 1941 година, особено през април — юни, всички органи на германското разузнаване започнаха грижливо да се подготвят за подривна, шпионска и диверсионна работа срещу Съветския съюз.

Началникът на Трети отдел на германското военно разузнаване и контраразузнаване фон Бентивеги, пленен след няколко години от Съветската армия, отговори при разпита:

— Още през ноември хиляда деветстотин и четиридесета година получих нареждане от Канарис да активизирам контраразузнавателната работа в районите за съсредоточаване на германските войски на съветско-германската граница.

Съгласно това нареждане органите на германското военно разузнаване и контраразузнаване „Абверштеле", „Кьонигсберг", „Краков", „Бреслау", „Виена", „Данциг" и „Познан" ми възложиха тогава задача да усиля контраразузнавателната работа. . .

. . . През март хиляда деветстотин четиридесет и първа година получих от Канарис следната инструкция по подготовката и осъществяването на плана „Барбароса":

а) подготовка на всички звена от „Абвер-3" за водене на активна контраразузнавателна работа срещу Съветския съюз: да се създадат необходимите „Абвер-групи" и да се разпределят по бойните съединения, които ще участвуват в действия

---

[1] Текст на оригинален документ.

на Източния фронт; да се парализира дейността на съветските разузнавателни и контраразузнавателни органи;

б) дезинформация на чуждото разузнаване чрез собствената агентура, като се създава впечатление, че отношенията със Съветския съюз се подобряват и че се подготвя удар срещу Великобритания;

в) контраразузнавателни мерки, за да се запази в тайна подготовката на война срещу Съветския съюз и прехвърлянето на войски на изток.[1]

По-нататък фон Бентивени съобщава:

— През периода февруари—май хиляда деветстотин четиридесет и първа година се състояха няколко съвещания на ръководещи работници от „Абвер-2" със заместника на Йодл генерал Варлимонт в кавалерийската школа в местността Крампниц. На тези съвещания покрай другото и в съответствие с изискванията на войната срещу Русия бе решено да се увеличат частите със специално назначение, които носеха названието „Бранденбург-осемстотин", и да се разпределят по войсковите съединения. . .

Друг хитлеристки вълк — полковник Ернст Шолц, бивш заместник на началника на Втори отдел на германското разузнаване Лахузен, пленен от Съветската армия в края на войната — потвърди показанията на фон Бентивени и заяви уморено, като трисше стъклата на пенсното си:

— . . . Получих нареждане от Лахузен да организирам и да ръководя специална група под условното име „А", която да подготвя диверсионни актове и да разлага съветския тил във връзка с набелязаното нападение върху Съветския съюз. . .

. . . с цел да бъде нанесен мълниеносен удар върху Русия, „Абвер-2", когато извършва подривната си работа, трябва да използува своята агентура за разпалване на национатните различия между народите на Съветския съюз. . .[2]

След разгрома на хитлеристка Германия всички тези варлимонтовци, пикенброковци, бентивенци, шолци, попаднали в ръцете на Съветската армия, на следствието и в за-

---

[1] Тези показания бяха изнесени на Нюрнбергския процес.

[2] Също оригинален текст от показанията на Шолц, свидетел в Нюрнбергския процес.

лата на Международния военен трибунал в Нюрнберг, разкриха секретите на тайното германско разузнаване, неговите многочислени пипала, неговата мрежа, неговите цели и методи, замислите и намеренията му.

Кой би могъл да помисли по време на този исторически процес, следен със затаен дъх по цялото земно кълбо, който разкри кървавите престъпления на фашизма, невиждани в човешката история по своите размери и тежки последици, който разказа на света за убийствата на милиони невинни жертви, за унищожаването на цели народи в газовите пещи на Освиенцим и Майданек, за камерите за изтезания и за специалната промишленост за производство на оръдия за масово унищожаване на хора и на машини за преработка на човешки кости, коси и кожи, кой би могъл и да помисли тогава, че едва след няколко години американските и английските власти не само ще освобождават хитлеристките палачи и есесовски убийци, но и ще образуват с тяхна помощ нови дивизии?!

*

* *

Събота, 21 юни 1941 година, последна предвоенна събота! Кой от нас ще те забрави? Колко пъти ние — и стари, и млади, и мъже, и жени — признателно и с нежност си спомняхме за тебе, последна седмица на нашия мирен труд! Спомняхме си я навсякъде — и във фронтовите окопи, и в горските партизански землянки, и през редките часове на почивка в заводските цехове, току-що изградени в Урал и далеко зад Урал, и на колхозните полета, където нашите майки, жени и любими се трудеха усърдно, за да нахранят своите войници на фронта и в тила — да, и в тила, защото всички ние, със или без военна униформа, през тези години бяхме войници.

Спомняха си за тебе и в планините на Кавказ, и в предпланините на Урал, и в памучните и оризовите полета на Узбекистан и Туркмения, и сред зелените пасбища на Казахстан, и край нефтените извори на Баку, и на бреговете на нашата матушка Волга, пред горящите стени на непобедимия Сталинград, и край бреговете на Нева, където великият град, обсаден от безмилостен и коварен враг, всеки

ден погребваше хиляди умрели от глад свои синове и дъщери, но продължаваше да се сражава за своята слава и чест, за великото име на човека, което той гордо носи.

По нищо не се отличаваше ти от своите сестри, а ние те обикнахме и запомнихме за цял живот и винаги ще си спомняме този топъл юнски ден и настъпилата след него вечер, когато в градините ухаеха сивосинкавият люляк и първите цветя на последното мирно лято; когато децата с весели викове пляскаха като рибки из реката; когато по стадионите остро се разнасяше свирката на съдията, а в парковете и кината се притискаха един до друг влюбени, без да подозират, че към тях вече се промъква разлъката.

Спомняхме си и твоята прохладна, свежа нощ, и бледите звезди, и ласкавия шепот на морския прибой, когато в скалите се разбиваха вълна след вълна. . .

Спомняхме си и познатите песни, които се носеха привечер из родната шир след деня, изпълнен със слънце, с труд, с опиващото ухание на треви, с грохота на тракторните мотори и радостта на старците, застанали пред ширналите се жита, обещаващи обилна реколта.

Да, ти с нищо не се отличаваше от изминалите дни и може би тъкмо за това ти беше така любим и все пак необикновен ден в нашия живот, трудов ден за един народ, който гради сам по свой вкус и по свое желание живота си, народ единен в своите мечти, в своя труд, в своята вяра в бъдещето. . .

Тази събота старши следовател Ларцев реши най-после да осъществи отдавнашната си мечта да отиде на лов за риба, като вземе със себе си и своя десетгодишен син Вова, на когото отдавна бе обещал това.

Радостта на риболовеца, то се знае, започва с приготовлението, както радостта на любовта започва още с първите плахи очаквания и срещи.

Ларцев, който сам се наричаше за това „старо момче", обичаше много да подрежда своето сложно рибарско стопанство — въдици, лакирани еластични спининги, макари спинингови и канапени, примамки с всевъзможни форми и раз-

мери — от малки, $1^1/_2$ см, до големи, около 15-сантиметрови, чуждестранни примамки, предназначени за големи риби, прекалено натруфени и подвижни, със закрепени към тях яркочервени, виолетови или черни с бели ивици стъклени мъниста, които хищните риби вземаха за очи на дребни костури или шаранчета. Той имаше и примамки, направени от месинг и мед, от алуминий и никелирана стомана, от стари самовари, от подложки за чаши от кавказко сребро, от отдавна бракувани медни чайници.

Много от тези примамки Ларцев си приготвяше с голямо удоволствие сам в редките минути на почивка, без да обръща внимание на подигравателните забележки и възражения на жена си. Както повечето жени Нина Сергеевна никак не можеше да разбере тази благородна мъжка страст и ядно наричаше риболовните принадлежности на мъжа си „играчки за брадати деца", макар че Ларцев никога не бе носил брада.

А наистина той никъде не си отпочиваше така напълно и весело, както когато беше на риболов с лодка или край обраслия с гъста гора бряг; когато наоколо се разстила чудната вечерна тишина на горското езеро и на дълбоката пълноводна река; когато всичко наоколо — и притихналите води, и едва доловимият шепот на заспиващата гора, и дълго разстилащите се кръгове по огледалната повърхност на водата, причинени от плясъка на някоя голяма риба — извиква чувство на дълбок покой и на това особено тихо щастие, което преживяваш от общението с родната природа и което освежава душата и тялото.

Тази събота Ларцев се прибра в къщи рано — в седем часа вечерта. Предупреден предната вечер, че този път те „непременно ще отидат", Вова изгаряше от нетърпение, ходеше от стая в стая и всяка минута поглеждаше през прозореца.

Нина Сергеевна и майка ѝ Олга Василевна привършваха своите приготовления. В термуса те наляха горещо кафе, в туристическата чанта поставиха банница със зеле и яйца, голямо парче овнешко печено, твърдо сварени яйца и, да си признаем, четвъртинка водка, подправена с люти чушки и чесън. Ларцев обикновено не пиеше. Но когато беше на ри-

болов, той си пийваше непременно и с голямо удоволствие, защото дори през летните нощи в краймосковските водохранилища, особено на разсъмване, ставаше доста хладничко и влажно.

Ларцев набърже се нахрани и веднага заедно с Вовка — на него без Ларцев това му беше категорично забранено — се заеха с последните приготовления.

Беше решено да вземат два спининга — двуръчен за Ларцев и лек, едноръчен за Вовка, когото баща му беше започнал да въвежда в този вид риболовен спорт. В специална дървена кутийка с вътрешни разпределения Ларцев постави примамките — точно петнадесет парчета.

След това провериха внимателно десетте кръгчета — Ларцев обичаше и този вид риболов. Кръгчетата бяха снабдени още предния ден с плетен конец, намазан старателно с мазнина, за да не се мокри. Към конеца бяха прикрепени тънки стоманени пластинки (за да не може щуката да я прегризе, както понякога се случваше) със специални топченца и кукички, направени от бял метал. Кукичките бяха грижливо източени с много ситна пила и просто се „лепяха" о кожата. А кръгчетата радваха окото: те бяха издялани от корк и ефектно боядисани в два цвята — бял и яркочервен — със специална боя, която, първо, беше твърде красива и забележима отдалече, и, второ, водата не й влияеше никак.

Те взеха със себе си и оловен дълбокомер, малка шведска брадвичка с чудесна дръжка от твърд каучук, екстрактор за изкарване на кукичката, когато заседне по-дълбоко в гърлото на рибата, сакче и ръчно електрическо фенерче със силна батерия, а също и специална „ловджийска" запалка с предпазител, който се издига до самия фитил и предпазва огъня от резките пориви на вятъра.

Най-после всички приготовления бяха завършени и рибарите се отправиха за дългоочакваното пътешествие. Нина Сергеевна и Олга Василевна им пожелаха от балкона традиционното „На слука!" и колата рязко изскочи от пресечната улица и се понесе по оживените вечерни улици на столицата към Ярославското шосе.

Пред бариерата при Селскостопанската изложба и Рижката гара се беше проточила дълга опашка от автомобили,

които откарваха пасажери на дача (тогава тук още нямаше мост). Незагасените мотори на колите нетърпеливо бръмчеха, сякаш и те бяха раздразнени като хората, които седяха вътре и бързаха да се измъкнат вън от града, където ги очакваха поля, свеж въздух, наситен с уханието на гората, къпане в прохладната река, преферанс на открито, меко осветени веранди, зад които като часови са застанали тъмни борове; в мрака проблясват като светулки огънчета от цигари на минувачите, от съседните дачи долита музика, някак си тайствена и толкова пленителна нощем в гората.

Колите трябваше да чакат дълго, защото зад бариерата един след друг преминаваха електрически влакове, препълнени с московчани, които също заминаваха на дача. В прозорците на ярко осветените вагони се мяркаха като на екран весели оживени лица, елегантни пъстри рокли на млади жени, юноши в спортни фланелки и с ракети в ръце, „дачни мъже" с многобройни торбички и пакетчета и, разбира се, рибари с раници на гръб и с въдици в брезентови калъфи.

След като измина тридесет и няколко километра, машината свърна от пътя, който води от гара Правда за Тишков. Вляво, по тясна просека през гъстата гора, се отправи към Дома на рибаря.

Домът се издигаше на брега на тесния, с овална форма залив на Пестовския резервоар. Между боровете се откроява постройки — къщата на директора, голям склад за съхраняване на риба, кухня с винаги гореща, пръскаща червени отражения върху дърветата печка, на която рибарите можеха да си приготвят вечеря, просторна дървена постройка с наредени легла за почивка и малки двуместни „боксове", прилични на къщички от детските приказки.

Върху тъмната вода до мостчетата тихичко се полюшваха завързаните за колове лодки, а горе на полегатия бряг се белееха дървени пейки, където рибарите си отпочиваха и пушеха, преди да излязат на лов.

Наблизо до други мостчета беше поставен във водата обемист съд, гъмжащ от червеи — стръв за костури, за шаранчета, за кротушки и ропец, — наловени още снощи от бригадата при Дома на рибаря — едно от задълженията ѝ беше да снабдява рибарите с червеи.

Ларцев гарира колата си на специално изсечена площадка в гората, поздрави директора на Дома на рибаря Семьон Михайлович, ентусиаст в своята работа, осигури си лодка, тридесет червеи, две дървени кофички за хванатия лов и приседна да попуши.

Надвисна тъмна, прохладна юнска нощ, проливът проблясваше като огледало в овалната рамка на обкръжаващите го гори. По водата играеха звездите и пламъчетата на фенерите „Прилеп", запалени от рибарите, които вече се бяха накачили по лодките.

На мостчето Семьон Михайлович раздаваше червеи, като ги вадеше от водата с дълъг сак и ги броеше високо при жълтеникавата светлина на газен фенер, закрепен върху дървена върлина. Някой се провикваше.

— Та ти ми даваш само за кротушки!

— На добрия рибар и кротушка му стига. . .

— По-малки. За ропец, Семьон Михайлович!

— Та ропецът е издръжлив, бе тъпанар!

— Това лято бялата риба май е любител на шаранчета...

— А шаранът е нежна риба — едва се откъсне от водата, и в кофичката е вече умряла.

— А ти сам не бъди толкова нежен — сменявай по-често водата.

Московските рибари обичаха своите краймосковски домове. Всяка събота в домовете в Пестов, Ветенев, на Истра, на Сенежкото езеро и в още много други се събираха хиляди членове на дружество „Рибар спортист".

Това бяха хора на различни възрасти и с различни професии — възрастни академици и наследствени московски пролетарии — дърводелци, шлосери, стругари от автозавода, от завод „Динамо", от Трехгорки, инженери и управители на магазини, директори на тръстове и ватмани от московските трамваи, прочути актьори и хирурзи, имената на които знаеше цялата страна. Почти всички се познаваха по рибарска линия, почти всички бяха помежду си на „ти" и абсолютно всички бяха напълно уверени, че населението на Съветския съюз се дели покрай другото на две категории: щастливи любители на рибарския спорт и хора, които ня-

мат към него никакво отношение — поради това животът им е лишен от радостта на рибаря.

— Татко — приближи се към Ларцев Вовка, който изгаряше от нетърпение да започнат риболова, — време е да отплуваме.

— Тръгваме, сине — отвърна Ларцев и отиде за червеи.

След половин час той и Вовка седяха в лодката, измъкнали се вече от залива във водохранилището, което се простираше на няколко километра. Пред тях, встрани и зад тях плаваха лодки на други рибари. Тук-там на някоя кърма просветваха пламъчета от фенери.

По неписаните закони на риболова всички плаваха, спазвайки тържествена тишина, и се разговаряха помежду си шепнешком с оная особено нарастващо вълнение, което е така познато на всеки рибар: какво ще стане, колко риба ще хване, какъв лов го чака?

Ларцев обичаше да пуска кръгчетата в дълбокия естествен залив, образуван в лявата част на водохранилището. Там винаги беше тихо, защото стръмните гористи склонове, които обграждаха залива от три страни, го запазваха от ветрове. Освен това дълбочината там беше значителна — шест метра, — в която често се появяваше нощният хищник — бялата риба. В Пестово тя се намираше в голямо количество. Преимуществото на Пестово се състоеше според Ларцев и в това, че тук имаше много ропец, който по думите на един академик, също страстен рибар, е „незаменима съставна част на рибената чорба".

— Трябва да забележа, уважаеми Григорий Ефремович — казваше този академик, вече възстаричък човек, с румено обветрено лице и със закачливи искрици в още съвсем младите му, умни очи, — че по отношение на чорбата ропецът е риба цар. Никакви чиги и пъстърви не могат да съперничат на нашия краймосковски ропец в тъй да се каже „чорбено" отношение. А освен това трябва да забележа, че чорба без ропец е все едно стая без мебел — липсва уютност!

При тези думи академикът непременно запушваше и като смукнеше издълбоко няколко пъти, продължаваше:

— Рибена чорба в ресторантите, гълъбче, не признавам и не съм признавал. Рибената чорба е като красивата

жена — нужна ѝ е украса: бряг, обрасъл с гора, върби, надвесени над самата вода, дим на огън, зора. Само тогава чорбата кипва истински, пуска мазнина и какъв ли не аромат придобива. А наоколо — необикновена тишина, ведър въздух, боров аромат, с една дума, истински живот. . . Ето аз, сърце мое, шеста десетка навършвам, вече са ме споходили неизбежната склероза и миокардитът, понякога валидол пия — с една дума вече се числя във „валидолната команда на инсулт-ура", а като отида на риболов и се надишам, както му е редно, чувствувам се като тридесетгодишен. И валидол не ми е нужен, и да се диша е леко, и най-важното — появява се някаква натрапчива увереност, че ти предстои още дълъг, великолепен живот, успехи в науката, срещи с интересни умни хора, необикновени пътешествия, безброй хубави книги и безчет големи бели риби, които още не съм улавял, но които ми се полагат безусловно. . .

И Максим Петрович — така се наричаше академикът — се заливаше в такъв силен заразителен смях, че от съседните лодки отначало се раздаваше недоволен протест, а след това дружен смях.

Ларцев обичаше много този жизнерадостен умен човек, който така тънко разбираше прелестите на риболова и така нежно и по младежки обичаше руската природа; обичаше неговия весел, с лукавички приплямвания поглед, неговия чист народен хумор и онази особена душевна непосредственост и простота, която винаги отличава истинския голям човек от случайно изплувалия на повърхността каририст с надут и високомерен вид, който тайно дълбоко чувствува собственото си нищожество.

Опитен следовател и тънък психолог, Ларцев страшно ненавиждаше тази категория хора с фалшиво внушителен вид, с изкуствена „сериозност", винаги за нещо надути и важни, които едва прецеждат всяка своя дума от страх да не уронят достойнството си, което всъщност у такива хора не съществува.

*

* *

Кръгчетата бяха пуснати в шахматен ред и тихо се полюшваха над водата. Нощта ставаше все по-хладна и риба-

рите решиха, че е време да се посгреят. Ларцев извади термуса, наля на себе си и на Вовка кафе в чашки от пластмаса, наряза овнешко и хляб, като ги посоли обилно със сол. И двамата ядоха с голям апетит, както бива всякога на риболов.

Силното горещо кафе изведнъж предизвика приятна топлина и бодрост. В нощния полумрак кръгчетата почти не се виждаха и трябваше да се следи „на слух". В един часа през нощта, когато Ларцев и Вовка вече привършваха своята вечеря, отляво достигна характерен пляскащ звук.

— Завъртва се! — извика Ларцев и с разтуптяно от вълнение сърце загреба към мястото, откъдето идеше този скъп за всеки рибар звук. Застанал на носа на лодката, Вовка включи фенерчето и освети мястото, за където се бяха отправили.

След няколко секунди Вовка нададе ликуващ вик. В лъчите на електрическото фенерче се виждаше преобърнатото настрана кръгче, което стремително се въртеше: рибата, нагълтала кукичката със стръвта, се намотаваше около връвта.

— Наляво! — почти изстена Вовка. — Наляво!

Ларцев загреба силно с лявото весло и лодката се приближи до кръгчето. Ларцев се наклони, улови го и силно задърпа връвта. Изведнъж той почувствува, че конецът еластично се обтяга, края му дърпаше тежка риба.

— Уловило се е нещо, сине! — извика Ларцев и започна трескаво метър след метър да издръпва конеца, отхвърляйки го на пръстени в дъното на лодката. — Приготви сакчето, сакчето! . . .

И ето почти на самия борд на синкавата светлина на фенера заигра като голямо сребърно блюдо едра риба. По това, как тя сравнително спокойно следваше конеца и не се опитваше да прави „свещ", т. е. да изскочи из водата, за да се хвърли с цялата си тежина върху конеца и да го прекъсне, Ларцев разбра, че се е хванала бяла риба, а не щука.

Той още по-силно задърпа рибата към борда. Вовка мигновено понамести сакчето към главата на рибата, метна го и след миг на дъното му се мяташе бяла риба, дълга почти половин метър, с широко разперени перки.

— По-живо, момчето ми! — закреща Ларцев и в изблик на чувство и радост от успеха целуна Вовка. След това по традиция „проми" първата уловена риба, като си пийна от матерката.

— Цял пуд! Да не мръдна от мястото си! Цял пуд! — с възхищение шепнеше Вовка, без да сваля очите си от притихналата вече риба и явно преувеличавайки теглото ѝ, което впрочем става, уви, с всички рибари в света.

Началото бе сложено. След половин час се забеляза второ „превъртване" и в лодката се заблъска още една бяла риба.

Часовникът на Ларцев показваше точно два часа през нощта, когато шляпна трето „превъртване". Беше извадена трета, този път по-малка бяла риба. Вовка едва ли не се разрева от щастие.

Ларцев запуши и с наслаждение вдишаше ароматния дим на цигарата, здравия, гъсто наситен с нощен хлад въздух, силния мирис на гората и тревите, който се носеше от близкия бряг. Той поглъщаше жадно, от все сърце и тази целителна тишина, и едва пробляскващата вода, и звездното небе, отразило се в огромното огледало на водохранилището, и тази единствена, неповторима и любима до последния дъх земя.

През същата нощ и в същия час, когато следователят Ларцев измъкна от водата третата бяла риба и запуши, в този същия час командирите на всички германски дивизии, бригади и полкове, съсредоточени на съветската граница, отвориха натежалите от восъчни печати пакети, които получиха в навечерието. На тях бе написано:

„Абсолютно секретно!

ЛИЧНО ЗА КОМАНДИРИТЕ НА ДИВИЗИИ, БРИГАДИ И ПОЛКОВЕ

Да се разпечата точно в 2.00 ч. на 22 юни 1941 г.

По заповед на фюрера всеки, който посмее да разпечата този пакет, макар и три минути по-рано или по-късно от

определения час, ще бъде предаден на военно-полевия съд и наказан като държавен престъпник."

Командирът на дивизията, разположена на западния бряг на река Сан, генерал-майор Флик точно в два часа през нощта отвори секретния пакет.

В него се оказа лична заповед от Хитлер, която задължаваше всички съединения от германската армия, разположени край съветските граници, военно-въздушните сили на райха и неговия военноморски флот точно в 4.00 часа да започнат военни действия срещу Съветския съюз, да бомбардират Лвов, Минск и други съветски градове и да хвърлят върху съветските граници танкове, артилерия, моторизирана пехота и всички други видове оръжие.

Заповедта задължаваше също командирите на войскови съединения да разгласят този текст на целия строеви състав на хитлеристката армия точно един час преди началото на нападението.

Флик прочете заповедта, в която освен часа и датата на нападението нищо друго не беше за него неочаквано, и заповяда на адютанта си да вдигне по бойна тревога, но без никакъв шум и по възможност тайно цялата дивизия.

Застанал на брега на Сан, Флик се загледа към проблясващата в нощния полумрак река и към съветския бряг, който загадъчно се тъмнееше отсреща. Хладна, тиха, звездна юнска нощ спокойно се разстилаше над Сан, над Буг и Днестър, над Западна Украйна и Западна Белорусия, над заливите и езерата на Прибалтика, потънали в мирен предпразничен сън. Огромната страна, разпростряла се зад тези граници, от Черно море до Ледовития океан, обширна и непонятна за генерал Флик страна, населена с различни народи, намерили обаче общ език, загадъчно мълчеше от другата страна на границата.

Какво очаква него, генерал-майор Флик, и неговата дивизия и сто шестдесет и девет други германски дивизии в тази тайнствена страна? Как нейният народ ще срещне непобедимата хитлеристка армия, която досега не знаеше поражение и бе завладяла почти цяла Европа? И разумно ли е да се навираш в бърлогата на тази руска мечка, която винаги е имала силни лапи? Не се ли е поразгорещил фю-

рерът и не е ли забравил съдбата на Наполеон, който едва се измъкна жив от тая тайнствена Русия и сред нейните студени поля завърши своя победен марш по целия свят? А щом си спомняме историята, трябва да знаем, че руски войници не много отдавна завладяха ключовете на Берлин.

Генерал Флик бе образован човек и знаеше добре военната история. И ето защо тя именно сега, през тази нощ, когато той пушеше край брега на Сан, особено ярко изплува в паметта му и предизвика тревожни мисли и смътни, лоши предчувствия. . .

Съвсем с друго настроение и със съвсем други мисли гледаше през тези часове към съветския бряг господин Крашке, който, както е известно, представляваше ведомството на адмирал Канарис в дивизията на генерал Флик.

Крашке си спомни сполетялото го нещастие в тази проклета Русия, в резултат на което той бе лишен от дипломатическо звание, бе понижен по длъжност и отправен на фронта. О, само жив да се добере до Москва! Тогава той ще съумее да се разплати с руснаците за всичките обиди и унижения!

В това време дивизията тайно, без огньове и сигнални тръби, беше вдигната по бойна тревога и построена като за парад.

Генерал Флик обходи застиналия строй на дивизията, след което полковите командири отчетливо и тържествено обявиха заповедта на фюрера. Войниците я изслушаха мълчаливо — предварително им бе забранено да крещят традиционните „Хох!" и „Хайл Хитлер!" от страх да не ги чуят съветските граничари.

В общия строй на дивизията се намираше и подофицерът от германската армия Вилхелм Шулц, бивш механик от завода „БМВ" в Айзенах, призован в армията преди две години.

Никой в полка не знаеше, че от пет години Шулц е член на Германската комунистическа партия, минала в нелегалност след идването на Хитлер на власт. Десетки хиляди германски комунисти бяха изтезавани в хитлеристките концлагери, а много години вече гниеше в килиите на гестапо техният вожд Ернст Телман. Но партията продължаваше да жи-

вее и да работи. Вилхелм Шулц беше един от нейните синове.

Когато изслуша заповедта на фюрера и узна, че след един час чудовищната хитлеристка военна машина вероломно ще се нахвърли върху първата в света държава на работниците и селяните, Вилхелм Шулц реши да изпълни партийния си дълг като комунист. В съзнанието му за миг проблесна мисълта за съдбата на семейството му — жена и момченце, — но това не разколеба решението му.

И в този момент пред очите на войниците, офицерите и на самия генерал Флик подофицерът Шулц като че ли изхвръкна от строя и с устрем, без да се замисли и без да се спира ни за секунда, се хвърли в пълна походна обмундировка в Сан и заплува към съветския бряг. . .

Господин Крашке пръв се опомни. Той измъкна от ръцете на най-близкия до него войник автомата и пусна ред по плуващия Шулц. Той дори не се и обърна и продължи да плува, като се бореше с течението. Крашке се прицели и отпрати към него втория ред.

Граничарите Иван Бровко и Данило Рябокон, които тази нощ бяха секретен пост на този участък от съветския бряг, чуха изстрелите и забелязаха във водата черно петно — плуваше човек, около когото, неприятно свистейки, шляпаха куршуми от автомат.

Бровко повдигна слушалката на полевия телефон и доложи на дежурния по граничната застава за странното произшествие.

— В никакъв случай не стреляйте — заповяда дежурният. — След малко ще бъда при вас.

А Крашке отпращаше ред след ред и накрая рани Шулц, когато той вече се приближаваше до съветския бряг. Притеклият се дежурен старши лейтенант Тихонов, като забеляза, че плуващият човек едва се държи над водата и гребе само с лявата ръка (както се изясни по-късно, той беше ранен в дясната ръка и гърдите), заповяда на Иван Бровко да му помогне, защото Шулц беше вече в съветската гранична зона. Бровко незабелязано се спусна долу, доплува до потъващия и го изнесе на ръце.

— Брат! — простена по немски Шулц. — Камарад, комунист!

Младши сержант Бровко не знаеше немски, но с цялото си сърце разбра, че носи в ръцете си приятел, съмишленик, брат. . .

Когато поставиха Шулц на брега върху платнище, той вече бе в безсъзнание. Тихонов изпрати да повикат фелдшера, а засега сам го превърза. Шулц хриптеше и стенеше, дишаше пресекливо и тежко, из устата му потече кръв. Тихонов го освети с джобното си фенерче — пред него лежеше съсухрен, кестеняв тридесетгодишен мъж, с измъчено, но одухотворено лице на човек, който умира за своята идея.

Притеклият се фелдшер му даде първа помощ и го инжектира с камфор. Умиращият откри сините си, разкривени от смъртна мъка очи.

Когато видя надвесените над него съветски граничари, той събра последните си сили и прошепна на немски:

— Приятели. . . Аз съм комунист. . . След един час война. . . Дръжте се братя! . . .

— Другарю! — извика Тихонов, като приподигна главата на умиращия. — Другарю!

Шулц се усмихна, когато чу единствената руска дума, която знаеше, и протегна ръка към петолъчката, прикрепена за фуражката на Тихонов.

— Петолъчката иска, другарю старши лейтенант, петолъчката — с трепереш глас промълви Иван Бровко, като едва сдържаше сълзите си.

Тихонов свали фуражката си и я приближи до очите на умиращия. Той строго погледна петолъчката — така се гледа светиня, — с последни усилия приближи към нея засъхналите си устни и я целуна.

След няколко секунди той умря.

Тихонов свали от гърдите на покойния малкото, направено от пластмаса етикетче, и си записа презимето и адреса му.

Така тридесет и две минути преди започването на Великата отечествена война падна със смъртта на храбрите нейният пръв герой, немският пролетарий и комунист Вилхелм Волфганг Шулц.

Разбира се, беше останало много малко време, за да изиграе решаваща роля неговото предупреждение. Но все пак на този участък от границата успяха да дигнат отряда по бойна тревога и той достойно посрещна врага.

А старши лейтенант Тихонов през цялото време, докато беше на фронта и в небивалите битки на тази страшна война, носеше със себе си петолъчката, която беше целунал в смъртния си час неговият немски брат. И в края на войната, вече полковник, той още свято пазеше тази петолъчка като свещен символ на великото братство на комунистите от цял свят.

Когато войната свърши и над димящия Берлин заплющя в пролетното небе знамето на победата, полковник Тихонов през първите дни на май 1945 година замина от Берлин за малкия германски град Айзенах.

Колата на Тихонов се носеше по широката бетонирана автострада. Край пътя се кълбяха целите в бяло ябълки и вишни, мяркаха се червени керемидени покриви на крайпътните къщички, над които се веехa в синевата бели знамена. Спокойно майско небе трептеше над Германия, току-що пробудила се след дванадесетгодишен кошмар, който струваше живота на много милиони хора.

Под равномерното бучене на мотора Тихонов си спомняше за току-що завършената война, за бойните другари, погребани през тези години, за пепелищата на Сталинград, на Воронеж и на хилядите руски градове и села; за тази незабравима юнска нощ, когато той за пръв път чу за войната тридесет и две минути преди нейното начало; и за човека, който, без да се замисли, отдаде живота си, за да предупреди своите руски братя за тази война.

Сега Тихонов пътуваше за Айзенах, за да изпълни също своя братски дълг: да намери семейството на Вилхелм Шулц и да му разкаже как, къде и защо загина той. . .

В Айзенах Тихонов с голям труд намери вдовицата на Шулц — Ерна Шулц, — току-що освободена от концлагер, където била захвърлена след подвига на мъжа ѝ, и нейния

син Херман, десетгодишен малчуган, синеок като покойния си баща.

Почти цял ден полковник Тихонов прекара в малката, бедна къщичка в самия край на Айзенах. Съседите, учудени, че руският „хер оберст" отделя такова внимание на това съвсем не знатно семейство, не можеха нищо да разберат. Вечерта, когато Тихонов си отиде, изпратен от Ерна и Херман, те още повече се учудиха, когато видяха как малчуганът с очи, пълни със сълзи, целува съветския полковник, който от своя страна не можеше да се раздели с него и също тъй подозрително покашлюваше и изтриваше очите си с кърпичка.

Когато колата на Тихонов се закри зад завоя, съседите дойдоха при госпожа Ерна, за да се осведомят за това странно посещение. Вдовицата строго им отговори:

— „Хер оберст" пристигна, за да съобщи на сина на Вилхелм Волфганг Шул, че неговият баща е загинал като честен германец и истински комунист.

И като махна с ръка, поклащайки се, влезе в къщи.

А синеокият Херман показваше на своите връстници петолъчната червена звездичка, като не даваше да я пипат, и казваше:

— Тази червена звездичка ми даде „хер оберст". За нея е загинал моят баща. Сега тя е моя и ако се наложи, аз също ще съумея да я защитя . .

ВТОРА ЧАСТ

1. СРЕЩА ВЪВ ВЛАКА

Леонтиев се събуди, усетил дори и на сън върху себе си нечий втренчен, студен поглед. Но в купето на международния вагон освен него нямаше никого. Както и преди, вратата беше затворена и предпазителната верижка върху нея успокоително подрънкваше. Влакът се носеше напред и меко потропваше върху съединенията на релсите. Беше може би около три часът. Зад тъмния прозорец нанякъде стремително летеше нощта; виеше вятър, от време на време прелитаха мъждивите светлинки на гари и спирки; смътно се мяркаха в мрака телеграфните стълбове, които сякаш се кланяха.

Купето беше слабо осветено от синята нощна лампичка, но и тая светлина беше достатъчна, за да се убеди Леонтиев, че е сам.

Вече не можеше да заспи. Тревогата, която така внезапно и властно го беше разбудила, не го напускаше. По навик, придобит напоследък, той опипа преди всичко възглавницата на леглото си, за да провери там ли е чантата, в която

пазеше някои изчисления от новото си оръдие. Чантата беше на мястото си. Вратата беше заключена. Нищо необикновено не беше се случило. И все пак Леонтиев явно, почти физически усещаше допир на чужд, студен, внимателен поглед и това го тревожеше много.

Тая тревога не беше неочаквана за Леонтиев. През последните месеци у него се появи едно с нищо необяснимо неспокойно чувство; струваше му се, че се намира под нечие непрекъснато и настойчиво наблюдение. Това започна, след като в завода дойде от Москва съобщение за предстоящото изпробване на оръдието, конструирано от Леонтиев.

Може би именно за това, че на новото оръдие се придаваше особено значение, конструкторът в последно време чувствуваше постоянно остро безпокойство. Леонтиев беше предпазлив в запознанствата си, сдържан в разговорите, живееше затворено. В завода го обкръжаваха хора, които той познаваше от години. Струваше му се, че и на работата, и в къщи нищо не дава основание за безпокойство. И все пак Леонтиев не можеше да забрави това, което стана с чертежите му през май, и не се чувствуваше много добре.

Преди два дни, вечерта, Леонтиев тръгна за Москва, където беше извикан срочно, за да участвува в първото изпробване на неговото оръдие. Той взе със себе си само най-необходимите изчисления и два чертежа. За човек непосветен, неразполагащ с останалите данни тия документи сами по себе си не можеха нищо да му разкрият. И все пак директорът на завода, когато изпращаше Леонтиев, му пришепна на прощаване да не забрави да затвори вратата на купето с предпазителната верижка, а началникът на Специалния отдел го накара да вземе и пистолет.

Първата нощ премина спокойно. Леонтиев, уморен от многото грижи по внезапното заминаване, спа като дъщеря — непробудно и сладко. Лирекцията му беше осигурила отделно купе и благодарение на това той беше освободен от уморителната необходимост да се вглежда в случайните си спътници и да бъде през цялото време нащрек.

Той се събуди сутринта и погледна през прозореца. Влакът беше спрял на някаква гара. Конструкторът бързо се облече и излезе да се поразходи по перона. Чантата взе със

себе си. Когато излезе от вагона, той почувствува нужда да запуши и си спомни, че остави табакерата си в купето. Като се върна във вагона, Леонтиев отвори вратата към входа на коридора и по-скоро усети, отколкото видя някаква сянка, плъзнала се от неговото купе към другия край на вагона... Леонтиев се спусна към своето купе. Вратата на купето, изглежда само миг преди това набързо отворена, се полюшваше на пантите си. В самото купе обаче всичко си беше в ред и забравената табакера мирно си блестеше върху плюшената възглавница на дивана. Куфарът също беше на мястото си. Леонтиев се спусна към прозореца, но освен спокойно разхождащите се пътници не видя никого. Тогава той изтича към входа на вагона, където се беше скрила мярналата се сянка: вратата беше затворена. Леонтиев извика железничаря придружител и му каза, че някакво неизвестно лице току-що е избягало от купето му.

Придружителят изслуша внимателно Леонтиев, а после го изгледа втренчено, навярно помислил, че е малко пийнал.

— Така ви се е сторило, другарю пътник — каза той, убедил се най-после, че Леонтиев е абсолютно трезвен. — Може би от съня. . . А вратата през цялото време беше затворена и в коридора нямаше жива душа. Колкото за вещите, не се безпокойте, от нас не могат ги открадна. Ние с другаря ми и денем, и нощем дежурим — строго държим на това. Да прибера ли леглото, или ще поспите още?

След това произшествие тревогата не напусна вече Леонтиев. Денят се проточи мъчителен и скучен. Надвечер, когато излезе в коридора, Леонтиев видя своите съседки от близкото купе — две жени, които пътуваха с него от Челябинск. Едната от тях беше съвсем стара, лицето ѝ имаше тънки черти и говореше за някогашна красота. Другата — млада, интересна жена — беше много бледна и често излизаше в коридора да пуши. Жените, изглежда, се бяха запознали по пътя: Леонтиев слушаше как те си разказваха една на друга за себе си.

Старата жена била от Ленинград. Тя се тревожеше за мъжа си, който останал там и от когото отдавна вече нямала никакви известия. Втората пътничка я успокояваше.

— Наистина, не бива така да се вълнувате — говореше тя твърде нежно на старата ленинградчанка. — Та вие знаете какво представлява сега пощата. И после, защо непременно да се предполага лошото? Вие сама казвате, че вашият мъж има много приятели. Нима не биха ви съобщили, ако се случеше нещо с него? Най-после, биха ви известили от неговата служба. Пазете се, не бива непрестанно да плачете. Още повече че засега няма никакви основания за това.

— Чувствувам, със сърцето си чувствувам, мила — отговаряше през сълзи ленинградчанката. — Мен никога не ме е лъгало предчувствието. Не, боя се, аз няма да видя повече Сергей Платонович. Как не го у´еждавах да тръгне! И стар е вече, и здравето му не е онова. . . За нищо на света не се съгласи. „Аз, казва, Маша, няма да напусна родния си град. Четиридесет години в Технологическия институт съм прекарал и никъде няма да се мръдна оттук. . .

Като чу името Сергей Платонович, свързано с Технологическия институт, Леонтиев наостри уши. Сам той на времето завърши тоя институт и отблизо познаваше най-стария професор от катедрата по съпротивление на материалите Сергей Платонович Зубов.

Леонтиев излезе в коридора и се обърна към разговарящите дами.

— Извинете — каза той, — но неволно чух вашия разговор. За Сергей Платонович Зубов ли става дума? Аз отлично го познавам.

Старицата учудено погледна Леонтиев, а после отговори:

— Сергей Платонович Зубов е мой мъж. А вие откъде го познавате?

— Как да не го познавам — радостно възкликна Леонтиев, — та аз съм се учил в Технологическия институт. Сергей Платонович е мой учител и, смея да кажа, стар приятел. И аспирант бях на времето при него. Казвам се Леонтиев.

— Леонтиев? — развълнувано възкликна жената. — Коля Леонтиев? Драги мой, та аз отлично ви зная по разказите на Сергей Платонич. Ами вие бяхте любимият му ученик. Той така често си спомняше за вас. . .

Завърза се оживен разговор. Леонтиев и Мария Сергеевна — така се казваше старицата — започнаха да си припом-

нят отдавна миналите години, откриха много общи познати, а после заговориха за Ленинград. И на двамата им стана мъчно, и двамата повъздишаха за любимия град, а Мария Сергеевна не се сдържа и си поплака.

Леонтиев беше напуснал отдавна Ленинград и няколко години вече не беше чувал нищо за професор Зубов. Мария Сергеевна му разказа, че е получила последното писмо от професора преди три месеца и оттогава няма никакви сведения за него. Леонтиев се стараеше да успокои старата жена, но тя упорито твърдеше, че предчувствува нещо недобро.

Мария Сергеевна запозна Леонтиев със своята спътничка Наталия Михайловна, която била жена на московски лекар. Наталия Михайловна тактично се отдръпна настрана, когато старите ленинградчани се отдадоха на възпоминанията си, а после тримата влязоха в купето на дамите и набързо приготвиха лека вечеря. У Леонтиев се намери бутилка вино и въобще всичко стана много мило. Дори сякаш Мария Сергеевна изведнъж стана по-млада; тя се оказа твърде жива и умна събеседница и много се хареса на Леонтиев. Симпатична беше и Наталия Михайловна — свенлива, тиха, не много приказлива жена.

Беше един часът през нощта, когато Леонтиев пожела на спътничките си лека нощ и се прибра в своето купе. Но странно нещо, щом остана сам, веднага го овладя смътно, тежко безпокойство. Той заключи вратата, съблече се, изпуши цигара, опита се да прехвърли отново в паметта си спомените за далечните студентски години, но някаква силна тревога, която преминаваше в страх, го подтискаше непрестанно.

„Какво става с мен? — питаше се Леонтиев. — Какво е това: нерви, умора? Или наистина ме дебне някаква беда, някакво голямо нещастие?"

Не успял да си отговори на тоя въпрос, той най-после заспа с тежкия, тревожен сън на човек, който не знае какво ще му донесе пробуждането.

И ето, късно през нощта той се събуди пак с явното усещане на нечий вторачен, упорит поглед. Леонтиев седна и започна да мисли откъде биха могли да го наблюдават. Той отвори вратата на коридора, но там нямаше никого. Леко

шумолене в тоалетната привлече вниманието му. Безшумно той приближи до вратата ѝ и внезапно, със сила я дръпна. Зад вратата, опряна на умивалника, стоеше Наталия Михайловна.

— Извинете за бога — каза тя, — исках да видя не спите ли и може би моят поглед ви събуди. Имате ли пирамидон? Мария Сергеевна има страшно главоболие. Срещата с вас изглежда я развълнува.

— За съжаление нямам — отговори Леонтиев, който се успокои изведнъж. — Да попитаме придружителя?

— Не се тревожете, драги — дочу се от купето слабият глас на Мария Сергеевна. — Като че ли ми става по-леко. По-добре си легнете да спите. А също така и вие, Наталия Михайловна.

Москва посрещна Леонтиев с обикновената си блъсканица, с воя на автомобилните сирени и с някакъв нов, суров вид. По улиците имаше много военни, всички бързаха делово нанякъде, почти всички имаха съсредоточени, дори малко навъсени лица.

Една кола, изпратена от Народния комисариат, чакаше Леонтиев на гарата. Леонтиев предложи на спътничките си да ги отведе. Наталия Михайловна отказа; нея я посрещна някакъв роднина, а Мария Сергеевна помоли да я отведе до хотел „Москва", където смяташе да се установи и където беше запазена стая за Леонтиев.

В хотела Леонтиев се сбогува с Мария Сергеевна; уговориха се да се обаждат по телефона. Като се изми след пътуването, Леонтиев излезе на улицата и се отправи към Народния комисариат, където вече го очакваха.

2. ИЗПРОБВАНЕТО

Изпробването на оръдието започна точно в десет часа на един от краймосковските полигони, където се бяха събрали вече представители на Народния комисариат, няколко генерали — артилеристи, инженери от завода, който беше изработил опитния образец.

Леонтиев пристигна преди всички. Той инструктира оръдейната прислуга и сам провери как работят спомагателните уреди. Целия ден преди това Леонтиев прекара в завода, грижливо разглеждаше оръдието, спора се с инженерите, които бяха заменили някаква месингова част от лафета с неръждаема стомана — и напразно им се кара. За оръдието и за неговите бойни качества това решително нямаше никакво значение, но на Леонтиев му се искаше неговият първенец да бъде и красив.

И ето най-после настъпи тая дългоочаквана, радостна и вълнуваща минута. Всички се събраха при оръдието. Разговорите стихнаха. Леонтиев свали от оръдието калъфа — внимателно, както покривка от дете, което най-после е заспало и което не бива да се буди. Огромната сива цев се вглеждаше строго в далечния хоризонт. Един от събралите се надзърна в нея, за да види нарезите, но само мълчаливо поклати глава — никакви нарези в цевта нямаше.

— Тук принципът е съвсем друг, другарю генерал — усмихна се Леонтиев, забелязал неговото недоумение. — Разрешете да започнем.

— Е добре, да почнем — каза представителят на Народния комисариат.

Всички, освен Леонтиев, се отдалечиха от оръдието. Леонтиев натисна бутончето на управлението и снарядите, наредени върху лентата, която приличаше на заводски конвейр, с меко шумолене се понесоха към отворената магазинна част на оръдието.

След секунда фантастични огнени кълба полетяха със страшно свистене във въздуха, с вой пламваха и се взривяваха в движение. В пурпурния пламък на взривовете възникваха безброй нови избухвания и сякаш огнените езици, които се увеличаваха стремително, щяха да запалят целия хоризонт.

Тялото на оръдието политаше назад, връщаше се на мястото си, изхвърляше все нови и нови снаряди и се друсаше като живо.

След няколко минути обектите на обстрелването, разположени на няколко километра от оръдието, бяха напълно унищожени.

Леонтиев стоеше бледен, без да откъсва очите си от своя първенец. Той беше влюбен в това чудовище — плод на конструкторския му талант, — в което се съчетаваха достиженията на съветската физика, химия и балистика.

Когато всички затихнаха, членовете на изпитателната комисия се приближиха до конструктора. Никой не искаше да започне с обикновените поздравления — дотолкова всички бяха развълнувани и потресени. Една минута цареше неловко мълчание, но самият Леонтиев дори не забелязваше това: той беше изцяло погълнат от своите изчисления, от своите мисли и съмнения. Като всеки даровит човек той никога не се задоволяваше с постигнатото и сега, убедил се в безупречната работа на оръдието, вече мислеше как да увеличи двойно, тройно, няколко пъти неговата скорострелност.

Най-после един от генералите се приближи до Леонтиев, мълчаливо го прегърна и целуна.

— Благодаря — тихо, почти с шепот каза той. — Четвърт век съм отдал аз на артилерията, но досега нищо подобно не съм нито виждал, нито чувал и съжалявам, че за подобно нещо не съм и мечтал.

И като се обърна към останалите, добави:

— Мисля, че можем да смятаме изпробването за завършено. Сега главното е да се пусне оръдието в серийно производство.

Когато се връщаха към града, един от инженерите на Народния комисариат, който пътуваше в колата заедно с Леонтиев, изведнъж запита:

— А вие, другарю Леонтиев, не ме ли познавате? И аз съм завършил Техноложката. Наистина, вие бяхте два курса напред, но аз ви помня отлично. Нали после бяхте аспирант при Зубов? Добър старик беше.

— А какво стана с него? — запита изведнъж Леонтиев.

— Умря още в самото начало на войната. — Отначало се помина съпругата му, Мария Сергеевна, една такава славна бабичка, а после и самият старец не издържа, много тъгуваше той след смъртта на жена си. . .

— Позволете — прекъсна го Леонтиев, който нищо не разбираше. — Но жената на Зубов е жива, а и самият той й е писал преди три месеца. . .

— Какво говорите? — възрази инженерът. — За смъртта им ми разказа един другар, който им е бил съсед.

Леонтиев едва се сдържа да не разкаже за своята среща във влака. После си помисли, че всичко това е твърде подозрително и странно и реши да съобщи за тоя необикновен случай на следствените органи.

Като пристигна в хотела, той най-напред се отправи към дежурния администратор и го запита в коя стая живее гражданката Зубова. Администраторът провери по книгата и отговори:

— Зубова, Мария Сергеевна, жена на професор от Ленинград, заема петстотин и шеста стая.

„Какво е това? — мислеше си Леонтиев, когато се прибра в стаята. — Кой от тях лъже? Зубова или тоя инженер от Народния комисариат? Наистина, инженерът говори с думите на другиго. Но ако той е прав, то коя е в такъв случай тая старица и за що си е присвоила името на умрялата? Откъде е получила тя паспорта на Зубова? Та в хотела могат да я запишат само по паспорт."

Първата мисъл на Леонтиев беше да отиде в НКВД и там да разкаже за всичко. После обаче реши, че това би било преждевременно и че засега няма сериозни основания да се обръща към НКВД, а и самата тая жена с целия свой вид му внушаваше пълно доверие.

„Всъщност — мислеше си той — нищо още не се е случило, нищо не ме е сполетяло, може би всичко това е недоразумение или най-после измислица на тоя инженер, за който между впрочем аз решително не си спомням. Струва ли си само като погледнеш иконата, да биеш всички камбани? Ще помислят, че съм нервен идиот. Не, няма да ида."

И не отиде.

Уморен от изпробването на оръдието и от свързаните с него вълнения, Леонтиев полегна да си почине. Но едва беше задрямал, когато го разбуди телефонен звън. Леонтиев взе слушалката и чу гласа на Мария Сергеевна.

— Къде пропаднахте, драги? — запита тя с добродушна простота, която така много ѝ отиваше. — Дали не сте си намерили някоя по-млада дама?

Леонтиев ѝ обясни, че е бил зает с работата, и на свой ред попита няма ли някои вести от Сергей Платонович.

— Засега нищо не зная — отговори Мария Сергеевна. — Познати ми обещаха да направят справка, но това сега не е тъй лесно. Ще почакам още няколко дни, па ще направя постъпки за разрешение да ида в Ленинград въпреки блокадата. А вие какво правите? Няма ли да наминете да пием чай? Имам буркан сладко, още довоенно, елате, ще ви почерпя.

На Леонтиев беше интересно да поговори с нея и прие поканата. Мария Сергеевна го посрещна по домашному, в халат.

Като седеше срещу тая възрастна жена, като слушаше нейното добродушно бърборене, като гледаше в милото ѝ спокойно, открито лице със смеещи се очи и някакви ласкави, съвсем майчински бръчици, Леонтиев се убеди окончателно, че инженерът не е прав и че Мария Сергеевна е именно лицето, за което се представя. Тая му увереност се засили особено след като Мария Сергеевна в разговора отново се върна към своите семейни работи и прояви такава осведоменост за навиците и характера на Зубов, каквато можеше да има само близък нему човек. В разговора — това стана между другото — тя извади от куфара си и показа на Леонтиев портрета на Сергей Платонович Зубов.

От друга страна Леонтиев забеляза, че тя не проявяваше ни най-малък интерес към работите му и изглежда нямаше дори и представа, че той отдавна е преминал от научно-изследователска работа на работа във военната промишленост.

След като поседя при Мария Сергеевна около два часа, Леонтиев се сбогува с нея и завърнал се в стаята си, веднага легна да спи.

3. ТУРСКИ РАБОТИ

През същия тоя ден, когато се състоя изпробването на новото оръдие и когато Леонтиев се завърна в стаята си от Мария Сергеевна и легна да спи, през същия тоя ден, около седем часа вечерта, експресът Цариград—София се приближи до малкия перон на Софийската гара. Както винаги при пристигането на задграничен влак, благоприличните български полицаи влязоха в спалния вагон и получиха от де-

белия чиновник в кафява униформа паспортите на пристигналите чужденци. Тоя път те не бяха много — петима души, в това число двама германски инженери с военна стойка, турски журналист с лице на продавач на порнографни картички, някакъв дебел, лъскав грък и румънският търговец Петронеску, мършав, немлад човек, с голям белег на лявата буза.

Старшият от полицаите, козирувайки, поздрави пристигналите и им обясни, че ще получат паспортите си на другия ден в управлението на софийската полиция и че ако господата не желаят да се затрудняват, могат да изпратят кого да е от служителите на хотела, в който „почтените новопристигнали ще благоволят да се установят". Като поблагодари на вежливия полицай, Петронеску излезе на перона. Носачът, тринадесетгодишно момче, с пъстро закърпени панталони, понесе след него куфара.

На перона Петронеску запуши. Отдавна той не беше идвал в София и не обичаше твърде много тоя град. През последните месеци живеешe в Турция, която добре познаваше. Там той беше живял и като млад по време на войната 1914—1918 година.

За София тръгна внезапно. Още вчера, когато стоеше на перона на Анкарската гара в Цариград, Петронеску мислено се прощаваше с тоя град. Събитията се развиваха така, че той трябваше да изчезне от него за известно време — да не говорим за работата, която го чакаше в София. Вечерният Цариград димеше в лъчите на залеза. Огромното червено слънце се кънеше в Златния рог. Белите румънски кораби, заварени от войната в Цариградското пристанище и останали там до по-добри времена, се полюляваха леко на котвите си. Градът шумеше, суетеше се, пееше, смееше се, плачеше, ругаеше и блестеше с всички цветове на дъгата. Към пристанището на Галата от всички страни пълзяха през залива подвижни, светложълти параходчета, или както там ги наричат — щеркети. Новият град се спускаше амфитеатрално към брега с разноцветни потоци от улици, автомобили и малки трамвайни вагончета, които отдалеч приличаха на майски бръмбари.

Край гарата, до моста, още кипеше рибният пазар. На него се блъскаха, караха се, шумяха, пазаряха се, крещяха

на всички езици турци, гърци, левантинци, арменци, евреи, румънци. По сергиите, тезгясите и в палатките се преливаха с всички цветове на дъгата портокали и фурми, маслини, заклани птици, морски раци, големи колкото цяло прасенце, морски петли с небесносини плавници, риба меч, с дълги цял метър, прилични на рапира носни кости, плосък едноок кафяв калкан, златиста барбуна и прочее дарове на трите морета — Черно, Мраморно и Средиземно. Във всички посоки бързаха хамали, които мъкнеха на раменете си огромни плетени кошове, пълни с всякакви морски животни, току-що докарани от рибарските гемии.

В друга част на пазара продаваха смирненски килими и розово масло, щавени кожи и цветни шалове, медни тигани и чайници, древни, позеленели от старост монети, пъстри басми и коприни.

От шума и гърлените викове, от многоцветните костюми, от ярките платове, сустата и многогласието, от острите рибни и плодови миризми, от настойчивите молби на просяците и гъгнивото виене на търговците на дребно главата се замъгляваше и натежаваше и целият пазар изведнъж започваше да се люлее бързо пред очите, сякаш върху него е забушувала внезапна буря. Вълните от лица и звуци, от цветове и миризми се гонеха, пенеха се и се разбиваха като море в прибой в близките до пазара криви, вонящи улици на стария град.

Да, господин Петронеску обичаше тоя град! Разноезична, многолика тълпа се сустеше по оживените му улици. Турци и гърци, германци и французи, румънци и италианци — кой ли не беше попаднал тук през тия бурни военни години?

Беше краят на април 1942 година. Войната беше в разгара си. На изток съветските и германските армии бяха започнали смъртен двубой по протежение на хилядакилометровия фронт. Водеха се сражения, невиждани в историята по мащаби, ожесточение и загуби. И нямаше място на земното кълбо, откъдето да не следят с трепет и тревога за изхода на тоя гигантски двубой, в който се решаваше съдбата на света. Да, сега беше ясно на всеки: съдбата на света се решаваше на тия обагрени с кръв руски поля.

Турция формално не участвуваше във войната. Но под прикритието на множеството изявления за строг неутрали-

тет, миролюбие и обективност турските дипломати водеха двойна игра. За всеки случай те кокетничеха и с двете страни, защото още не знаеха на чия страна ще бъде победата. Като следяха внимателно хода на военните събития, като се усмихваха любезно и щедро раздаваха ласкателни уверения и на едните, и на другите, турците решиха да се присъединят в самия край на войната към тоя, който излезе победител. Затова беше необходимо да се изчака, но и да не се пропусне нужният момент, когато, от една страна, окончателно биха се изяснили перспективите, а, от друга, влизането във войната все още би изглеждало достатъчно ефектно.

Да се води такава политика съвсем не беше леко. Господин Сарачоглу, турски министър на външните работи, пазеше равновесието, доколкото можеше. Направо от приемната на немския посланик фон Папен той тичаше към приемните на посланиците от съюзната коалиция. Пътят беше къс — всички посолства в Анкара са разположени в един и същи квартал, на булевард Ататюрк. Едва успял да поднесе приветствие по случай успехите на германското оръжие на побелелия, подозрителен фон Папен, стар дипломатически вълк и разузнавач, той трябваше да се усмихва приятно на съветския посланик във връзка с разгрома на германците под Москва и с успешното контрапастъпление. А главното беше, че под прикритието на всички тия приветствия, пожелания и поздравления се налагаше да дава и предпазливи уверения: турците значи с цялата си душа и сега са с вас, но не е далеч денят, когато към споменатата душа ще се присъединят и милион и половина турски аскери в пълно бойно снаряжение и с отлична подготовка. С тия сладкодумни и мъгляви обещания той искаше да спечели, каквото може.

Турците кокетничеха с двете страни, но държаха на германците. Те тайно бяха обещали на Хитлер, че ще обявят война на СССР веднага след като бъде превзет Сталинград. Германия настояваше за незабавно намесване на Турция във войната, още повече че по това време бяха окончателно разбити мечтите за „светкавична война", но турците упорствуваха и твърдяха едно — след Сталинград, след Сталинград. Не помагаха и обещанията, че ще им дадат локомотиви,

самолети, танкове. За да се ускори влизането на Турция във войната, трябваше да се измисли нещо. . .

В тая мътна турска вода се навъдиха най-фантастични риби и да ги ловят се стекоха любители от всички краища на света. „Мирният" Цариград гъмжеше от шпиони, спекуланти, международни авантюристи, мошеници от европейска класа, кокотки от всички цветове и раси, доставчици на оръжие и секретни документи, съдържатели на публични домове и специалисти по дезинформацията, представители на Ватикана и търговци на роби. Всички хотели и ресторанти от Пера до Галата бяха препълнени. Апаратът на военните и морските аташета се увеличи до неимоверност. Търсенето на вили в Буюкдере — местност за летуване в района на Цариград, срещу Босфора — нарасна необикновено много: от Буюкдере теснинят пролив се виждаше и с просто око от бряг до бряг.

В тая обстановка господин Петронеску плуваше свободно като риба във вода. Германското разузнаване, в което работеше той, се чувствуваше в Анкара и Цариград като у дома си — на „Фридрихщрасе"; гестапо имаше в Турция почти официално свое отделение, издаваше за Турция свой вестник, без да се смятат половината дузина подкупени издания, завързало беше широки връзки сред турските правителствени чиновници, разпространяваше масово фашистка литература. Господин фон Папен беше овладян от такава гореща любов към турския народ, че устройваше в посолството си специални приеми за турските шофьори, механици и железничари и лично приветствуваше тия скромни труженици. На приемите се прожектираше германска кинохроника, която нагледно показваше непобедимостта на германското оръжие и светлите перспективи, които открива пред всички народи „новият ред". Немски „специалисти" проникваха успешно в турските учреждения, банки и предприятия.

И всичко вървеше добре, докато Берлин, чисто нетърпение се засилваше с всеки нов ден, не реши да приложи изпитания метод за ускоряване на събитията — да се организира покушение върху германския посланик в Турция, като се припише то, разбира се, на болшевиките. Смяташе се, че изстрелът срещу Папен, или още по-съвременно — взривът на бомбата, хвърлена върх него денем, в самия цен-

тър на града, на булевард Ататюрк, под самите прозорци на посолствата от целия свят, трябва най-после да принуди турците да направят решителната крачка.

Когато тоя план беше докладван на Хитлер, той го одобри без каквито и да било колебания, като подчерта едно условие: Папен трябва да остане невредим. Специалистите от гестапо се намръщиха — това положение усложняваше извънредно много операцията. Те, нека си признаят, предполагаха, че фюрерът, като отчете важността, а също така и световното значение на замислената инсценировка, ще се съгласи да бъде изпратен на оня свят старият фон Папен. Това, разбира се, би придало на цялата операция необходимия ефект. Но заповедта си е заповед и трябваше, макар и с недоволство в сърцето, да се обмислят такива подробности на „покушението", които да осигурят невредимост на мършавия Папен, без да се намали общият ефект на инсценировката.

След като планът беше разработен с всичките му подробности, фюрерът заповяда да се запознае с него бъдещата „жертва". Специално пристигналият от Берлин пълномощник се яви в кабинета на фон Папен. На масата на посланика беше разгъната карта на булевард Ататюрк. Ето го тротоарът, по който Папен извършваше всекидневната си разходка. Ето го и стълбът, до който трябваше да го чака атентаторът. Оттук той ще се отправи срещу посланика. Тук атентаторът ще се доближи до него. Два изстрела, разбира се, покрай него, и третият — в пакета с бомба, която нещастникът ще държи в ръцете си. Веднага след втория изстрел господин посланикът трябва да падне на края на тротоара, за да не го засегне взривната вълна. След три минути трябва да пристигне колата на посолството, която ще бъде извикана от мотоциклетист от германското посолство, минаващ „случайно" в тоя момент през този район с мотоцикъла си. Атентаторът, разбира се, ще бъде разкъсан от взрива. Но той няма да подозира това, като ще предполага, че изстрелът му ще предизвика само димна завеса.

Фон Папен, отлично изучил тънкостите на такъв род операции (сам той неведнъж ги беше организирал през миналата война, когато беше германски дипломат в САЩ и оглавяваше там цялата диверсионно-разузнавателна работа; по-

точно, той се беше прославил с широко обмислената и великолепно осъществена операция по организирането на взривове в американските параходи, които се изпращаха от Ню Йорк за Европа, натоварени със снаряди за англо-френските войски), се запозна с голям интерес с плана. Дори в първия момент, когато му съобщиха за решението да бъде организирано срещу него „покушение", не прояви с нищо нито учудване, нито страх, макар че в дълбочината на душата си, като познаваше добре своя фюрер, не изключваше и смъртоносен край на инсценировката. . .

— Ако фюрерът е счел това за целесъобразно — каза той, — моят живот е на негово разположение. . .

— Господин Папен, не ви разбирам добре — възрази незабавно пристигналият от Берлин пълномощник, — за вашия живот не може да става и дума — той е твърде ценен за фюрера и за Германия. Ние затова ви и докладваме плана с всичките му подробности, за да бъде отстранена всяка случайност и през тоя ден да си излезете на разходка така спокойно, както винаги.

— Случайностите, приятелю мой, въобще е невъзможно да се изключат. Особено в подобни случаи. Но в такава война не се мисли за случайностите. . .

И все пак господин фон Папен посвети на плана няколко часа. Той прецени и най-дребните подробности, направи свои предложения и дори съчини фразите, които трябваше да произнесе веднага след покушението в присъствието на турските полицаи: „Тая бомба беше предназначена за мен, но на Бога е било угодно да запази живота ми за Германия. Уверен съм, че взривът е дело на тия нечестивци" (гневен жест по посока на зданието на съветското посолство).

На края на съвещанието — беше вече късно вечерта — господин посланикът се увлече дотолкова, че въпреки възрастта си, подаграта и белите коси три пъти пада върху килима, изобразявайки момента и ъгъла на падането, изгубването на съзнание, временното положение на несвяст, първия стон и въздишката на облекчение, бавното ставане и обръщането към полицаите и към случайните очевидци. Това беше направено артистически, в духа на старата романтична школа, с въздишки и трагически шепот. Пълномощникът изпадна във възторг.

След това закипя работа. Двама агенти на германското разузнаване — студентът Абдурахман, педераст и кокаинист, и бръснарят Сюлейман, тъп, бавно и трудно съобразяващ момък — бяха набелязани като бъдещи обвиняеми-свидетели на обвинението срещу руснаците, които са действували уж съвместно с тях. Третият, изпълнителят на покушението по хитро обмисления план, трябваше да загине от взрива на бомбата, която щеше да държи в ръцете си и в която щеше да стреля. Този трети по-нататък щеше да се води, по показанията на Абдурахман и Сюлейман, като Омер, техен приятел, който заедно с тях е бил привлечен от съветските граждани Павлов и Корнилов за покушението срещу фон Папен.

Работата се усложняваше поради обстоятелството, че нито Абдурахман, нито Сюлейман бяха виждали Павлов и Корнилов. Наложи се да се докарат от Анкара в Цариград Абдурахман и Сюлейман и агент на гестапо да се разхожда цели часове с тях пред зданието на съветското консулство. Няколко пъти той им показваше Павлов и Корнилов, когато те излизаха от зданието. После им бяха дадени фотографиите на Павлов и Корнилов, доставени от Цариградската полиция.

След това започна подготовката на бъдещите показания на Абдурахман и Сюлейман. Двамата трудно заучаваха дадения им текст, бъркаха се в подробностите, лошо запомняха. В такъв вид беше опасно да се пуснат на гласен, открит съдебен процес, който трябваше да бъде върхът на цялата инсценировка. Павлов и Корнилов можеха да ги засекат и те щяха да се объркат окончателно. Дните минаваха, а работата вървеше съвсем лошо. Берлин започна да нервничи — работите на фронта вървяха все по-зле и трябваше да се бърза с тия упорити турци.

На свой ред започна да губи търпение и пълномощникът от Берлин. Той се нахвърляше върху участниците в подготовката с ругатни и заплахи. Но и това не помагаше. Тогава берлинският пълномощник реши да привлече в това дело и господин Петронеску, който се намираше по това време в Цариград.

Когато господин Петронеску узна за това, той изгуби привичната си жизнерадост. Дявол да го вземе, с такова пред-

приятие можеше веднъж завинаги да провалиш престижа си, изграждан с толкова труд в продължение на десетилетия! Проклетите Абдурахман и Сюлейман бяха тъпи като магарета и като че ли с всеки нов ден изглупяваха все повече. Така например Сюлейман, който уж беше започнал да запомня текста за бъдещите си показания на следствието и пред съда, изведнъж се обърна към господин Петронеску с такъв идиотски въпрос:

— А какво ще стане, ако руснаците кажат, че те нито са ме виждали някога, нито са ме познавали? . . . Могат ли да кажат те така?

— Разбира се, че могат — отговори господин Петронеску, който още не разбираше смисъла на въпроса, — те именно така и ще кажат, защото в действителност е така, вие сам знаете това. . . Но нека си говорят. Вас какво ви влиза в работата?

— Та нали тогава всички ще разберат, че ние не казваме истината, и могат да ни осъдят за лъжливи показания — завърши мисълта си Сюлейман.

Господин Петронеску едва сдържа смеха си. Тоя кретен Сюлейман се страхуваше, че ще го осъдят за лъжливи показания, без дори да разбира, че го заплашва бесилка именно в случай, че съдът повярва на показанията му. Ето с такива идиоти трябваше да се работи, да се подготвя световна сензация! Не, трябваше по какъвто и да е начин да се избави от участие в тая работа.

Веднъж през нощта господин Петронеску беше осенен от великолепна мисъл: на бъдещия съдебен процес Абдурахман и Сюлейман трябваше да бъдат подкрепени от умен юрист. Необходимо беше да се подбере надежден адвокат, който би водил процеса умело и ловко. Между агентите на германското разузнаване имаше един турчин юрист, някой си Захир Зия Карачай. На времето той получил образованието си в Германия и още като студент бил завербуван от гестапо. Сега тоя негодник живееше в Анкара без определена работа и го използуваха за разни третостепенни поръчки. Той не беше член на адвокатурата, понеже нямаше своя кантора, без което по турските закони не можеше да бъде зачислен към това съсловие. Но той владееше немски и френски език, беше хитър и можеше да бъде полезен като дребен шпионин,

като провокатор и посредник във всякакви нечисти работи. Освен това не подправяше лошо подписи.

Той беше още проверен човек, готов на всичко и най-вече — юрист по образование. Господин Петронеску доложи плана си на пълномощника, който се свърза с Берлин, и там го одобриха. Трябваше срочно да бъде произведен в адвокат Захир Зия Карачай. Преведени му бяха средства, необходими за отваряне на кантора. Той беше приет в анкарската адвокатска колегия. Уви, много по-късно, вече в хода на съдебния процес, се изясни, че това е било извършено грубо: средствата за отваряне на кантората бяха преведени на името на Захир Зия Карачай чрез банката за сметка на една германска фирма, която беше известна на всички като филиал на гестапо. Но кой е могъл да помисли, че тия опитни руснаци ще се доберат до тая дреболия? Всички мислеха, че на никого няма да дойде и на ум да изяснява кой е дал парите на Карачай и защо е станал той адвокат тъкмо преди покушението върху фон Папен.

До процеса обаче всичко вървеше благополучно. Карачай разбра отлично задачата си, купи си копринена адвокатска мантия и старателно зубреше получените от Берлин инструкции.

Когато всичко беше подготвено, господин Петронеску внезапно получи заповед да замине незабавно от Цариград за София. За „покушението" той вече не беше нужен, а в София го чакаше нова и твърде сериозна задача.

И ето той е вече в София. За връщане в Цариград засега не може и да се мисли. Там ще минат и без него, а тук е извънредно необходим. Наистина, и в София нелошо би могло да се поработи.

Така си размишляваше господин Петронеску, когато вървеше по перона на Софийската гара. Вечерна София го посрещна със сдържания шум на лошо осветените си улици, с резките викове на вестникарите, с глухите подсвирвания на таксиата и проточените стонове на редките трамваи.

Турция, малката, с претенции за световна столица провинциална Анкара, ярко осветеният Цариград — всичко това остана назад, беше вече за господин Петронеску почти изминат етап. Пред него беше София, предстоеше му нова

отговорна и опасна задача, а следователно нови награди и главно пари, пари, пари. . .

Като се усмихваше на тия перспективи, господин Петронеску се отърси от товара на спомените и тръгна към града.

„Да вървиш по дяволите Цариград! — помисли си Петронеску. — И тук няма да бъде по-лошо."

Той повика такси и се отправи към един от градските хотели.

Вечерта „румънският търговец" се срещна със съдържателя на германския кинотеатър, възрастен човек с неопределена националност. Двамата дълго седяха в малкия кабинет зад касата на театъра, беседвайки си като стари познати. И наистина те — мургавият, мършав господин Петронеску, румънски поданик, и дебелият, страдащ от задух господин Попандопуло, човек с врат на бик и с квадратна долна челюст, германец по външност, грък по паспорт, турчин по маниери, кинонаемател по фирма и дявол го знае какъв в действителност — се познаваха отдавна и отблизо.

Софийските полицейски чиновници, когато ставаше дума за господин Попандопуло, кой знае защо, се усмихваха някак многозначително, но с готовност свидетелствуваха за безспорната му благонадеждност и за търговската му солидарност.

Но на господин Петронеску съвсем не му беше необходимо да прави справки в полицията за господин Попандопуло. Те двамата, повтаряме, се познаваха отдавна — и се познаваха отлично. Ето защо разговорът им, макар че не бяха се виждали три години, не беше преговарен с взаимни разпитвания, възклицания и отстъпления. Не, разговорът им, както се казва, веднага взе необходимото направление. Петронеску каза, че е дошел в София при „руските приятели", че е време да бъдат възстановени старите връзки, че „от къщи се оплакват от трудността на работата" и че на тях двамата, тоест на него и на Попандопуло, е възложено да доведат до край една малка „московска работица".

Попандопуло се намръщи и забеляза, че „в къщи" много добре знаят, че той в София си има свои работи, че трудностите тук не са малки и че се учудва защо „московските работи" трябва да се оправят от България.

— Вие забравяте, господин Попандопуло — възрази му Петронеску, — че във военно време винаги е по-лесно да се работи на неутрална територия. А освен това така е заповядано.

Попандопуло съобщи на събеседника си, че белоемигрантската колония в София съвсем не е тая, която беше порано. Старите са изнемощели, затънали в собствените си прости предприятия — ресторантчета, чайни, дюкянчета, — а младежта е ненадеждна, няма го в нея оня дух, а някои дори открито съчувствуват на Съветската армия.

— Да си призная — продължаваше той, — аз особено не съм се и занимавал с тях. Когато ми беше заповядано да намеря доброволци за фронта, аз се срещнах с някой и друг, поговорих. Не искат и да слушат, мошениците.

Петронеску седеше мълчаливо и напрегнато мислеше нещо. После обясни на събеседника си, че не са му нужни много хора. Главното е той да си намери сигурно място, откъдето да се свърже с Москва и да ръководи изпълнението на една специална задача. Попандопуло предпазливо попита за каква задача става дума.

— Ако трябва да се ликвидира някой — добави той, — то аз имам предвид един екземпляр. Готов е на всичко. А в случай на нещо няма да е голяма загубата. . .

— Не, тук работата е съвсем друга — отговори Петронеску — работата е много тънка, може да се каже, научна. „В къщи" се интересуват от един руски изобретател, и дори не толкова от него, колкото от трудовете му.

Той смукна от цигарата си, сръбна чай и мечтателно провлече:

— Добре би било да го заловим жив. . . Топличък. Спомняте ли си как в хиляда деветстотин и петнадесета година...

Попандопуло заръмжа съчувствено. Как не, той отлично помнеше как тогава той и Петронеску, още съвсем млади шпиони, бяха прехвърлени по заповед на германското разузнаване в Батум, откъдето отвлякоха един млад конструктор на подводници. Те сипаха във виното на инженера хлоралхидрат, а после сънен го преведоха през турската граница.

— Помните ли — хриптеше Попандопуло, — помните ли как тоя младок виеше, когато се събуди вече в Турция?. . . Това беше дяволски смешно! А как инсценирахме, че се е

удавил! Помните ли, че оставихме на плажа панталоните, джобния портфейл и колана му... А как се радваше на успеха капитан Крашке! . . . Той също беше още съвсем млад.

— Как няма да се радва — отговори Петронеску, — когато ние с вас рискувахме главите си, а той в това време спокойно гуляеше с женички в Цариград и заради нашия риск получи кръст, парична награда и беше повишен в чин... А ние с вас останахме с пръст в устата. Сега той е там, в Русия, около Смоленск. Преди войната в Москва му се случи голяма неприятност, но сега са доволни от него.

— Да, да — каза с въздишка Попандопуло. — Това беше върхът на несправедливостта. Ще го помня през целия си живот. . .

— Хайде, стига спомени — прекъсна го Петронеску, когато забеляза, че започналият така делово разговор се отклонява. — Да преминем към работата. И така. . .

4. ТЕЛЕГРАМАТА

Ежедневните грижи, свързани със серийното производство на новото оръдие, погълнаха Леонтиев и той забрави за странното произшествие със съпругата на професор Зубов, още повече че самата тя не напомняше за себе си. Сутрин рано инженерът отиваше в завода, на който беше възложено да усвои серийното производство на новото оръдие, и там работеше до късно през нощта, спореше с доставчиците, проверяваше анализите.

В хотела Леонтиев се връщаше с кола късно през нощта. Уморен от напрегнатата работа, той обикновено заспиваше седнал до шофьора. Животът по улиците на затъмнения град не се прекратяваше нито за минута. Минаваха колони камиони, които бързаха за фронта или от фронта, мигаха зелените и червените фенерчета на регулировчиците на уличното движение, военни патрули проверяваха по кръстопътищата документите и пропуските.

Когато патрулът отваряше вратичката на колата, шофьорът тихо, за да не събуди Леонтиев, подаваше пропуска и казваше.

— Тихо, да не го събудим. Това е нашият инженер. Бедният, съвсем се е изморил, цял ден е на крака. Ето пропуска. . .

Червеноармейците се усмихваха и внимателно, като се стараеха да не хлопнат, затваряха вратичката на колата, предварително грижливо проверили документите.

Така незабелязно се изминаха два месеца. Веднъж в хотела пристигна куриер с пакет. Когато разпечатваше плика, Леонтиев се вълнуваше. Той се досещаше, че това е отговор на молбата му, с която искаше разрешение да замине на фронта, за да присъствува при бойното изпробване на първата партида оръдия, произведени в завода.

Да, това беше отговорът. В плика имаше съобщение, че се командирова инженер Леонтиев в Н-ската артилерийска бригада, за да провери бойните качества на оръдие „Л-2". В кратко писмо народният комисар на въоръженията молеше Леонтиев да не се бави много там и да помни, че присъствието му на полигона в Москва е повече от необходимо.

Два дни минаха в подготовка за заминаването, в оформяване на пропуска за фронта и в приключване на заводските работи. Най-после всичко беше готово. Рано сутринта дадената на разположение на Леонтиев кола, малка бързоходна военна машина, и шофьорът ѝ Ваня Сафронов, жизнерадостен, хитър момък с весели очи, чакаха конструктора до входа на хотела.

Майор Бахметев — мълчалив млад човек с внимателен поглед и приветливо, спокойно лице — дойде да вземе Леонтиев от стаята му. Той беше пристигнал от войсковата част, за да съпровожда конструктора.

Леонтиев заключи стаята си, предаде ключа на дежурния по етаж и слезе долу. Като дойде при администратора на хотела, той му предаде картата за запазване на стаята, която си оставаше негова, и на въпроса му, ще се върне ли скоро, отговори кратко:

— Не зная. При всички условия стаята си остава запазена за мен. Всичко хубаво.

Леонтиев излезе от хотела и се приближи до колата. Ваня козирува живо и запали мотора. Като остави куфарчето си на задната седалка, Леонтиев седна редом с шофьора. Майор Бахметев се разположи зад Леонтиев.

— Драги мой, за къде сте се запътили толкова рано, и то на такава бричка? — раздаде се съвсем близо нечий познат глас. Обърналият се Леонтиев видя Мария Сергеевна, която стоеше на тротоара с чанта и с някакъв старомоден чадър в ръце.

— Здравейте, Мария Сергеевна — усмихна се Леонтиев. — Тръгнал съм. . . Тук, впрочем, на близко. . . На фронта. . .

— А къде се загубихте, драги — запита добродушно, както винаги, Мария Сергеевна. — Съвсем забравихте своята дама. . .

Леонтиев се извини, оправда се с многото работа и обеща след завръщането си незабавно да посети Мария Сергеевна. Те се сбогуваха. Мария Сергеевна приветливо му махна с кърпичката си и колата се понесе напред.

Добродушната старица, която изпровождаше с поглед колата, видя, че номерът ѝ е военен, а не градски, запомни тоя номер: „10-12", кой знае защо въздъхна и тихо се отправи към вестибюла на хотела.

Там тя се приближи до дежурния администратор и учтиво запита:

— Не знаете ли случайно къде е моят земляк инженер Леонтиев? Чукам, чукам на вратата му, а никой не отговаря.

— Инженер Леонтиев замина — отговори администраторът. — Стаята му е запазена.

— За дълго ли замина? — запита Мария Сергеевна.

— За неопределено време.

Същата сутрин дежурната от международния отдел на московския телеграф прие телеграма за София:

„Уреждам визата ви за идване в Москва. Мама се оплаква от обща слабост. Силно преживява заминаването на Серьожа за фронта, вълнува се за него. Целувам ви. Ната".

Телеграмата беше адресирана до Русаков, живущ в София, на улица Балканска и беше подадена в московския телеграф точно в десет часа и дванадесет минути — така беше и обозначено в телеграфната бланка.

В петнадесет часа и тридесет минути телеграмата беше приета от софийския градски телеграф, а малко след това разсилният от телеграфа пристигна с мотоциклет в къщата на улица Балканска. На почукването излезе самият госпо-

дин Русаков — брадат човек, със синкавочервен нос и подпухнало лице. . . Той миришеше на чесън и ракия.

Русаков взе телеграмата, избърбори нещо и хлопна вратата под носа на разсилния, без да му даде бакшиш.

След един час Русаков дойде в бар-варнете „Лондон" и помоли портиера да извика господин Петронеску, който се веселеше там с дама. Петронеску излезе във вестибюла, прочете телеграмата и по лицето му изведнъж изби пот. Той изтри челото си със салфетката, която държеше в ръце, бързо плати на келнера, извини се пред дамата и като излезе из бара, качи се на такси.

Същата нощ софийският градски телеграф прие дълга телеграма, адресирана за Букурещ. В нея се съобщаваше, че мосю Серж временно е ликвидирал работата си и е заминал да търси търговско помещение и че при тия условия най-добре е преговорите с него да започнат там, където той е заминал точно в десет часа и дванадесет минути.

Скоро в кабинета на началника на един от отделите на германското разузнаване донесоха разшифровано съобщение от Москва, дошло през София—Букурещ. В това съобщение се казваше, че изобретателят Леонтиев е заминал за фронта с военна кола № 10-12 и че това заминаване изглежда е свързано с бойното изпробване на неговото изобретение. Засега районът на фронта, закъдето той е заминал, е неизвестен.

Началникът на отдела прочете два пъти съобщението, промърмори нещо недоволно, а после каза на подчиненията си, който му беше донесъл тоя документ:

— Районът на фронта е неизвестен. . . По дяволите! Главното не е известно. . . Аз се страхувам много, че скоро този район ще ни стане твърде добре известен. По всичко личи, че това е някакъв дяволски апарат! Трябва да се предупреди щабът.

Той бързо облече шинела и излезе от кабинета си.

5. НА ФРОНТА

Колата бързо гълташе километрите. От двете страни на пътя се разстилаха поля и горички, мяркаха се живописни села, по сивия асфалт на шосето се носеха множество ав-

томобили: камиони от всички марки, бързоходни малки машини, щабни „МК", тъпоноси подскачащи „вилиси". Настъпваше април. Строги девойки с бронзови от пролетен загар лица, наричани поради това „индийци", регулираха движението.

На контролно-пропускателните пунктове „индийците" най-внимателно проверяваха документите, пропуските и шофьорските права. Опитите на шофьора Ваня Сафронов да се пошегува с тях, да ги разсмее нямаха успех. Девойките си оставаха сериозни и само в отговор на последната фраза на Ваня — „Моля да не скучаете и Ванюшка да очаквате" — сдържано и лукаво се усмихнаха с очи.

И отново пак се вие фронтовият път, бие в лицето пролетният вятър, а редом, отпред, отзад и насреща летят непрекъснато коли, шумно преминават танкове, с тряськ се носят мотоциклети на офицерите за свръзка

Тук-там стоят в очакване върволици коли. В тях спят водачите им — мургави момци, с обрулени от вятъра лица, толкова пъти вече изминали фронтовия рейс, докарали за червеноармейците и писма, и продукти, и боеприпаси, и фронтови актьорски бригади, и медицински сестри.

Леонтиев пристигна в определения пункт вечерта. Командирът на бригадата, полковник Свиридов, предварително предупреден, вече очакваше изобретателя. В блиндажа беше сложена маса и приготвена вечеря, а в ъгъла се белееха чаршафите на грижливо приготвеното легло.

Гостът отказа да вечеря: той нямаше търпение да погледа своите оръдия. И командирът го поведе към участъка, където бяха замаскирани новичките „Л-2".

Леонтиев се запозна с оръдейната прислуга, побеседва с командирите, направи няколко критични забележки. Предстоящото бойно изпробване го вълнуваше все повече. Точно в пет часа и нула нула минути по заповед на командуванего „Л-2" трябваше да влязат в действие и на тях, по израза на Свиридов, се предоставяше „първото приветствено слово" . .

Завършваха се вече всички приготовления. Снарядите бяха докарани до оръдията. Механиците за последен път (кой ли път досега?) проверяваха механизмите; всички командири на оръдейни разчети имаха точно сверени часов-

ници. Дежурните обходиха участъците и строго забраниха да се пуши на открито, да се палят фенерчета и кибрит. Пролетната нощ меко загърна в мрак лагера на бригадата и на хората беше заповядано да почиват.

Леонтиев и Свиридов тръгнаха към блиндажа. Преди да се спуснат долу, двамата мълчаливо постояха пред входа. В нощното небе, някъде високо-високо над тях бръмчаха самолети, които летяха на запад. Те бързаха за бомбардировки, в изпълнение на поставените им задачи.

— Отиват на работа, така да се каже, нощна смяна — забеляза, като се усмихваше, Свиридов. — Всяка нощ слушаме тая музика. Но да вървим да спим, другарю Леонтиев!

— Слушам, да спим, другарю командир — отговори Леонтиев и влезе в блиндажа.

6. „КОМБИНАТЪТ" КРАЙ СМОЛЕНСК

Някога, още преди да бъде отменено крепостното право, на тридесет километра от Смоленск било построено великолепно имение на князете Белокопитови. Разказваха, че това имение — и помещическия дом, и всички постройки на двора, и чудноватите павилиони — е строил срещу много пари някакъв италианец, когото князът открил по време на задграничните си странствувания. А князът обичал да странствува, пътувал той много и затова може би домът му бил построен така глупаво. На княза му се искало домът му да прилича и на средновековните рицарски замъци, каквито виждал в Бавария — с кули, с тераси, с подземни входове, — и на дворците на полските магнати, каквито и досега са се запазили във Волиния и Западна Белорусия, и на италианските палати, на които той неведнъж се любувал във Венеция.

Италианецът, както разказват, спорел тогава и се сърдел, но характерът на княза бил твърд и несговорлив. Като се убедил в това, италианецът зарязал чистотата на стила и за две години построил на княза необикновена къща, напомняща едновременно и рицарски замък, и дворец.

И ето оттогава се издига на тридесет километра от Смоленск, сред глуха борова гора, това чудновато каменно зда-

ние, безобразно като характера на първия си стопанин, огромно, на три етажа и нещо — с кули и подземия, с двойно осветени зали, със сцени и мраморни колони, с тайни врати и подземни входове. Липи от изоставен парк и обрасли с трева езера обграждат това мрачно здание.

След революцията в окръга дълго мислиха какво да правят с тоя див дом. В него се помещаваше и селсъвет, и школа за трактористи, и колхозно-совхозен театър. Опитаха дори да го използуват за почивен дом на Просфъюза на земеделските и горските работници — местностите, сред които е домът, са много красиви, — но почиващите се оплакваха, че зданието им напомняло ту старинен затвор, ту крепост и че им действувало лошо на нервната система.

Почивният дом преместиха другаде и оттогава зданието запустя. В огромните зали и мрачните сводести стаи се развъдиха много прилепи, бухали, плъхове и други неприятни гадини, а къщата стоеше тягостно мълчалива, сякаш чакаше някого.

Когато дойдоха германците, те превърнаха господарския дом в казарма, а после пристигна с автомобил някакъв си есесовски генерал, обходи цялата къща, внимателно прегледа подземията, одобрително измуча нещо и си замина

След един ден войниците бяха изведени, а къщата беше заета от други германци. Заградиха имението от всички страни с бодлив тел, поставиха часови, които не пускаха никого — дори не всеки немски офицер можеше да влезе тук.

В къщата се заселиха някакви странни хора, повечето от които бяха цивилни. В подземията се разпореждаше пъргаво възрастно човече, което наричаха хер Стефан — личност, може да се каже, с европейска известност: той беше известен на полицията от всички страни и градове на Европа като фалшификатор на пари с ненадмината квалификация. Германците го бяха намерили в един от парижките затвори, където излежаваше последната си присъда, и оттогава той работеше при тях по своята пряка „специалност".

В подземието под ръководство на хер Стефан се приготвяха фалшиви парични знаци — съветски сторублевки, турски лири, шведски крони и иракски динари.

На разположение на хер Стефан бяха предоставени найнова конструкция литографски преси, гравировъчни ма-

шини, агрегати за горещо обработване на хартията — изобщо работата беше поставена на широка нога

В подземните лабиринти, разположени от другата страна на къщата, също така кипеше работа. Там се изготвяха фалшиви съветски и партийни документи, а фотолабораторията копираше „фотодокументи за съветските зверства", които се инсценираха изцяло от агентите на гестапо.

Там се изработваха и снимки за „тържествени и радостни срещи на германските войски с населението на окупираните райони".

В разхвърляните из имението павилиони и пристройки се бяха разположили другите секции на тоя чуден „комбинат". В един павилион се намираше школата общежитие за дезертьори и диверсанти, в друг се обучаваха радистите на къси вълни, в трети се приготвяха различен вид замаскирани радиопредаватели — баяни, несесери, селски сандъчета, музикални кутии и др., с които се снабдяваха прехвърляните в съветския тил шпиони и диверсанти.

В парка беше построена парашутна кула за учебни скокове, които се ръководеха от един висок червенокос мъж във фелдфебелска униформа. Сред бъдещите парашутисти имаше най-различни субекти, чак до бивши махновци и петлюровци — всякаква паплач, събрана от разните международни вертепи. Те се изкачваха на кулата доста неохотно и като стигаха горната площадка, спираха се и се замисляха.

— Шнелер![1] — крещеше отдолу със страшен глас червенокосият. — Шнелер!

И виртуозно псуваше по руски.

От време на време група от обучени шпиони се отправяха към линията на фронта, за да бъдат прехвърлени в съветския тил. Всички предварително минаваха през гардеробната, където получаваха съответно облекло.

Оттук те излизаха вече напълно готови. Дрипави украински слепци с тамбури, баби гледачки със замърсени карти, скитници музиканти с баяни и цигулки, милиционери в пълна униформа, снабдени със съответните документи, „червеноармейци" в изтрити дрехи, уж „излезли из обкръ-

[1] По-бързо!

жение", дори деца — всички те бяха съответно инструктирани, всеки имаше определена задача и беше прикрепен към определен район.

Вечер, след като се стъмнеше добре, тях ги превозваха с кола към фронтовата линия, откъдето по всевъзможни начини и пътища ги прехвърляха в съветския тил.

Цялата тая сложна машина, целият тоя чуден „комбинат", се ръководеше от някой си господин Крашке — същият Крашке, който през 1915 г. в самото начало на кариерата си се беше отнесъл така несправедливо към Попандопуло и Петронеску. Впрочем те тогава имаха съвсем други фамилии. Това беше същият Крашке, с когото се случи нещастието на Белоруската гара в Москва.

Тук, в имението под Смоленск, господин Крашке организира възлов пункт на германското разузнаване, своеобразен щаб, който непосредствено провеждаше шпионска, диверсантска и подривна дейност на този участък от фронта. Местонахождението и работата на тоя щаб бяха дълбоко законспирирани.

Тук се замисляха, разработваха и подготвяха най-„деликатните" планове и мероприятия на германското разузнаване и пропаганда, тук се подбираха и минаваха през последна обработка новите „кадри", тук по замахване на режисьорската палка от Берлин се репетираха най-ефектните инсценировки и се приготвяха „неопровержими доказателства".

В кулата на главното здание ден и нощ пращеше радиостанцията, която приемаше шифрованите задачи, предаваше събраните сведения и въобще поддържаше непрекъсната връзка с Берлин и с прехвърлените в съветския тил радисти.

Крашке, в спортен костюм, с конвулсивно потрепваща долна устна и с неподвижни очи, непрекъснато ходеше из стаите на зданието, из подземните входове и из различните служби в имението, питаше, заповядваше, даваше указания, ругаеше, хвалеше, изискваше — и цялата тая сложна машина се въртеше под неговия студен, пронизващ поглед покорно, безшумно и хармонично.

Нощем машината като че ли спираше и къщата заспиваше. Не прекъсваше работата си само радиостанцията. Нито един светъл лъч не проникваше през добре завесените про-

зорци. Из парка вече не се носеха ругатните на червенокосия. В павилионите и пристройките след дневните занятия спяха дълбоко „курсантите". Движението из имението се прекратяваше. Тогава фон Крашке правеше нощната си разходка. Едва поскърцвайки с дебелите подметки на спортните си обуща, той обхождаше всичките постройки и излизаше в парка да подиша чист въздух.

Напрегнатият делови ден остана назад. Сега на човек му се искаше нещо за душата. Господин Крашке умееше да съчетава полезното с приятното, развлечението с работата. Но той се забавляваше така, както и живееше — не съвсем обикновено.

Той се връщаше в замъка и през тайната врата на спалнята се спускаше във фамилната гробница на князете Белокопитови, откъдето по специален проход се промъкваше в най-тайното подземно помещение на зданието. Тук през нощта се извършваха „разпитите". В закрити коли се докарваха от фронта ранени или пленени съветски офицери и бойци, които отказваха да издадат военна тайна и да станат предатели, или заподозрени мирни граждани.

Тук господин Крашке даваше воля на фантазията си. Тук той действително почиваше в любимия си средновековен стил.

На сутринта, посинял от остротата на преживените усещания, с увиснала долна челюст и блуждаещи очи господин Крашке се прибираше в стаята си, дълго миеше окървавените си ръце, а после се съблича и лягаше в леглото.

Такъв беше новият стопанин на старинното имение под Смоленск.

Господин Крашке беше силно развълнуван от неочакваната задача, поставена му от берлинското началство. Тя бе свързана с инженер Леонтиев. Задачата пристигна на разсъмване, когато Крашке вече спеше. Наложи се да го събудят: в шифрованата телеграма беше указано да се върчи незабавно.

Когато радистът събуди Крашке, последният седна на леглото, потърка червените си очи, протегна дебелите си, обрасли с червеникави косми крака и спря сънен поглед върху радиста.

— Моля извинете, господин Крашке, бърза телеграма — каза радистът.

Крашке взе листа. Докато четеше телеграмата, лицето му загубваше сънливото си изражение.

Телеграмата гласеше следното:

„По налични достоверни данни за един от участъците на вашия фронт е заминал от Москва инженер Леонтиев, изобретател на ново оръдие, което представлява извънреден интерес за нас. Изглежда заминаването на Леонтиев е свързано с пускането в действие на опитни екземпляри от това оръдие. Главната квартира заповядва на всяка цена да се залови в плен Леонтиев. Необходимо е да се установи точното му местонахождение, за да може да се проведе операция по обкръжаването и пленяването на съединението, в което се намира Леонтиев.

Съобщаваме известните ни данни. Леонтиев е заминал от Москва на 5 април с кола № 10-12. Леонтиев е облечен в костюм със защитен цвят и военна кройка, без отличителни знаци. Снимката на Леонтиев, правена преди три години, ще ви бъде донесена със самолет утре."

Господин Крашке прочете три пъти телеграмата. Сънят му мина изведнъж. Пак този проклет Леонтиев! . . . Той бързо се облече. След няколко минути всички радиопредаватели на „комбината" започнаха да се свързват с агентурата, прехвърлена през фронтовата линия.

Бързо бяха инструктирани и отведени към предните линии за прехвърляне петнадесетина души.

— Боя се — каза Крашке на своя най-близък помощник, повтаряйки мисълта на берлинското си началство, — боя се, че ще узнаем скоро с най-голяма точност къде е Леонтиев. Изглежда изобретението му само ще се издаде.

Той излезе прав. Действително оръдията на инженер Леонтиев се издадоха преди агентурата на Крашке да беше установила местонахождението на изобретателя.

Това се случи след два дни, около шест часа сутринта. Генерал Щанге, командуващ един от участъците на фронта, потърси по телефона господин Крашке.

— Хер Крашке почива — отговори дежурният офицер.

— Събудете го незабавно! — заповяда Щанге.

Събудиха Крашке и той се приближи до телефона. Генерал Щанге, като се задъхваше от вълнение, му съобщи, че точно в пет часа сутринта от съветска страна е започнало обстрелване с оръдия от неизвестна конструкция.

— Вие знаете, аз съм стар войник — дрезгаво крещеше Щанге, — но това, което става сега, е невъобразимо. Това е ад!...

Генерал Щанге добави, че той вече е молил главната квартира да му изпрати подкрепления и главно — да организира масирано въздушно нападение на участъка, откъдето стрелят новите оръдия. Моралното състояние на войниците пада катастрофално. За въвеждане на ред паникьорите се разстрелват, но и това не дава необходимите резултати.

„Ето я — помисли си Крашке — визитната картичка на тоя Леонтиев."

Той незабавно предаде по радиото в главната квартира сведение за местопребиваването на изобретателя. Оттам, без да се колебаят нито за минута, дадоха заповед и към участъка на генерал Щанге се насочиха големи резерви от танкове, тежка артилерия и самолети. Беше решено на всяка цена да се обходи участъкът от двете страни, да се направи в съветския тил мощен парашутен десант, под формата на отстъпление да се увлекат в дълбочината на немската отбрана предните части от съветските войски и по такъв начин целият район да попадне в пълно обкръжение.

„На всяка цена пленете Леонтиев!" — заповядваше истерично главната квартира.

„Започвайте обкръжаването на частите, където се намира Леонтиев!" — викаха, деряха се свързочниците, предавайки заповедта.

„Помнете, че главното е Леонтиев!" — бръмчаха жиците на военните телефони.

„Търсете Леонтиев!" — предаваше по радиото непрестанно Берлин. — „Преди всичко намерете Леонтиев! С главата си отговаряте за живота на Леонтиев! . . . Леонтиев ни е нужен жив, само жив! . . ."

Името на Леонтиев се носеше през гори, планини и поля, по телеграфни и телефонни жици, скланяше се по най-различни начини в заповеди и разпореждания, изскачаше из

микрофони и мембрани; то сякаш стана символ на стремително разгръщащата се операция.

Но тъкмо в момента, когато бързо хвърлените в действие резерви вече се приближаваха към участъка на генерал Щанге, се случи нещо фантастично. Същите тези нови орьдия внезапно влязоха в действие на друг участък от фронта. Едва донесението за това беше постъпило в щабовете и в главната квартира, когато още един участък от фронта донесе, че и там се е започнало същото.

В осем часа сутринта орьдията „Л-2" влязоха в действие по цялата линия на фронта. Картите се объркаха. Къде, на кой от участъците беше самият Леонтиев? Разбира се, никой не знаеше това. Германските съединения отстъпваха панически, като захвърляха техниката и изоставяха ранените си. Щабовете бягаха в надпревара. Берлин беснеше и загубил реална представа за положението на различните участъци от фронта, даваше объркани и противоречиви заповеди. Резервите от движение се хвърляха по нови направления, после се връщаха на старите, като шахматни фигури глупаво размествани от напълно объркалия се играч.

А към обяд съветските войски пробиха в три направления германската отбранителна линия, взеха много пленници и много трофеи.

7. ИЗПЪЛНИТЕЛКАТА НА ЛИРИЧНИ ПЕСНИЧКИ

Няколко дни след заминаването на Леонтиев за фронта Мария Сергеевна Зубова, жената на професора от Ленинград, внезапно напусна хотел „Москва". В сведението, което попълни при заминаването си, тя съобщаваше, че срочно се връща в град Челябинск, откъдето беше пристигнала в столицата.

След като заплати сметката си и се сбогува с администратора, добродушната старица излезе от вестибюла на хотела с малко пътно куфарче и с вечната си домакинска чанта в ръце.

Като зави зад ъгъла, убедила се предварително, че никой не я следи, тя се спусна в метрото и потегли за станция Соколники, откъдето, без да бърза, се отправи за парка. Тя

самотно бродеше из пустите в тоя час ален на парка. Беше един от тия тихи краймосковски пролетни дни, когато всичко в парка — и още голите дървета, и миналогодишните листа по пътеките, и бледното, тъжно небе, и надвисналата наоколо тишина — напомня за есен и увяхналост.

Скоро в далечината се появи фигурата на млада жена. Мария Сергеевна се отправи насреща ѝ и след две минути стисна ръката на Наталия Михайловна, същата оная млада жена, която пътуваше заедно с нея от Челябинск за Москва.

Като си размениха отделни думи, те се отправиха към покрайнините на Соколники и се приближиха до една от старичките дървени къщички, каквито и сега още се срещат в предградията на Москва. Наталия Михайловна позвъня. Вратата отвори мълчалива бабичка и без да каже нито дума, ги пусна вътре. Те влязоха в столовата, където нямаше никого. Мария Сергеевна седна в старинното кресло, а Наталия Михайловна седна до нея и запуши.

— Възложено ми е да ви предам, миличка — започна Мария Сергеевна, — категоричната заповед да заминете за Западния фронт с актьорска бригада. Още днес подайте заявление във вашия групком или във Филхармонията — с една дума, там, където трябва — и искайте да заминете за фронта. Задачата е проста: затам е заминал и Леонтиев и трябва, само че внимателно, да изясните къде именно се намира той. Това е всичко, мила моя!

Наталия Михайловна пушеше непрекъснато и беше побледа от обикновено. После, като скочи неочаквано и рязко от мястото си, тя се приближи до Мария Сергеевна и развълнувано заговори:

— Е добре, а после? Ако изпълня и тази задача, какво ще стане по-нататък? Ще ми дадете ли най-после да живея спокойно? Нали тогава казвахте, че ще ми възложите само една задача, че ще бъда абсолютно свободна. . . Че това с нищо няма да ме задължи. . . Не мога повече, разбирате ли, не мога! . . . Нямам повече сили! Всяка нощ ми се струва, че идват за мен. Всяка преминаваща кола ме кара да трепвам. Пуснете ме. Ще ви помня цял живот. . . Ще ви дам всичко, последните си вещи. . . Венчалния си пръстен... Всичко, което ви хареса. . . Съжалете ме, моля ви. . . Та вие можете да ми бъдете майка. . . Защо съм ви нужна?

Тя изпадна в история. Мария Сергеевна гледаше как потреперват раменете ѝ и как тя съвсем по детски, без да изтрива сълзите си, хлипайки и подсмърчайки, плаче и трепере.

— Хайде, стига — каза най-после Мария Сергеевна. — Животът е пред вас. И мъжът ви ще се върне, повярвайте ми. А засега с вашата красота също можете да прекарате някак. . . Ето ви ръката ми — това е последна задача. После, нека бъде така, ще ви пусна, моя птичко, на свобода. Чуруликайте, както искате и с когото искате. . . А сега — на работа! Хайде, приготвяйте се и ето какво трябва да научите наизуст. . .

.

След три дни за Западния фронт замина актьорска бригада, организирана от профсъюза на работниците по изкуствата. Бригадата заминаваше, за да изнася летящи концерти във войсковите съединения. В състава на бригадата беше и малко известната изпълнителка на лирични песнички Наталия Михайловна Осенина. Изпратеният за актьорите автобус от фронта, бучейки, изскочи на Можайското шосе. На заставата комендантският патрул провери документите и като махна с флагчето, разреши да продължат.

През нощта излязоха на Минското шосе. Априлските звезди се носеха над гората, която стоеше от двете страни на шосето, изпреварвайки далеч малкия фронтови автобус.

След първото бойно кръщение на оръдията му Леонтиев изпитваше чувство на голямо удовлетворение. Той се гордееше със своето изобретение.

Творческата мисъл на конструктора обаче не застиваше нито за минутка. Вече нова идея го увличаше — идеята да преустрои конвейрната лента, подаваща снарядите в магазинната част на оръдието. Това можеше да увеличи скорострелността и да облекчи работата на оръдейната прислуга.

Нощем Леонтиев излизаше от блиндажа, разхождаше се из лагера заслушан в тътена на прелитащите над него самолети и мислеше за войната, за личния си живот, за това, че така незабелязано измина младостта му и ето някъде наблизо срещу него тихичко накуцва старостта. И мислеше си той още как след войната с най-голямо удоволствие ще разкъса всичките си изчисления и чертежи и вместо оръдия

на смъртта и ужаса ще започне да изобретява някакви си необикновено симпатични и удобни машини, които ще облекчават труда на човека, ще украсяват неговия бит, ще продължават живота му и ще носят радост.

Като много истински надарени хора Леонтиев обичаше понякога съвсем по детски да помечтае, да пофантазира. Безсънницата, от която страдаше през последните години, помагаше на дългите му нощни размишления. През тия нощни часове започваше да му се струва, че сега само той единствен в целия свят бодърствува, че лагерът, районът и може би целият фронт спят и че само той замислено се разхожда край землянките и никой не чува нито шума на стъпките му, нито равномерното биене на сърцето му, нито дишането му. . .

Но това само на него се струваше така. Още с пристигането му на фронта Бахметев продължаваше неуморно да охранява живота на изобретателя, неговото спокойствие, документите и чертежите му. Това обаче се правеше така умело и тактично, че нито Леонтиев, нито окръжаващите го офицери не се досещаха колко грижливо и с каква любов съветското контраразузнаване охранява своя „поверен".

Бяха взети мерки пребиваването на Леонтиев на тоя участък от фронта да не получи гласност. На офицерите беше заповядано строго да не дрънкат за това, а бойците въобще не знаеха кой е тоя човек, който така често се появява с командира на бригадата и така внимателно оглежда новите оръдия.

Пристигналата на фронта актьорска бригада вече два месеца даваше концерти в различни съединения, а Наталия Михайловна все не можеше да попадне на следите на Леонтиев.

Артистите, от които се състоеше бригадата, бяха повечето млади, весели хора. Те отиваха на фронта с искрена радост и вълнение. Концертите преминаваха в атмосфера на дружба и взаимна благодарност.

Артистите обикновено биваха изпращани с „банкет". Полковите готвачи развълнувано си шепнеха, обмисляха с какво да изненадат скъпите гости и действително показваха

чудеса на кулинарна изобретателност. Полевият военторг безропотно доставяше „заветните" бутилчици, макар че в навечерието началникът му се кълнеше „в белите коси на майка си и в светлата памет на покойния си баща", че нищо, абсолютно нищо не е останало от вината. С една дума, изпращаха ги по руски — топло, ласкаво и гостоприемно.

На един от тези банкети на масата до Наталия Михайловна седеше млад, светлоок лейтенант. Наталия Михайловна още по време на концерта забеляза неговото съвсем младо лице и блестящите му някак си по момичешки очи.

Лейтенантът се възхищаваше гласно от нейното пеене, по-високо от другите викаше „браво" и „бис" и въобще проявяваше всички признаци на влюбване от пръв поглед, съвсъм естествено за фронта, където суровите делнични дни и непрестанната опасност изостряха чувствата.

И ето на банкета младият Леня — така се казваше лейтенантът — успя да седне до певицата. Наталия Михайловна, поруменяла от успеха и от изпитото вино, откровено кокетничеше с „милия малчуган", както мислено беше нарекла лейтенанта.

Водеше се обикновеният разговор за войната, за коварството на фрицовете, за атаките, за нощните боеве. Леня, опиянен от виното, а още повече от близостта на младата красива жена, започна да разказва „бойни епизоди", като изпадна при това в оня малко самохвален тон, с който неопитните млади хора разчитат да обърнат внимание върху себе си и да придадат важност на собствената си персона.

— Какво е това! — говореше той. — Стават, Наташа (той, без сам да забележи, вече наричаше певицата по име), такива престрелки, че е трудно да се опишат. Разбира се, това е военна тайна, но аз ще ви кажа под секрет: у нас сега има нови „сюрпризи", забележителни оръдия — наричат се „Л-2".

— Боже, колко е интересно! — кой знае защо, трепвайки, каза Наталия Михайловна. — Какво странно название — „Л-2". Навярно по името на конструктора.

— Е да — отговори Леня, — името на изобретателя е Леонтиев. Та този момък ще ви кажа. . . Цялото време е на огневите позиции. . . Сам следи как работят „играчките" му. Разбира се, това е тайна, но на вас. . .

— Мило момче — каза Наталия Михайловна, — каква тайна е това за мен, когато Леонтиев, Коля Леонтиев е мой близък познат. Аз дори се каня да го навестя. Нали той не е далече оттук?

— На тридесет километра — отговори Леня. — Има такова село — „Големите кръстове", там е нашият КП. Но само че . .

— Аз мислех, че е по-близо — прекъсна го Наталия Михайловна. — Но не е беда, в Москва ще се срещнем: той казваше, че скоро ще се върне. Леня, сложете ми, ако обичате сардела. Знаете ли, аз имах познат, който се казваше също Леня. Вие ще бъдете моят „Л-2".

— Слушам, да ви сложа сардела — каза Леня и изпълни молбата на дамата си.

Наталия Михайловна изяде сарделата, изпи чаша вино и прехвърли разговора на друга тема.

А банкетът продължаваше. Артистите благодариха на домакините за топлия прием, домакините благодариха за доставеното им удоволствие. Около масите беше непринудено и весело.

Изведнъж Наталия Михайловна стана и със стон се хвана за сърцето.

— Какво ви е? — едновременно притичаха към нея няколко офицера:

— Лошо ми е. . . — едва проговори Наталия Михайловна. — Ядох сардела и ето. . . Отрових се от тези консерви. . .

Тя се олюля и едва не падна. Артисти и офицери я обкръжиха, започнаха да предлагат различни средства; някой изпрати за лекар.

Пренесоха Наталия Михайловна в командирския блиндаж и там я сложиха на леглото. Очевидно тя имаше остро отравяне. Охкаше непрекъснато и молеше само за едно: по-скоро да я изпратят в Москва, където има чичо — професор Венгеров от института „Склифософски".

Лекарят, като я прегледа, каза, че пътуването не представлява опасност.

След час занесоха заболялата певица в санитарния самолет и я изпратиха в Москва.

Едва машината се вдигна във въздуха и пое курса си, Наталия Михайловна престана да охка. Цялата история с

отравянето беше измислена от нея, за да се върне по-скоро в Москва и доложи на Мария Сергеевна къде именно се намира Леонтиев. Последната задача беше изпълнена.

На следного утро Берлин съобщи с шифрована радиограма на щаба на фронта и на господин Крашке, че инженер Леонтиев се намира на Н-ския участък от фронта, в село „Големите кръстове".

8. „СПЕЦИАЛИСТЪТ ПО РУСКАТА ДУША"

Някога, когато беше млад, германското разузнаване смяташе Петронеску за специалист по славянските работи.

Зад себе си Петронеску (истинското му име беше Крафт, но в живота си той беше сменил толкова имена, че сега сам не помнеше кое от тях е истинското му име) имаше тежък, бурно прекаран живот на професионален шпионин с чести и внезапни сменявания на име, на местожителство и външност, с неочаквани премествания, преобличания, с многобройни и твърде разнообразни връзки, познанства и срещи, с пет години каторга и с две „мокри дела", с най-разнообразни и неочаквани професии — Петронеску беше и землемер, и шофьор, и естраден танцьор, и тъговец, и пастор, и търговски пътник, и съдържател на кафе-шантан, и закупчик на добитък, и дори гробищен пазач.

Обаче във всичките си превъплощения господин Петронеску си оставаше, разбира се, сътрудник на германското разузнаване, което през време на войната го водеше в списъците си като „специалист по руската душа".

Пристигнал сега в София и заел се с новите си работи, господин Петронеску твърде внимателно следеше събитията в Анкара. Това не беше обикновено любопитство. Той разбираше твърде добре, че от успеха или провалянето на анкарската операция ще зависи много неговата лична съдба. Сведенията, които черпеше от вестниците и от случайните източници, бяха твърде неприятни.

Отначало всичко като че ли вървеше по набелязания план. В предварително определения ден фон Папен излезе да си направи разходката, злосторникът дотича до него, стреля два пъти, разбира се, без да го улучи, после стреля

в бомбата, която държеше в ръцете си, и беше разкъсан от нея. Папен своевременно и точно падна на тротоара (не напразно беше падал върху килима в кабинета си), твърде картинно „загуби съзнание", после ефектно „дойде на себе си", не забрави да произнесе думите за волята господня и за нечестивците от съветското посолство и, с една дума, направи безупречно всичко, което се искаше от него.

Същия ден господин Сарачоглу дотича до фон Папен и изказа на германския посланик „своето съболезнование и скръбта си по повод на случилото се, което можеше да има — но за щастие нямаше — толкова чудовищни последствия". Министърът не без удоволствие подчерта думите „но нямаше". В отговор господин посланикът не пропусна да отбележи, че „последствия за съжаление е имало, защото, първо, самият факт на злодейско покушение в центъра на столицата върху живота на посланика на Германия е достатъчно тежко последствие от бездействието на турските органи на властта и тяхната непонятна благосклонност към сътрудниците от съветското посолство, несъмнено съучастници в това дело". Второ, добави посланикът, той е силно контузен от взривната вълна и е получил такова нервно сътресение, че по мнението на домашния му лекар е изгубил най-малко десет години от живота си.

В по-нататъшния разговор фон Папен даде да се разбере, че на турците няма да се удаде да се отърват само със съболезнования и изразяване на скръб и че става дума да се скъсат дипломатическите отношения със Съветския съюз и Турция да влезе във войната срещу него.

На другия ден преговорите продължиха. Да се установи личността на злосторника беше невъзможно, тъй като от него в резултат на взрива нищо не беше останало освен няколко къса от кожа и челюсти. Турските следствени власти се разсипаха от тичане, но нищо не можаха да изяснят. Тогава самият „потърпевш" предложи любезно на господин Сарачоглу да помогне за разкриването на това престъпление.

— Предполагам, господин министър — каза фон Папен, — че би било полезно да се установи делови контакт между турската полиция, заета с разследването на това ужасно дело, и германската политическа полиция, която има твърде интересни данни, несъмнено хвърлящи светлина върху ин-

тересуващите двете страни въпроси. . . Разбира се, при тоя контакт се предполага пълна суверенност на турските власти и на турското правосъдие, а верните и точни сведения действително никога никому не са пречили. . .

„Деловият контакт" бе установен. Гестапо недвусмислено показа с пръст Абдурахман и Сюлейман. Двамата бяха незабавно арестувани. За удоволствие на турските следователи и на заместник-главния прокурор на Турция господин Кемал Бора, който ръководеше разследването по това дело, обвиняемите с готовност направиха признания и назоваха личността на злосторника, като заявиха, че това е студентът от Цариградския университет Омер и че тримата те са били привлечени за извършване на покушението от руските граждани Павлов и Корнилов, сътрудници в съветското консулство и търговското представителство.

Получил толкова ценните признания, господин Кемал Бора полетя към Сарачоглу. Сутринта вестниците излязоха с обширни съобщения, че „тайната на взрива на булевард Ататюрк е разкрита благодарение на оперативността на турската полиция и мъдростта на заместник-главния прокурор господин Кемал Бора, проявил необикновени способности на юридическо мислене, на анализ и оценка на уликите. „Съучастниците в покушението — Абдурахман и Сюлейман — пишеха вестниците — са вече арестувани и сега се изяснява участието на някои чужденци в това покушение."

След няколко дни бяха арестувани от турската полиция Павлов и Корнилов. Те бяха обвинени в организиране на покушението срещу германския посланик. Първите разпити се извършваха в Цариград. Кемал Бора и цариградският губернатор се съревноваваха в тънкостите на психологическия подход, като убеждаваха арестуваните да признаят, че са извършили дело, към което — както беше предварително известно на следователите — те нямаха никакво отношение. Дребният, закръглен, с розови бузи и подвижни миши очи Кемал Бора произнасяше по цели часове речи, за да докаже на Павлов и Корнилов колко изгодно ще бъде за тях самопризнанието. Господин губернаторът, който сменяваше уморения прокурор, на свой ред обещаваше всички блага на света — свобода, пари, почит и турско поданство — срещу „чистосърдечно разкаяние и признание". Руснаците твър-

дяха упорито, че нямат никакво отношение към взрива на булевард Ататюрк.

Тогава ги преместиха в Анкара. Извършени бяха очни ставки с Абдурахман и Сюлейман.

Пръв в кабинета на началника на анкарския затвор, където ставаше очната ставка, беше доведен Абдурахман. Павлов седеше до стената, вдясно от входа. Зад гърба му стояха двама едри полицаи. Кемал Бора и полицейските чиновници бяха насядали в полукръг около масата. Абдурахман влезе в кабинета, прекалено свободно се поклони на прокурора, на полицаите и картинно застана до прага на вратата.

— Обвиняеми Абдурахман — започна със скърцащ глас прокурорът, като надуваше бузите си, съзнавайки важността на момента, — не познавате ли човека, седнал на оня стол?

— Господин прокурор — отговори Абдурахман, — аз искам чистосърдечно да призная вината си и искрено да се разкая за извършеното престъпление, затова ще ви отговоря правдиво и честно — да, познавам го.

— Какво знаете за това лице? — продължаваше Кемал Бора.

— Това е руският гражданин Павлов. Той и неговият другар Корнилов склониха мен, моя приятел Сюлейман и покойния Омар да убием германския посланик.

Прокурорът погледна тържествуващо Павлов, който спокойно седеше на мястото си. Преводачът преведе на Павлов въпросите на прокурора и отговорите на Абдурахман. Забелязал усмивката на Павлов, Кемал Бора почервеня от злоба.

— Предайте на тоя човек, че не се намира в театър, — зарева той на преводача. — Правосъдието иска от него да признае вината, която е абсолютно доказана. Той напразно се смее — вчера Корнилов всичко си призна, макар че и той отначало също се смееше. Сега е негов ред. И нека побърза да си признае, докато не е късно. Той е в ръцете на турското правосъдие. И ние ще намерим начин да развържем езика му!

Като изслуша преводача, Павлов кратко каза:

— Аз нямам какво да признавам. Съвсем очевидно е, че цялото това „покушение" е гестаповска провокация. И съм уверен, че това е ясно не само на мен, но и на представителите на турското правосъдие. Настоявам за свиждане със

съветския посланик или с негови представители. Никакви показания повече няма да давам. Това е всичко.

След Павлов беше разпитан Корнилов. На него, разбира се, също беше обявено, че Павлов „вече се е признал". Корнилов осмя прокурора, като му заяви, че такава глупава лъжа не подобава на прокурор. Кемал Бора зарева нещо относно „оскърблението, което той ще впише в протокола". Корнилов чу тая заплаха, отговори, че той от своя страна настоява да бъде зафиксирано лъжливото твърдение, че Павлов „се е признал".

Очната ставка със Сюлейман също така не донесе нищо, ако не се смята това, че Сюлейман, забравил предварителната инструкция, нарече Павлов Корнилов, а Корнилов — Павлов. На очната ставка той се отпущаше ту на единия, ту на другия си крак, гледаше тъпо в една точка и тежко въздишаше. На него съвсем не му беше весело: в навечерието на очната ставка той беше безжалостно бит заради разсеяност, обещаният срок на ареста минаваше, делото се затягаше и въобще той започваше да съжалява, че се беше съгласил да участвува в тая комедия. Въпреки тъпотата си, той започваше да се досеща, че е излъган жестоко и че бъдещето му готви още куп неприятности. . .

Поведението на Сюлейман беше забелязано. Кемал Бора в дъното на душата си не бе далеч от мисълта да се избави от такъв „свидетел", но във вестниците беше обявено вече името на Сюлейман и отстраняването му от процеса беше невъзможно.

Съдебният процес започна на двадесети април 1942 година. Той се водеше в анкарския „дворец на правосъдието", в една голяма, доста мръсна зала. Съдиите, прокурорът и адвокатът бяха в черни, средновековни мантии. Обвинител беше Кемал Бора. Редом с него седеше и самият главен прокурор Джемил Алтай, но той повече мълчеше и само важно поклащаше глава. Защитникът беше един — Захир Зия Карачай; той защищаваше Абдурахман. Павлов и Корнилов се отказаха от турски адвокат и заявиха, че предпочитат да се защищават сами. Залата беше препълнена с публика: анкарски чиновници, техните жени — начервосани туркини с високи шапки с пера (такава беше тогава модата), — тайни агенти на турската полиция, цивилни хора на средна

възраст, чиито очи неспокойно се въртяха, многобройни турски и чуждестранни журналисти. На първия ред седяха представителите на дипломатическия корпус — германци и американци, англичани и шведи, италианци и французи — и с интерес следяха процеса.

Заседанието започна точно в дванадесет часа. Председателят на съда — мургав възрастен турчин с обрасло с коса чело и с много златни зъби — изпълни точно встъпителните формалности, закле свидетелите и обяви почивка. Карачай, който кокетничеше в новичката си адвокатска мантия, се разхождаше през почивката между публиката с многозначителния вид на независим слуга на правосъдието. Мършавият неразговорлив Джемил Алтай важно се отправи за кабинета си. Кемал Бора, който се чувствуваше главен герой на деня, намигаше на дамите и продължаваше да стои до входа на съдебната зала.

Поведоха нанякъде подсъдимите. Чуруликащите дами като овце се спуснаха към коридора. Отпред вървяха Абдурахман и Сюлейман, а след тях — Павлов и Корнилов. Те вървяха редом, спокойно разговаряха и иронически поглеждаха към жадно разглеждащата ги публика. Спокойствието и независимият вид на Павлов и Корнилов изненадаха дамите, които очакваха да срещнат екзотичните физиономии на „руските разбойници", както бяха ги нарекли тоя ден булевардните турски вестници.

Голяма група чуждестранни журналисти пушеха в ъгъла на коридора. Тук имаше най-много англичани, американци, французи и руснаци. От турците около тях се навърташе само един възрастен човек с бели коси и с розово, грижливо гледано, необикновено нежно лице, с подчертано модно дълго сако и с рогови очила. Това беше Ялчън, турчин по националност, журналист по наименование и открай време английски агент по професия. Той претендираше за роля на представител на прогресивната либерална преса и твърде много парадираше с европейския си стил на обличане, на изказване и дори на писане. През тоя етап от световната война той се изказваше на страниците на вестниците със съчувствие към съюзната коалиция, но за всеки случай („само аллах знае как ще завърши тая световна бъркотия") беше коректно сдържан и по отношение на Германия, стараеше се

да не закача големия брой германци, които действуваха в Цариград и Анкара.

На другата сутрин всички турски вестници излязоха с информация за първия ден на процеса, с многобройни снимки из залите на съда и със сензационни заглавия.

Уви, още първите съдебни заседания донесоха немалко огорчения на организаторите на процеса — Павлов и Корнилов — и в съда продължаваха да разобличават провокационния характер на „покушението". Упоритите руснаци не само отричаха своята вина, но изведнъж преминаха от защита към нападение и спокойно, но с дяволска настойчивост притискаха към стената свидетелите, изясняваха много тънки подробности, задаваха въпроси, от които Кемал Бора напълно се объркa, и дори правеха недвусмислени забележки по адрес на прокурора и по методите му на разследване.

Всичко това те правеха с безупречно коректен тон, съвсем спокойно, като се позоваваха на правата на подсъдимите, произтичащи от турските процесуални закони, и заедно с това с пълно чувство за собствено достойнство. Това объркa прокурора и председателя. При такава линия на самозащита нямаше никаква възможност да бъдат прекъснати подсъдимите, да бъдат отклонени задаваните от тях въпроси или да бъдат изведени самите те из залата на съда. Решително за нищо не можеше човек да се заяде.

Публиката започна да недоумява. Захир Зия Карачай и през първите дни на процеса седеше със зяпнала уста и облещени от изненада очи. После, получил съответните ругатни, се спусна във фронтална атака срещу подсъдимите. Той започна високомерно да заявява, че уж Павлов през последните три години се е занимавал с „покушения": в Рим срещу Мусолини, в София срещу цар Борис и още някъде си срещу някого си. Павлов, като се смееше от душа, документално доказа, че през тия години той е работил в Цариград и никъде не е ходил.

Тогава в делото се намеси Кемал Бора. Той заяви, че сведенията за миналото на Павлов, представени от господин адвоката, са точни, тъй като те и на него, прокурора, са известни от германската политическа полиция. Павлов помоли съда да се впише това в протокола. Залата зашумя. Германските дипломати, които седяха в първите редове, започнаха

да шепнат помежду си, проклинайки непохватния турски прокурор. Карачай, вместо да потули тоя епизод, се зарадва и потвърди източника на сведенията. В отговор на това Павлов помоли Карачай да съобщи на съда кога е влязъл в адвокатската колегия, къде е получил юридическото си образование и откъде е взел средства, за да си отвори адвокатска кантора.

Почервенелият Карачай отказа да отговаря на „наглите въпроси на подсъдимия" и в отговор започна да крещи нещо против Центросъюза, който е „терористически център на Коминтерна", и против подсъдимите — „агенти на Центросъюза". Председателят на два пъти призоваваше адвоката към ред, но той продължаваше да ругае Центросъюза, в който виждаше корена на всички злини.

Въпреки това Павлов молеше съда да задължи адвоката да отговори на въпросите му. В края на краишата Карачай измърмори, че той е встъпил в колегията преди процеса, а юридическото си образование е получил в Берлин. Що се касае до средствата за отваряне на адвокатска кантора, той се е възползувал от свои стари спестявания.

Тогава Павлов предаде на съда справка от Анкарската банка за това, че два дни преди Карачай да открие адвокатска кантора, на него му е била преведена крупна сума от еди-коя си германска фирма.

Справката предизвика сензация. Всички знаеха що за фирма е това. В залата се смееха откровено, някой изсвири. публиката шумеше. Чуждестранните журналисти скърцаха трескаво с перата си. Дипломатите от първия ред, освен германците, разперваха ръце и саркастично се усмихваха. Кемал Бора седеше с такова лице, че като го гледаше, човек започваше да се страхува за него. Само главният прокурор мълчеше с невъзмутим и дори доволен вид. В дъното на душата си той се радваше на провалянето на своя заместник, който явно се стремеше към неговия пост и който силно разчиташе на лаврите от това дело, възложено на него, а не на Джемил Алтай.

Заседанието завърши с кратко изявление на Павлов, който каза:

— Господа съдии, като ви представям документите по тоя епизод, аз трябва накрая да изкажа съболезнование на гос-

подии прокурора Кемал Бора, попаднал публично в такова непристойно и тежко положение с позоваването си на сведения, получени от него непосредствено от гестапо. Аз не мога във връзка с това да не напомня старата турска поговорка: „Ако пиеш вода от мътен извор, не се чуди, че те е заболял стомахът."

Дружен взрив от смях в залата. Кемал Бора скача и нещо крещи. Председателят с всички сили звъни със звънчето, но залата продължава да се тресе от смях. . .

Господин Петронеску с вълнение научаваше за всички тия подробности. Делото, което струваше толкова труд, явно не вървеше. Ако продължи по-нататък в същия дух, ще има истински провал.

Като в отговор на тия му невесели мисли пристигна заповед да отлети за Берлин. Това не предвещаваше нищо добро.

И ето той е в Берлин, при самия райхсфюрер на СС — Химлер. В кабинета освен Химлер са и неговият заместник Калтенбрунер и Канарис, един от ръководителите на военното разузнаване.

Химлер изтри пенснето си, постави го на острия си, гърбав нос, протегна малката си като на змия глава по посока на Петронеску и започна внимателно да го разглежда. Канарис седеше настрани. Калтенбрунер пушеше мълчаливо.

Тежката пауза продължи три минути. Сърцето на Петронеску биеше така силно, че той се изплаши да не го чуе Химлер. Най-после Химлер запита тихо:

— Вие сте пристигнали с добри новини? С отлични известия? С добър рапорт? Вашите работи вървят прекрасно, истина ли е, румънска свиня?

— Аз съм германец, господин райхсфюрер — избърбори Петронеску.

— Лъжа, германецът не може да бъде такова тъпо животно! Това е клевета срещу нацията, негодник! Ние ще разберем кой сте, ние ще ви проверим. . . Какъв подлец! . . . Какъв тъп мерзавец! . . .

Той скочи от мястото си и започна да ходи из кабинета, като продължаваше нещо да съска. Малки мехурчета плюнка се пукаха в ъглите на тънките му устни. Очите му побляскваха зад стъклата на пенснето със зли, зелени пламъчета.

Сухите пръсти на ръцете му се движеха непрекъснато и ту се събираха, ту се разтваряха. Но най-страшна от всичко беше усмивката му — тънките устни се разтваряха широко и откриваха криви, редки зеленикави зъби. Като поклащаше малката си глава, която увенчаваше дългата тънка шия с голяма адамова ябълка, той продължаваше да съска:

— И това се нарича агент на Германия! Стар майстор!.... Кого сте допуснали на процеса, простак? Двама кретени, неспособни да научат детско стихотворение! Идиоти, на които мястото е в психиатрията! Дегенерати, способни само да предизвикат смях! . . . И тях вие, мерзавецо, сте допуснали на процес със световно значение! Не, кажете си направо, че това е умишлено! Колко получихте за това, кажете, докато не е късно, иначе при мен ще разкажете всичко, абсолютно всичко! . . . Ще ви направя на кайма!

Господин Петронеску мълчеше. Беше безсмислено да възразява и спори. Разбра, че е загинал. Химлер държи на думата си. Още днес ще започнат мъченията, разпит в подземието, „признание" и край.

В това време Химлер внезапно се успокои, дойде до масата, седна, изтри с кърпа ъглите на устата си и спокойно, почти ласкаво продължи:

— Грешки са възможни винаги. Но грешките и заблуждението си имат граница. Аз мога да разбера пропуска с тия дураци. Как се казваха, Калтенбрунер?

— Абдурахман и Сюлейман, райхсфюрер — отговори кратко Калтенбрунер.

— Да, да, те. . . Повтарям, мога да разбера това. Но как да си обясня обстоятелството, съдете сами, че вие, „специалистът по руската душа", сте набелязали за обвиняеми Павлов и Корнилов? Та вижте как се държат те! Какво спокойствие, ирония, твърдост. . . Най-после аз съм уверен, че те са опитни юристи — това веднага се чувствува. . . Как сте посмели да предложите тия хора? Само те са достатъчни, за да се провали процесът, да не говорим за останалото. . . А тая свинщина с турския адвокат, когото аз с удоволствие бих обесил. . . Кой превежда в такива случаи пари чрез банка? . . . Кой, питам ви аз?

— Аз нямам отношение към това — избърбори най-после Петронеску. — И на мен ми се струваше. . .

— Ах да, струвало ви се е. . . А на мен сега ми се струва, че така се постъпва само с умисъл, нарочно, обмислено, с определени цели. . . И, разбира се, за определено възнаграждение. . . Не е ли така, драги мой?

Химлер започна пак да се усмихва. Петронеску се смръзна. В тоя момент влезе адютантът и постави пред Химлер телеграма. Химлер започна да я чете, лицето му постепенно се зачервяваше, ръцете му леко трепереха. Той хвърли недопушената цигара в пепелника, после, кой знае защо, започна да я мачка и изведнъж, като грабна с ръка пепелника, с всичка сила го хвърли в ъгъла. Порцелановият пепелник се разби с трясък на късчета.

— Четете — каза той на Петронеску, — ето плодовете на вашата „енергична" работа. Четете!

През мъглата, застлала очите му, господин Петронеску едва успя да прочете:

„От Анкара. До райхсфюрера на СС.

Днес на процеса стана ужасен инцидент. Неочаквано за всички Сюлейман се обърна към председателя на съда и заяви, че той се отказва от всичките си предишни показания, че никога не е познавал Павлов и Корнилов, че и Абдурахман също така не ги е познавал и че Павлов и Корнилов въобще нямат никакво отношение към покушението срещу Папен. Сюлейман заяви, че по-рано е дал лъжливи показания, принуден от полицията, която го подхвърлила на мъчения и настоявала да оклевети руснаците.

Заявлението на Сюлейман произведе сензация на процеса. В залата се разнесоха викове: „Позор! Позор!". Прокурорът Кемал Бора се обърка до такава степен, че се разплака в присъствието на публиката. Председателят на съда набързо обяви почивка.

Ние взехме мерки Абдурахман да не последва примера на Сюлейман. Търсим възможност да повлияем и на последния, за да възстанови първите си показания, макар че надеждата за това е малка. Павлов и Корнилов провеждат предишната си линия. Предприети са от нас мерки за смекчаване на информациите за процеса в турската преса."

На другия ден господин Петронеску има нова лична беседа с Химлер и Калтенбрунер. Казаха му направо, че може да се спаси само по един начин — да изпълни много се-

риозна задача в Русия. Само в такъв случай той отново ще спечели доверие, а с това и живота си.

На разсъмване със специален самолет господин Петронеску отлетя за Смоленския район при господин Крашке.

9. НОВАТА ЗАДАЧА

Когато господин Петронеску слезе от транспортния самолет „Юнкерс 52" на смоленския аеродром, беше ясно лятно утро, вдъхващо бодрост и увереност. Петронеску седна в колата, която го чакаше, и се отправи за „комбината" при господин Крашке, негов другар от младини и свидетел на първите му успехи.

Те не бяха се виждали няколко години. Въпреки това срещата на старите приятели беше повече от сдържана. Те не се обичаха.

На закуската домакинът почерпи госта си с руска водка, с руски цигари и разговорът веднага мина върху руските работи.

Петронеску представи предписанието, в което се предлагаше на Крашке да му предостави пет опитни агенти и заедно с тях да го прехвърли в съветския тил.

— Аз нямам намерение да се бавя дълго тук — каза Петронеску, — но искам лично да си подбера хората и да приготвя някои документи.

— Аз и моите хора сме на вашите услуги — каза любезно Крашке, зарадван, че неприятният гост ще се махне скоро. — Кога ще започнете подбора?

— Може и днес — отговори Петронеску.

Крашке имаше пълно основание да мисли, че пристигането на Петронеску е израз на известно недоверие от страна на началството към неговите способности. Това недоверие беше предизвикано от не съвсем успешно започналата работа около Леонтиев и от зачестилите случаи на проваляне на агентите на Крашке, който премълчаваше, че името на Леонтиев му е отдавна известно.

Действително последната година започна с неприятности. Провали се един от най-добрите агенти на Крашке, Филип Борзов, който беше ходил много пъти в съветския тил и ви-

наги носеше ценни сведения. Филип, бивш кулак и махновец, възрастен, саможив, неразговорлив човек, беше завербуван в самото начало на войната.

След тримесечно обучение в школата на Крашке Филип беше прехвърлен през фронтовата линия. Дадоха му за партньорка една млада девойка на име Ванда. Те представляваха скитници музиканти — баща и дъщеря. Филип свиреше на баян, Ванда — на цигулка. Радиопредавателят беше скрит в баяна. Филип свиреше на преминаващите части по фронтовите пътища, а нощем предаваше на германците данни за идващите резерви, съобщаваше ориентири за бомбардировките, стараеше се да открие слабите участъци на отбраната.

Старият баянист и неговата миловидна дъщеря не предизвикваха никакви подозрения.

Но ето че веднъж между слушателите се случи един лейтенант, който сам беше отличен баянист. Той обърна внимание на това, че баянът прекъсва на високите тонове. Отначало лейтенантът помисли, че мехът не е в ред, и предложи да поправи инструмента, но Филип не даваше баяна и продължаваше да свири. Като се вслуша внимателно, лейтенантът разбра, че в баяна има нещо. Той изтръгна баяна от ръцете на Филип, разряза меха и измъкна оттам радиопредавателя. Ванда, възползувала се от това, че общото внимание беше съсредоточено върху стареца, избяга. Така се провали Филип.

Крашке беше двойно огорчен — от загубата на ценния агент и от провалянето на трика с баяна.

Наистина, той веднага измисли нов начин. Като извика при себе си началника на техническата работилница на „комбината", Крашке каза:

— Вие не вземате предвид психологията на руската нация. Нашите агенти се провалят. Вие не разбирате славянската душа... — Крашке се усмихна самодоволно и загадъчно. — Руснаците, приятелю мой, както и всички славяни са много милостиви. Ние трябва да използуваме славянското милосърдие.

И той започна да обяснява:

— Отсега нататък трябва да пращаме при русите сакати. Да, сакати. Човек с ампутиран крак, инвалид от войната —

това, дявол да го вземе, заслужава внимание! С една дума, трябва да се обмисли как да се помести радиопредавател в дървена протеза. Ако тази протеза започва от бедрото...

— Но нали за това са нужни хора с ампутирани от бедрото крака — наивно се усъмни техникът. — А това се случва твърде рядко.

— Вие сте чудак! — възрази Крашке. — Не е ли все едно за тия руски свине как ще ги ампутираме: дали само стъпалото, или целия крак... Дайте секретна телеграма до съседните болници. Протезата — това е идеята. Действувайте!

Така германците радиофицираха протези. Но и това не помогна. „Инвалидите" също се проваляха. Условията на работа все повече се усложняваха. А малко преди пристигането на Петронеску се случи нова неприятност. Непосредствено до един от участъците на съветската отбранителна линия минаваше важен железопътен клон, който трябваше да бъде изваден от строя. Това можеше да стане най-добре, като се унищожи железопътният мост. Многократните опити да бъде бомбардиран мостът от въздуха не дадоха резултат. Тогава Берлин възложи това на Крашке.

Като мобилизира най-добрата си агентура, Крашке прехвърли няколко души и значително количество взрив в съседния район до набелязания обект. Всички диверсанти бяха облечени в железничарска форма и се явиха на мястото като представители на НКПС (Народния комисариат на пътищата и съобщенията), пристигнали уж да проверят техническото състояние на моста.

Началникът на този участък отсъствуваше: той беше извикан за доклад в управлението на пътищата. Заместваше го нов човек, който нямаше достатъчно опит и главно — беше твърде доверчив. Той любезно посрещна „комисията" и най-напред предложи на гостите да закусят. На масата един от гостите хвърли в чашата на гостоприемния домакин таблетка със силно действуваща наркоза. Десетгодишното момиченце, дъщеря на железничаря, което беше болно и лежеше на миндера в същата стая, забеляза това.

То тихо пропълзя от миндера и се промъкна до майка си, която работеше в кухнята. Домакинята незабавно съобщи

това на командира на поделението, което охраняваше моста. Домът беше обграден и „комисията" — арестувана. В куфарите беше намерен взривът, приготвен за вдигане на моста във въздуха.

Крашке беше в отчаяние. Началството, на което по неволя трябваше да доложи за всичко, изля гнева си с твърде язвително писмо:

„Трябва да ви разясня, господин Крашке — пишеше началникът, — че в компетенцията на нашата служба не влиза снабдяването на органите на НКВД с взрив, както вие изглежда смятате. Съвършено непонятно ни е как хора с вашия опит и квалификация могат да попадат в такива глупави и непристойни положения. . ."

И сега Крашке виждаше в пристигането на Петронеску израз на крайно недоверие към него, а самият Петронеску не сметна за нужно да го разубеждава.

На господин Крашке не му стана добре.

След закуската господин Крашке заведе госта да разгледа владенията му. Господин Стефан показа производството си и с достоинство изслуша комплиментите. Когато гостът видя в „помещението за разпити" дебелите бичове с олово, гумените палки и комплектите от всевъзможни щипци, длета, клещи и други подобни инструменти, той многозначително се усмихна:

— Виждам, че сте останали верен на вкуса си, господин Крашке — каза той, — и както преди обичате тия развлечения.

— Повярвайте, това не само развлича — усмихна се Крашке, — но и принася доста съществена полза. Ако искате, можете да се убедите в това довечера, по-късничко. Хваната е девойка партизанка. Засега тя мълчи, но днес. . .

— Благодаря, това не е по моята специалност. А освен това не мога да понасям женски писък — отговори Петронеску. — Аз бих искал по-скоро да си поръчам документи.

Те отидоха в работилницата, където се приготвяха документи. Петронеску подробно се запозна с отпечатъците на гербовите печати на различни съветски учреждения, с всякакъв вид удостоверения, паспорти, военни билети, мили-

ционерски жилищни карти и т. н. Всичко това беше направено акуратно и изглеждаше отлично.

— Като какъв смятате да се прехвърлите оттатък? — запита кратко Крашке.

— Мисля, че най-добре е, ако аз и моите хора тръгнем като областна делегация, която носи подаръци за фронта — отговори Петронеску. — Първо, там това е на мода; второ, това ще ни осигури топъл прием; трето, това ще обясни нашата естествена любознателност. Да, сега нашата служба съвсем не е тая, която беше някога. Уви, минаха времената, когато ние работехме в кафе-шантаните, когато някоя красива жена, любовница на министър или държанка на генерал ни вършеше работа. В Съветския съюз тия методи са съвършено изключени. Уверявам ви, тук дори Мата Хари, звездата на германското разузнаване, би била арестувана след два месеца. Не, тук е необходима по-фина работа. Жаля-ко само, че нямам фотографията на Леонтиев, но нищо, и така ще го намеря.

— Делегация — отлична идея — отговори Крашке. — Но в такива случаи вероятно фронтът получава известие от Москва.

— Аз съм предвидял и това — отговори Петронеску. — Нашите хора в Москва ще се постараят да организират всичко. А аз за всеки случай ще се запася с документи от вас. Засега трябва да подбера хората. Аз мисля така: шест души, от тях две комсомолки, един възрастен пролетарий, един представител на Обкома — това съм аз — и още някой от интелигенцията...

— При мен има няколко дезертьора, на които се доверявам напълно — каза господин Крашке, — още повече че те са изгорили всички мостове зад себе си.

— Отлично — каза Петронеску. — Трябва да се приготвят подаръците — цигари, шоколад, вино. Може и малко парфюми. Но всичко да бъде солидно...

До вечерта хората бяха подбрани: две девойки, един възрастен човек и двама мъже с неопределена възраст. Петронеску подробно говори с всеки поотделно. По-възрастната от девойките, на име Вяра, до войната служила в модно ателие, а когато дошли германците, се свързала с един хитлеристки офицер, а после била завербувана от разузнаването. Кукле-

ното ѝ лице, безизразните, пусти очи, гъсто намазаните ресници и прекалената ѝ кокетност показваха, че тя е момиче със съмнително поведение. Другата, на име Тоня, беше още съвсем млада — едва на осемнадесет години. Тя беше дъщеря на петлюровец, родена и израсла в Германия, но добре владееше руски език. „Възрастният пролетарий" беше стар агент на германското разузнаване, работил до войната като чиновник във военен завод. И най-после двамата души с неопределена възраст бяха дезертьори от Съветската армия.

Същия ден започна индивидуалната подготовка на членовете на „делегацията".

Девойките трябваше да представляват комсомолки. С тях провеждаха „практически занятия": учеха ги как да разговарят на фронта, как да приветствуват бойците, как да им поднесат подаръците, как да отговарят на всевъзможните въпроси. „Възрастният пролетарий", който трябваше да представлява стар майстор от военен завод, получи инструкции относно всякакви технически и производствени термини и относно разговорите, които ще води с бойците. Бившите дезертьори бяха длъжни да представляват съветски интелигенти от областен център, затова един от тях се готвеше за ролята на агроном от Областния земеделски отдел, а другият — за ролята на учител по география в педагогически институт.

Самият Петронеску, който беше взел за себе си ролята на представител на Областния комитет на партията, подробно се запознаваше с материалите за работата на партийния апарат (по данни на Крашке) и с всякакъв вид литература. Той си избра името „Петров" и се упражняваше в произнасянето на приветствени речи и доклади.

Така минаваше времето. Всеки ден членовете на „делегацията" прекарваха заедно по няколко часа, като обсъждаха подробно поведението на всеки в най-различни положения.

Към края на подготовката Петронеску и Крашке започнаха да избират мястото, където беше най-безопасно да се извърши парашутен десант.

Спряха се на глуха, рядко населена железопътна спирка в един от районите на Н-ска област.

За взетото решение съобщиха по радиото в Берлин и на другия ден получиха съгласие.

Към два часа през нощта цялата „делегация" беше откарана на близкия аеродром и там натоварена на транспортен самолет.

„Юнкерсът" с рев се нагласи на старта, набра скорост, с тласък се отлепи от земята и изведнъж литна нагоре в тъмното нощно небе, право срещу „Голямата мечка". Като набра височина, машината пое курса си и полетя през фронтовата линия към съветския тил.

След четиридесет минути наближиха набелязания пункт. Под крилата на самолета се простираше спокойна руска равнина с малка горичка, с виеща се лента на река и акуратно начертана линия на железопътно платно. Пилотът почука на пасажерската кабина. Петронеску разглеждаше с нощния бинокъл губещите се в полумрака меки контури на мирния селски пейзаж.

Нямаше нито едно огънче, нито един движещ се предмет, нищо, което би могло да те накара да бъдеш нащрек, да се безпокоиш. Да, трябва да се скача...

Петронеску покуча три пъти на пилотската кабина. Моторът премина на малки обороти и машината започна безшумно да се спуска надолу. Петронеску с голямо усилие отвори страничната вратичка. Нощният въздух със свистене нахлу в самолета. Петронеску изхвърли един след друг четири куфара с подаръци, всеки от които беше снабден с автоматичен парашут и мълчаливо показа на девойките отворената вратичка. Вяра приближи до зиналата пропаст и като се хвана с ръка за страничните перила, погледна в нея. Някъде долу, много далече, загадъчно мълчеше земята.

— Ой! — тихо извика Вяра. — Ой, страшно!...

Петронеску пристъпи към нея и като откъсна ръцете ѝ от перилата, бутна девойката от самолета. Раздаде се вик, който вятърът веднага отнесе встрани. Вяра полетя като камък надолу, но след няколко секунди се отвори куполът на парашута ѝ.

След нея скочи Тоня, която преди скока успя да извика само: „Ой, мамичко!" След това, като се прекръсти и, кой знае защо, като поглади мустаците си, непохватно скочи

„възрастният пролетарий". Най-после дойде ред на „представителите на областната интелигенция". Когато Петронеску се обърна към тях, той дори заръмжа от яд: двамата „интелигенти", свили се в ъгъла, се бяха конвулсивно вкопчили в страничните перила.

— Хайде! — извика Петронеску. — Хайде скачайте!... Или мислите, че това е шега?... Скачай!

Но двамата не мръднаха от местата си и само още поздраво се стиснаха за перилата.

— Ах, гад! Животно! Скачай!... — зарева Петронеску, хвърли се към тях и като крещеше ту руски, ту немски ругатни, хвана за яката първия.

Той обаче, като трепереше от страх, продължаваше да се стиска за перилата. Петронеску го удари с всички сили и започна да чука с юмрук по пилотската кабина. Оттам веднага излезе помощник-пилота, млад офицер с пистолет в ръка.

— Какво, пак ли тези руски свини не искат да скачат? — спокойно на немски запита той. — Това е обикновена история... Сега ще ви помогна.

Като се приближи до първия „интелигент", офицерът го удари с пистолета по главата. От болка и страх той скочи, като за миг изпусна перилата.

Използувал момента, офицерът го хвана за врата и го повлече към вратата. Петронеску му помагаше.

Най-после с голям труд те го изтласкаха. Той полетя надолу. Тогава дойде ред на последния

— Рус, скачай! — както преди спокойно му каза офицерът и насочи към него дулото на пистолета. — Скачай, или капут...

— Н-не трябва — промуча той, като тракаше със зъби. — С-сили нямам... П-п-пос... Н-н-не сега... Сърцето...

— Ето ти, гад, сърце! — зарева Петронеску, като го удари по лицето. — Ето ти тебе „сили нямам"!...

Офицерът, като се смееше, също прибави няколко тежки плесници.

Но „интелигентът" продължаваше да се държи конвулсивно за перилата. Офицерът изгуби спокойствието си и ня-

как странно започна да вие. Петронеску се беше изпотил от ярост и от физическо напрежение.

Най-после, окончателно изгубил търпение, задъхан от ярост, Петронеску извади пистолета си и изпразни целия пълнител — девет изстрела — в полуотворената, горещо дишаща уста на тоя човек. Той изхълца и бавно започна да се свлича на пода.

— О, твърде правилно постъпихте! — произнесе офицерът. — От него бихте имали много малко полза...

Без да отговори на офицера, Петронеску се спусна към вратата и в движение, без да се спира, скочи надолу. Нощният въздух опари лицето му. За миг дишането му спря. Петронеску яростно дръпна халката на парашута и усети с радост, че изведнъж нещо с удар го дръпна нагоре. После той плавно се понесе надолу към загадъчно стаилата се в нощта земя.

10. НОЩ В ГОРАТА

През юли на този участък от фронта, където се намираше Леонтиев, настъпи относително затишие. Наистина, немците направиха на няколко пъти опит да си възвърнат макар и част от загубените позиции, но всичките им атаки бяха отбити и нашите части здраво се закрепиха на новите рубежи. Тази година лятото настъпи късно и едва сега, в началото на юли, се почувствува.

Артилерийското съединение, в което се намираше Леонтиев, се беше разположило сред глуха, тъмна гора, осеяна с обширни, обрасли с трепетлика блата и с горски езера с черна, застояла вода, миришеща като лекарство. Гората се простираше на десетки километри и в лошо време шумеше като океан. Нито неотдавнашните боеве, нито струпването на артилерия, нито бръмченето на нощните самолети, които прелитаха често над гората, можеха да нарушат нейния вечен, мрачен покой. През тихите летни нощи тук сънно си шептяха само върховете на боровете и в езерата лениво попляскваха риби. Бледните летни звезди се оглеждаха ти-

хично в черното огледало на спящото езеро, а после, сякаш смутени, срамежливо се скриваха зад пухкавите облачета.

Всичко спи — гората, езерото, нощното небе, бойците в палатките, оръдията в брезентови калъфи. В лагера — никаква светлинка — огньовете бяха забранени, а драскането на кибрит се смяташе за престъпление. Часовите стояха застинали на поста си.

Тъмна нощ лежи над заспалия лагер. Само в една землянка се води тих мъжки разговор. Полковник Свиридов и Леонтиев разговарят от душа. Те свикнаха един с друг и винаги им бе интересно, когато бяха двамата, винаги намираха за какво да поговорят.

Леонтиев харесваше Свиридов — жив, горещ, умен човек. Той никога не униваше, познаваше всички бойци, беше непринуден, но строг, изискваше ред, дисциплина и чистота. Безделниците и тъпаците не търпеше, войниците си разбираше от половин дума. Той беше кадрови артилерист, завършил артилерийска академия, и когато говореше за артилерията, очите му пламваха. Говореше с гордост за това, че руската артилерия се е славила винаги, че в съветско време тя е израсла и се е засилила неимоверно много. Свиридов можеше с часове да говори за качеството на стоманата, за огневия вал, за прицелния ъгъл. Той знаеше наизуст данните и наименованията на оръдията от всички армии на света. Признаваше мощта на „Л-2", радваше се на бойните им свойства, но направо казваше на Леонтиев, че е необходимо да се опрости управлението на оръдията и да се увеличи точността на огъня.

На Леонтиев беше приятна тази прямота, познаването на работата, разумните съвети, които му даваше Свиридов. На свой ред той предизвикваше симпатия у Свиридов със своята скромност, дори срамежливост, с уважението си към чуждото мнение, с умението си да изслуша внимателно всяка критическа забележка, съвет, предложение. На Свиридов се харесваше, че конструкторът не се „надува", съветва се с артилеристите, държи се просто и „не се самообявява за гений".

Така започна дружбата им. Постепенно кръгът на нощните им беседи се разширяваше все повече. Говореха много

за войната, за народа, показал в тая война поразителните качества на своята душа и своя характер. Двамата с интерес отбелязваха, че героизмът и издръжливостта, винаги присъщи на руския войник, сега се проявяват поновому, усилени от съзнанието за правотата и всемирно историческата роля на съветския народ.

В тая нова психология на бойците проличаваше съветското възпитание. Свиридов приведе на Леонтиев много примери, от които се виждаше как и най-некултурният на вид боец „внезапно" проявява тънко и дълбоко разбиране на събитията, на международната обстановка, на особеностите на тая война и на своя дълг в широкото, в историческото значение на тая дума.

Но не само в това се съзират забележителните черти на психологията на съветските хора. Тя се проявяваше и в техния оптимизъм, в железния закон на другарството и братството. Руснаци и українци, казахи и грузинци, арменци и евреи в съединението живееха не само дружно — тая дума никак не подхожда, — но като братя, като едно семейство. Да, те бяха именно братя, деца на едно велико семейство, на една велика и единна Родина.

На свой ред Леонтиев разказваше на жадно слушащия го Свиридов за това, какви удивителни процеси се извършват в така наречения „тил" на страната, който работи за фронта.

Леонтиев говореше за същите тия съветски хора, новата психология на които се прояви в самоотвержения им труд там, в далечните ковачници на Урал, край доменните пещи на Магнитка, в безбройните артилерийски, авиационни, автомобилни, стоманолеярни, машиностроителни, танкови заводи, за хората, които работят ден и нощ, без почивни дни, понякога при много тежки условия. Той разказваше как огромни предприятия, евакуирани на изток, се разгръщат на новите места за удивително кратки срокове, като рушат всички, съществуващи открай време представи за човешките и техническите възможности. За това, как в свирепите сибирски студове строителите без умора, денем и нощем издигат нови цехове, които започват да дават продукция, преди още строителите да са направили покрив над тях.

За това, как деца, дванадесет-четиринадесет годишни момчета и момичета, помагат на бащите си да правят танкове и оръдия, самолети и автомобили и само в обедните почивки си позволяват срамежливо да играят на гоненица там, направо в цеховете, защото децата са си все пак деца...

За това, как в селата децата, жените и старците водят ожесточена борба за всяко зрънце, за всеки клас, за всеки картоф, защото реколтата от тия поля, незавладени от врага, трябва да изхрани армията и тила.

Суровите условия на фронта, опасността, надвиснала над родината, трудностите и лишенията само подигнаха боевия дух на народа, укрепиха патриотизма му, още по-силно го сплотиха. Свиридов разказа на Леонтиев под секрет, между другото, историята на един младши командир, Фунтиков, когото Леонтиев беше виждал неведнъж, без да знае биографията му. Това беше млад, двадесет и пет годишен сух момък с живи очи и закачлива, лукава усмивка, без която трудно можеше да си го представиш, така естествена беше тя за лицето му.

— За ваше сведение — разказваше Свиридов, — този Фунтиков е професионален джебчия, който е имал не една присъда. Той е бил в редица лагери и от детските си години се е занимавал с джебчийски кражби. Един месец преди войната, през пролетта на хиляда деветстотин четиридесет и първа година, с него се случила една история, която направила прелом в живота му. За нея аз зная, първо, от неговите думи и, второ, от разказите на нашия представител на контраразузнаването, майор Бахметев, който е работил до войната като народен следовател. Сега Фунтиков и Бахметев и с огън не можеш ги раздели, така са привързани един към друг.

— А в какво е тайната на тая тяхна привързаност? — усмихна се Леонтиев.

— Сега ще ви разкажа всичко. История, както ми се струва, твърде любопитна.

Свиридов предпазливо, в шепата си, запуши цигара, смукна няколко пъти жадно и заразказва:

— Тая история започнала през едно ясно майско утро на хиляда деветстотин четиридесет и първа година. Следова-

телят Бахметев, както винаги, дошъл рано сутринта в службата си и започнал работа.

Трябва да ви кажа, другарю Леонтиев, че следователите по углавни дела се делят на „битовици", „стопанственици" и „сексуалисти", тоест специализират се — едни разследват престъпления от битов, други от стопански и трети от сексуален характер. Разбира се, понякога им се налага да разследват всякакви дела, но всеки следовател си има „своя струничка", своя склонност към разследване на определен вид престъпления, а значи и съответни навици и способности.

Бахметев спадал към доста рядката група следователи — любителите на стопански дела. Всякакви там баланси, салдо, двойно и прочее счетоводство, липси в складовете на едро, дръзки злоупотроби и заплетени търговски комбинации го интересували много повече, отколкото въоръжени грабежи, убийства от ревност и прочее, както се изразява той, „отживелици на бита". Да, Бахметев решително предпочитал унилите злоупотребители на суми, отдавна примирили се в дълбочината на душата си с неизбежната присъда, заведущите складовете на едро, с неспокоен блясък в очите, и слабичките, подвижни, светкавично съобразяващи комбинатори — специалисти по всички видове мошенически операции.

Като се ровел в купищата отчетни документи и колонките на счетоводни книги, неумолимо напипвайки най-забърканите, майсторски замаскирани сметки и счетоводни записи, отгадавайки с някакъв особен, професионален усет престъпните връзки и комбинации, Бахметев работел като луд, без да знае умора, с истинско артистично вдъхновение.

Тая сутрин, за която става дума, той, както винаги, се навел над папката с поредното дело, изучавайки куп счетоводни документи. Внезапно телефонът на масата му рязко иззвънял. Бахметев взел слушалката.

„Слушат ви."

„Нужен ми е другарят Бахметев Сергей Петрович" — чуло се, кой знае защо, познато тенорче (Бахметев има отлична слухова памет).

„Бахметев е на телефона. Кой говори?"

„Говори ваш бивш клиент, Сергей Петрович... С една дума, обвиняем. Имам при вас работа от особена, държавна важност..."

„Кой говори? — запитал пак строго Бахметев. — Нищо не разбирам. Какъв обвиняем?"

„Боя се, че не ме помните, много време се измина. Докладва Жора Коланчето, ако благоволите да си спомните... Преминах през вас по делото за кражба чрез взлом на кожи от морски котки... С една дума, стар познат.. "

Бахметев си спомнил. Да. Преди пет години действително в неговия отдел имало дело за кражба на голяма партида кожени стоки от големия склад на предприятието за търговия с кожи. По това дело били привлечени група лица начело със завеждащия склада, по инициатива на когото била инсценирана кражбата чрез взлом. Между другите обвиняеми имало и един млад джебчия, попаднал случайно в тая компания.

Бахметев поръчал да дадат пропуск на „бившия си клиент". Скоро на прага на кабинета му се появила личност, дребна на ръст, с панталони с неопределен цвят и с контешка кожена „канадка" с цип. Личността още от прага направила изискан поклон, мълчаливо поставила в ъгъла малък яркожълт куфар от фибър и очаквателно отправила към Бахметев закачливи, лукави очи.

„Вашето име?" — сухо запитал следователят, който не обичал да назовава обвиняемите по прякорите им.

„Фунтиков — бързо отговорил влезлият. — За обществото съм Жора Коланчето, а за мама и татко — Фунтиков Маркел Иванич."

„Помня — отговорил Бахметев. — Седнете. С какво мога да ви услужа?"

Фунтиков приседнал на самия край на стола, огладил върху коленете пухкавата си шапка и загрижено запитал:

„С какво време разполагате?"

„Слушам ви" — вежливо, но сухо отговорил следователят.

„Пристигнах по своята специалност — започнал Фунтиков. — Ако благоволите да си спомните, аз по специалност съм джебчия и винаги съм работел по тая линия. В кожухарската афера аз хлътнах тогава случайно, попаднах, как-

то се казва, в лошо общество, успяха да ме убедят, като наивник, и въобще това ми беше необходимо колкото чадърче на риба... Аз, Сергей Петрович, си имам златни ръце и нямаше защо да се разправям с тая кожухарска фалшификация. Получих аз, като глупак, пет със строг, излежах три, получих предсрочно заради ударна работа в лагера и се върнах към първата си специалност."

„По джебната част ли?"

„Тъй вярно. Между впрочем не бих засягал тоя въпрос, ако не беше вчерашното произшествие на Белоруската гара. За него и смятам, че е необходимо да ви доложа. Може ли подред?"

„Може" — отговорил Бахметев, който слушал с интерес.

„Вчера, както винаги, отидох по работа на Белоруската гара преди заминаването на задграничния влак Москва — Негорелое. Между впрочем това е луксозен експрес, интелигентна публика, дами с воалетки и задгранични куфари. Наистина, куфарите не са от моята специалност, но ако куфарът е от крокодилска кожа, с ципове наоколо и целият в чуждестранни етикети, то на такъв пътник и в джоба има едно-що. Та излизам значи на перона — втори звънец, блъсканица, пътниците се прощават, дамите вече са извадили кърпичките си, носачите прибират бакшиша си, локомотивът пухти. С една дума — час само за нашего брата. Тъкмо в тоя момент трябва да не се зяпа, а да се пристъпи към „вършитба" и прибиране на „урожая". Аз предварително си бях избрал вече подходящ сом — чужденец, стъкло на окото, ръкавици. Той беше дошъл преди пет минути да изпроводи някакъв тип, мушна му в ръцете нещо и изглежда искаше да му мушне още нещо, но не успя. В навалицата аз се притиснах до него и със стиснат между пръстите изострен двугривеник много внимателно изрязах задния му джоб. Прибрах пипнешком дебелия му портфейл и се оттеглих наляво. После аз, Сергей Петрович, доста независимо се пораздходих, защото е вредно да се бяга веднага, след това — звънец, свирка и влакът потегли. Аз излязох на площада. Е, естествено, че отидох в един аперитив, поръчах си бира с раци, извадих портфейла, отворих го и се смръзнах..."

„Защо?" — запитал Бахметев.

„Затова, защото в портфейла имаше чист шпионаж, член петдесет и осем, точка осма, и коварни методи на чуждестранните разузнавания... Ето погледнете сам, Сергей Петрович, убедете се!"

И Фунтиков протегнал на следователя портфейла.

Бахметев отворил портфейла и преди всичко видял проявената фотолента, дълга около метър. На лентата можело да се видят фотографирани технически чертежи, конструкции и различни цифри. Освен това в портфейла имало записки на немски език, направени с молив, визитна картичка на някой си Ото Шеринг, търговец, американски долари и германски марки. Документи, удостоверяващи личността на притежателя на портфейла нямало, тъй като визитната картичка, ако се съди по написаното на гърба ѝ, принадлежала на някой от познатите му.

Като разгледал съдържанието на портфейла, Бахметев погледнал Фунтиков. Той седял със сериозно изражение на лицето и мачкал между пръстите си шапката.

„А що за куфар е това?" — запитал Бахметев и показал куфарчето, оставено от Фунтиков в ъгъла.

„Необходими вещи за затвора. Взех си ги за всеки случай — отговорил Фунтиков, — защото работата си е работа, а съдът си е съд. Аз, Сергей Петрович, преди да дойда при вас, цяла нощ не съм спал, обмислях. Сами съдете — през кой век можеше да се случи такова нещо — моята работа да допринесе полза на държавата... Естествено, че не издържах и дойдох."

„А можете ли да познаете човека, от който сте отмъкнали портфейла?" — запитал Бахметев.

„Разбира се! Та аз, може да се каже, го запомних за цял живот! Висок, с дълъг нос... При вървене, с извинение, върти задника си..."

Бахметев помислил и после кратко, много сериозно казал:

„Ето какво, Фунтиков. Няма да ви арестувам, макар да сте прав, че работата си е работа, а съдът си е съд. Но вашият адрес може да ми потрябва. Ясно ли е?"

„Ясно, Сергей Петрович — с чувство отговорил Фунтиков. — Ясно е и ми е много приятно."

„Това не е всичко — продължил Бахметев. — Вие трябва да ми дадете дума, че ще престанете да крадете, иначе сами разбирате..."

Като освободил Фунтиков и си записал адреса му, Бахметев доложил за посещението на стария си „клиент" на прокурора. Показанията на Фунтиков и портфейлът били предадени на следствените органи, компетентни по тия въпроси. Скоро, благодарение на документите, които се намирали в портфейла, могли да установят специалния институт, в който действувало германското разузнаване. Изяснили си и кой е собственикът на портфейла — сътрудник на германската мисия в Москва. Като дошъл на Белоруската гара да изпрати един от агентите на германското разузнаване, тоя „дипломат" смятал да изпрати по него задигнатите документи и фотографии, но бил обран от Фунтиков. Изглежда това произшествие изплашило „дипломата" и той още преди да бъде установена самоличността му, спешно „заболял" и заминал от Москва за Германия, откъдето повече не се върнал.

Фунтиков не знаел тия подробности и загубил спокойствието си, стараейки се да намери човека, от когото задигнал портфейла. На него много му се искало да доведе работата до край, да намери шпионина. И той, макар че никой не го задължавал, всеки ден посещавал Белоруската гара, скитал се пред хотел „Метропол", в който обикновено се настаняват чужденците, бродел по комисионните магазини. Старанието му обаче било напразно — руският човек с въртящия се задник го нямало, следите му изчезнали.

Дал дума на Бахметев да прекрати кражбите си, Фунтиков я удържал. След месец той дошел при Бахметев и го помолил да го нареди някъде на работа.

„Месец издържах — казал той. — Имах пари, вещи. Сега край — всичко се свърши. Наредете ме, Сергей Петрович, а то иначе не мога издържа. Аз съм човек културен, трябва да се храня, да пуша и да ходя на кино. Но само при едно условие — никой не ме е превъзпитавал, джебчия аз не съм бил и въобще съм такъв човек, като всички. А то — ще ида на работа и всички ще ме заобиколят със съчувствие, с въздишки и съвети, местният комитет и шефство ще поеме

над мен... Не искам! Аз съм човек стеснителен и самолюбив. Аз искам без местния комитет. И без съчувствие. Можете ли да ме наредите така?"

„Мога" — отговорил Бахметев.

И наистина Фунтиков назначили за администратор на един от кинотеатрите. Тая работа се харесала на Фунтиков, който въобще бил голям любител на киното.

След месец и половина обаче започнала войната. Още през първите дни на войната Фунтиков дошел при Бахметев, с когото сега се срещал често.

„Сергей Петрович, аз идвам пак за помощ — казал той, — искам да замина за фронта. Ходих във военния комисариат, а там, като се хванаха за сърцето ми, „Не подхождате", казват. А аз всеки случай не мога да стоя в тила. Аз най-добре си зная сърцето, а те ми казват, че налягането било повишено. Та то се повишава именно защото стоя тук. С една дума, помогнете..."

Бахметев позвънял във военния комисариат и помолил да не се формализират толкова за Фунтиков. В резултат на това Фунтиков бил зачислен в армията. След седмица той заминал за фронта. Скоро повикали в армията и Бахметев. Той и Фунтиков се оказали в една бригада...

Свиридов замълча, а после добави:

— И ето ги сега и двамата при нас. Дружат. Трябва да ви кажа, другарю Леонтиев, че всички бойци обичат Фунтиков, обичат го за неговата находчивост, смелост и удивителната му жизнерадост, която хората ценят винаги, а особено много на фронта.

Леонтиев изслуша с вълнение Свиридов, макар и да не беше уверен, че разказът му има пряко отношение към това, което се беше случило с неговите чертежи.

Беше вече късно, когато Свиридов спря да разказва. От езерото лъхаше влага и се носеше миризма на езерна вода, смесена с омайващ като наркотик аромат на водни лилии. Наближаваше да съмне, звездите бавно умираха в далечното небе. От всички страни като стена стоеше гората, загадъчна и притихнала сякаш в детска приказка. Предутринната роса мокреше ботушите.

Леонтиев мълчаливо, жадно запомняше тържествеността и богатството на тая лятна горска нощ, пълна с покой, тишина и с опойващи като вино миризми. Всичко това — хората, за които говориха със Свиридов, и горският океан, и тази неповторима безкрайна земя, и това далечно, но родно небе, и тези бледи звезди, — всичко това се сливаше в душата на Леонтиев в една проста, нежна и велика дума — Родина.

А времето минаваше. Колкото и да беше привикнал Леонтиев със Свиридов и с всички артилеристи от бригадата, в която се намираше, той трябваше вече да мисли за заминаването си. Докато беше тук, Леонтиев усия да натрупа богат материал от наблюденията за работата на „Л-2". Изясниха се и положителните, и отрицателните страни на новото оръжие. Трябваше срочно при заводски условия, а също и в лабораторията да продължи усъвършенстването му.

Освен това фронтът подхрани у Леонтиев нови замисли, свързани вече с въоръжението на самолетите. Всичко това, естествено, изискваше определени условия за работа.

Леонтиев започна да се готви за заминаване. Той събра всичките си записки, прибра малкото си вещи, но Свиридов го склони да остане за още няколко дни. На Леонтиев му беше трудно да откаже на полковника, а и на самия него не му се искаше много да замине. Той остана, като се уговори със Свиридов да тръгне след два дни.

Едва сега, преди заминаването си, Леонтиев разбра, че майор Бахметев, който го съпровождаше от Москва, е пълномощник на армейското контраразузнаване и че на него е възложена охраната на Леонтиев на фронта.

— Аз отговарям за живота и невредимостта ви, другарю Леонтиев — обясни той, като се усмихваше. — Имам такова нареждане.

Леонтиев се засмя. Струваше му се странно, че тук, в разположението на нашите войски, него го охраняват. Той направо изказа мислите си на Бахметев.

— Имам такава заповед — отговори Бахметев, — а заповедите не подлежат на обсъждане. Те просто се изпълняват. Но ако искате да знаете моето лично мнение, то тая

предпазливост има основание. Вие и вашите работи, другарю Леонтиев, сте военна тайна. И тя трябва да се пази като зеницата на окото при всички условия, дори в мирни— да не говорим за военни условия. И после — войната се води не само в окопите и на бойното поле, не само по въздуха и по море, тя се води и в кабинетите на разузнаването. Помните ли указанията на партията за коварните методи на чуждестранното разузнаване? Тях трябва наизуст да ги знае всеки съветски човек.

Те завързаха разговор. Леонтиев, който беше добре запомнил разказа на Свиридов за младшия командир Фунтиков, внимателно запита за него Бахметев. Очите на майора веднага се изпълниха с топлота. Обикновено мълчалив, той изведнъж с видимо удоволствие заговори на тая тема.

— Да, всичко, което ви е разказал полковник Свиридов, точно отговаря на действителността — заяви Бахметев. — Трябва да ви кажа, че до войната аз работех като народен следовател. Налагаше се да водя най-вече углавни дела. И аз доста добре познавам тоя свят. Още тогава разбрах, че Фунтиков ще престане да краде. Случилото се така го разтърси, в него се събудиха такива патриотични чувства, че животът му изведнъж се преобрази. Удаде ни се да измъкнем човека от тресавището. А сега тук никой не знае за неговото минало, той е всеобщ любимец — смел, жив, общителен. Има вече бойни награди. Аз вярвам в неговото бъдеще. Знаете ли, през хиляда деветстотин тридесет и седма година аз взех участие в твърде своеобразната „кампания", започната от бившия прокурор на СССР другаря Вишински. Това беше кампания за „явяване със самопризнание".

— Помня, разбира се, за това се пишеше много във вестниците — живо се откликна Леонтиев, — углавни престъпници сами, доброволно се явяваха в прокуратурата.

— Точно така — продължи Бахметев, — това се започна в Москва, а после се поде и в други градове. Бяха създадени специални комисии, които приемаха тия хора. Част от тях се изпращаха да излежават наказанието си, а друга част се изпращаха на работа в различни предприятия, в заводи и в полярни експедиции, в метеорологични станции

и учреждения. Наложи се някои да учат определени занаяти, професии, специалности в зависимост от личните им склонности и способности.

— И не се ли връщаха те към своето престъпно минало? — запита Леонтиев.

— Повечето от тях скъсаха завинаги с миналото си — отговори Бахметев. — Сред тях се оказаха доста способни хора, те жадно се учеха, великолепно работеха. Бяха спасени за родината стотици хора, които блатото на престъпността едва не погълна.

11. ПРИСТИГАНЕТО НА „ДЕЛЕГАЦИЯТА"

В понеделник вечерта полковник Свиридов дойде при Леонтиев и весело му каза:

— Имаме новина! От щаба на корпуса съобщиха, че утре пристига делегация от Ивановска област. Това е вече четвъртата поред. Носят подаръци.

И той отиде да се разпореди за нощуването, храната и пр.

„Делегацията" пристигна рано сутринта с щабна кола. Две девойки, представител на Областния комитет и още двама души. Те докараха три куфара с подаръци.

Посрещнаха гостите на пропускателния пункт. Леонтиев също беше там. Той беше пристигнал в една кола със Свиридов и Бахметев, който никога не го оставяше.

Тръгнаха рано, току след изгрев слънце, и след час бяха на пункта, където ги чакаха няколко офицера. До пристигането на делегацията оставаше още около час. Боровете, сред които бяха опънати палатките на пропускателния пункт, блестяха от лъчите на изгряващото слънце. У един от офицерите имаше чайник. Свариха чай, закусиха. Скоро от поста, разположен на около един километър разстояние, доложиха, че колата с делегацията пристига.

Всички посрещачи излязоха на пътя.

В прозрачния въздух бръмчаха пчели. От земята, нагрята от утринното слънце, се дигаше лека пара.

— Хубаво! — тихо каза Леонтиев, като се любуваше и на ясното утро, и на хоризонта, чезнещ в лека мъгла, и на

свежите бодри лица на обкръжаващите го хора. — Удивително хубаво!

— Не е лошо — съгласи се Свиридов. — Утрото е такова, каквото трябва да бъде. И тишина, и гости... И слънчице... Но ето, като че ли идат!...

Действително, откъм завоя на пътя се чу шум на мотор и оттам изведнъж изскочи открита щабна кола, в която имаше няколко души в цивилни дрехи. Отпред седяха две девойки и приветливо махаха с ръце.

Когато колата приближи, от нея още в движение скочи мършав, усмихващ се човек, с белег на едната буза, и се спусна към посрещачите.

— Привет! — викна весело той и твърде уверено и силно стисна ръка на Свиридов и Леонтиев. — Привет, другари, от трудещите се на Ивановска област. Разрешете сега без речи, просто, по работнически. Това са нашите Вяра и Тоня, комсомолското племе, това е Иван Егорич, не гледайте, че е стар, той и младите в джоба си ще сложи. А това е нашият областен агроном. Това е цялата „делегация". Да, още и аз — Петров, работник от Обкома. Ето документите ми. Както се казва, за изясняване на картината. — И той представи удостоверение на Свиридов.

Офицерите и Леонтиев поздравиха гостите. Девойките, като се усмихваха мило, поднесоха на полковника голям букет полски цветя, набрани от тях по пътя. Петров, извади „лайката", насочи я към групата и щракна два пъти.

— Това пък е за нашия областен вестник — побърза да каже той, макар че никой не го питаше. — А то нашият редактор ще ни изяде. Давам честна пионерска, ще ни изяде... Извинявайте, че без разрешение.

— Нищо, нищо — усмихна се Свиридов, — тук не е беда, но по-нататък, извинявайте, не може, другарю Петров. „Лайката" до заминаването си ще се наложи да дадете на съхранение. Такъв е редът...

— Разбира се — отговори Петров — как не, и дума не може да става. Както се казва, всяка къща си има свои закони. Моля... — и той подаде „лайката" на командира, който спокойно я сложи в чантата си.

Гостите бяха посрещнати топло и радушно. Всички се надпреварваха да се грижат за тях, стараеха се да ги нахранят добре, да ги развлекат, да им се порадват. За гостите бяха приготвени две землянки: едната — за девойките, другата — за мъжете. И трябваше да се види с каква любов и старание бойците приготвяха тези землянки, придавайки им необикновен блясък и, по израза на един от бойците, „уютността на довоенната семейна обстановка".

Вечерта в командирския блиндаж беше уредена вечеря за „десет куверта", както се изрази полковият готвач, който до войната беше служил в хотел „Интурист" и беше добил там, по неговите думи, „квалификация от европейски мащаб".

След вечерята гостите и офицерите поведоха разговор. Леонтиев, който седеше до Петров, го разпитваше за текстилната промишленост, силно развита в тая област, от която беше дошла „делегацията". Петров разказваше за фабриките, пуснати до войната, мимоходом съобщи данни за новите съветски тъкачни машини, които бяха показали отлична работа, и в отговор на по-нататъшните разпитвания на Леонтиев кратко обясни, че самият той за съжаление не е инженер, а партиен работник и затова за тия неща има само обща представа.

— Нашите места — говореше той, — са богати, хлебородни, работим и с памук, и с местни суровини. Имаме и лен. Сега, разбира се, работим най-вече за армията, но порано се грижехме повече за десена, за художественото оформяване. Нашата продукция, навярно сте слушали, я знаят и в чужбина... Нашата басма имаше огромен пазар на изток и успешно конкурираше японската и европейската. Няма какво да се каже, ако не беше войната...

И той продължаваше да разказва за Ивановска област, която, изглежда, много обичаше. Около масата чуруликаха девойките. Агрономът, който беше малко разговорлив човек, седеше в ъгъла и замислено смучеше цигарата си.

Полковник Свиридов оглеждаше с очите на домакин компанията, като следеше всички гости да бъдат добре обслужени и нахранени, никой от тях да не скучае, с една дума — на всеки да бъде оказано необходимото внимание.

Вниманието му привлече самотно седналият агроном и той се отправи към него, но го изпревари майор Бахметев. Бахметев беше на масата, разговаряше поред с всички гости, наливаше им вино и, изглежда, не по-малко от полковника беше загрижен никой от гостите да не скучае.

— Виждам, че не ви е много весело — каза той на агронома, като се усмихваше по навик срамежливо. — Може би искате да си починете?

— Ще почивам заедно с всички — отговори агрономът, — а колкото за веселието, не се безпокойте, ние всички сме много доволни. Тук е така интересно.

— Интересно? — запита Бахметев. — А вие за пръв път ли сте на фронта?

— Да — отговори агрономът, — за пръв път.

Като продължаваше разговора с тоя несловоохотлив гост, Бахметев не изпускаше от погледа си и останалите, особено Петров, който оживено беседваше с Леонтиев.

Още в началото на вечерята, когато всички се бяха събрали в блиндажа, Бахметев забеляза, че веселият, възшумничък ръководител на „делегацията" е извънредно неспокоен. По време на вечерята, когато по-младата от девойките, малко пийнала, започна да се смее по-високо от всички, Бахметев долови погледа, който ѝ хвърли Петров. И макар че това продължи само някаква частица от секундата, Бахметев забеляза как мигновено се измени изразът на лицето на Петров и как девойката престана да се смее, като потрепера под тоя остър, студен, почти свиреп поглед.

От тоя момент Бахметев незабелязано, но упорито следеше Петров, вслушваше се в разговора му с Леонтиев.

Петров не знаеше името на човека, който седеше до него. Леонтиев беше в обикновена военна униформа с три чертички на пеглиците. При запознаването на Петров не казаха имената на офицерите освен името на полковник Свиридов. Петров — Петронеску — нямаше фотография на Леонтиев. Самолетът, с който беше изпратена фотографията от Берлин, попадна по пътя си на съветски „Як" и беше свален. Поради немарливост германското разузнаване не беше запазило копие от фотографията и единственият екземпляр, добит с толкова труд, пропадна. Това усложняваше

задачата на Петронеску. Той трябваше много внимателно да си изясни кой е тук Леонтиев.

Сега, като беседваше с Леонтиев, Петронеску беше зает тъкмо с това. Той бавно въртеше разговора около интересуващата го тема. Отначало поведе разговора за артилерията въобще, после за новите видове германска артилерия.

— Ах, да, в щаба на фронта — най-после каза той — ми разказваха за удивителния ефект на нашите нови оръдия. За изобретението на някой си конструктор Леонтиев. Казваха ми дори, че е възможно да се запозная лично с него. Това би било много интересно. Казват, че той е във вашата бригада.

— Да, той е тук — намеси се в разговора Бахметев. — Аз съм Леонтиев — каза той, като се усмихваше свенливо.

Петронеску се заинтересува дотолкова, че не забеляза учудването, с което посрещнаха тия думи на Бахметев Свиридов и Леонтиев. Те обаче премълчаха.

— Много ми е приятно да се запозная с вас, драги другарю — обърна се Петров към Бахметев, като изостави веднага Леонтиев. — Ето това, братлета, вече е сюрприз, нам просто ни провървя, да, да, провървя ни. Верочка, Иван Егорич, Тоня, какво чакате, приветствувайте твореца на новото оръжие! . . . И то както следва! . . .

Всички се засуетиха. Петров бързо наля на себе си и на Бахметев вино и, станал прав, с многозначителен израз на лицето си почука с лъжичка по чинията. Всички млъкнаха.

— Другари! — започна Петров. — Аз ще изразя нашето общо чувство, ако кажа без всякакви извъртания и дипломатически, знаете, фокуси: благодаря ти, другарю Леонтиев, за твоето старание, за твоя талант, за твоя труд! И от нас, тиловите хора, голямо, пролетарско руско благодаря!

— Действително вие ме смущавате — почервеня Бахметев. — И защо така тържествено?

— Не, батинка — прекъсна го Петров, — както се казва, от всекиго според способностите, всекиму според труда. Позволи ми да ти отдам заслуженото от душа. Ние сме, знаеш, народ простичък, без тия тинтири-минтири. Братлета, и така: за здравето, таланта и преуспяването на Леонтиев! . . .

Той гаврътна чашата. Пиха всички. Бахметев все със същото срамежливо изражение на лицето стоеше на масата. Леонтиев и Свиридов се споглеждаха незабелязано, без да разбират решително нищо.

— Другарю Леонтиев — започна Петров, — ние утре си тръгваме. Не е ли време и вие да отивате в Москва?

— Как да ви кажа — отговори Бахметев, — аз също се готвех... Но какво, може и наистина заедно да пътуваме... Ще си помисля.

— Какво има тук да се мисли! — разгорещи се Петров. — Заедно е и по-весело, а и времето по-бързо ще мине. С една дума, решавайте! Какъв смисъл има да се отказвате? Момичета, защо мълчите?

— Другарю Леонтиев, хайде с нас? Нима ще ни откажете? Ние ви молим, молим ви! — зачуруликаха девойките.

— Добре — каза изведнъж Бахметев и стана от масата. — Добре, ще пътуваме заедно. Давам дума.

*
* *

След вечерята гостите бяха отведени в землянките. Бахметев отиде да изпроводи Петров и двамата му другари. Бахметев пожела на гостите лека нощ и тръгна към Свиридов, при когото завари и Леонтиев.

— Другари, аз трябва да ви обясня поведението си — като се усмихваше каза Бахметев. — Преди всичко моля, другарю Леонтиев, да ме извините, че си присвоих вашето име. Разбирате ли, не ми се харесва, че Петров проявява към него такъв повишен интерес. Освен това аз се съмнявам, че в щаба на фронта са му казали, че вие се намирате тук. Такива неща не е прието да се казват на хора, които нямат отношение към вашата командировка. Ето защо за всеки случай аз реших да се представя вместо вас...

В отговор на разпитванията на Леонтиев и Свиридов, кое именно му се е сторило подозрително у Петров, Бахметев сподели с тях съображенията си.

Според мнението на Бахметев в излишната шумност на Петров, в неговия маниер да се перчи с лъженародни изрази, да подчертава любовта си към Ивановска област и

дълбоката си осведоменост за нейната икономика, суровини, флора и фауна, най-после дори в това, как той се смее — твърде високо и често неестествено, отмятайки назад и с напрежение главата си (искрено смеещият се човек е винаги свободен в движенията си) — във всичко това имаше нещо умишлено, някаква тънка, добре обмислена игра, но все пак игра.

Бахметев обърна внимание също така и на речта на Петров, по-точно на това, как говореше той. Петров имаше безупречно правилно произношение, в което съвсем липсваше какъвто и да било акцент. Но самата тая безупречност на произношението му беше прекалена: Петров извънредно отчетливо произнасяше думите, като „изговаряше" добросъвестно всяка сричка, и на Бахметев се струваше, че в начина на Петров да построява изречението и да го произнася има също така някаква изкуственост, напрегнатост, по-точно казано, старателност. Така обикновено говорят чужденците, които добре владеят руски език, но за които все пак той си остава чужд език.

Бахметев обърна внимание и на тънкото, едва доловимо благоухание, което излъчваше ръководителят на делегацията. Това беше оня особен, всмукван с години от всички пори на кожата аромат, с който се отличават мъже, привикнали към ежедневно употребяване на силен одеколон и към пушене на висококачествен, с меден дъх тютюн. Този аромат не подобаваше на простите маниери на Петров и на изявленията му (впрочем също така твърде чести), че е стругар по наследство и е „машинен" пролетарий.

Като изложи своите наблюдения и като призна, че те все още са недостатъчни за каквито и да било определени изводи, Бахметев добави:

— А въобще, разбира се, всичко това може да се окаже празна работа и проява на чисто професионална, прекалена подозрителност. Затова и реших да замина с тях до щаба на фронта, за да се свържа там на място с Москва, а ако стане необходимо, и с гр. Иваново, и ще си изясня всичко докрай. Ако съм сгрешил, ще се радвам от сърце и заедно с вас аз самият ще се посмея над себе си, а излишната проверка досега никога на никого не е пречила... Що се от-

нася до вас, другарю Леонтиев, то моите момчета ще дойдат с вас до Москва и там ще ви предадат, както се казва, от ръка на ръка. Аз и без това трябваше да ходя по работа в щаба на фронта.

Свиридов и Леонтиев изслушаха с интерес Бахметев, макар че в дълбочината на душата си не споделяха подозренията му и му пожелаха добър път.

Докато се водеше този разговор, над землянките се разрази нощна буря. Беше тъмна, облачна нощ. Тежките облаци бързаха някъде на запад, гонени от резките пориви на силния вятър. Далеч някъде виолетова мълния раздра оловното небе и мигновено загасна. Разкрещяха се горските птици, събудени от гърма и шума на развълнувалата се гора. Първите капки на дъжда вече падаха тежко по листата на дърветата.

Свиридов, Леонтиев и Бахметев излязоха от землянката всред шума на бурята. Нови мълнии осветяваха зловещо небето с криви начупени линии. Вятърът с всяка минута се усилваше и люлееше като камбани върховете на дърветата. Те бучаха непрестанно и тревожно. Заваля проливен дъжд. Потоци вода със сила се удряха по стъблата на дърветата, по брезента на оръдейните калъфи, по насипите на землянките. Тътнежите на гърма ставаха все по-продължителни и чести. Някъде с трясък се прекършваха стари борове. Езерото виеше от страх.

— Развихри се небесната артилерия — произнесе Свиридов, като наблюдаваше с интерес бурята. — Същинска артилерийска подготовка пред настъпление.

Сякаш в отговор на тия му думи в небето пламна огромна светкавица. Тя горя дълго, излъчвайки мъртва виолетова светлина, подобна на гигантски изпочупен кръст. Със свистене като шрапнели се посипаха едри зърна градушка и зазвъняха по земята. Чудовищният удар на гърма разтърси земята. Потоци вода стремително си отваряха нови корита в гъсталака.

Да се остане повече навън беше невъзможно. Свиридов побягна към землянката си, а Бахметев и Леонтиев влязоха в землянката на Леонтиев.

— Хайде да се сбогуваме — каза Бахметев. — Отдавна вече трябваше да почивате. Спете спокойно, след такава буря утрото ще бъде великолепно.

— Не, съвсем не ми се иска да спя — възрази Леонтиев. — Хайде да изпушим още по една цигара, ето така, в тъмното. Седнете на леглото, ще помечтаем както на младини. Иска ми се понякога да помечтая. Говоря ви откровено, другарю майор, първо, защото е тъмно и, второ, защото сте ми симпатичен. Приятна ми е вашата сдържаност, дори и това, че имате малко тъжни очи. Простете ми, че говоря така прямо. Утре ще се разделим и кой знае дали ще се видим отново някога... Впрочем, аз вярвам, че ще се видим. Ние трябва да се видим! И знаете ли какво? Хайде да си дадем дума — след войната да се срещнем у дома. В Бистри води. Там живея аз. Ще ви сваря червено вино и черно кафе, ще изсвиря Шопен: аз свиря малко... Ще седим цяла нощ. Нека това бъде първата мирна нощ... Бахметев, вие представяте ли си първата нощ след такава война, след победата?... Ние ще отворим широко всички прозорци на квартирата — по дяволите затъмнението! Насреща къщите ще бъдат със също така ярко осветени прозорци. По булеварда ще пеят и ще се смеят момичета. В небето ще пламтят фойерверки. И ние с вас ще пригласяме на момичетата, ще си спомняме за тая нощна буря... И така, давате ли дума?

Бахметев стана и съвсем сериозно каза:

— Давам. Честна дума давам!

Те си стиснаха ръцете. Като помълчаха, Леонтиев каза:

— Ето, виждате ли какъв мечтател съм. Но това ще бъде удивително хубаво. Не ви ли се струвам смешен?

— Не — отговори Бахметев. — Това съвсем не е смешно. Това е мъдро! Трябва, задължително е, необходимо е да се мечтае! Така казваше Дзерджински. Като мечтаят, хората преустройват своя живот, правят забележителни открития, рушат оковите и вървят напред... И тежко на оня, който е отвикнал да мечтае.

12. КЪЩИЧКАТА В СОКОЛНИКИ

Около три часа през нощта пост № 15 на службата за наблюдение и оповестяване на ПВО на Московската зона, разположен в района на Клин, отбеляза пресекливо бръмчене на единичен германски самолет, който летеше на голяма височина по направление на столицата. В същата минута за това бяха известени щабът на ПВО и съседните постове. Скоро самолетът беше „засечен" от постовете № 16, 17, 19 и 21. Нямаше съмнение: вражеският самолет летеше с разузнавателна цел или за да пусне на удобно място парашутисти.

В щаба взеха решение самолетът да бъде свален.

След десет минути изтребител, управляван от летеца Морозов, откри на височина хиляда и триста метра германски самолет, който летеше надолу със загасени мотори. Очевидно германецът беше избрал необходимата точка за хвърляне на товара или за десанта. Без колебание Морозов тръгна след германеца, неочаквано го нападна отгоре, откъм опашката, и с два картечни реда подпали самолета. Обхванатата от пламъци машина полетя като камък надолу, оставяйки след себе си дълга следа от дим.

На мястото, където падна сваленият самолет, пристигна оперативният дежурен от най-близкото войсково съединение и намери там останки от машината и обгорелите, обезобразени трупове на летеца и на двама мъже в цивилни дрехи. Очевидно цивилните бяха германски агенти, които са се готвили да скочат с парашути в тоя район. И наистина, в джоба на единия от тях беше намерен бележник с различни записки от подозрителен характер, несъмнено шифровани.

По-късно следствените органи успяха да разшифроват една от бележките, в която беше означено: „Соколники... Зимно утро... Ски... 17... Наталия Михайловна."

И след два дни на вниманието на следствените органи попадна „изпълнителката на лирични песнички", артистката от Московската естрада Наталия Михайловна Осенина, която живееше в дом № 17 на една от уличките в Соколники. Познатата ни вече стара къщичка в Соколники стана

обект на внимателно и предпазливо наблюдение. Между малкото посетители на тая къщичка беше забелязана и добродушна баба, която постоянно носеше домакинска чанта. Това беше Мария Сергеевна Зубова.

Домакиня на тая къщичка се оказа вдовицата на някой си Шереметиев, наказан някога за антисъветска дейност.

Скоро и вдовицата Шереметиева, и „изпълнителката на лирични песнички", най-после и Мария Сергеевна Зубова бяха арестувани и делото беше възложено на следователя Ларцев.

Когато попитаха Зубова защо тя, жената на ленинградски професор, живее толкова дълго в Москва, тя отговори, че чака съвет от мъжа си в Ленинград къде да отиде и какво да прави по-нататък.

— Никак не ми беше добре в Челябинск — каза тя. — Ето защо дойдох в Москва, гражданино следовател...

— Откъде познавате Наталия Михайловна? — запита Ларцев.

— С нея се запознахме във влака, когато пътувах от Челябинск.

Мария Сергеевна разказваше всичко това със своето обикновено спокойствие и добродушие.

Но именно в това необикновено спокойствие Ларцев отгатна многогодишната тренировка и онова особено, дълбоко прикрито напрягане на волята, благодарение на което опитните престъпници правят впечатление на простодушни, безразлични и самоуверени хора.

Като завърши разпита, следователят се свърза с Ленинград и предложи да се съберат срочно всички данни за Мария Сергеевна Зубова, жена на професор от Технологическия институт.

През нощта от Ленинград съобщиха, че Мария Сергеевна Зубова, както и нейният съпруг, професор Зубов, са починали преди няколко месеца и са погребани и двамата в Преображенските гробища.

Сутринта със самолет бяха донесени всички необходими документи, които Ларцев прочете с голямо удоволствие.

Разпитът започна точно в пет часа следобед. Жената, която милиционерът въведе в кабинета на Ларцев, влезе в стаята със спокойно лице на човек, уверен в своята правота и в това, че арестът му е само неприятно недоразумение. Като се доближи до бюрото, на което седеше следователят, тя го погледна очаквателно.

— Моля, седнете — вежливо каза следователят, като едва-едва се повдигна.

— Благодаря ви — с достойнство отговори жената и бавно се отпусна на креслото.

— Вашата фамилия, име и презиме? — запита следователят с такъв тон, като че ли задава тоя въпрос само от обикновена, празна формалност.

— Зубова, Мария Сергеевна. Аз вече казах — произнесе жената.

— Вие сте от Ленинград?

— Да — отговори старицата, — и това вече казах.

— От Ленинград — повтори Ларцев, като че не обърна внимание на последните ѝ думи. — Професор Зубов е ваш съпруг?

— Мой мъж — отговори разпитваната. — За това ние говорихме миналия път.

— Съвършено вярно — твърде вежливо каза следователят. — Отдавна ли благоволихте да възкръснете?

— Не ви разбирам добре. За какво именно става дума?

— Става дума за вашата смърт, която за съжаление е станала преди осем месеца — отговори Ларцев със съвършено сериозен тон, като гледаше право в лицето седналата срещу него жена. — Извинете, че се налага да се докосна до толкова тъжните обстоятелства на вашата биография, но дългът на службата...

Старицата изслуша тая фраза мълчаливо и външно спокойно, като едва отмести поглед встрани. Всъщност това безразличие беше дори неестествено. Като помисли малко и после леко се усмихна, тя каза:

— Простете, но аз не разбирам нито вашия тон, нито думите ви. Очевидно, трябва да ви разбирам в някакъв преносен смисъл...

— Не, защо — възрази Ларцев, — напротив, аз бих ви помолил да ме разбирате именно в прекия смисъл... Доколкото е установено от следствието, че вие сте умрели преди осем месеца, то аз ви моля да ми обясните кога именно, при какви обстоятелства и с каква цел сте възкръснали?

Бабата още веднъж внимателно погледна следователя и каза:

— Наистина, при моята възраст и при моето положение, не ми е до шеги. Мога само да ви кажа, че аз още нито един път не съм умирала и засега не се каня да правя това.

Тогава Ларцев извади от папката си някакви документи и със същия подчертано сериозен тон произнесе:

— За съжаление никак не мога да се съглася с вас, гражданко, защото е установен не само фактът на вашата смърт, но и мястото, където сте погребана... Погребана сте, така да се каже... Преображенски гробища, двадесет и първи ред, гроб номер десет хиляди, четиристотин петдесет и шест. Повтарям, съвсем не ми е удобно да спирам вашето внимание върху такива тъжни подробности, но вие, госпожо, вече от осем месеца сте мъртва, вие, извинете, сте покойница... Явление, така да се каже, от задгробния свят... Съгласете се, че при тия условия самият факт на вашето пребиваване в столицата и присъствието ви в моя кабинет е юридическо несъответствие, явление, нека направо кажем, неправомерно... Ето справката за вашата смърт, ето извлечението от Ленинградския ЗАГС, ето съдебномедицинското свидетелство и най-после ето ви справката от Преображенските гробища. Не желаете ли да се запознаете с тези документи?

И Ларцев много любезно подаде на седналата пред него жена връзка документи.

— Искам — отговори тя и най-внимателно прочете една след друга всички справки.

Двамата мълчаха. „Добродушната старица" разбра отлично, че е разобличена, и обмисляше какво именно можеше да знае следователят освен тоя вече безспорен факт, че тя си е присвоила името на починалата. Какви са границите, в които може да остане, като изобрази в същото време психологическо пречупване, готовност да се предаде,

а след това и пълно отчаяние, страх, разкаяние и, главно, решимост да разкаже всичко, решително всичко.

Ларцев също мислеше. Той виждаше вече ясно, че пред него е опитен, умен, непредаващ се лесно враг. Какъв ход ще измисли сега тая жена, за да обясни своето съществуване под чуждо име? Ще каже ли тя с каква цел и как е било организирано това? Сега тя ще направи първата си крачка и ще се започне техният психологически двубой, вечният двубой между следователя и престъпника — напрегната, остра, безжалостна борба, в която единият се бори за своята държава, за нейните интереси, за нейната безопасност, а другият — за себе си, за съдбата си, а може би и за живота си...

— Е какво — с въздишка наруши продължителната пауза „добродушната старица", — аз мисля, че трябва да ви разкажа всичко...

— И аз мисля така — съгласи се следователят.

— Няма да споря с вас и не искам — продължи тя. — А собствено и никакви причини нямам за това. Да, моето име не е Зубова и сега трябва да ви обясня всичко случило се... Реших да ви разкажа всичко. Абсолютно всичко.

— Слушам — кратко произнесе Ларцев.

Жената рязко обърна лицето си към него и като го гледаше право в очите, започна:

— Истинското ми име е Стрижевска. Казвам се Матилда Казимировна. Баща ми е поляк, майка ми — порусена немкиня. Родена съм действително в Ленинград. По професия или, както се казва сега, по квалификация съм...

— По професия вие сте шпионка — прекъсна я Ларцев, — а по квалификация — шпионка от висока класа... Това ни е вече известно.

— Не — отговори жената, — това не е истина. Аз си присвоих документите на покойната Зубова, за да получа допълнителна продоволствена карта. Позволете, аз всичко ще разкажа. Разрешете ми подред...

— Като импровизация не е лошо — каза следователят, — но е малко убедително. Впрочем продължавайте.

Зубова—Стрижевска започна своите показания. Тя разказваше, като се спираше подробно на дреболиите, за дет-

ството си, за възпитанието си, за „Анен-шуле", в което се беше учила, за първия си мъж и за много други неща. Следователят няколко пъти ѝ предлагаше да премине към същността на въпроса, но тя отговаряше, че само последователно може да излага показанията си и настойчиво моли да ѝ се предостави такава възможност. Беше ясно, че тя прави това нарочно, за да печели време.

Стрелките на кръглия, вграден в стената часовник показваха десет часа. Цели пет часа беше продължил разпитът. В тоя момент следствената внезапно прекъсна разказа си и заяви, че е много уморена и моли да се направи почивка.

— Не възразявам — каза Ларцев. — Кога ще ви бъде удобно да продължим?

— Мисля, след два часа — каза жената. — Дотогава ще вечерям и ще си отпочина...

Ларцев извика милиционера и прати арестуваната в килията ѝ. Вместо нея той заповяда да въведат Осенина. Наталия Михайловна влезе в кабинета с неуверена походка на човек, изпаднал в отчаяние. Лицето ѝ беше разплакано, очите — подпухнали.

— Седнете, гражданко Осенина — произнесе Ларцев, като я разглеждаше внимателно, — виждам, че се намирате в тежко морално състояние.

— Да, аз чувствувам, че съм загинала...

— Много години аз се занимавам със следствена работа и съм видял немалко престъпници. Като ви наблюдавам, склонен съм да мисля, че в своето престъпление вие сте станали жертва на някаква зла воля... Нали така?

— Не, не... — бързо заяви Осенина, — аз в нищо...

— Именно на това — прекъсна я Ларцев, — именно на това аз приписвам вашето потиснато състояние. А признанието ще облекчи и вашето сърце, и вашата участ...

— Аз нямам какво да признавам — смутолеви Осенина, — аз в нищо не съм виновна.

— Да допуснем. Но ако това, което говорите е истина, то как да си обясним такива факти, установени с всичката им достоверност: вие е трябвало да заминете с актьорска бригада на Волга, а сте се отказали, за да заминете на фронта въпреки значително по-неизгодните условия.

— Исках да отида на фронта. Това е моят дълг на артистка...

— Да допуснем. Но защо пък се отказахте да отидете на Волховския фронт, а искахте да идете именно на Западния?

— Не зная... Така ми се искаше...

— Не можете да обясните. По-нататък: когато бяхте при артилеристите, вие сте се почувствували зле и сте помолили да ви върнат със самолет в Москва. В Москва обаче вие не сте се обърнали нито към едно лечебно заведение.

— По пътя ми стана по-добре...

— Но като сте се върнали в Москва, вие не сте нощували в къщи. Къде бяхте през нощта?

Осенина се изчерви и известно време мълча. После тихо произнесе:

— Има въпроси, на които жената може и да не отговаря.

— Вие намеквате за някакъв роман, за любим човек — усмихна се Ларцев, — но самата вие сте говорили на моя помощник, че обичате горещо своя мъж, който се намира на фронта, че сте му вярна... На кое ще заповядате да вярваме?

— По пътя за в къщи изгубих съзнание... и се прибрах едва сутринта.

— Как не ви е срам да лъжете! — произнесе Ларцев. — Току-що казахте, че ви е станало по-добре.

— В самолета. А на улицата отново ми стана по-лошо...

— Не е могло да ви стане по-лошо поради една проста причина — като се усмихваше, добави Ларцев.

— Поради каква? — разтревожи се Осенина.

— Консервите, с които сте благоволили уж да се отровите — каза бавно Ларцев, като гледаше Осенина право в очите, — се оказаха аб-со-лют-но доброкачествени и годни за ядене. Ето лабораторният анализ, направен веднага на фронта.

— Значи са ме следили още тогава, на фронта? — почти извика Осенина.

— Съвършено вярно — отговори Ларцев. — Освен това вие сте заявили, че в института „Склифосовски" работи ваш чичо — професор Венгеров.

— Но той наистина работи там — неуверено каза Осенина.

— И той наистина е чичо — усмихна се пак Ларцев. — Но не ваш. На други е чичо той. И няма никакво отношение към вас. Какъв е вашият мъж?

— Военен, лейтенант.

— Къде е той сега?

— В плен...

— Откъде знаете вие, че той е в плен? Но защо мълчите? Откъде знаете, че вашият мъж е в плен?

— Съобщи ми един човек — смутено произнесе Осенина.

Следователят внимателно я погледна и осенен от внезапна догадка, блеснала като мълния в съзнанието му, бързо се приближи до Осенина и като се наведе над нея, произнесе:

— И тоя човек ви помоли да изпълните едно малко поръчение, като ви обеща, че германците ще запазят живота на вашия мъж. Така ли?

Осенина заплака и през сълзи запита:

— Откъде знаете вие?

— Кой е този човек? — рязко запита Ларцев. — Кой е този човек?

— Зубова — отговори Осенина. — Мария Сергеевна Зубова.

И тя започна да разказва. Скоро след като мъжът ѝ пропаднал без вест на фронта, при нея дошла Мария Сергеевна и ѝ предала, че мъжът ѝ се намира в плен. Мария Сергеевна заявила, че ако Осенина иска да спаси живота на мъжа си, тя трябва да изпълни едно малко поръчение. Осенина се съгласила и постепенно се превърнала в послушно оръдие на шпионката. Тя заминала със Зубова за Челябинск. Там те прекарали известно време, като се стараели да завържат познанство с Леонтиев. Това обаче не им се удало, тъй като Леонтиев живял твърде уединено и избягвал случайните запознанства. Тогава, като узнали, че той заминава за Москва, те отпътували в един вагон с него.

Осенина разказа и за пътуването си до фронта, и за телеграмата, изпратена в София, когато местопребиваването на Леонтиев най-после било установено.

Разпитът на Осенина завърши в един часа през нощта. Ларцев угаси светлината в кабинета си и отвори прозореца.

Нощ — военна, невярна, измамна нощ — беше надвиснала над града. В дрезгавината на огромния, разпрострял се като подкова площад мигаха червените и зелените светлинки на регулировчиците. Със звън нарядко преминаваха нощни трамваи и изчезваха, стопяваха се в развълнуваната мъгла някъде зад кръстопътя на улиците. За минута изплашено погледна луната, но веднага, сякаш не искаше да нарушава правилата за светомаскировката и изискванията на ПВО, се скри зад гъст космат облак. Балоните против вражески самолети плаваха като фантастични риби над потъналия в мрак град, придавайки му приказен вид.

Ларцев, който не беше спал вече две денонощия, продължаваше да стои до отворения прозорец. Той мислеше за предстоящия нов разпит на старата шпионка и за това, как да я накара да разкаже по-скоро всичко, за да разкрие всички нишки на това дело. Ларцев не знаеше, че в същата тая минута Петронеску, който също така не можеше да заспи в землянката си, развълнувано размишлява за това, как след няколко часа, в ранно утро, той и „делегацията" му ще заминат с кола от лагера, в която най-после заедно с тях ще бъде и инженер Леонтиев.

13. ЗАМИНАВАНЕТО

Петронеску стана рано. Сбръчканото му сиво, подпухнало лице носеше следите на безсънна нощ. Той събуди членовете на „делегацията" и им заповяда да се приготвят за път. Адютантът на полковник Свиридов покани гостите на закуска.

— Ще закусите и можете да тръгвате — добави адютантът. — Другарят полковник вече разпореди да приготвят колата ви.

— С нас щеше да пътува и инженер Леонтиев — каза Петронеску. — Готов ли е?

— Не зная точно — отговори адютантът, — но въобще той става рано.

Тръгнаха към командирския блиндаж. Петронеску вървеше напред, като гледаше замислено някъде надалеч. Той не се чувствуваше добре. Колкото повече наближаваше моментът на предстоящото заминаване, толкова по-тревожно и по-тежко ставаше на душата му. Той добре разбираше, че трябва да се съвземе, че трябва както вчера приветливо да се усмихва, да бъбре, да се шегува, да разказва, но вместо това искаше му се да остане сам, да размишлява за миналото, да заличи от съзнанието си настоящето, а главно — колкото се може по-скоро да се озове зад линията на фронта, по-далече от тая мрачна, настръхнала и непонятна нему страна. Макар че господин Петронеску се смяташе от много години за „специалист по руските въпроси и по славянската душа", но отдавна вече той мислено признаваше пред себе си, че не разбира тая страна, не я обича и дори се страхува от нея. Що се отнася до „славянската душа", то господин Петронеску дойде до заключение, че тая душа е пълна с чудни изненади и най-разумно е да не се докосва до нея...

През миналите години господин Петронеску често откровено беше изказвал своето мнение за Русия. Веднъж, в самия разцвет на кариерата си, на въпроса за новия вид въоръжение в руската армия той отговори, че по негово мнение страшен е не толкова новият вид оръжие, колкото душата на руския войник, която, както е известно, не е военна тайна, но затова пък недостатъчно се взема предвид от германското командуване. В отговор на този доклад Петронеску получи тогава (това беше през 1914 година) строго внушение от началството, в което между другото се казваше, че „германското разузнаване се интересува не от психологията на руската душа, а от точни цифри, планове и документи".

И сто сега, когато се приближаваше до командирския блиндаж, Петронеску си даде дума, че ако му се удаде и тоя път да се измъкне жив и здрав оттук, то той при никакви условия не ще се върне повече в Русия и въобще не ще се залавя за такива рисковани операции.

В блиндажа „делегацията" беше посрещната от полковник Свиридов и от Бахметев. Седнаха да закусват. Петронеску изпи чашка водка, закуси и кратко запита Бахметев готов ли е за тръгване.

— Благодаря — отговори Бахметев. — Напълно съм готов. Само дали няма да ви притеснявам в колата? А то полковникът предлага своята.

— Не се безпокойте, място има достатъчно — каза Петронеску. — А и по-весело ще бъде да пътуваме заедно.

Бахметев, седнал до Петронеску, отново усети оня едва доловим аромат, с който като че ли беше напоен този човек. Обхвана го отново вчерашното смътно безпокойство. Като се вгледа внимателно в своя съсед, той забеляза, че Петронеску днес изглежда лошо. Бахметев обърна внимание и на това, че когато ръководителят на „делегацията" дигна чашката с водка, ръката му леко трепереше.

— Как се чувствувате? — запита го Бахметев. — Струва ми се, че имате уморен вид.

— Благодаря ви. Добре съм. Спах отлично.

— През нощта вие пушихте. Отдалеч ви видях как излязохте от землянката въпреки бурята.

— Просто ми се прищя да подишам нощен въздух. А и вие, изглежда, като мен сте свикнали да пушите нощем.

— Да — кратко отвърна Бахметев, — понякога е приятно да прекъсне човек съня си за една цигара. Но вие дълго пушихте.

— Отначало пушех, после просто си почивах — Петронеску погледна внимателно Бахметев. — Колко странно, че не съм ви забелязал.

— Не исках да ви безпокоя и затова не дойдох при вас. Стори ми се, че ви е по-добре да останете сам. Понякога е хубаво да останеш в самота и ти се ще никой да не те безпокои.

— Виждам, другарю Леонтиев, че вие сте мечтател — усмихна се Петронеску. — Впрочем всеки си има някаква слабост.. Мечти. Фантазии... Време е обаче да тръгваме. Другарю полковник, разрешете ми от мое име и от името на всички членове на нашата делегация...

И Петронеску, като стана, произнесе топло слово и предложи да пият за Съветската армия, за артилерията, за победата.

След това всички гости и домакини излязоха от блиндажа. Тъпоносата открита щабна кола, докарана до блиндажа, ръмжеше като стар сърдит булдог; зад кормилото седеше шофьорът — млад наконтен момък с подвижни очи и отлична стойка. Натовариха вещите. Отзад седнаха Петронеску, Бахметев и „възрастният пролетарий". На подвижните седалки се наместиха девойките. „Представителят на областната интелигенция" зае мястото си до шофьора.

— На добър път — каза полковникът и погледна часовника си. — Сега е десет часът и двадесет минути.

— Благодарим за всичко — произнесе Петронеску. — До нова среща след войната, след победата, другари!

— Бъдете здрави, не ни забравяйте! — извикаха в един глас, като по команда, девойките.

— Довиждане, приятели! — каза Бахметев.

Полковникът махна с ръка. Колата тръгна. Свиридов мълчаливо гледаше след нея. Ето, тя се мярна зад завоя, за последен път се видя лицето на Бахметев и се скри зад облак прах.

— Десет часът и двадесет и две минути — произнесе полковникът, като погледна още веднъж часовника си. Той искаше да каже още нещо, но забеляза адютанта си, който бягаше с всички сили с бял лист в ръка.

— Какво има? — строго запита полковникът.

— Шифровка от щаба на фронта, другарю полковник — отговори адютантът. — Заповядано е да ви се връчи веднага.

— Извикайте шифровчика — заповяда полковникът и като взе шифровката, влезе в блиндажа си.

След дванадесет минути притичалият шифровчик прочете на Свиридов разшифрования текст на телеграмата:

„Намиращата се при вас делегация на Ивановска област, както е установено, е германска диверсионна група, прехвърлена за отвличане или убийство на Леонтиев. Ако „делегацията" не е заминала, задръжте я под благовиден предлог, като не издавате с нищо своята осведоменост. Ако тая

телеграма пристигне след заминаването на „делегацията", организирайте преследване. Имайте предвид, че главното е да се запази Леонтиев, когото германците, след като открият провала си, ще се постараят да убият. Затова обикновените методи за арестуване и задържане са неприемливи до сигурното изолиране на Леонтиев от германците."

14. ОЧНА СТАВКА

„Делегацията" на Петронеску беше разобличена от „добродушната старица", която в края на краищата започна да дава откровени показания. Впрочем отначало, извикана от Ларцев на повторен разпит, тя пак започна да му разказва с подробности своята биография, като се отклоняваше и не излагаше конкретни факти от шпионската си работа.

— Ето какво — рязко я прекъсна Ларцев, — всичко, което разказвате, е вероятно много интересно, но време е да преминем към работа. С каква цел си присвоихте името на умрялата Зубова?

— Ще разкажа всичко поред — настояваше следствената, — не мога да отговарям на въпроси, без да съм осветлила всичко последователно, така както беше...

— Слушайте — каза Ларцев, — нима мислите, че не разбирам вашата тактика? Напразно, нищо вече не ще ви помогне! По-нататъшното ви съпротивление е безсмислено. Вие сте притисната до стената. Или ще говорите всичко, или направо кажете, че няма да давате честни показания!

— Гражданино следовател — започна да уверява жената, — аз сама желая да ви разкажа всичко. Аз искам да разкрия душата си!...

— Не се превземайте! — почти ѝ викна Ларцев. — Имате ли намерение да говорите, или не? Отговаряйте!

— Защо разговаряте така с мене? — тихо отговори жената. — Аз съм вече над петдесет години, майка бих могла да ви бъда... Уважавайте поне старостта ми! Представете си, че така биха почнали да говорят с майка ви! Наистина, това няма отношение към делото...

Ларцев бързо стана и отиде до прозореца. След дълга пауза той се приближи до жената и много тихо, почти с шепот ѝ каза:

— Вие споменахте майка ми. Това действително няма отношение към делото, но вие сте права. С моята майка действително не разговаряха така... Когато гестапо я арестува в Калуга — това беше в хиляда деветстотин четиридесет и първа година, — с нея не си хабяха думите. Нея просто я биха. Биха и изтезаваха... После хитлеристите отрязаха ръцете ѝ. После те я разстреляха... Когато освободиха нашите Калуга, аз намерих в рова нейния труп... Редом с него имаше и други трупове — жени, старци, деца. Това е всичко! Да преминем към делото! Ще говорите ли? Да или не? Не или да?

Старицата мълчеше, мислеше за нещо. Ларцев дигна телефонната слушалка и даде кратко разпореждане.

Доведоха Наталия Михайловна. Като видя своята партньорка, тя в първия момент като че ли се зарадва, а после побледня и уплашено се втренчи в нея.

— Вие се познавате? — запита Ларцев.

— Да — отговори Осенина, — това е моя позната.

Старицата в отговор на въпроса на следователя кимна утвърдително с глава. Веднъж тя бегло погледна Наталия Михайловна, но срещнала погледа ѝ, бързо се обърна. Тя вече разбра, че Наталия Михайловна е признала всичко и че сега ще я изобличи. Как да се държи по-нататък?

— Прави ви се очна ставка — каза Ларцев, — благоволете да се гледате в очите и да отговаряте на въпросите ми. Гражданко Осенина, кажете кога и по какъв начин се запознахте с дамата, която седи срещу вас?

— Та нали Мария Сергеевна знае — отговори Осенина. — На вас също разказах...

— Повторете — настоя Ларцев.

Осенина повтори показанията си.

— Потвърждавате ли тези показания? — обърна се Ларцев към втората следствена. — Да или не?

— Да — отговори тя. — Да, потвърждавам. Моля да прекратите очната ставка. От нея няма нужда, аз и така ще разкажа всичко. И бързайте, гражданино следовател, бър-

зайте, защото всеки момент могат да откраднат като котенце Леонтиев...

— Вие уверена ли сте в това? — неопределено запита Ларцев, като не знаеше още как да реагира на последните ѝ думи. — Уверена ли сте, че трябва да бързаме?

— Напълно съм уверена — отговори тя. — Нали аз самата изпратих телеграмата от Москва в щаба на армията, че при тях пристига делегация от Ивановска област. Трудно беше да се изпрати такава телеграма. Но аз успях.

Ларцев, привикнал професионално бързо да се ориентира в най-неочаквани ситуации, съобрази за какво става дума. Но нито с един звук, нито с едно движение не издаде вълнението си. Той спокойно извади цигара от табакерата си, бавно запуши, смукна дълбоко и като пускаше колелца дим, небрежно и малко снизходително произнесе:

— О, аз виждам, вие постигате известни успехи... Ставате най-после повече или по-малко откровена... Що се касае до вашия съвет, то макар че аз ценя вашата загриженост, но няма защо да бързаме... Ние вече сме избързали... Е хайде, продължавайте. А вие, гражданко Осенина, се върнете в килията.

Той позвъня и повика милиционера. След минута Наталия Михайловна беше отведена, а „добродушната старица" разказа всичко, което ѝ беше известно, включително и това, че тя от 1913 година сътрудничи на германското разузнаване под псевдонима „Дама спатия".

15. ИЗЧЕЗНАЛАТА КОЛА

Полковник Свиридов няколко пъти прочете разшифрованата телеграма. Долетелият със самолет след телеграмата работник от армейското контраразузнаване, подполковник Дубасов, нервно ходеше от единия до другия ъгъл. И двамата мълчаха, защото бяха делови хора и не обичаха да разговарят напразно.

Пръв започна Дубасов. Той се приближи до картата и като се вгледа внимателно в нея, каза:

— Оттук те са излезли на Олховското шосе. Първите десет километра пътят върви право, после те са могли да завият наляво, към Малки дънери, или надясно, към Печенегово. Могат да продължат и направо, по-нататък по шосето, по направление на Бердниково. Значи сега най-важно е да се установи в коя посока са тръгнали нашите „гости". Най-добре е да се пратят в тия направления три „У-2", за да претърсят с нисък полет трите пътища и да съобщят по радиото къде и в каква посока се движи колата.

— Правилно — каза Свиридов, — изпращам летците Шевченко, Баринов и Шавер, тъй като те видяха и колата, и хората.

— Остава да обсъдим въпроса, как да задържим колата — продължаваше Дубасов. — Тия мерзавци, са уверени, че още не са разобличени. Това е нашият коз. Но с тях е Бахметев, когото те смятат за Леонтиев. Това е техният коз. Да се възложи задържането им на заставата или на някое поделение не бива: германците могат да убият Бахметев. Значи задържането трябва да стане така, че да изглежда съвсем невинно и да не предизвика у тях никакво подозрение. Има два начина: първият е да се използува обикновеният ред за проверка на документите от контролно-пропускателните пунктове по пътя, вторият е да се догонят под някакъв благовиден предлог — например за връчване благодарствен адрес от бойците, — за който ние уж сме забравили по-рано. Лично на мен се харесва повече вторият начин. Но за това ще поговорим допълнително...

След няколко минути от малкото горско летище излетяха един след друг три самолета и легнаха на курс — единият към Малки дънери, другият към Печенегово, третият към Бердниково.

Дубасов и Свиридов се отправиха към свързочния възел, където, въоръжени с наушници, се приготвиха да приемат от въздуха донесенията на летците за движението на колата.

Но времето минаваше, а донесения нямаше. Най-после след тридесет минути летецът Шевченко доложи, че след като е изследвал целия път до Малки дънери, дълъг петдесет километра, не е открил следите на щабната машина.

Скоро със свързочния възел заговори летецът Баринов. Той беше обследвал шестдесет километра от пътя до Печенегово, но колата засега не бе намерил. Най-после и третият летец, Шавер, също доложи, че по пътя за Бердниково щабната кола я няма.

Дубасов погледна часовника. Беше единадесет часът и десет минути. Значи колата е могла да измине не повече от четиридесет-петдесет километра. Къде е изчезнала?

Дубасов се свърза с щаба на армията и доложи за всичко. Известени бяха всички контролни постове, регулировчици и свързочни възли. Проверени бяха всички маршрути и възможни отклонения от тях. Но щабната кола беше изчезнала и никакви следи нямаше от нея. Контрольорите от Н-ския пропускателен пункт я бяха видели за последен път в десет часа и петдесет минути на шосето, водещо за Печенегово. Всички пътници, в това число и Бахметев, са били в колата и са продължили по-нататък. На следния контролно-пропускателен пункт, който се намира на разстояние десет километра от първия, колата обаче не беше се появила.

Щом тези обстоятелства станаха известни, подполковник Дубасов замина за Печенеговското шосе. Заедно с него тръгнаха и двама сътрудници от армейското контраразузнаване.

*
* *

Но търсенето на изчезналата кола беше безрезултатно, тъй като Петронеску по пътя реши така да инсценира работата, че уж колата е разрушена при нападение от германски самолет. Тая мисъл му хрумна неочаквано, когато на пет километра от пропускателния пункт забеляза на пътя огромна яма, образувана от тежка фугасна бомба. Няколко такива ями той беше видял и преди това по пътя.

— Спрете колата да погледаме — каза Петронеску на шофьора.

Петронеску, а след него и останалите пътници слязоха от колата и започнаха да разглеждат ямата. Ако се съдеше по пресните буци разровена земя и по това, че пътят още не беше поправен, бомбата е била хвърлена тук сравнително неотдавна.

Петронеску се замисли. Разбира се, трябва да се създаде впечатление, че уж той и спътниците му са загинали от тая бомба. Това ще обясни изчезването на „делегацията" и мерки за търсенето ѝ няма да бъдат взети — значи ще се създаде сравнително спокойна обстановка за прехвърляне през фронтовата линия заедно с Леонтиев. Дори и да се разбере, че „делегацията" от Ивановска област е фикция, то и тогава, щом „делегатите" са загинали, няма да ги търсят. С една дума, колкото повече Петронеску обмисляше своя план, толкова повече започваше да му се харесва. Като се огледа, той видя, че пътят минава покрай доста голям горски масив, в който засега могат да се укрият и оттам да се свържат по радиото с Берлин, за да пратят нощен самолет.

В това време, докато Петронеску трескаво обмисляше всички подробности на новия си план, Бахметев, шофьорът, момичетата и „представителят на областната интелигенция" разглеждаха нещо на самото дъно на дълбоката яма. Петронеску тихо повика при себе си „възрастния пролетарий", когото смяташе за най-надежден от спътниците си, и накратко му разказа своя план.

— Време е да почнем — пришепна му той. — Трябва да ликвидираме шофьора, а Леонтиев ще се наложи временно да успокоим.

Петронеску бързо извади от джоба си памук и някакво стъклце, отвори го, намокри памука в течността и като го подаде на „възрастния пролетарий", каза:

— Дръжте памука в джоба си, приближете се до Леонтиев и когато аз започна да стрелям, незабавно му го тикнете в носа. Може да не се церемоните много.

Като взе памука, старикът се отправи към ямата. Петронеску тръгна след него и освободи предпазителя на пистолета си.

Застанал на края на ямата, Петронеску видя как „възрастният пролетарий" дойде съвсем близо до Бахметев, който се беше навел и нещо разглеждаше в ямата. Тогава Петронеску извади пистолета си и като дойде близо до шофьора, стреля в тила му. Шофьорът падна. В същия миг „възрастният пролетарий" се хвърли отзад върху Бахметев, хва-

на го с едната си ръка за врата, а с другата му затисна устата и носа с намокрения памук. Бахметев мигновено се изправи, удари силно с юмрук „възрастния пролетарий" и като се отскубна от ръцете му, отскочи настрани. Той навярно би успял да излезе из ямата, но върху него се спусна Петронеску и ловко го препъна.

Бахметев падна, върху него се хвърлиха Петронеску и съучастниците му. Бахметев силно се съпротивяваше, но положението му беше тежко.

— Памукът!... Памукът!... — изхриптя Петронеску, като продължаваше да се бори. — Идиоти!... Памукът!...

„Възрастният пролетарий" бързо вдигна падналото парче памук, което издаваше остра неприятна миризма, и го поднесе към лицето на Бахметев. Последният се дръпна няколко пъти конвулсивно, но все пак наркозата му подействува и той се отпусна безпомощно.

Петронеску стана, високо изпсува, после дойде при „възрастния пролетарий" и му удари една плесница.

— Мръсна свиня! — закрещя той на стареца. — Ти едва не провали цялата работа! Кретен!

И го удари още веднъж. „Представителят на областната интелигенция", който стоеше наблизо, се смееше угодническки. Той не обичаше стареца и, кой знае защо, се боеше от него.

Като дишаше все още тежко, Петронеску дойде при „интелигента" и широко усмихнат, почти нежно му каза:

— А вие... вие сте юнак! Ох... вие... вие... помогнахте. Дайте ръка... Благодаря!

„Интелигентът" се ухили и раболепно подаде ръка. Петронеску я стисна с лявата си ръка, а с дясната, в която беше пистолетът, в същия момент му нанесе страшен удар в сляпото око. „Интелигентът" падна и Петронеску, като се наведе над него, строши черепа му с тежката дръжка на пистолета. Това беше още една подробност от замислената инсценировка.

С това завършиха предварителните приготовления. Петронеску седна на края на ямата и предложи да седнат и останалите членове на „делегацията".

— Ще ви обясня накратко — каза той, — трябва да се бърза, макар че шосето е съвсем пусто. Всички ние сме загинали от германска бомба — в същата тая яма. Ясно ли е?

„Делегатите" мълчаха. Петронеску продължи:

— Леонтиев е в наши ръце. За да не ни търсят, аз реших да използувам тая яма. За по-голяма достоверност ще ни послужат тия два трупа. Ето защо се наложи да ги убия... Впрочем човечеството не е загубило много... Този беше тъпо животно. Сега по-бързо на работа! Ето ви две тротилови шашки, сложете ги под труповете и ги възпламенете. За съжаление взривът няма да стигне за цялата кола и ще трябва да се хвърлят във въздуха само някои нейни части, а каруцерията трябва да се скрие в гората.

Когато всичко беше извършено, Петронеску и спътниците му се отправиха в дълбочината на гората, като носеха на ръце Бахметев. Вървяха дълго, почиваха често и до вечерта изминаха десет километра. Тук Петронеску избра подходящо място за нощуване. Това беше глуха горска поляна, разположена изглежда в самата дълбочина на горския масив. Наоколо нямаше никакви признаци на живот. Обширната поляна можеше да бъде използувана и за кацане на самолет.

Като върза ръцете на Бахметев, Петронеску започна да го свестява. Даде му да смръкне амоняк. Скоро Бахметев отвори очи. Той не разбра веднага какво се е случило и с учудване разглеждаше горската поляна, лицето на Петронеску, наведено над него, девойките, които седяха настрани.

— Здравейте — каза му Петронеску, като че нищо не е било. — Как се чувствувате?

Бахметев не отговори нищо и само се намръщи от странна болка в главата. Той започна да си спомня всички събития от изминалия ден.

— Трябва да поговорим сериозно — каза накрая Петронеску. — Не се учудвайте на това, което се случи. Повярвайте, всичко е за добро. Не се съмнявайте, че ще дойде ден, когато ще ми благодарите от цялата си душа за това, което съм направил за вас. Накъсо казано, вие сте военнопленник и се намирате в ръцете на германските военни власти. Вие сте ни нужен, господин Леонтиев, и ако се държите разумно, то няма да имате основания да бъдете недо-

волен от Германия и от съдбата си. Казвам ви това официално, по поръчение на германското върховно командуване... Няколко дни, докато преминем линията на фронта, ще трябва да помълчите. Предупреждавам ви: най-малкото неподчинение, опит за бягство или обръщане към случайни минувачи ще ми даде право да ви ликвидирам. Отсега инженер Леонтиев може да съществува само като лице, което се намира на почетна германска служба. Иначе той въобще няма да съществува. Ето, това е всичко, което мога да ви съобщя. Сега по радиото ще се свържа с германските власти. Какво ще заповядате да им предам от ваше име?

— Предайте им — отговори Бахметев, — че всичко, с което до днес можех да бъда полезен на германските власти, аз вече направих. Надявам се, че германското командуване е оценило вече моите „Л-2" и няма основание да бъде недоволно от мен... Освен това, за да избегнем излишните разговори, моля да предадете, че всички чертежи и изчисления на „Л-2" аз не съм взел със себе си, а ги изпратих в Москва. Това е всичко.

— Виждам, че ви е приятно да иронизирате — отговори Петронеску, — но нищо, в Берлин ще заговорите другояче... Уверявам ви...

16. ГРУБА РАБОТА

Беше около три часът следобед, когато Дубасов заедно със сътрудниците си пристигна на мястото, където Петронеску инсценира гибелта на колата от пряко попадение на фугасна бомба. Дубасов веднага пристъпи към изследване на околната местност и по-специално дъното на ямата.

На пръв поглед всичко потвърждаваше факта за гибелта на „делегацията". И наистина, налице бяха, макар и обезобразени, телата на един от „делегатите" и на шофьора на колата. Части от самата кола — вратичката, номерът, радиаторната капачка — се търкаляха наоколо. Най-после самата яма не предизвикваше съмнение: това беше типична яма от избухване на фугасна авиобомба, тежка не

по-малко от сто килограма. Липсата на останалите трупове можеше да се обясни напълно със силата на взрива.

— Всичко е ясно — промълви един от офицерите. — Взривът е бил много силен, едва ли някой е можал да оцелее, още повече при прякото попадение на бомбата. А ако се съди по всичко, колата и пасажерите ѝ са се намирали в центъра на удара на бомбата. Разрешете, другарю подполковник да доложим в щаба!

— Почакайте — отговори Дубасов, като продължаваше да оглежда дъното на ямата. — Да се доложи за това, че всички са загинали, никога не е късно.

— А жалко за Бахметев, добър човек беше — забеляза Петренко, съвсем млад и розов като девойка лейтенант.

— Не бързайте да погребвате Бахметев — възрази Дубасов, като измъкна от дъното на ямата някакъв предмет и внимателно започна да го разглежда. — И въобще, другарю Петренко, при вашата прибързаност по-добре е да служите в кавалерията, отколкото в контраразузнаването.

Подполковникът постави намерения от него предмет в джоба си, като предварително го зави грижливо в носната си кърпа и отново започна да се рови в дъното на ямата.

Петренко ехидно намигна на другарите си: той явно смяташе усърдието на Дубасов за излишно.

През това време подполковникът премина към оглед на намерените трупове, по-точно — на това, което беше останало от тях. Най-напред той внимателно започна да оглежда черепа на шофьора. След няколко минути в гъстите обгорели коси на покойника Дубасов намери това, което търсеше: входното отвърстие от куршум. При по-нататъшното изследване се откри, че изходно отвърстие няма и следователно куршумът е останал в черепа.

— Другарю Петренко — каза Дубасов, — идете с колата до най-близкото селище и донесете оттам бръснач. Ако по пътя ви попадне телефон, повикайте тук съдебномедицински експерт или патолог анатом, или в краен случай хирург.

— Слушам, другарю подполковник — отговори Петренко, — тъй вярно: да донеса бръснач и да извикам по телефона експерт.

Дубасов се зае да изследва черепа на „представителя на областната интелигенция". Той внимателно разгледа синината и драскотината на сляпото око и раната на тила.

После полковникът се зае с вратичката на колата и с радиаторната капачка. Като установи, че пантата на вратата не е счупена и дори не е смачкана, Дубасов намота на кибритена клечка парче памук и го промуши през дупчицата на пантата. На памука остана прясно маслено петно.

В пълна изправност се оказа и радиаторната капачка. Преди всичко Дубасов огледа винта на тая част на капачката, която се завинтва на радиатора. Винтът беше цял.

— Другарю Федотов — обърна се Дубасов към втория офицер, — огледайте тази радиаторна капачка и вратата на колата и дайте вашето заключение.

Федотов огледа вратата и капачката и мълчеше. Той не откри нищо интересно.

— Е? — запита го Дубасов. — Какво ще кажете?

— Не ви разбирам напълно, другарю подполковник — измърмори Федотов. — Това е, така да се каже, врата от кола и капачка...

— Огледайте ги по-внимателно — предложи Дубасов. — Тая врата е откъсната от колата от силата на взрива. Така ли?

— Но да, от взрива на бомбата — отговори Федотов.

— А защо тогава пантите на вратата са абсолютно цели? Не, тая врата е снета, разбирате ли, снета, а не отхвърлена и още повече откъсната от силата на взрива. Снета! Сега вижте капачката! Винтът върху нея е също така цял. Значи и капачката също не е изтръгната от силата на взрива, а са я развинтили от радиатора и в такъв вид са я хвърлили в ямата... Разчитали са очевидно на глупци...

Федотов с интерес започна да разглежда вратата и капачката. Той бързо разбра Дубасов и оцени неговата наблюдателност.

— Да преминем сега към останките от труповете — продължи подполковникът. — Черепът на тоя мъж е строшен. Аз бих бил готов да допусна, че той е строшен от парче бомба. Но характерът на дупката говори, че тук са действували с някакво тъпо оръдие, например с камък. При

другия череп ясно се напипва входно отвърстие от куршум. Сега ще донесат бръснач, аз ще снема костната покривка и тогава по-ясно ще се види... Доколкото познавам раните от куршум, това е входното отвърстие. Като се вземе предвид, че изходно отвърстие няма, значи куршумът е останал в черепа, а изстрелът е произведен от близко разстояние, почти в упор, от пистолет среден калибър, по-скоро от втори номер... Е как се нарича всичко това, Федотов.

— Това се нарича груба работа — отговори офицерът, — не ще и дума, направена е ловко, ако искате — с размах. Своя дори са чукнали за по-голяма убедителност, но е направено грубо. Твърде характерно за германското разузнаване. И така, значи, може да мине. Руснаците няма да разберат. Те са, така да се каже, нисша раса...

— Правилно — потвърди Дубасов. — Именно груба работа.

17. КОЙ КОГО

Като остави Федотов да чака съдебномедицинския експерт, Дубасов се отправи с колата към Печенеговското летище, за да се свърже оттам бързо с Москва и да доложи за резултата от пътуването си. Свечеряваше се и Дубасов бързаше, защото предполагаше, че Петрореску ще се опита през нощта да се промъкне през фронтовата линия, поскоро той ще направи това със самолет, като го извика по радиото и съобщи координатите си.

Следователно оставаше съвсем малко време и буквално всяка минута решаваше съдбата на цялата работа. Ето защо Дубасов заповяда на шофьора да кара за Печенегово през гората, което значително съкращаваше пътя.

Колата навлезе в дълбочината на горския гъсталак, като подскачаше по буците, провираше се между гъсто растящите дървета. Опитният шофьор, без да забавя ход, караше все по-дълбоко и по-дълбоко в гората, като заобикаляше стари пънове и мъхнати коренища, като мачкаше с колелата огромни мравуняци, разкъсваше нежния зелен плюш на мъха и прескачаше долчета и потоци. Машината

като тирбушон се вмъкваше в горския масив и Дубасов едва успяваше да се навежда пред ниско надвисналите иглолистни дървета, да се предпазва от жилавите свистящи клони. Километрите, извоювани от гората, оставаха стремително назад, а „обезпокоените" дървета клатеха с укор мъхнатите си клони след тая необикновена машина, която така дръзко наруши техния покой.

— Давай Серьожа! — от време на време подканяше Дубасов, макар че шофьорът и без това правеше всичко, което беше по силите му.

— Слушам, другарю полковник — отговаряше шофьорът и напрегнато се взираше в нощния полумрак.

Пътуването ставаше все по-трудно и бързо спущащата се нощ гъсто защриховаше пролуките между дърветата, заливаше със сива мъгла горските поляни. Контурите на дърветата се сливаха в едно цяло и понякога сякаш тъмна, глуха стена обграждаше малката кола от всички страни. Дубасов не разрешаваше да се включат фаровете и шофьорът водеше машината не толкова с очи, колкото инстинктивно отгатваше къде и как може да премине.

Най-после колата се измъкна из гората и излезе на междуселски път, който водеше за Печенеговското летище.

Но и Петронеску бързаше. Разбира се, той не предполагаше, че така хитро измислената от него инсценировка за гибелта на „делегацията" ще бъде разобличена толкова бързо. Независимо от това Петронеску смяташе, че най-малкото забавяне в съветския тил е безсмислено и главно — опасно.

След като се разположиха на горската поляна, Петронеску постави в действие портативния радиопредавател и съобщи, че Леонтиев е вече заловен и че се намира с тях в гората. Той помоли Крашке да изпрати тая нощ шестместен транспортен самолет и добави, че горската поляна, на която са се разположили, е напълно удобна за кацане и излитане на самолет, който има малка скорост при кацане. На поляната ще бъде накладен огън във вид на плик.

Настана вечер. Вързаният Бахметев лежеше на земята и мълчаливо гледаше вечерното небе. Въпреки че положението му се струваше безизходно, той не губеше надежда за спасение.

Бахметев видя как Петронеску се занимава с предавателя и разбра, че той съобщава по радиото на германците. По заповед на Петронеску „делегатите" събраха пет малки купчинки сухи съчки. Те се приготвиха да запалят огньовете, щом се появи самолетът, за да му посочат по такъв начин мястото за кацане. Петронеску не признаваше ракетите — те твърде много се забелязват.

Когато всички приготовления бяха завършени, Петронеску седна да вечеря. Той пийна вино и започна да яде, като снизходително покани спътниците си да споделят вечерята му.

Като хапна, Петронеску дойде до Бахметев и му подаде парче хляб със салам.

— Не желаете ли? — предложи любезно той. — Това ни го даде полковникът за път. Много любезен другар. Наистина, гостоприемството е руска национална черта...

Бахметев не отговори нищо. Като почака малко, Петронеску добави със същия тон:

— Значи не желаете? Е да, упоритостта е също руска национална черта. Не я одобрявам.

И той отиде настрана. Беше вече около дванадесет часът през нощта. Някъде далече се раздаваха оръдейни залпове, но те само подчертаваха тишината, която цареше на тая горска поляна. Петронеску нервно крачеше, сложил ръце зад гърба си, често се спираше и се вглеждаше в нощното небе. Той чакаше самолета.

Най-после се чу слабото бръмчене на приглушен мотор. Над гората сравнително ниско летеше на малки обороти на мотора самолет. Той търсеше сигнала.

— Огньовете! — закрещя Петронеску и всички се спуснаха да палят съчките. След минута езиците на пламъците се замятаха по поляната. Самолетът се спускаше кръгообразно надолу. Летецът два пъти включи и изключи зеленото и червената светлина на самолетните фарове: точка-тире-точка. Това беше сигналът: „Виждам ви".

— Гаси огньовете! — заповяда Петронеску и всички започнаха да тъпчат горящите храсти.

Самолетът направи последен кръг и се насочи за кацане.

След минута той вече спря на поляната. От кабината излезе пилотът и поздрави Петронеску. Те си казаха нещо тихо по немски, а после Петронеску заведе летеца до лежащия на земята Бахметев.

Летецът започна да разглежда с любопитство Бахметев и дори безцеремонно освети лицето му с джобно фенерче.

— Рус, здравей — каза той, като едва подбираше думите. — Рус карашо будит... Зер гут... Бардзо добже!... Тре биен!... О кей!... Вери гуд...

Бахметев продължаваше да мълчи. Безсилен гняв от съзнанието за неговата безпомощност като астматичен пристъп спираше дишането му. Но той така изразително погледна германския летец, че последният изведнъж изгаси фенерчето си и се отдалечи с Петронеску. Там те отново си пошепнаха нещо, а след това се смяха дълго и високо. Внезапно летецът, спомнил си нещо, спря да се смее, като че се задави, извади от джоба си и подаде на Петронеску някакъв пакет и се изпъна почтително.

Петронеску отвори пакета, побледнял от радостно предчувствие. Това беше заповед за награждаването му с железен кръст

18. КРАХЪТ НА ПЕТРОНЕСКУ

Германският летец, пристигането на който така зарадва Петронеску, не беше никой друг, а... следователят Ларцев. Когато в Москва пристигна съобщението на Дубасов, че Бахметев, представил се за Леонтиев, е отвлечен и по всяка вероятност ще бъде прехвърлен през фронтовата линия, на следователя Ларцев, който владееше отлично немски език, беше възложено веднага да излети за Печенеговското летище и там да се преоблече в униформа на германски летец.

От Москва беше дадено указание да се осигури на тоя участък от фронта усилен бараж от наши самолети, за да се застави да кацне всеки германски самолет, който прелети

тая нощ през фронтовата линия. Всички тия мерки се диктуваха от следните съображения.

Първо, ясно беше, че Петронеску ще се постарае да се изскубне от съветския тил именно със самолет, който ще извика по радиото; второ, опасно беше да се задържи Петронеску и цялата „делегация" чрез преследване, обкръжаване и други подобни начини, тъй като германците, след като открият провала си, можеха всеки момент да убият „Леонтиев"; трето, единствената възможност за задържане, гарантираща безопасността на Бахметев, беше да се яви Ларцев под формата на германски летец, изпратен специално, като ни най-малко не се нарушава спокойствието на Петронеску.

Бяха дадени съответните указания на командира на авиополка, разположен на Печенеговското летище, и същата вечер, когато Петронеску победно съобщаваше на Крашке по радиото за своите успехи, десетки наши самолети се дигнаха във въздуха и „затвориха" цялата фронтова линия. След полунощ се появи германският самолет, който летеше на малка височина. Той беше забелязан от изтребителите, и те веднага го обкръжиха.

Германският летец, като видя, че отпред, отзад, отгоре, отдолу и отстрани се намират съветски самолети, се опита да се изтръгне от пръстена, но не успя. Обстоятелството, че нашите изтребители не откриват огън, а продължават да се прилепват към него — в буквалния смисъл на тая дума, — беше правилно изтълкувано от германеца: той започна да слиза. Следвайки послушно нашите изтребители, германецът се отправи право на Печенеговското летище. Когато той кацна, в самолета седнаха Ларцев, вече облечен в съответна униформа, и старши лейтенант Нестеров, също така преоблечен като германски летец. Нестеров познаваше отлично германските самолети и затова изборът на командира на полка падна върху него.

След няколко минути самолетът се отлепи от земята и взе курс към гората, в която — по всички предположения — се намираше Петронеску със спътниците си. Преди излитането у предалия се германски летец беше открит па-

кет със заповед за награждаването на Петронеску -- Крафт — с железен кръст...

След двадесет минути, като кръжеха над гората, Нестеров и Ларцев видяха огньовете, разположени във формата на плик. Те кацнаха и се срещнаха с Петронеску.

Безупречното немско произношение на Ларцев, заповедта за награждаване, самият самолет, на който пристигнаха, бяха дотолкова вън от всяко подозрение, че дори у такъв опитен шпионин, какъвто беше Петронеску, не възникна ни най-малко съмнение. Цялата „делегация" весело се натовари на самолета.

19. КРАЯТ НА ДВУБОЯ

И в Москва, и в Берлин тая нощ чакаха трескаво известия.

„Самолетът излетя за вас в двадесет и три часа и четиридесет минути" — съобщаваше по радиото господин Крашке.

„Самолетът с Ларцев излетя за „делегацията" — съобщаваше в Москва Дубасов.

„Всяка минута очакваме Крафт" — рапортуваше на Берлин Крашке.

„Незабавно съобщете подробности за полета и състоянието на Леонтиев" — безпокоеше се Берлин.

„Главното е да се осигури безопасността на Бахметев" — още веднъж напомняше Москва...

Берлин преждевременно тържествуваше — „Леонтиев е пленен!" Москва непрестанно напомняше: „Осигурете безопасността на Бахметев и залавянето на цялата „делегация".

Към един часа през нощта командирът на авиополка каза полугласно само една дума: „Идат!" В нощното небе нищо не се виждаше, но като се вслуша, Дубасов долови далечното бръмчене на мотора. Да, самолетът се приближаваше. Все по-силно пееше моторът му. Ето, светнаха вече фаровете и след минута, като направи два кръга над летището, самолетът се насочи за кацане. Ето, той се приземи, заклати се по тревата на летището, мокра от утринната

роса. Ето го как трепна и замря на мястото си. Отвори се врата и от самолета весело скочи Петронеску. След него излязоха „възрастният пролетарий" и девойките.

— Благополучно кацане — произнесе зад гърба на Петронеску Дубасов и с голяма наслада удари силна плесница на ръководителя на „делегацията".

В същия миг бяха хванати и свързани от сътрудниците на контраразузнаването девойките и „възрастният пролетарий". Като предаде зашеметеният Петронеску на помощниците си, Дубасов се спусна към самолета. След няколко минути той излезе оттам, държейки на ръце Бахметев и непохватно притискайки го до гърдите си като някое голямо дете. Бахметев беше все още вързан.

... А над великите простори на руската земя, над нейните реки и гори, над равнини и блата, през градове и села дълго още се носеха в нощта, в звездното небе тревожните въпроси на Берлин:

„Защо бавите съобщението за пристигането на Петронеску — Крафт? Какво е състоянието на Леонтиев? ... Чакаме вашия отговор... Чакаме вашия отговор...

Но Берлин така и не дочака отговор...

20. СРЕЩА В БИСТРИ ВОДИ

През май 1945 година долетяха от Берлин в Москва, за да участвуват в Парада на победата на Червения площад, генерал-майор от артилерията Свиридов и неговият стар приятел полковник Бахметев. Много вода изтече през това време. И Свиридов, и Бахметев участвуваха в грандиозната операция за превземането на Берлин. И двамата през време на войната бяха ранени, но като се излекуваха, се върнаха в строя.

Прекрасна беше през тези велики дни Москва. По улиците на столицата се носеха хиляди автомобили, навсякъде весели, щастливи лица, смях, блеснали очи. По улиците имаше много военни с ордени и медали на парадните кители, жени и девойки в празнични пролетни дрехи.

На Червения площад се състоя историческият парад на победата. Герои от Великата отечествена война, летци и танкисти, пехота и кавалерия, моряци и партизани минаваха в тържествен марш край мавзолея и правителствените трибуни. Ръководителите на партията и правителството приемаха тоя незабравим парад. А полковете минаваха един след друг, начело с бойните си знамена, обвеяни от безсмъртната слава на героичните сражения за честта и независимостта на великата страна на социализма.

Цялата родина — огромна, велика, простряла се от Черно море до Ледовития океан — слушаше радиорепортажа за историческия парад на Червения площад, ликуващите тръби на сборния военен оркестър, твърдата стъпка на минаващите в тържествен марш военни части, грохота на танковете и самоходната артилерия, бръмчането на ескадрилите, които прелитаха над площада.

Парадът завърши. Москва си отдъхна за малко, а вечерта започна народният празник. Многомилионното население нахлу в центъра на същия тоя Червен площад и по съседните му улици и кейове. Разноцветните огньове на фойерверките се сменяха със синия пламък на салютните ракети.

Веселяха се и на булевардите. В Бистри води по алеите шумеше човешки поток. Гърмеше музика, проплакваха саксофони и цигулки, на всички площади валсираха двойки... В огледалото на езерото се отразяваха огньовете на ракетите. Москва ликуваше заедно с цялата родина, постигнала победа.

В квартирата на Леонтиев, както беше уговорено преди няколко години, пристигнаха Свиридов и Бахметев. Те седяха тримата на масата, прозорците на квартирата бяха широко отворени. Навсякъде горяха също такива ярко осветени, празнични прозорци на къщите. Леонтиев и гостите му пиеха вино и си спомняха за дните, когато се запознаха за пръв път.

Леонтиев си спомни и за приятеля на Бахметев — бившия джебчия. Бахметев веднага се оживи.

— Ах, разбира се, жив и здрав е — с удоволствие започна да разказва той. — Вече е истински офицер, с който

можем да се гордеем. А знаете ли, с него се случи после, край самия Берлин, интересна история. Искате ли да ви я разкажа?

— Слушаме с внимание — отговори Леонтиев.

— „В края на април ние наближавахме Берлин. Това се случи зад Ландсберг, в едно малко германско градче. Нашата част се вмъкна в това градче. Е, картина обикновена. Островърхи керемидени покриви, горящи здания, плакати: „Ние няма да капитулираме", „Свобода или Сибир", „Ш-ш-шт!" и купища от куфари, захвърлени направо на улиците по време на паническото бягство.

Германците окачиха по всички прозорци и входове бели знамена, нашиха си и на ръкавите превръзки от тоя цвят и започнаха да изпълзяват из всички дупки на улиците, като правеха дълбоки поклони на нашите офицери и бойци.

В това градче ние останахме да нощуваме.

Вечерта Фунтиков излязъл да се поразходи по главната улица на града. Стрелба вече нямаше, на кръстопътищата димяха походните кухни, догаряха запалените от снарядите къщи. На ъгъла вече беше отворена дежурна аптека, на вратата на която висеше голям, написан на руски плакат: „Само за господа руските военни". Това беше направил практичният собственик на аптеката, изглежда за да подчертае симпатията си към Съветската армия.

Фунтиков се приближил до витрината и прочел тоя изразителен надпис. Зад огледално чистото стъкло светели разноцветни стъклени колби и блестели полираните шкафове с лекарства. Зад тезгяха в очаквателна поза стоял собственикът, облечен в белоснежен халат. На лицето му била изписана спокойна размисъл, готова да се смени при първия посетител с вежлива усмивка. Той бил мъж на около четиридесет години, пълен, с очила.

На Фунтиков това лице се сторило познато и той, за да провери първото си чувство — по-точно предчувствие, — влязъл в аптеката. Стопанинът почтително му се поклонил насреща.

— С какво мога да услужа на господин руския офицер? — запитал той, като подбирал с мъка думите.

— Имате ли средство против грип? — попитал Фунтиков, като се приближил до тезгяха.

— О да — с готовност казал аптекарят. — В моя аптека има много хубав лекарства. За хрема, за грип, за различен болест...

— Вие отдавна ли говорите руски? — запитал Фунтиков. — Вие сте живели в Русия?

— О не, аз никога не бил в Русия. Но аз зная малко руски думи. В Русия аз не бил. Против грип много добър стрептоцид, калцекс, уротропин. Моля, господин офицер.

И той бързо отишъл към шкафа с лекарства. Фунтиков погледнал след него и сякаш го опарил един стар, но остър спомен. Тая походка с въртящия се задник, тоя безжизнен, като че ли стъклен поглед, тая тежка долна челюст — о, та това е, разбира се, той, старият познат, същият оня германец с монокъла, от когото някога беше откраднал портфейла...

Като приготвил пакета с прахове, аптекарят се върнал при тезгяха.

— Ето моля — казал той, — тук има лекарство против грип. Това е много добър лекарство, много добър фирма Шеринг.

— Шеринг? — запитал Фунтиков, като си спомнил изведнъж и това име. — Ото Шеринг?

Германецът спокойно, може би само по-бързо, отколкото трябва, погледнал Фунтиков.

— О не — бавно произнесъл той, — защо Ото Шеринг? Просто Шеринг, а съвсем не Ото. Шеринг е най-крупен германски фирма за лекарство.

— Разбирам. Но аз имам предвид друг Шеринг, а именно Ото Шеринг. Нали вие го познавате?

— Шеринг има много германско фамилия. Това е все едно в Русия Иванов. Но аз нямам познато Ото Шеринг. А що, господин офицер знае такова Ото Шеринг?

— Господин офицерът — много твърдо произнесъл Фунтиков, като не свалял очи от германеца, — господин офицерът познава не само Ото Шеринг, но и вас, господин аптекар. Вие сте мой стар познат още от Москва.

— Но аз никога не бил в Москва — вече не така спокойно, както по-рано казал аптекарят. — И аз съвсем нямал чест да познава господин офицер. Аз е собственик тази аптека и съвсем не познавал никой Ото Шеринг... Аз е стар германски комунист и даже запазил свой партиен книжка.

— Облечете се, господин „комунист" — отговорил Фунтиков, — и елате с мен!

И същата тая вечер, седнал пред масата на следователя, старият германски шпионин на отличен руски език и вече без всякакъв акцент подробно разказа как в хиляда деветстотин четиридесет и четвърта година е получил нареждане да се засели в тоя град под формата на аптекар и да остане в него в случай, че дойде Съветската армия, и спокойно да готви кадри от шпиони и диверсанти. Той разказа и как са го снабдили за тоя случай с фалшив партиен билет и как три месеца преди идването на Съветската армия дори за известно време са го арестували уж по подозрение в „пораженчески настроения".

— Много важно беше — каза той, — за всеки случай да ми се създаде определена репутация: с тая цел ме следяха, за мен „секретно" бяха разпитвани съседите и хазайката ми и дори ме вписаха в списъка на „подозрителните лица", които се водеха в местната полиция и които „случайно" останаха неунищожени. Както виждате всичко беше обмислено до най-малки подробности. И кой знае, ако случайно не ме беше познал тоя „стар познат", то аз не бих седял може би пред тая маса, а бих продължавал да си търгувам с рициново масло и с капки от момина сълза..."

Когато Бахметев завърши разказа си, беше вече късно. Но нощният празник в Бистри води по всички булеварди и площади се разгаряше с още по-голяма сила. Незаглъхващ човешки океан равномерно шумеше зад прозорците на квартирите. Все още пламтяха в небето разноцветни огньове, все още гърмяха оркестри и се смееха девойки. И все още ярко светеха прозорците на къщите, като по заповед широко отворени из цялата столица през тая историческа майска нощ.

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.

Първа част

1. Военният аташе 3
2. „Вариант Барбароса“ 27
3. Смърт и рождение 47
4. „Операция Сириус“ се продължава 54
5. „Дама спатия“ 58
6. Леонтиев 69
7. Следователят Ларцев 75
8. Обиск 80
9. Война 82

Втора част

1. Среща във влака 105
2. Изпробването 110
3. Турски работи 114
4. Телеграмата 126
5. На фронта 129
6. „Комбинатът“ край Смоленск 131
7. Изпълнителката на лирични песнички 138
8. „Специалистът по руската душа“ 144
9. Новата задача 155
10. Нощ в гората 164
11. Пристигането на „делегацията“ 176
12. Къщичката в Соколники 185
13. Заминаването 193
14. Очна ставка 197
15. Изчезналата кола 199
16. Груба работа 205
17. Кой кого 209
18. Крахът на Петронеску 212
19. Краят на двубоя 214
20. Среща в Бистри води 214

Умоляват се читателите да изпратят своите отзиви и бележки за тази книга на адрес: Държавно военно издателство, ул. „Ив. Вазов“ 12 — София, като посочат възрастта, професията и адреса си.

Редактор: Тинка Колева
Художник: С. Котляров
Художествен редактор: К. Майски
Техн. редактор: Ст. Манов
Коректор: Р. Кирилова
ЛГ-IV/4 1956
Формат: 16° от 71/10
Тираж 10,000 екз.
Дадена за печат на 1. VI. 1957 г.
Издателски коли 8,33 — Печатни коли 14
Изд. поръчка № 1147 — Техн. поръчка — 482
Кн. тяло 4,15 лв., подв. 1,40 лв.
Печатница на Държавното военно издателство при МНО

B

5, 55 лв.

ЛЕВ ШЕЙНИН ❖ ВОЕННАЯ ТАЙНА